

Kongebesøget i Thisted.

—o—

Dagen i Dag oprandt med høj Himmel og klar, sølig Luft, rigtig et Vejr, flittet til at sætte Folt i Festsstemning. Fra den tidlige Morgen var en Mængde Mennesker paa Benene for at lægge den sidste Haand paa Udsmykningsarbejdet, saaledes at vor By paa en værbig Maade kunde tage mod de kongelige Gæster. Særlig smukt pyntet er Thisted Banegaard. Perronen foran Indgangs dørene til 2. Kl. Ventesal er smukt dekoreret med Flag, Planter og Skjolde med Majestæternes Navnetræk. Inde i Ventesalen er ligeledes smykket med Blomster og Planter og foran hele Banegaarden og Posthuset er opstillet Flagstænger indbyrdes forbundne med Guirlander. Bygningernes Facade er nydelig dekoreret med Grønt og Skjolde. Gangs Stationspladsen og Jernbanegade til Torvet og videre ad Storegade til Hotel „Nalborg“ er rejst en Flagallé og fra alle Husene vajer Dannebrog.

Paa Torvet er udført et stort Dekorationsarbejde. Der er opstillet tre Forhøjninger og en Talerstol. Hele Arrangementet er overordentlig nydeligt.

Ankomsten.

Til den fastsatte Tid, Kl. 11,50, gled Kongetoget ind for Perronen paa Thisted Banegaard. Toget bestod kun af tre Vogne, en Vagagevogn, Kavaller-vognen og sidst Kongevognen. Toget førtes af Trafikinspektøren fra Nalborg. Ved Ankomsten spillede Orkestret „Der er et yndigt Land“.

Paa Banegaarden saas de fleste af Byraadets Medlemmer med Damer, (Socialdemokraterne havde dog ikke givet Nøje) Amtsrådsmedlemmerne, henholdsvis med Borgmester Bloch og Amtsmænd Baché i Spidsen, Byens og Egnens Honoratiører, bl. a. saas Kammerherre St. Leth til Højris.

Kongen var i Generalsuniform og Dronningen i blåa Robe, medens Prinsesserne var i hvidt.

Ved Udtrædelsen af Kongevognen udbragte Borgmester Bloch et Leve Kongen og hele Kongehuset, der besvarede med kraftige Hurraraab. Der blev af Frk. Marie Hansen og Preuss overrakt Dronningen, Kronprinsessen og Prinsesse Dagmar smukke Buletter.

Majestæterne blev nu præsenterede for de tilstedeværende, hvorefter man gennem den smukt dekorerede 2. Kl.s Ventesal begav sig udenfor Stationsbygningen, hvor Veteranerne havde taget Opstilling. Kongen og Kongeselskabspræsident Claus Bernitsen hilste her paa Veteranerne, hvorpaa man gik til Vogns.

I første Vogn førte Monumentkomiteens Forretningsudvalg, i anden Amtsmænd Baché med Frue, i tredje Vogn, der var udsmykket med Blomster, sad Kongeparret venligt hilsende til begge Sider, derefter førte Kronprinsessen og Prinsesse Dagmar og i de følgende Vogne sad det tgl. Følge.

Drængelen i Jernbanegade, langs hvilken Skolebørnene stod opstillede med Flag i Hænderne, var stor og særlig galt blev det, jo mere man nærmede sig Torvet. Menneskemængden ligefrem kæmpede for at faa et Glimt af de kongelige at se.

Afsløringen.

Da Majestæterne og de øvrige indbudte havde taget Plads paa Forhøjningerne, traadte Monumentkomiteens Formand, Borgmester Bloch, frem paa Talerstolen og udtalte følgende:

Som Formand for den Komite, der i Thisted er nedsat med det Formaal at rejse et Mindesmærke for vor afbøde Konge, Kong Christian den niende, tillader jeg mig at byde Deres Majestæter, Deres tgl. Højheder og den højtærede Forsamling Velkommen, og jeg vil bede de tilstedeværende om at afsynge den første Sang i det ombelte Hæfte.

Hele Forsamlingen, blandt hvilken man tydelig hørte Skolebørnenes klare, rene Stemmer, sang derpaa følgende i Dagens Anledning forfattede Sang:

Over Land og over Dyle
raader Livets Gud,
sender gennem Tidens Tænder
Folkshjertet Bud,

Th. And's Tid.
28/9 1910.

sender Regn og Solskinsdage,
rifter Slægtens Fremtidsfaga,
lader gennem Tider dunkle
Gaadets Stjerne synke.

Fædres Spor og Fortids Færden
præger Nutids Daad,
lønligt Rildebæltet springer
frem med gode Raad.
vi vil mindes aarfe, tilde,
Landets Lærb og Folkets Lykke,
var dit Kongesmykke.

Saa vor Kærlighed skal værne
Konge om dit Navn,
om din Gerning dig til Vre
og til Folkegavn.
Stammefader du skal være
til et Kongeræ, der bære
skal for gamle Danmarks Rige
Naar helt lykkelige!

Da Sangens sidste Toner var for-
stummede traabte Proft Mædelung,
Sjerring, frem paa Talerstolen og
holdt følgende Tale:

Deres Majestæter, Deres lgl. Høj-
heder, ærede Forsamling! Det var en
Gang — men det er noget længe
siden — da gjorde vi selv Bedrifterne
og tænkte ikke synderlig paa at sætte
Mindestenene for dem. Nu er der
kommet andre Tider. Nu gror der
saa jævntligt Mindestmærker op af
dansk Jord, og det er godt, at de
kommer. Kan vi ikke selv udrette
noget stort og godt, saa kan vi dog
give os selv og vore Børn noget stort
og godt at se paa, vi kan saa dog
give det, jeg vil kalde det næstbedste:
hædre og paasønne de ældre Tiders
Mandboms Duelighed og Trofasthed. Og
Mindestmærkerne naar da desuden fra
Aar til Aar som Eksempel og til Paa-
mindelse fra Slægt til Slægt, som
fluer dem.

Lihed Borgere og Lhylands Be-
boere, blandt hvilke Kongetrofasthed altid
har indtaget en fremragende Plads,
har i taknemlig Ghusommelse af Kong
Christian den niendes Kongegerning i
over 40 Aar, sat dette Minde. Da
Kongen besteg Danmarks Trone rugebe
Nat over Folkets Sind. Man forstod,
at Ulykker vente os sønderfra. Og
Kongen bestemte vore Belymninger. Men
hans Balgsprog: „Med Gud for Vre
og Ret“, var ikke noget tomt Ord, ti
for Vren og Retten skulde der kæm-
pes. Den Gang spurgte ingen: „Hvad
Nytte er det til?“ Men var der
bleven spurgit saaledes, vilde der være
bleven svaret, ogsaa nu og altid: „Det
er til den allerstørste Nytte“. Ti
„Vren er det sejreste Træ i Skoven“,
og i den dejlige Sang om Slaget ved
Slesvig havde det lydt 16 Aar i

Forvejen: „Vegen er for Overmagt
liben Flot tilfaldt; men af Danmarks
Vre har den intet mist“.

Vi kæmpede i 64 for at vinde Co-
ropas Deltagelse og Hjælp, men
svigtede den os, da vidste vi, at Op-
rejningen var nærmere, naar vi faldt
med Vre, end naar vi faldt med
Slam. Saa kom Krigen: To Stor-
magter sendte nogle af deres bedste
Tropper mod os, men vore Soldater
stod ligesaa modigt, som i 48—50.
Det blev Slaget ved Slesvig om igen
og atter om igen. Kongen kom over
og besøgte sin Hær, da den stod i
Dybbøl Skanser. Der var han med
en Dag frugløs under den prøjsiske
Jlb. Og den unge Kronprins, som
stod ved den Hærsdeling, der var i
Jylland, og hvis Opgave selvfølgelig
ikke kunde være at kaste Fjenden ud
af Landet, han vidste, at Opgaven var,
1) at markere, atvi ikke uden Sværd-
slag vilde opgive vor største Provins,
2) at opholde Fjendens Fremmarsch
saa længe som muligt og 3) at tvinge
ham til at holde sin Styrke samlet,
for at ikke det hele Land skulde blive
udsluget.

Alle tre Opgaver blev løste, saa
vidt Kræfterne naaede. Saaledes er
saavel Kong Christian som vor nu-
værende Kong Veteraner fra 64. —
Ved Freden mistede vi som bekendt de
tre Hertugdømmer, men det, der saarede
alle danske Hjerter saa dybt, var Tabet
af Sønderjylland. Derjom Bismarck
havde været en stor Mand med Frem-
tidsøyn, vilde han have tabt os be-
holde Sønderjylland til Sjderen, eller
i alt Fald til Linien Flensborg—Tøn-
der, og saa havde Jylland altid i
Danmark haft et Rygstød, albrig en
Fjende, men Bismarck var kun en
mindre Mand med Dieblitsøyn, og
derfor tog han alt, hvad der i Die-
blisset var at saa, derfor brændte han
os med et glødenne Jærn, som ikke er
blevet koldt endnu.

Vær forbisset over, at ingen har
sørgt dybere over Tabet af Sønder-
jylland end Kong Christian den niende.
Det var jo hans Slægts Stamme-
land, og med Landet gik henved
200,000 trofaste Danske i prøjsisk
Fangenskab.

Niendes Dronning Maria regerede
i England ser halvfjerde Arhundrede
siden, gif Fæstningen Calais tabt.
Det er jo en fransk By paa søndre
Side af Kanalen, men den var i Eng-
lands Besiddelse i mange Aar. De
brugte den som en Udfaldsport mod
Frankrig. Da Franskmændene om-
sider tog Calais tilbage blev det en
rædsom Sorg for Dronning Maria,
som sagde til sine Omgivelser: „Naar

Jeg er ogs, du 3 kunne finde Navnet
Salsais indbrændt i mit Hjerte." Jeg
ved ikke, om Kong Christian nogen-
sinde har søgt noget lignende om
Sønderjylland, jeg antager det næsten
ikke — den stærke billedrige Tale saa
ikke for ham — men jeg er overbevist
om, at han aldrig glemte sit kære
Sønderjylland, og at Smerten over
Tabet af det Land og dets brave
danske Befolkning maatte han bære
paa til det sidste.

Maas det saa nu være mig tilladt
kun i al Korthed at omtale de mange
Fredsaaer, som fulgte — ja, Fred udbad-
til, men ikke ganske indadtil. Fremad
gik Land og Folk i teknisk og økonomisk
Henseende. Jyllands Heber og Klitter
blev paa store Strækninger dækkede med
Skov, Landbrug og Industri trivedes,
ogsaa Søfart og Handel bestærkede
mange og gav Udbytte. Kongen satte
sit Navn under mangen betydelig Lov,
som Alverdomsforjættelsesloven, Skole-
lovene og en Mængde Jernbanelove.
Men indre Fred var her ikke. Parti-
kampe rasede. Under alt dette stod
Kongen fast som en Klippe i Strøm-
men, over alle Partier og med Kærlig-
hed til hele sit Folk. Han vilde i den
Forstand være en „fri Konge“, at intet
enkelt Parti skulde raade med ham.
Dermed kom han til at staa som et
Fællesmærke for os alle, et Symbol
paa det Fædreland, vi hver især styl-
der, hvad vi tiemligt og jordist kan
udrette. Og derfor rejstes ogsaa hans
Billedstøtte efterhaanden trindt om i
Landet. Vi — den ældre Slægt, som
snart skal drage ud herfra og give Plads
for den yngre — vi haaber, at den
nye Slægt vil se hen til de brave, tro-
faste Fædre, og at den vil føre vort
Folk indad, fremad og opad under Kon-
gen og under Dannebrogts Rorsbanner.
Naar de unge gaar forbi det Konge-
billede, her er opstillet, har de vide,
at det er Billedet af en ærlig, trofast
og god Mand, en kristelig Mand og
den første af alle Fædermænd i Dan-
mark.

Det er et tungt, men dog ikke et
haablaft Afstnit af Danmarks Historie,
der omfatter Kong Christian den niende
s Regeringstid. Meget af Folket har
arbejdet og vaaget og Kongen har været
med os, Oplysningen er steget, der er
i mange unge Hjerter nedlagt Spirer,
som med Guds Hjælp vil gro frem til
Vere og Gavn for vort kære Fædre-
land. Kong Christian den niende har
elsket sit Land og dets Folk; hans
Minde skal leve iblandt os. Vi vil nu
haabe, at denne Billedstøtte, som er et
af de mange Vidnesbyrd om vort Folks
Kærlighed til sin Konge, vil blive staa-
ende saa længe som Sten og Malm
kan være, vogtet og værnnet af Tysked

Borgere og deres Vorighed. Og saa
vil vi nu lade Dækket falde, som Hjul
Kongens Billede! Gud velsigne vort
elskede Fædreland!

Idet Dækket nu faldt for Konge-
statuen, af hvilken vi her bringer et
Billede, brød Mængden ud i begejstrede
Hurraraab.

Efter at Hurraraabene var bærde
hen bad Borgmesteren Forsamlingen
slynge følgende Sang:

Drot og Folk, Folk og Drot
knyttet end paa Danmarks Sletter
Hjertebaand, og det forjætter
Sommerfol i Dannevang.
Gennem Tiderne de frange
har os Kærlighedens Nagt
— mange Gange —
Proben stod vor Frihedspagt.

Folkedrot, Konge god!
Ja, med Gud, for Ret og Vre
sil du Kræften til at bære
Kronen ret til Danmarks Bod.
Signet under Fredens Mærke
gæthed Dagens Sol paa ny
— over Vanger —
Efter Udejsnattens Sky.

Mindeets Glands, Vrens Krans
vil din Saga stont forene.
Her i Malm med Træl saa rene
skal du for vort Dje staa.
Er end Husene lidt lave,
og er Kaarene kun smaa

— Hjertelike varme —
Dag for Danmarks Fremtid staa!

Borgmester Bloch udtalte hersefter
følgende:

Det nu aflærede Rønne Minde-
mærke har efter Bestemmelsen faaet
Plads heri Thisted, og efter at det nu
er overgivet til offentlig Eje, er det
mig som denne By's Borgmester en
kær Pligt først at rette en Tak til
alle Giverne og dernæst paa Thisted
Byraads Vegne love, at det skal være
os en Ære at frede om dette Minde-
mærke, saa at det i Fremtiden kan
staa som en Pryd for Byen og som et
Vidnesbyrd om vor Hengivenhed for
vor hensovende Konge. Men dernæst
maa jeg fremhæve, at denne Dag
fremtidig vil staa for os i Erindringen
som omgivet af en særlig Glans, fordi
Deres Majestæter og Deres fgl. Høj-
heder ved Deres Nærværelse har gjort
Dagen til en Festdag og en Minde-
dag for hele Byen.

Og med disse Ord vil jeg bede
Forsamlingen om at raabe et Leve
for vor Konge og Dronning og hele
Kongens Hus. Kong Frederik den
ottende, Dronning Louise og hele
Kongehuset lange leve! (Hurra!).

Den sidste Sang i det ombelte Heste
blev nu sunget. Den er en Hilsen
til Kongeparret og lyder saaledes:

I Danmark Trofaste Stræet staa
med ranke Stude,
til Hjerteddybet Roden gaar,
den Kærlighedens Rødder naar,
smukt Kronen grønnes Aar for Aar,
saa frisk og prund,
Kong Frederik og vor Dronning lær,
Gud signe Jer! — For Modet her ::
vor Tak!

Kongens Tale.

Kongen tog straks efter Ordet og
udtalte, medens alle tilstedeværende rej-
ser sig og blotter Hovederne, følgende
med kraftig Røst, som kunde høres
over hele Torvet:

Paa Dronningens og egne Vegne
bringer jeg Thisted Byraad vor var-
meste Tak for Indbydelsen til at over-
være denne smukke Højtidelighed. Paa
mine Sødsfendes og egne Vegne takker
jeg den Komite, som har forestaaet
Indsamlingen, og jeg takker varmt
alle de kære bidragydende, som har
muliggjort, at vi fra i Dag kan stue
denne smukke Statue. Den skal staa
som et Bevis paa den Kærlighed og
Hengivenhed, som Thisted Borgere næ-
rede for vor højstelsede afdøde Fader,

hvis Hjerte i den lange Tid, han sty-
rede Riget, slog varmt for Danmark
og det danske Folk. Sid den Enighed
og Samdrægtighed, der har herjet her
om at rejse dette Mindemærke, maa
brede sig over hele det danske Rige i
andre Forhold, til saa vil der oprinde
lyse og lykkelige Tider for hele den
danske Nation. Held, Lykke og Vel-
signelse over Thisted By og dens Bor-
gere.

Mi levende Hurraraab hilsle Kongens
Tale.

Hermed var Afskrivningshøjtideligheden
til Ende.

Majestæterne steg nu ned af Tri-
bunen og Kongen gik rundt og hilste
paa alle Vaaben- og Forsvarsbrødre,
som stod opstillede mellem den aflærede
Statue og Raadhuset. Majestæten tryk-
kede dem alle i Haanden og underholdt
sig med flere af dem. En enkelt gam-
mel Kriger, som klagede sin Nød til
Kongen over et eller andet, fik af Kon-
gen Anmodning om at sende et Brev
med Oplysning om sine Forhold ind
til sig i København, saa skulde hans
Klage blive undersøgt.

Ogsaa Konsejlspræsident Bertsen
underholdt sig med flere af de gamle,
af hvilke en udtalte, at han „saa ud-
mærket kunde kende Ministeren fra Vil-
lebrerne i Nisjerne, der lignede ham
som han nu saa Ministeren for sig“. Denne Udtalelse morede sjensynlig Hr.
Bertsen meget.

Da Kongen havde hilst paa dem
alle, udbragte Restauratør Romler
et Leve for Kongen, og atter løb
Hurraerne over Torvet.

Bortførelsen.

Forinden Majestæterne steg til Bogns,
hilsle de paa Monumentets Skaber,
Villedhuggeren Gyde-Pedersen, hvor-
efter Bortførelsen fandt Sted under
fornye Ovationer.

Nu stede der noget, som var helt
udenfor Programmet. De kongelige
ansæde nemlig at foretage en Køre-
tur gennem Byen og dette stede da gennem
følgende Rute: Ad Storegade til Hotel
„Nalborg“, over Havnepladsen gennem
Tolbodgade, Søndergade, Jernbane-
gade, Stationspladsen, Frederiksgade,
Vestergade tilbage til Hotellet.

Her fandt Profossen Sted, til hvil-
ken var tegnet over 100 Kuverter. Vi

skal i Morgen bringe et ubeforligt Rejserat heraf.

Klokken halvfjere førte de to første Automobiler fra Hotellet og gennem de menneskefyldte Gader. Et Kvartér efter kom de øvrige Biler, i hvilke Borgmester Bloch og Politiforbmandlig Bjerregaard sad i den første, derefter kom Kongen og nogle af Herrerne af Følget, og i den tredje Vogn sad de to Damer. Disse to Biler var lukkede.

Efter at de fremmede Gæster havde forladt Byen, koncentreredes paa Torvet fra Kl. 4 til 6. Tilbagekomsten ventes at ville finde Sted Kl. godt 7.

Thisted Nyhedsblad

29/9 **Frokosten. 1910.**

I Frokosten paa Hotel „Nalborg“, som tog sin Begyndelse Kl. 1½, deltog de kongelige Gæster samt Komiteen (Landstingsmand, Konsul Johnsen, Gaardsejer Søren Overgaard, Knudgaard, og Propr. Briz, Landbysk), Landstingsmændene Laust Kristensen og Rygaard samt Folketingsmændene Hornstrup og Rørhøve, samtlige Medlemmer af Amdraadet, Byraadet med Medbagelse af Socialdemokraterne samt Byens og Omegnens Embedsmænd og en Del af Byens Borgere m. fl., de fleste med Damer, i alt lidt over 100 Personer. Salen var særdeles smukt dekoreret. Musikdirektør Peter Petersens Musikcorps musikerede.

Kongen førte Dronningen til Bords, til Venstre sad Konsejlspræsident Claus Berntsen med Kronprinsessen, Sagsfører Dyhné med Hofdame Frk. Wedell-Gjenné, Kammerherre, Oberst Herbst med Fru Bunch, Hofchef, Kammerherre Rothe med Fru Overkultfoged Jespersen.

Til højre for Dronningen sad Amtmand Vache med Prinsesse Dagmar, Konsul Johnsen med Hofdame Frk. Gredentop-Castenskjold, Hofmarskal Grev Brockenhuus-Schack med Amtmandinden, Kammerherre Steensen-Beth med Provstinde Mabelung.

Med Bordet talte Borgmester Bloch som følger:

Jdet jeg med Deres Majestæts Tilladelse tager Ordet, vilde jeg gerne gøre mig til Talsmand for alle de tilstedeværende og paa det varmeste takke vore kongelige Gæster, fordi de trods den lange Rejse tog mod vor Indbydelse og kom til vor By og kom til

Stede ved denne By.

Da Tanlen om at rejse et Mindesmærke for vor afdøde Konge kom frem, vakte den almindelig Tilslutning i Byen og paa Landet, og det er med en Følelse af Stoltthed og Glæde, at vi i Dag har set, at vi naaede Maalet. Vi talter nu først og fremmest vor allernaadigste, venneføle Konge for Tilladelsen til at rejse den i Dag afslørede Statue, og til denne Tal knytter vi Forsikringen om, at vi i vore Hjerter især en dyb Taknemlighed, fordi Deres Majestæt ved dette fornære Besøg i Thisted har vist os, at Deres Majestæt nærer samme Kærlighed til det hjerne Thy som til andre Egne af Riger. Dette er for os ligesom en ny Opsporbring til af al Magt at fæste Deres Majestæt i Deres Kongegerning, som efter Deres Majestæts egne Ord gaar ud paa at sikre vort elskede Fædrelands Selvstændighed, Fremgang og Lykke. Vi udtaler derfor et: „Gud bevare Kongen“, og ønsker, at Deres Majestæts ophøjede Gerning maa blive velsignet og føre hele det danske Folk fremad og opad.

Vi talter vor allernaadigste Dronning, der i sin ophøjede Person er ligesom et Bindeled mellem de tre nordiske Riger. Vor Dronning er udgaaet fra den svenske Kongestamme og Moder til Norges Konge og sidder paa Danmarks Trone. Paa denne høje Plads er vor Dronning Sjælen i mangfoldige af de Bestræbelser, der gaar ud paa at lindre Nød og Sygdom, og alle, der er paa Livets Skyggeste, kan være forvisse om, at de i vor Dronning ejer en trofast og varmefølende Veninde.

Vi hilser vor Kronprinsesse velkommen for første Gang i Thisted og siger dertil vor levende Betagelse af, at Hans Kgl. Højhed Kronprinsen er forhindret i at være til Stede i Dag. Vi reed, at vor Kronprins og vor Kronprinsesse ved mange Baand er knyttede til Østjylland, men jeg tør maasse udtale Haabet om, at der i Dag maa blive knyttet et nyt usynligt, men stærkt Hengivenhedsbaand, der kunde begynde i Kronprinsens Palæ paa Amalienborg og derfra slænge sig over Sorgenfri og Marselisborg helt op til Thisted.

Vi hilser med Genlyns Glæde den unge Prinsesse Dagmar, der for to

Aar siden vandt vore Hjerter ved sin Mildhed og Ynde.

Sa vi talter paa ny alle vore kongelige Gæster for deres Komme. Vel er det saa, at andre Egne af Landet er frodigere og rigere udsmykkede fra Naturens Haand. Vort Klima kan til Tider være barsk, og vi har ingen stotte Bagestove, men selv om vi i denne Retning naar tilbage, i en Retning naar vi ikke tilbage: vi er besje-

og vort Fædreland som alle andre Danske og denne vor Følelse beider jeg nu Forsamlingen give levende Udtryk ved med mig at raabe et nifaldigt Hurraraab for vor Konge og Dronning og hele Kongens Hus. Deres Majestæter Kongen og Dronningen og hele Kongehuset længe leve! (Nifaldige Hurraraab.)

Umiddelbart herefter tog

Kongen

Ordet som følger:

Jeg er dybt rørt over den varme og hjertelige Modtagelse, som Befolkningen i Dag har givet Dronningen og mig og de øvrige tilstedeværende Medlemmer af Kongefamiljen, og jeg bringer herfor og for Borgmesterens smukke Tale min hjertelige Tak. Vi mindes endnu med Glæde, hvor venligt man kom os i Møde, da vi for 2 Aar siden gæstede Byen og Egnen her. Det var derfor med Glæde, vi modtog Indbydelsen til at være til Stede ved Indvielsen af det smukke Mindesmærke, som herefter vil smykke Deres Stad. Det afgiver et godt Vidnesbyrd om, at Befolkningen her paastøner den afdøde Konge, min Fader, der i 40 Aar udførte sin Kongegerning, som var ledsaget af baade Nøje og Sorg. Men han stolede paa Herren, som hidtil har taget Danmark og det danske Folk i sin Varetægt, og han gjorde det ikke forgæves.

De ved alle, med hvilken Varme, min kære afdøde Fader omsattebe det danske Folk. Min Kærlighed til vort Folk er ikke mindre varm. Jeg vil gerne bidrage mit til at fremme Fred og Forbrøderlighed i Folket, og jeg nærer intet højere Ønske end at fremme Folkets Vel. Gid det maa lykkes mig at føre det danske Folk fremad til gode og lykkelige Dage. Jeg vil da føle mig som en af de lykkeligste i vort Land.

Vort Hjerte slaar af Glæde over den hjertelige og venlige Modtagelse, vi har faaet af Befolkningen her, og vi beider Borgmesteren bringe denne Tak til hele Befolkningen. Det i Dag indviende Mindesmærke vil blive et nyt og fast Bindeled mellem os og Befolkningen heroppe.

Med blafte Ord vil jeg paa Dronningens og egne Begne udtale Ønsket om, at Held og Lykke maa følge Thibet By og dens Beboere.

Stærke Hurraer fra Forsamlingen

ledsagebe denne Tale.

Afreisen til Nykøbing.

Froloften tog et Par Dimer. Ved Kaffen underholdt Kongen og Dronningen sig med de tilstedeværende, og Kl. 3,40 kørte de to første Automobilier ad Bilsund til med Konsejlspræsidenten Claus Berntsen, Amtmand Bache, Chefen for Adjutantstaben, Oberst Herbst, Kongens Adjutant Kaptejn Gastonier, og Kongens Kabinetssekretær Krieger.

Nogle Minutter før 4 kørte de kongelige Gæster med Følge de fire for dem bestemte Biler, hjulst med Hurraraab fra den talrige Folkemængde der opfyldte Storegade. Kl. 4,8 var man i Bilsund, hvor Overfarten gik med stor Hurtighed og Præcision. I det Kongen steg i Land ved Øst Bilsund udbroge Borgmester Ballvig et Kongen leve! som besvarede med Hurraraab af de tilstedeværende. Efter at Hs. Majestæt derpaa havde hjulst paa nogle gamle Veteraner, som var komne til Stede, kørte Toget videre til Nykøbing, hvortil man ankom Kl. 5,10.

Af Thisted Købstads Historie.

Af L. S. Id.

—o—

I.

Thisted i Oldtiden.

Fra ældgammel Tid har der været Bebyggelse, hvor nu Thisted ligger. Selve Byens Navn giver os Vejledning til at bestemme, at Byens Oprindelse gaar helt tilbage til den hedenske Tid, ti Navnet er afledt af Gudenavnet Tyr el. Tir (Rampens Gud i den nordiske Gudelære) med Endelsen stath, der er den ældste Form for sted. Byens oprindelige Navn er altsaa Tyrstath eller Tirstath; gennem mange forskellige Skrivemaader er gennem Middelalderen og den nyere Tid den nuværende Form, Thisted, fastslaaet.

Vi har imidlertid ogsaa Biskhed for, at Stedet har været Opholdssted for Mennesker i Oldtiden, selv om der ikke har været nogen fast Bebyggelse. Hvor nu den lavest liggende Del af Thisted findes, har der i Stenalderen været en smal Fjord, som gik helt op forbi Skinnerup med en Sidsfjord eller Vig til Tingstrup. Den begrænsedes af det nuværende Bakkebrag paa begge Sider af Bækken og Engen nord for Thisted. Bækken løber i de sidste Spor af den gamle Fjord, og ved Gravning i de lavest liggende Gader i Byen paatræffes jævnlig den gamle Fjordbund, saaledes i Storegade, Nørregade og flere andre Steber. Paa sine Steber finder man ved Udgravningerne utvilsomme Spor af Menneskets Færden i Stenalderen, idet der ved saadanne Gravninger er fundet Mængder af Skaller iblandet med tilhuggede Flintstykker og Affald fra Tilvirkning af Flintredskaber o. lign. I Historisk Samfunds Samling i Thisted findes endelig en lille Række Oldsager af Flint, som alle er fundne indenfor den nuværende Bygrænse, men ovenfor den formodede Grænse af den gamle Stenalderfjord, hvis vestlige Ryklinje

har været saa langt oppe som ved Storetorv, medens den østlige har været ned for Carocksmindes Have. Fund af Oldsager lader ogsaa formode, at der den Gang har været Bebyggelse, hvor nu Carocksminde og Sygehuset ligger. Da Grunden til det nuværende Hotel Jønik blev udgravet, fandt Froken Jønsberg i det bortførte Materiale nogle Stykker smukt tilhuggede Flintvaaben fra den yngre Stenalder.

Ogsaa fra Broncealderen foreligger der Fund indenfor Byens Grænse, men under saadanne Forhold, at man ikke tør paasta, at Genstandene er fundne i deres oprindelige Leje.

Vi tør altsaa fastslaa, at hvor nu Thisted ligger, har Stenalderbefolkningen haft Ophold i kortere eller længere Tid. I Jernalderen eller Slutningen af Oldtiden har der været en Bebyggelse, som har faaet Navnet Tir el. Tyrstath; det har været en Landsby til henimod Reformationen.

Det er i øvrigt ikke mange skriftlige Efterretninger, vi har om Byen før Reformationen, og selv om Pontoppidan i sin „Danske Atlas“ skriver, at „Thisted i temmelig gamle Tider har været et sært bekendt Sted og ligesom distinkveret fra andre Byer der i Provinsen“, saa tror jeg dog ikke, at dette skal tages alt for bogstaveligt. Bestemt var da langt tidligere mere bekendt og berømt end Thisted.

Thisted i Middelalderen.

Hvorledes Thisted har set ud i Middelalderen, veed vi ikke det mindste om, men vi tager næppe fejl i at forestille os den som en lille By med lave, straaetækte Huse af Bindingsværk med en ret anseelig Kirke liggende ved Byens vestlige Grænse. Det har ikke været den nuværende Kirke, som er opført senere, formodentlig efter at Byen er bleven Købstad og den gamle Kirke som Følge af Befolkningens Tilvækst er bleven for lille, men det har været en Kirke i den gamle romanske Stil, og derom vidner de ikke saa udbuggede Sten med Figurer, som findes i den nuværende Kirkemur, særlig i Østgavlen,

og mange tilhuggede Soffelsten. En Gravsten fra den gamle Kirkes Tid findes endnu; den sidder indmuret i Taarnets Sydside og er Byens eneste Runesten og indeholder sandsynligvis den ældste skriftlige Beretning fra Middelalderens Thisted. Den stammer fra Baldemar Sejrs Tid og Jodestien lyder: Tord, Ambis Søn, holder her.

Det ældste Dokument, i hvilket Thisted nævnes, er fra Baldemar Atterdags Tid fra Aaret 1367. I et andet Brev fra 1374 kaldes den en Landsby og den omtales som en Slags Ladeplads for Omegnen, til hvilken Værdighed den gennem ca. 100 Aar førte en haard Ramp med Hovsør ved Lynnerup Fjord, og det saa en kort Tid ud til, som om Hovsør havde vundet Sejr.

Det synes imidlertid tidlig at fremgaa, at Børglumbisperne har taget Thisted under deres mægtige Beskyttelse. Sikker har de i Middelalderen opholdt sig i Byen paa Rejser i denne Del af Stiftet, dels har der udenfor Byen været et Kapel, som dog tidlig er bleven nedbrudt, men Navnet Kappelsten minder os endnu om Pladsen, hvorfra de sidste Murelevninger først er forsvundne ca. 1800, og dels har der i Thisted ligget en Bispegård, som ejedes af Bispen i Børglum; dens Historie vil blive omtalt i et senere Afsnit. Byen har dog altsaa spillet en vis Rolle for Børglumbisperne, og det er da ogsaa en af disse, som har givet Byen Røbskabrettigheder og givet den dens nuværende Vaaben, en kronet Mariestikkelse med Jesusbarnet. Hvoornaar disse Rettigheder blev skænkede Thisted, veed vi ikke, og det bliver sandsynligvis aldrig oplyst, derfor bliver vi nødsagede til, naar det gælder at finde en Fødselsdag for Byen, at gaa til Kong Frederik den 1ste Tid.

Af Thisted Købstads Historie.

Af L. Sald.

II.

En gammel Overlevering vil fortælle, at Kong Hans har ladet den nuværende Kirke opbygge paa den gamle Kirkes Grund. Hvorvidt dette forhold er rigtigt, er vanskeligt at afgøre, da man ikke fra denne Konges Tid, hverken i Form af Regnskaber eller andet kan finde noget, som giver den mindste Antydning i denne Retning, men skalde det være Tilfældet, saa ligger det nær at antage, at Thisted paa samme Tid har faaet Købstadsrettigheder. Den 10/8. 1524 bekræfter imidlertid Kong Frederik 1. for Bisshop Stygge Krumpens Styld Byens Købstadsprivilegier, hvorved dens Borgere fik samme Rettigheder som Viborg Borgere; men det samme Aar havde Byen Borgmester og Raad, hvilket jo tyder paa, at dens Købstadsrettigheder var af ældre Dato. Som Kendskabet til Byens Historie nu er, maa vi imidlertid regne Thisted som Købstad fra 10. August 1524.

Fire Aar efter Stadsfæste igen Kong Fr. „alle Privilegier og Friheder, som vi selv og fremfarne Konger i Danmark havde givet Hr. Stygge Krumpen og hans „forfædre“ Bisshopper i Børglum, saa at de ej skalde besværes med nogen Told ydermere end som vore Undersaatter i Købstaden Viborg og heller ej skal der bygges dem til Forsang nogen ny Købstad ved Haffwitz (Hovsør) eller andet Steds eller bruges nogen Forprang mod deres Friheder“.

Strækken for Hovsør var stor, og i Genhold til et Tingsvidne af 1532 ved vi, at da den gode Thisted Borger Jep. Lauridsen var kommen hjem fra Herredagen i Odense, udsprede han det Rygte, paa hvilket Grundlag vides ikke, at Thisted med flere smaa Købstæder skalde neblægges,

og Borgerne i Fremtiden skalde føde dem med deres Plous Mol“. Kongen skalde imidlertid samtids have givet Jep. Lauridsen et Privilegium paa Købmandshandel, og sammen med adskillige andre Borgere byggede han saa flere Bygninger i Hovsør, men Resultatet af Bedrageriet blev, at de samme Aar blev stævnebe for Kongen og Raadet, hvor de maatte „svare for deres Gerninger“. Borgerne i Hovsør blev stættfri i fem Aar og toldfri de fem paafølgende Aar. Først i 1542 er Thisted naaet saa vidt, at den begynder at saa Overtaget over Hovsør; rigtig nok foretog Thisted Borgere samme Aar et retslig Overgreb, idet de borttog nogle Sejl og Nor i Hovsør, hvorfor de blev stævnebe; men de blev ved den endelige af Landstinget optagne Dom frikendt. Samme Aar blev Byens Afgift til Kongen takseret til 100 Mark, danske, foruden anden kongelig „Tynge og Besværing som andre Købstæder i Riget efter sin Formue“.

I Aaret 1545 tog Kongen Borgmester, Raad og menige Borgere under sin Bestærmelse og Stadsfæste igen Privilegierne, men forbeholdt sig Ret til „samme at forandre og remedere“. Afgifterne blev nu 100 Mark i aarlig Bystat, 100 Mark i Afgift og Landgilde af de kongelige Ejendomme, som Byen benyttet og endvidere 200 Mark danske Penninge til Kongens Rente-mester i Nørrejylland. Aaret efter (1546) lod saa Thisted Borgere oplæse deres Privilegier, rimeligvis paa samtlige Ting i Thy. Der blev saaledes læst: 1. Kong Hans' Brev til Viborg Borgere, 2. Kong Frederiks Brev af 1524, som jo gav Thisted lige Rettigheder med Viborg, 3. Kong Frederiks Brev af 1528 og 4. Bestærmelses- og Stadsfæstelsesbrevet af 1545.

Nu var Hovsør lejet og terud og i April Maaned 1546 besøgte Kong Kristian 3. Thisted, og ved denne Lejlighed fik Borgerne Ejendomsbrev paa Hillerslev Mark til „Fædrift og Græsgang“ for Byen. I Brevet hedder det bl. a. saaledes: „De Stene, som Søndemænd have sat mellem Thisted Mark og samme Hylbersløf Mark, skulle optages og igen sættes vesten op til Skyn-

derup Mark fra de 40 store jordfaste Stene og siden øfter ud til den store Sten, der stander i Hylbersløf Eng, eftersom Kongl. Majestæt nu selv personlig har ladet det udvise og afmærke." Afgiften, som skulde svares til Kongen af Marken, blev sat til 24 Mark dansk i god Mønt. Denne „Hylbersløf Mark“ er jo rimeligvis det nuværende Kronborg, og Ejendommen hører altsaa endnu den Dag i Dag ind under Thisted By.

Men det var ikke den eneste Gave, Thisted fik ved dette Kongebesøg, ti for „at vor Købstad Thisted saa meget des bedre blive bygget og forbedret“, gav Kongen Byens Borgere et Gildehus „liggende jønden op til samme Tysteds Kirkegaard“ til Raadhus. Endvidere skænkede Kongen det ny Kapel, „som stander der uden for Byen“ (altsaa paa det senere Kapelsten), for at Borgerne kunde faa Ralt, Sten og Tømmer til at istandsætte deres Raadhus med.

Alt i alt var det jo et godt Udbytte, som Byen havde af dette Kongebesøg; men Næst efter opnaaede den igen et Par Begunstigelser. Thisted Borgere fik nemlig D. 26. Maj 1547 om, at de Markeder, som tidligere have været afholdt ved Vestervig Kloster paa St. Hansdag og St. Olufsdag, herefter skulde holdes i Thisted, og s. A. den 6. December fik Borgerne Tilladelse til at holde Torsdag hver Lørdag. Bønderne i Omegnen skulde møde med de Varer, som de havde at afhænde og „igen fange til Købs“ Humle, Salt, Staal og andre Varer.

Da Reformationen var fuldbåret, og den nye Bispe for Børglum Stift Hr. Peder Thomsen var udnævnt, valgte han Thisted til sit Opholdssted og fik af Kongen Brev paa en Gaard i Byen. Der var virkelig Grund til for Thisted at føle sig, og senere fik Peder Thomsens Eftermand Kongen til at oprette en Latinskole i Byen, medens Bispen selv tog Ophold i Hjørring; det var altsaa kun saa Nar, at Thisted var Stiftshovedstad.

Af Thisted Købstads Historie.

Af L. Hald.

III.

Af det foregaaende vil det fremgaa, hvorledes Byens Udviikling har formet sig i store Træk, indtil Aaret 1550.

Om Byens Borgere og deres Færd ved vi intet ud over enkelte som Mathias Svane (1422), Jes Therkilbsen (1459) og enkelte andre. Engang imellem finder man et lille Træk fra Byens daglige Liv. Saaledes følgende: Aaret 1532 udstedte Kongen den Befaling til naadigvorne Mænd, at de skulde „granske og dømme om en Karl, som var bleven hængt i Thisted.“ Grunden til, at Sagen paany skulde tages op, var den, at Jes Svane tilligemed andre af Karlens Venner klagede over, at han var bleven hængt med Urette.

1549 havde Thisted Borgmester Christen Vorrit giftet sig med sin afdøde Fætters Enke „Gerdtfruebt Persdaather“; dette var utilladeligt efter den ny Kirkeordinans, som Borgmesteren var ukyndig i; han fik imidlertid Tilladelse til at „hafve og beholde hende til sin Egtehustru.“

Hovedsagelig levede Byens Indbyggere af Landbrug og af Handel med Omegnens Befolkning. Af det forhen anførte ved vi, at Byen havde samme Rettigheder som Viborg, og disse Rettigheder bestod bl. a. i, at ingen fremmede Købmænd maatte handle i Landsbyer, der laa indtil fire Mil fra Byen, ligesom Forprang var forbudt Præster og Bønder. Fiskeri har Byen rimeligvis ogsaa haft en Del af, og Sejlskiben maa ikke have været helt ubetydelig; ti i Aaret 1549 kom der en kongelig Befaling, som bød, at Borgerne skulde sende Skibe til Mariager Fjord for at sejle Rask til Opførelsen af Roldingshus.

Thisted Bispegaard.

Som allerede omtalt havde Borglumvisperne en Gaard i Thisted, som kaldtes Thisted Bispegaard eller Thistedgaard. I vor Tid er der ikke andet tilbage, der minder om den end Bispegaardsstræde, som har været den Stræde, ad hvilket man fra Byen kom til Bispegaarden, hvis Plads omtrent maa søges, hvor nu Esplanaden findes og i dennes nærmeste Omgivelser. Der foreligger isvrigt ogsaa i vor Tid adskillige Meddelelser om, at man ved Gravning i Esplanadens nærmeste Omegn har fundet Murrester og Pæle, som utvivlsomt stammer fra den gamle Bispegaard.

Ved Reformationen indbroges alt Kirkegodset, og Gaarden kom altsaa i Kongens Eje og blev som Len givet til forskellige Adelsmænd, der svarede Kongen en vis aarlig Afgift for Brugen af Gaarden, medens de maatte afholde Udgifterne ved dens Drift; et saadant Len kaldtes isvrigt et Afgiftslen, men Thisted Bispegaard henhørte til de mindre Len. Naar Kongen laante Penge, brugte han ofte at sætte Lenet i Pant saaledes, at Pantkøberen i Stedet for Renter oppebar Lenets Indtægt, der for Th. B. for Aar 1540 sættes til 42 Mark, 167 Tdr. Rug, 1 Td. Smør og 72 Svin. Dette Aar fik nemlig Niels Jul (ikke Søhelten) Gaarden i Forleking mod at svare en Afgift af 14,000 Hvillingen, som han skulde levere til Kongens Rentemester i København, og endvidere tilpligtedes han at bygge og forbedre Gaarden.

Men allerede Aaret efter overgik Bispegaarden til Hans Povist (Poulsen), der fik Lenet afgiftsfri det første Aar, og siden skulde svare en Afgift efter nærmere Overenskomst; men Kongen laante omtrent samtids 1500 Daler af Niels Rosentrang, hvorfor han fik Pantebrev paa Gaarden. Hans Povist blev assat paa Grund af usikkelig Levned. Vi lægger isvrigt Mærke til, at der i Pantebrevet forbydes Niels

Rosenkrants at „flyde eller slaa noget Adelsvildt eller andet groot Vildt“.

Et Aar efter gik Lenet over til Jakob Brochenhus i Aalborg, indtil Niels Skel til Nygaard fik det fra 1553—1561 som Pant for 2000 Daler, bl. a. paa Villaaer at „frede Jagten og ikke forhugge Skovene.“

Pantebrevet til Rosenkrants og Skel vidner altsaa om, at der til Gaarden har været Skov og Vildt i større Mængder, siden Kongen tager Forbehold over for Jagten.

Fra 1561—1589 havde Godse Brochenhus Gaarden i Forlening. 1574 gav Lenet 4 Mark, 108 Ldr. Byg, 1 Ld. Smør, 18 Svin, 4 Faar og 8 Høns. Senere fik Kristoffer Parsberg og Niels Raas Gaarden; den sidste uden at svare nogen Afgift. 1597 blev den lagt ind under Drum Len; men der blev ført et særligt Regnskab over dens Indtægter og Udgifter. I Traps Danmark, sidste Udgave, staar anført, at Gaarden 1579 gik over til at være Præstegaard; dette maa bero paa en Fejlagelse; ti den Gaard, der her kan være Tale om, er sikkert den Gaard, som Bispen Peder Thomsen fik Livsbrev paa; denne Gaard kunde jo ogsaa kaldes en Bispegaard.

Førrigt bortbyttede og bortsolgte Kronen Dele af Gaardens Jorder. 1614 bytter Borgmester Stoffer Nielsen saaledes, at han for en Ager uden for Thisted fik et Stykke Jord, „som strækker sig fra Byens Gade 86 Alen Øst til en Sten, som blev sat der, derfra 109 Alen søllandst Maal mod Nord til en anden Sten, som blev sat i et Dige, og derpaa mod Øst til ovennævnte Byens Gade 64½ søllandst Alen, mellem fornævnte Maal.“ 1651 fik Borgmester Thomas Madsen et Stykke af Bispegaards Løst „liggende næst ved hans Gaard vester i Byen norden i Kirken“ for et Stykke Indmarksjord i Byen.

Ved Enevældens Indførelse 1660 ophævedes Lensinstitutionen, og Bispegaarden med Ejendom, ialt 24 Ldr. Hartkorn, blev bortsolgt; den var da pantsat for en Pengefum til Jakob Madsen, og det er formodentlig dennes Søn, Ejler Madsen, som 1667 sælger den til Erik Høg til Bjørnsholm. Nu stifter Ejerne i en Arrække ret hurtig. Vi nævner saaledes: Joh. Røhde, København, Præsten Jakob Holm i Saltum, Præsten Christen Stistrup i Ulits og Gersdorff; senere hen Laurits Sang, som ved Auktion fik den for 380½ Rd. Hyppigt boede Amtmanden paa Gaarden, ligesom det ogsaa vides, at en enkelt Borger har haft Bopæl paa den. 1764 ender Gaardens Historie, idet den blev nedbrudt, og Jorderne, der da udgjorde ca. 10 Ldr. Hartkorn, solgt til Byens Borgere.

af Thisted Købstads Historie.

af L. Hald.

—o—

IV.

Thisted Skole.

I det følgende skal der fremdrages enkelte Træk og Personer fra Thisted latinske Skole, hvis Historie er ret godt oplyst. I flere andre Byer i Stiftet blev der efter Reformationen oprettet lignende Skoler, saaledes i Søby, Hjørring og Nykøbing. Det var naturligvis Meningen først og fremmest at uddanne Personer til den geistlige Stand, altsaa Præster og Degne; men Skolen kom ogsaa til at virke som en Slags Skole for bedre Folks Børn.

Man tager næppe fejl i at antage, at Skolen er bleven oprettet paa Biskoppens, Dr. Oluf Chrysostemus, Tilladelse. Den 18. Februar 1549 udsendte Kong Kristian den 3. sit Brev, hvori han bestemte, at der skulde oprettes en Skole, „som unge Personer kunde med god Værdom og boglige Kunster oplæres og optugtes ubi“. Ved samme Lejlighed anviste han en Del Indtægter til Lærernes Lønninger. Lærerpersonalet bestod af en Skolemester eller Rektor, der samtidig var Kapellan og Sognepræst til Skinnerup, og to Hørere eller Lærere.

Nogen særlig Betydning havde Skolen sikkert ikke i Begyndelsen. En af de første Rektorer hed Anders Willumsen. Han viste sig at være en uheldig Person, idet han ihjelslog en Karl; derfor blev han dømt fribløv og hans Gods skulde indbrages som Rømningsgods. Hans Hustru, Gertrud Bernsbatter, ansøgte imidlertid Kongen om Tilladelse til at beholde den Gaard, som Anders havde faaet med hende ved deres Giftermaal, og den 24. Maj 1552 fik hun Tilladelse til at beholde den Part, som kunde tilfalde Kronen.

Fra 1574 finder man derimod en anden Beretning om den daværende Rektor Peder Oluffsen. Dette Aar skrev Thisted Sognepræst, Provst Andreas Nikolaj, til Biskoppen og bescellagte paa egne og Thisted Borgeres Vegne, at Rektoren vilde forlade Skolen til Paaske, hvilket gjorde dem ondt, „thi hand

haffuer Nicket sig her rettelig vell". Samtidig vilde en af Hørerne ved Navn Chresten ogsaa rejse; der var en ung Mand i Sønderhaa, Søn af Præsten der, som nok vilde have den ledige Hørerplads, men Provsten skrev: „Jeg frygter, han skal rase for meget og vende sig udi Drif, som her gives megen Marsag til udi Byen“.

Det har imidlertid sikkert været et magert Levebrød at være Hører ved Skolen, for i 1582 fik Borgmester og Raad baade i Nykøbing og Thisted Befaling til at sørge ordentlig for deres Hørere, da disse ikke var forsynede med det tilbørlige Underhold.

C. 1600 var Magister Niels Paaftle bleven Skolens Rektor. Han var født i Løgstør og blev efter at have studeret hjemme og i Udlandet Skolemester her i Byen til 1605 el. 1606. 10 Aar efter blev han Bisop i Trondhjem og han omtales i denne Gerning som „en vel studeret Mand, der førte sit Embede med Alvorlighed, var nidkær og flittig, belønnede de gode som en redelig Mand og lod de udelige vederfares Ret efter Fortjeneste“. Sikker har den Mand haft stor Betydning for den lille Thisted Skole i den Tid, da han virkede her.

1637 blev Rektor Jakob Pedersen Holst affat paa Grund af Forsømmelse og Drif. Eleverne i Skolens ældste Klasse, der fungerede som Løbebegne i de omliggende Kirker, blev tilligemed Hørerne forhørte om deres Rektor, og Afhøringen indeholder 9 Punkter, hvoraf følgende skal anses:

Jakob Pedersen havde været forsømmelig med „at informere og ikke idelig at repetere“, saa at adskillige af Eleverne var rejst bort til andre Skoler. Han var befunden genegen til daglig Brændevin, Drif og Snuftobach“, saa at han endogsaa havde „drillet Tobak“ i Skolen, ligesom han ofte var beskæftiget og havde „Niklet“ af Brændevin. Han havde tilladt Eleverne at drikke hele Tønder Öl, naar Skolen blev saadant foræret ved adelig Begravelse. Han var kommen drukken i Kirken, saa Præsten var bleven forstyrret i sin Prædiken, og han havde tillige forsmet at holde Eleverne til at gaa flittig i Skole. At Manden imidlertid ikke har været uden Gøner, derom vidner ogsaa Klagekriftet; ti han havde „componeret og diceret“ en Grammatik paa Vers for at saa den tørre Videnskab til at glide ned, og det samme havde han forsøgt med andre Læresag; men alt dette var ogsaa ulovligt.

Claus Dahler var Rektor fra 1685—89, da han døde fattig og uden Arvinger. Det gik under ham stærkt tilbage med Skolen, saa at Elevernes Tal

afstog i den øverste Klasse, ligesom Skolehuset truede med at styrte ned. Hans Efterfølger var Niels Aagaard, der var Rektor, medens Besættelsesagen optog Sindene. For øvrigt fik baade han og Sognepræsten Sirtus Aspach „en alvorlig Grindring om deres Skoles uklarerede Regnskaber i Rigtighed at bringe“.

Om Christoffer Blimester, der var Rektor til 1711, hedder det bl. a. i en Klage fra Sognepræsten: „Fra St. Hansdag til 18. Aug., som er 8 Uger, har han kun læst 27 Dage, saa hans Uge har ifkun lidt over 3 Dage“. Han rejste til København og blev Pestpræst; dette er i øvrigt et smukt Træk i Mandens Færd; ti under Pesten flygtede baade Læger og Præster fra København. For sit gode Forhold under Pesten fik han en lille Pension og døde i Aalborg.

Den sidste Rektor var Niels Lund, som var født i Skjumb. 1739 ophævedes Skolen, og de ikke saa Legater og andre Midler, som den havde erhvervet gennem Listerne, blev lagt til Aalborg Skole.

Thisted fra ca. 1550—1700.

Ligesom Kong Kristian den 3. stadfæstede ogsaa Kong Frederik den 2. Thisted Borgeres Rettigheder. Herligheden ved at være Røstlad var jo ganske vist attraaerværdig, men Medaljen havde ogsaa en Bagside. Kong Frederik den 2. var kommen i Krig med Sverige, og Thisted, der som andre Røstlæder i Landet ogsaa maatte udrede, hvad der kaldtes „anden kongelig Tyngde og Besværing“, maatte punge ud.

Denne „Tyngde og Besværing“ andrager for Aaret 1566 følgende:

Den 11. Januar skrev Kongen om 6 Skibsbyggere. — Den 21. Februar kom der Skrivelse om, at Kongen endnu behøvede mange Baadsmænd, hvorfor Borgerne ingen Skibe maa lade sejle, før Kongen har faaet de nødvendige Baadsmænd. — 22. Febr.: Byen skal sende Kongen 20 Rnegte. — 5. Maj: Byen skal levere Kongen til Halmstad: 4 Læster Brød, 6 Læster Öl og 600 Ldr. Havre. — 5. Dato: Kongen til Hjælp: 100 Dlr. Sølv og 100 Dlr. Klippinge. — 26. Aug.: Leveres 4 Skippund Kobber til Forsærdigelse af nyt Skyt. — 9. Oktbr.: Byen skal sende 20 gode Karle med Rør og andre Værger.

Af det anførte vil man forstaa, at saadanne Udgifter kunde blive meget besværlige for en ikke videre velhavende By, og det er ikke ubetydelige Værdier baade i rene Penge og Naturalier, som Thisted maatte ublevere under Krigen, der varede i 7 Aar.

Samtidig vilde en af Hørerne ved Navn Chresten ogsaa rejse; der var en ung Mand i Sønderhaa, Søn af Præsten der, som nok vilde have den ledige Hørerplads, men Provsten skrev: „Jeg frygter, han skal rase for meget og vende sig ubi Drif, som her gives megen Marsag til ubi Byen“.

Det har imidlertid sikkert været et magert Levebrød at være Hører ved Skolen, for i 1582 fik Borgmester og Raad baade i Nykøbing og Thisted Befaling til at sørge ordentlig for deres Hørere, da disse ikke var forsynede med det tilbørlige Underhold.

Ca. 1600 var Magister Niels Paaste bleven Skolens Rektor. Han var sødt i Løgstør og blev efter at have studeret hjemme og i Udlandet Skolemester her i Byen til 1605 el. 1606. 10 Aar efter blev han Bisop i Trondhjem og han omtales i denne Gerning som „en vel studeret Mand, der førte sit Embede med Alvorlighed, var nidkær og flittig, belønnede de gode som en rede- lig Mand og lod de ubuelige vederfares Ret efter Fortjeneste“. Sikkert har den Mand haft stor Betydning for den lille Thisted Skole i den Tid, da han virkede her.

1637 blev Rektor Jakob Pedersen Holst affat paa Grund af Forsømmelse og Drif. Eleverne i Skolens ældste Klasse, der fungerede som Løbebegne i de omliggende Kirker, blev tilligemed Hørerne forhørte om deres Rektor, og Afhøringen indeholder 9 Punkter, hvoraf følgende skal anføres:

Jakob Pedersen havde været forsømmelig med „at informere og ikke ibelig at repetere“, saa at adskillige af Eleverne var rejst bort til andre Skoler. Han var befunden genegen til daglig Brændevin, Drif og Snuetoback, saa at han endogsaa havde „drunket Tobak“ i Skolen, ligesom han ofte var beskæmt og havde „stinket“ af Brændevin. Han havde tilladt Eleverne at drikke hele Tønder Ol, naar Skolen blev saadant forceret ved adelig Begravelse. Han var kommen drukken i Kirken, saa Præsten var bleven forstyrret i sin Prædiken, og han havde tillige forsømt at holde Eleverne til at gaa flittig i Skole. At Manden imidlertid ikke har været uden Coner, derom vidner ogsaa Klageskriftet; ti han havde „componeret og dicteret“ en Grammatik paa Vers for at faa den tørre Videnstak til at glide ned, og det samme havde han forsøgt med andre Læresag; men alt dette var ogsaa ulovligt.

Claus Dahler var Rektor fra 1685 —89, da han bød fattig og uden Arvinger. Det gik under ham stærkt tilbage med Skolen, saa at Elevernes Tal aftog i den øverste Klasse, ligesom Skole-

Sindene. For øvrigt fik baade han og Sognepræsten Sirtus Aspach „en alvorlig Grindring om deres Skoles uklarerede Regnskaber i Rigtighed at bringe“.

Om Christoffer Blimester, der var Rektor til 1711, hedder det bl. a. i en Klage fra Sognepræsten: „Fra St. Hansdag til 18. Aug., som er 8 Uger, har han kun læst 27 Dage, saa hans Uge har ifkun lidt over 3 Dage“. Han rejste til København og blev Pestpræst; dette er i øvrigt et smukt Træk i Mandens Færd; ti under Pesten flygtede baade Læger og Præster fra København. For sit gode Forhold under Pesten fik han en lille Pension og døde i Aalborg.

Den sidste Rektor var Niels Lund, som var født i Skjumb. 1739 ophævedes Skolen, og de ille saa Legater og andre Midler, som den havde erhvervet gennem Læberne, blev lagt til Aalborg Skole.

Thisted fra ca. 1550—1700.

Ligesom Kong Kristian den 3. afsættede ogsaa Kong Frederik den 2. Thisted Borgeres Rettigheder. Herligheden ved at være Røstlad var jo ganske vist attraaerværdig, men Medaljen havde ogsaa en Bagside. Kong Frederik den 2. var kommen i Krig med Sverige, og Thisted, der som andre Røstlæder i Landet ogsaa maatte udrede, hvad der kaldtes „anden kongelig Lyngbe og Besværing“, maatte punge ud.

Denne „Lyngbe og Besværing“ andrager for Aaret 1566 følgende:

Den 11. Januar skrev Kongen om 6 Skibsbyggere. — Den 21. Februar kom der Skrivelse om, at Kongen endnu behøvede mange Baadsmænd, hvorfor Borgerne ingen Skibe maa lade sejle, før Kongen har faaet de nødvendige Baadsmænd. — 22. Febr.: Byen skal sende Kongen 20 Knekte. — 5. Maj: Byen skal levere Kongen til Halmstøb: 4 Læster Brød, 6 Læster Öl og 600 Ldr. Havre. — 5. Dato: Kongen til Hjælp: 100 Dlr. Sølv og 100 Dlr. Klippinge. — 26. Avg.: Leveres 4 Skippund Robber til Forfærdigelse af nyt Skjts. — 9. Oktbr.: Byen skal sende 20 gode Karle med Rør og andre Værger.

At det anførte vil man forstaa, at saadanne Udgifter kunde blive meget besværlige for en ikke videre velhavende By, og det er ikke ubetydelige Værdier baade i rede Penge og Naturalier, som Thisted maatte ublevare under Krigen, der varede i 7 Aar.

Af Thisted Købstads Historie.

Af R. Guld.

V.

Byens Borgere maa imidlertid under
Svvaarskrigen have klaget til Kongen
og ladet ham forstaa, at Udgifterne var
ved at overstige deres Evne; ti allerede
1565 havde Kongen tilladt dem som en
særlig Begunstigelse at handle paa Øster-
søen, for at Borgerne kan „have deres
Næring“. Tilladelsen var imidlertid
stærkt begrænset baade med Hensyn til
Steder, de maatte besøge, og Varer, de
maatte handle med, saa det er tvivl-
somt, at det har haft nogen særlig Be-
tydning for Byen.

Da Krigen sluttede, maatte Thisted
betale 800 Daler til Krigsfolkets Hjem-
sendelse, og saa Aar efter krævede Kon-
gen yderligere 400 Daler til Betaling
af Rigeis Gæld.

Under Kristian den 4.s Rejse til
væltede en hel Række af Ulykker ind
over Thisted. Saaledes brændte 1608
en stor Del af Byen, ved hvilken Lej-
lighed mange mistede baade Hus og
Ejendom. En endnu større Jdebrand
hærgede Byen 1620, da de tre Fjerde-
dele af den blev lagt i Aske. 2 Aar
efter i Februar Maaned ødelagdes den
lavestliggende Del af Byen af en stor
Vandflod, vel nærmest forarsaget af
Tøbrud. Vækten svulmede op, og der
ansøres, at Vandet stod 5 Kvarter højt
i Bisgaards Lade, og en Mængde af
Beboerne led stor Skade paa „Korn og
Foder, Jlding og Beskab“. Til alle
disse Ulykker kom saa i de følgende
Aar Krigen, da Vandet blev oversvøm-
met af kejserlige Tropper, og Thisted
blev saa sandt ikke raaet.

Da Fjenden kom hertil, blev Byen
renset for Vaaben og disse gemt i Kir-
kens Sakristi. Udbyttet var ikke helt
ringe, nemlig 26 Musketter, 42 lange
Fyrroer og en Del andre Vaaben. End-
videre udlever Fjenden maanedlige Leve-
ringer, bestaaende dels af Penge og dels

af Naturalier, og disse Udgifter mær-
kedes efterhaanden ganske føleligt.

Det gik tilsidst saa vidt, at Borgerne
sendte den fjendtlige Overkomman-
derende Melchior van Hageveldt en Skri-
velse for at bede om Nedsættelse i de
maanedlige Leveringer, idet de anførte,
at nu havde de givet alt, hvad de ejede
i Penge og Sølv og havde ikke andet
tilbage end lidt Korn, Tin, Messing,
Kobber og nogle Kreaturer.

Imidlertid havde Thisted sikkert nogen-
lunde klaret sig, hvis ikke Kristian den
4.s 10de Svenskekrig var kommen. Den
skal saa at sige være bleven Byens
Ruin paa Grund af de mangfoldige
Indføarteringer og de store Afgifter,
som Fjenden krævede. Efter denne Krig
mærkes tydelig en Nedgangsperiode for
Byen og saa Aar efter maa den søge
om Estergivelse af 8 Aars resterende
Bystat og andre Afgifter. I Aar 4.s
Tid faar vi ogsaa et lille Indblik i
Byens daglige Liv, idet Dørigheben gav
Befaling til „efterdi der i Byen om
Nattetider hørdes stor Ustifflighed af
nogle Grassatgængere, da skulde de,
som lade sig finde paa Thisted Gader
om Natten med Hujen og Raaben og
Skriken udenfor nogens Dør eller Vin-
duer, sættes paa Raadhus-Stuen i Vold
og til Vand og Brød i tre Dage og
Nætter“.

En lille Forestilling om Byens Ud-
seende i det 17. Aarhundrede faar man
gennem Nefens Kort. Vækten, der dan-
nede Skel mellem Hillerslev og Hun-
borg Herreder, spillede en vis Rolle
som Stedbetegnelse, idet man finder
Gader som „Ved Broen“, „Ved Væk-
ten“ og „Østen Vækten“. Over Væk-
ten førte „Store Træbroe“ og „Lille
Træbroe“. Forstellige nu forsvundne
Gadenavne maa sikkert ogsaa henføres
til samme Tid som: „Peder Gris’
Gyde“, „Paa Bjerget“ og „Under
Bjerget“; senere hen træffes Gadenav-
nene „Øster Knakken“ og „Vester Knak-
ken“.

I den svenske Krig 1657—60 tog
den svenske Oberst, Hertug Adolph Wil-
helm, sit Ophold i Thisted; Borgerne
sæt ham imidlertid til at flytte til Røtby-
gaard mod en lille Erkendtlighed af 5000
Rblr. og 70 Heste.

Thyboerne forsøgte 1657 at standse
 Fiendens Indtrængen og mødte ham
 Syd for Agger den 3. Oktober. Ud-
 faldet blev selvfølgelig et stort Neder-
 lag for den uøvede Bondestare, der her
 kæmpede mod Europas første Solbater.
 Thisted Borgere har sikkert ogsaa del-
 taget i Kampen; thi i Dagene fra 7.
 til 15. Oktober begravedes paa Thisted
 Kirkegaard ca. 42 Mandspersoner; gan-
 sle vist Naar der ikke anført ved de
 paagældende, at de er faldne i Kam-
 pen, hvilket er Tilfældet i flere af de
 gamle Kirkebøger her i Thy fra disse
 Dage; men saa mange Dødsfald af
 Mænd i den anførte Tid er jo paa-
 faldende og har næppe andre Aarsager;
 det vilde jo iøvrigt ogsaa være over-
 flødigt at anføre, at de var faldne i
 Kampen, da alle vidste Betsled dermed.
 1658 begravedes i Thisted en svensk
 Officer, Ritmester Chono; det er rime-
 ligtvis denne Ritmesters Døds, som Borg-
 mester Thomas Madsen i 1661 faar
 Tilladelse til at optage af sin Familie-
 begravelse og begrave et andet Sted i
 Kirken.

Byens Tilbagegang under Krigen
 fremgaar med al ønstelig Tydelighed af
 Indbyggerantallet før og efter. I
 Aaret 1627 havde Thisted ca. 1280
 Indbyggere; men i 1672 var Tallet
 gaaet ned til ca. 1000.

At Byens Borgere efter Krigen ar-
 bejdede af al Gode paa at ophjælpe
 deres By, synes ogsaa at fremgaa af
 adskillige Ting; muligvis har de ikke
 været nøjregne i deres Midler; ti
 ca. 1682 klager Borgerne i Aalborg
 over, at Borgerne i Thisted gjorde Ind-
 greb i deres Handel, hvilket havde til
 Følge, at Thisted By's Privilegier blev
 indskrænket, og det blev forbudt Byen
 at drive udenlandsk Handel.

Dermed er Udviklingen standset for
 lang Tid, næsten hele det følgende Aar-
 hundrede, og det er et ret trist Indblik,
 vi faar i Byens Forhold henimod Aaret
 1700. Havde Thisted hidtil henlevet i
 stille Ubemærkethed, saa blev den nu
 paa en Gang sendt over det ganske
 Land ved den berømte Besættelses-
 proces fra 1696—98, gennem hvis
 Aften man faar et lille Indblik i Da-
 tidens Thisted.

Indmængde

Al Thisted Købstads Historie.

Alf L. Guld.

VII.

Thisted fra 1700 til ca 1800.

I Aaret 1702 fik Thisted Besøg af Kong Frederik 4. Med Kong Kristian 3's Besøg i Grindring kunde man jo formode, at Byen vilde blive betænkt ved en saadan Lejlighed. Oluf Bjørns Eftersølgere som Præst, Sixtus Aspach skrev ved denne Lejlighed et Digt, som han benævnte: „Glædelig Frugtbarhed“; deri siger han:

„Vor Thisted søger og en liden Vres Deje,
Enddag den nu er slæt og som en gammel
Mand
Forsvædes Dag fra Dag og sig eh hjælpe
fand.“

Byens Glendighed fremgaar jo tydeligt af disse Linjer; men om Kongen har forstaaet det diskrete Vink om at hjælpe Byen, derom har jeg intet fundet; men Aspach blev 1705 Præst og Provst ved Frue Kirke i Aalborg. Til sin Afstedsprædiken havde han igen besøget Pegasus og sang:

Far da well, du liden Flette
Gud velsigne Thisted By.“

I Aaret 1717 blev der bygget et Tinghus i Thisted, og da blev Hillerslev-Hundborg Herreder med Nørhøi Birk flyttet til Byen og forenedes med Bytinget. Det gamle Tingsted var ved Møgelhøj; det er den Høj, der ses umiddelbart Vest for Baun Holdeplads. Dertil var det flyttet fra Hillerslev 1688.

Byens Folkemængde sank stadig indtil 1769, da vi noterer det laveste Indbyggerantal, nemlig 815. Der var da kun 10 Købmænd, og de fik deres Varer dels fra København og dels fra Aalborg, af hvilken By Thisted Købmænd i Særdeleshed var afhængige. Der solgtes almindelige Kolonialvarer, Manufakturvarer, Tømmer, Kul, Tjære, Hamp, Salt, Jern o.sv. En enkelt Købmand havde Røg- og Snustobak, Stempelpapir og Spillekort. Byen

havde kun fem mindre Skibe, som væsentlig sejlede paa Limfjorden; nogen større Sejlskibe kunde der ikke blive, fordi der manglede en Havn, og Lagnør Grunde hæmmede Sejlskibsen i større Omfang. Den største Hindring for Byens Handel var imidlertid det saakaldte Landprang, som trivedes indtil en halv Mils Afstand fra Byen. Det var nemlig almindeligt, at en Bondekarl, naar han var bleven Ejer af en Snes Daler, søgte Trang til en mere udvidet Virksomhed end Bønderarbejdet kunde give. Han gav sig saa ud paa Handelen, undertiden i Kompagni med en af de Skippere, som med deres smaa saakaldte Sandfluder sejlede fra Vesterhavskysten til Norge. Der blev saa opkøbt alle mulige Produkter, som frembragtes paa Landet; disse blev sejlede til Norge, hvor der var et udstrakt Marked for den Slags Varer. Naar Skipperen kom tilbage, medførte han norske Varer, som saa blev solgt til Landboerne; men Tolden maatte erlægges i Thisted, hvor Toldstedet for Thy fandtes.

Efter en Fortegnelse fra 1769 var der i Thisted 58 Haandværkere. Af Skomagere var der 11, men af flere Haandværkere var der kun 1 som Bøddler, Jarver, Guldsmed, Kobbersmed, Gørtler, Maler, Rebslager og Sabelmager.

En Del af Borgerne levede udelukkende af Landbrug og de fleste andre havde ogsaa en Del af deres Indtægter af Landbruget. Byens Hartkorn udgjorde 98 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., og Hovedvægten blev lagt paa Aal af Byg, Havre og Væder; man maa jo huske paa, at Kartofler den Gang maaske kun var kendt af Navn; det samme var isørigt Tilfældet med Røver. Rugavlen var mindre betydelig! En stor Del af det avlede Korn benyttedes til Brændevin. I Slutningen af 1790'erne var der 70 Brændeovns-kebler i Gang her i Byen.

Fisleriet var ubetydeligt; der fangedes den Gang i Limfjorden, saa underligt det end lyder, Gølt, Gedder, Åborrer, Aal og enkelte Ørreder; men det kom naturligvis af, at Vandet var næsten ferskt, da der ingen Forbindelse var mellem Fjorden og Vesterhavet ved

Agger og Harboøre. Fra Klitmøller leveredes den endnu bekendte Havtorst, endvidere Ruller, Slader, Sild osv.

Byens Indtægt for 1768 beløb sig til 198 Rdlr. 2 Mark 14 St. og Udgiften til 220 Rdlr. Omsetningen var altsaa ikke af nogen imponerende Størrelse, og Skatterne har ikke været store; idet den væsentligste Indtægt var Forpagtningsafgiften af Kronborg. Skoleudgifterne for samme Aar androg kun 3 Mark og 2 Skilling; men disse havde Ratmanden faaet for udført Renova-tionsarbejde.

Der fandtes 2 Skoler. Den ene kaldtes Byens Skole, og dennes Lærer havde 1784 en Indtægt af ca. 30 Rdlr. ved Legatrenter. Den anden Skoles Lærer var tillige Kateket, Klokker og Graver, og drev altsaa en meget omfattende Virksomhed, hvilket tilsammen gav en ikke ubetydelig Løn.

I Thiseb historiske Samling opbeva-res Byens gamle Ræmmerklasse, som bærer Aarstallet 1768. Af det her anførte, vil man ikke blive forundret over, at Byens Regnskaber og Bøger kunde gemmes i den.

1761 udkom en Forordning om Indretning af Brandvæsen i Kjøbstæderne. Dette kunde nok ogsaa gøres nødvendigt for Thiseb By's Vedkommende, idet alle Huse var straaetætte. Byfogden, Rancelliraad Schaveni, var meget ivrig for Indretning af Brandvæsen. Der blev udnævnt Mandskab blandt Byens Borgere; Sprøjte, Slang, Spande og andet Materiel blev anskaffet. At der har været Orden i Sagerne, derom vidner ogsaa Kommuneregnskabet, idet „en Pegel Bomollie til Sprøjterne 12 Skilling“ er en Post, som jævnlig findes. Fra 1779—1785 havde Byen endvidere Garnison, idet 4 Kompagnier laa indkvarterede; til Soldaternes Underhold maatte Byen i 1782 betale 1932 Rdlr. 1 M. 5½ St.

Pontoppidans danske Atlas af 1769 har det ældste Billede, som kendes af Thiseb. En forstørret Gengivelse af det er malet paa Væggen i Raadhuse's Trappegang, ligesom det ogsaa er mangfoldiggjort som Prospektkort.

Om Borgernes daglige Liv findes ikke meget fra dette Tidrum, og kun større Begivenheder kommer gennem Retsprotokollerne til vor Kundskab. Saaledes blev Thiseb den 13. Juni 1735 opstrømmet af et uhyggeligt Mord, der havde fundet Sted i Nørregade. Det var den 20 Aar gamle Handlemagerfønd Just Jensen Dahl, som myrbede Anne og Maren Jensdatter. Han benægtede standhaftig Udaaden, men Dommeren havde saa mange Beviser paa Haanden, at han omsider tilstod. Hensigten med Mordet var at forstærke sig nogle Penge, som han vidste, at de to Kvinder ejede; men hele hans Udbytte blev kun 20 Skilling; thi „da han havde haft sin Haand paa de myrbedes øvrige Pengemidler, var hans Sind ganske afvendt fra at røre derved.“

Indtil 1790 havde Byen kun en Vægter, som lønnedes med 26 Rdlr. og Kjørtel, Rabuds og Støvel. Aalborg Skarpretter fungerede som saadan ogsaa i Thiseb.

I den sidste Fjerdedel af Aarhundret gaar Byen igen frem. Ved Aaret 1800 er Indbyggertallet steget til 1068, og man mærker paa forfælsk Maade, at der er kommen lidt Driftighed ind i Befolkningen. Samme Aar er Kommunens Udgift steget til 1279 Rdlr. 41 St., af hvilket Beløb kun 536 Rdlr. skulde betales i almindelig Kommuneetat.

Af Thisted Købstads Historie.

Af L. Hald.

VIII.

Thisted fra 1800—1840.

I dette Tidsrum udvikler Byen sig til en Nutidsløbsstad.

Da Krigen 1807—14 brød ud, var der nogle af Thisted Borgere, der sammen med en Del Landboere, i alt 30 Deltagere, udrustede et Raperstib. Hver Andel i Stibet var paa 500 Rdlr.; men til en Begyndelse havde det ikke Geld med sig, saa det saa ud, som om Foretagendet maatte opgives eller Aktie-haverne tilflyde et større Beløb. Da fik Raperen imidlertid Bid, da et amerikansk Stib laadet med engelske Varer blev taget og prisbedømt. Alle Varerne blev solgt ved Auktion i Thisted og gav et godt Udbytte.

Under Krigen var Vilss som en Slags Hærneby for Thisted, idet Forsindelsen med Norge gik over denne By, som var befæstet med faste Batterier og flere Kanoner. Til Tider kunde der ligge hen imod 100 Skuder paa Stranden; de ventede paa gunstig Lejlighed til at slippe over til Norge med Korn, naar de engelske Krigsskibe ikke var i Nærheden. Var der Modvind, fordrev Søfolkene Ventetiden i Thisted, og det har været flere Dage for Byens Beværettere.

Der var ved den Tid ingen Hoteller eller Gæstgivergaarde i Thisted, men tilrejsende kunde overnatte hos Købmænd Skarphus i Vestergade, ellers var der Beværetninger nok; der var Wacters, han var især og saa Feltstær, og der var Per Apothekers, der tillige drev Købmændshandel; i alt var der 10 Værtshusholdere.

De flotteste Dage for Thisted under Krigen var sikker de første Dage af April Maaned 1810, da der solgtes en Priseladning, væsentlig bestaaende af Manufakturvarer, Indigo, Cacao, Styrup, Rom o. s. v. Auktionen indbragte 550,000 Riasdaler, men den var da

ogsaa besøgt af Købmænd baade fra Leipzig og Wien; man maa huske paa, at det var i disse Dage, at Napoleon spærrede Europas Fastland for engelske Varer, og derfor kunde den Slags Auktioner trække Købmænd fra andre Lande. Af Auktionspriserne kan følgende anføres: et Par laterede Brødkurve gik for 50 Rdlr. og en Pennenkniv for 3 Rdlr. og 2 Mark, paa Grund af Pengenes synkende Værdi jaar man den virkelige Pris ved at dele Beløbet med 6.

Thisted slap nogenlunde heldig over Pengetrisen; den største Forstrækkelse fik Byen efter Fredsslutningen i Kiel 1814, da Priserne i Løbet af saa Maaneber dalede ganske betydeligt og forvoldte store Tab, især for Prangere og Landhandelsmænd. Det synes, som om Thisted Købmænd har vist større Forsigtighed, end de fleste har vist, og ikke tændt deres Piber ved alle de Bankofedler, de har faaet sat i i alle Tilfælde mærkes der ikke nogen særlig Tilbagegang i Næringslivet.

Den 10. Januar 1821 købtes 74,600 Kv. Alen Jord umiddelbart ved Byen for kongelig Regning for at benyttes til Plantestole; denne udbedes 1830, da der yderligere indkøbtes 103,800 Kv. Alen, tilsammen var Plantagen ca. 12 Tdr. Land. Meningen var saa den, at de i Amtet paabegyndte Klitplantager skulde forsynes fra Plantestolen; de Planter, som var tilovers, udbesttes gratis til Amtets Beboere. Med Hensyn til Klitplantagerne var Forsøget fuldstændig mislykket; men den smukke Plantestole, der ret hurtig fik Karakter af Skov, er endnu en Pryd for Byen.

Amtsforvalter, Justitsraad Caroc anlagde omtrent paa samme Tid „Carocsmindes Have“, der ogsaa, set fra Søfiden, afgiver en smuk Baggrund for den østlige Del af Byen.

I 1840 var Byens Indtægt 4026 Rdlr. 37½ Sk.; medens den paaligende Kommuneskat kun udgjorde 2876 Rdlr. 66 Sk.; Forpagningsafgiften for Kronborg udgjorde endnu en væsentlig Del af Byens Indtægt. Foretagssomheden giver sig tilkende paa flere Maa-

der, der fandtes bl. a. Tobaksfabrik, 1 Garveri og 1 Papirfabrik, som væsentlig kun lavede simple Papirsarter og Makulatur.

Men endnu var der en væsentlig Mangel ved Byen; der manglede en Havn, og Savnet blev efterhaanden ret føleligt. Naar der kom Skibe, der lykkelig var slupne over Løgstør Grunde, maatte de ankre op et Stykke ude i Fjorden ud for Byen. Kom der nu Storm af Syd eller Sydvest, hændte det tit, at Ankerlovene sledes over ved at gnides med de store Flintesten, som opfyldte Fjordbunden paa denne Strækning. Alle Varer maatte sejles ind til Stranden i Baade; dog havde man af og til noget, der kunde kaldes en Anløbsbro; selve Stranden var opfyldt af større og mindre Sten. Det var Aaret 1825, der bragte Omflaget. Næste Aar gennembrydes Aggertangen; Strømmen i Fjorden blev stærkere, og Løbet over Løgstør Grunde blev efterhaanden bydere. De øvrige vestlige Limfjordsbyer benyttede sig ret hurtigt af den gunstige Sejlads, og det saa et Øjeblik ud til, at Thisted vilde gaa til Grunde; men Byens Borgere havde set saavel Faren som de forandrede Forhold, Skudehandelen aftog saaledes betydelig og hørte ret snart op, og der blev nedsat en Havnekommission med Konsul Riihøfft i Spidsen, og Resultatet af deres Arbejde blev, at Aaret 1840 paabegyndtes Anlægget af Havnen, som omfattede den nuværende Vesterhavn; den krumme Lømole, som forsvandt ved det sidste store Havnearbejde for et Par Aar siden, blev da anlagt for at fjerne Havnen den fornødne Ro.

Samme Aar havde Byen allerede 14 Fartøjer, og dets Antal steg ret betydeligt i de følgende Aar. Nu havde Thisted naaet det, som den i Aarhundrede havde kæmpet for, og Grunden er lagt til den Fremgang, som er gjort siden. Lydeligt fremgaar den af Bybyggerantallet. 1840 havde Byen 1814 Mennesker, det vil sige, at Byen gennemsnitlig fra 1800 - 1840 er tiltaget med ca. 18 Mennesker aarlig; men Aar 1900 var der 6127 Mennesker, og den gennemsnitlige aarlige Forøgelse har i den Tid været ca. 72.

Med 1840 begynder altsaa et nyt Afsnit af Byens Historie, men da dette i saa høj Grad hører Mitiden til, standser disse Skildringer med dette Aar.

Thisted foran 400 Aars Jubilæet

Havnepartiet af Thisted.

Søndag den 10. August holder Thisted Købstad 400 Aars Jubilæum. Byen har allerede i nogen Tid befundet sig i Festrusens Tegn. Denne begyndte fra det Øjeblik, det blev bekendt, at Kongen og Dronningen vilde beære Festen med deres Nærværelse. Endvidere kommer efter Indbydelse Statsminister Stauning, Indenrigsminister Hauge og Departementschef Martensen Larsen. Egnens Rigsdagsmænd samt Landboforeningsformændene m. fl. er derhos selvskrevne Gæster.

Thisted er bekendt som den Købstad, der ligger længst borte fra København. I hvert Fald tager Rejsen mellem Thisted og Hovedstaden længere Tid end til nogen anden By i Danmark, nemlig 14—15 Timer. Indtil for et Par Aar siden tog den ca. 18.

Byen kom i sin Tid stærkt i Folkemunde ved den saakaldte Besættelseshistorie, der fik Holberg til i Komedien „Hekseri eller Blind Alarm“ at udbrøde: „Ach, ach, ach, vort kære Thisted“. Adskillige berømte Mænd som Malte Conrad Bruun, Skolemanden Chresten Mikelsen Kold og Digteren J. P. Jacobsen er udgaaet fra den. Naar den sidstnævnte i „Niels Lyhne“ fortæller om Fjordby, har han sikkert i denne Forbindelse tænkt paa sin Fødeby. Skildringen af den gamle Købmandsgaard, hvor han selv var opdraget, laa jo saa snublende nær.

Byen gør, hvad enten man kommer sejlen de dertil og ser den ude fra Fjorden, eller man betragter den fra Toget, naar man naar frem til dens umiddelbare Nærhed, et kønt og hyggeligt Indtryk. Kirken ligger højt i Byens Centrum, og dens hvide Taarn kan ses langt ud over Land og Fjord.

Uden Tvivl har der ved den Indskæring af Fjorden, ved hvilken Thisted ligger, i umindelige Tider boet Fiskere og Landmænd. Hertil er saa efterhaanden kommet nogle Handelsmænd og Haandværkere. Imidlertid er det de Børglum Bisper, som var kommet til at eje en Del Jord omkring Byen, der tog sig af den og fik den gjort til Købstad. Byens Vaaben, Maria med Barnet, vidner noksom om dens gejstlige Oprindelse. Det første Privilegium skal være udstedt af Kong Hans. Det blev stadfæstet to Gange af Kong Frederik den Første, første Gang ved kgl. Brev af 10. August 1524. Fra dette Brev daterer sig Byens Tilblivelse som Købstad.

De siden da forløbne fire Aarhundreder er forløbne under mange

Trængsler. Slemst var det med de store Ildebrande, som af og til hærgede den straaetækte By, men værre dog med de fjendtlige Besættelser, hvoraf den har oplevet adskillige. I Aarene 1627—29 havde man Besøg af „Keyser Ferdinandus hans Krigsfolk“. De drog først bort, da alle Fødevarer bogstavelig talt var opspist og Byen fuldstændig udplyndret. I Nabobyen Nykøbing var der en Smed, som sammen med sin Søn og en Svend paa Byens Gade hævnedes sig paa Fjenden ved at slaa 7 „Crabater“ (Kroater) ihjel, da de efter Hovedstyrkens Bortmarch kom tilbage for at hente en „Kontribution“ paa 2000 Rdl. Han frelste derved disse Penge for den fattige By og blev til Tak af Lensmanden paa Hald, Knud Gyldenstjerne, tiligemed sin Søn anbragt i Nykøbing Raadhuskælder, hvorfra de først slap ud, da Kongen forlangte dem løsladt. I Thisted skete intet saadant, og Byen kom som sagt til at bøde lige til Skindet.

Under Svenskekrigen 1643—45 fik Thisted sig en ny Omgang, og endelig oplevede man i Løbet af en Menneskealder den 3. Besættelse, idet Svenskerne den 3. Oktbr. 1657 efter at have slaaet en Styrke af Frivillige ved Agger paany rykkede ind i Byen. Da de svenske Tropper 1660 omsider forsvandt, var Byens Indbyggere yderligere forarmede, og adskillige Gaarde laa ubeboede hen. Fra 1682 havde den som flere andre jyske Byer hverken Borgmester eller Raad, og den henlaa nu i et Aarhundrede uden Spor af Fremgang. Først i 1779 fik man atter en Smule Selvstyre ved Indførelse af de saakaldte „elegerede“ Borgere, og efterhaanden bedredes Forholdene. Byen havde 1769 815 Indbyggere, og dens Regnskab balancerede paa den Tid med omkring et Par Hundrede Rigsdaler aarlig.

Da man kom ind i det 19. Aarhundrede, var Indbyggerantallet naaet op til næsten 1100. 1840 var Tallet 1814. Fra den Tid gik Tallet rask fremad. Ved sidste Folketælling, 1921, var man naaet op til 7288.

— — —

Thisted har ingen større industrielle Etablissements. Dens Opland er bleven stærkt beskaaret ved Jernbaneanlægene, der løber gennem dens smalle Opland mellem Fjorden og Havet, idet der nu ligger Stationsby ved Stationsby paa hele den 14—15 Mil lange Strækning fra Odde Sund til Fjerritslev.

Dens bedste Indtægtskilde er

Havnen. Dennes Tilblivelse er af ret ny Dato. Det første Anlæg skriver sig fra 1840. Omtrent samtidig begyndte Sejladsen gennem Aggerkanalen, som var dannet ved et Genembrud af Vesterhavet. Sejladsen gennem Limfjorden mod Øst var kun lidet bevendt; thi over Løgstør Grunde var der sædvanlig kun 5—6 Fod Vand, til sine Tider mindre. I 1843 var man endog nede paa 2½ Fod Vand, saa der var dengang til den Side spærret for al Sejlad. I Slutningen af Halvtredserne fik man ved samlet Optræden af samtlige Købstæder ved den vestlige Limfjord gravet Løgstør Kanal, der ved Anlægget havde en Dybde af 9½ Fod. Man slap derved for Sejladsen over Grundene. I 1898 paabegyndte Staten efter indtrængende Opfordring fra Amts- og Byraad i Egnene omkring den vestlige Limfjord en Uddybning af Sejløbet over Løgstør Grunde, hvor der tilvejebragtes en 13 Fod dyb Rende, som vedvarende holdes aaben ved Sandpumper. For Thisted betød dette en væsentlig Forbedring af Forholdene. Hertil er senere kommet Uddybningen af Thyborøn Kanal og Kanalens Sikring ved store og kostbare Anlæg. Der er nu sædvanlig ca. 16 Fod Vand paa Havrevlen og ca. 13 Fod over Landgrunden, og store Mængder af Skibe sejler nu ad den Vej ud og ind ad Limfjorden. I Forbindelse med disse betydningsfulde Forbedringer af Besejlingsforholdene er Thisted Havn Gang paa Gang bleven uddybet, udvidet og forbedret.

Samtidig med alt dette har Thistedboerne haft deres Opmærksomhed stærkt fæstet paa Anlæg af en Vestkysthavn. I Slutningen af Treserne i forrige Aarhundrede var de med til at bekoste vidtløftige Undersøgelser udført af den hollandske Vandbygningsdirektør Conradi, som bl. a. projekterede et Havneanlæg ved Klitmøller med tilhørende Kanal til Limfjorden. Han fremhævede dog stærkt Sandenæshage som det bedste Sted for en Vestkysthavn. Ved Folketingsvalget 1895 fik Marinekaptajn Trolle næsten alle Stemmerne fra Thisted By, fordi han mødte med store Planer om en Vestkysthavn. Han slog begge sine Modkandidater, en Højremand og en Venstremand, og valgtes paany med stort Overtal i 1898. Det viste sig imidlertid efterhaanden, at han ikke, som hans Tilhængere paastod, havde Havnen i Lommen, og han nedlagte ved Slutningen af Valgperioden sit Mandat. Ogsaa den nu fo-

religgende Plan om Anlæg af en Helshagehavn har fundet stærk Støtte i Thisted, skønt der her nærmest kun er Tale om en Fiskerihavn.

Naar Byen den 10. August fejrer sit 400 Aars Jubilæum, sker det med et lyst Haab til Fremtiden. I Oldtiden var Thy, grundet paa Havets Nærhed, et stærkt befolket Land, thi talrige Vikinger bragte et mægtigt Bytte hjem. De næsten talløse Kæmpehøje og Oldtidsbegravelser, som findes her, vidner noksom derom. Nu regner Thisted med, at der i dens Nærhed skal opvokse en stor Fiskerby, som kan bringe Vesterhavets og Nordhavets Skatte til Huse. Lad os ønske for den, at de lyse Fremtidsdrømme inden altfor længe maa gaa i Opfyldelse.

M. A a b e r g.

To Sporvognsulykker

sen er udgaaet fra den. Naar sidstnævnte i "Niels Lyhne" for

Naar en dansk By i vore Dage fejrer et Jubilæum for sine Købstadrettigheds Tilblivelse, er det vel mere for at gribe Lejligheden til at minde sig selv og andre om sin Tilværelse end egentlig, fordi dette Gode i vore Dage er af større økonomisk eller anden Værdi.

idelig generede Thisted's Handel. Byen maatte ustandselig klage til kongelig Mæjstæt og faa sit Privilegium bekræftet, men det hjalp ikke altid, i hvert Fald aldrig ret længe ad Gangen.

Iøvrigt véd man, at Hovedstaden i Thy — Tystath, Tiistedt, Tydstedt, Thysted,

THISTEDS 400-

10. August 1524.

i Thisted, og endnu findes der et „Bisgaardsstræde“, hvor Realskolen ligger paa

ler om Farsot og Ildebrande, for Thisted's Vedkommende saaledes i 1608 og i 1620, og ovenpaa den sidste kom endda i 1622, altsaa lige to Aar for sent til at kunne gøre Nytte, en mægtig Vandflod. Og Svenskerne var naturligvis ogsaa paa Spil her baade i 1644 og i 1658.

Om alle disse Omskiftelser giver ogsaa Befolkningsstatistiken Besked. Medens Thisted i 1627 havde 1276 Indbyggere, hvilket i de Tider slet ikke var saa ringe et Tal, var der efter Svensketiden — i 1672 — kun 1000, og Nedgangen fortsattes stadig, saa at Byen i 1769 kun havde 815 Indbyggere. Og denne Elendighed varede ved til henimod Midten af forrige Aarhundrede, da Havnen, som blev anlagt i 1840, gav Stødet til et mægtigt Opsving.

Denne Havn, som er Byens Stolthed, er egentlig tre Havne, en for Sejlskibe, en for Dampere og en for Fiskerbaade. Den vilde have Betingelser som faa andre af Landets Havne, hvis der som i gamle Dage var Sejløb ind til Limfjorden fra Vesterhavet. Nu kan den kun tjene den lokale Trafik, men Oplandet er godt, Hovsør forlængst knægtet, og Thisted Havn har derfor trods alt meget stor Betydning for et vidtstrakt Opland. Yderligere Fart tog Thisted's Udvikling, da Byen omkring 1880 kom i Forbindelse med det jyske Banen over Struer, senere forlængedes den til Aalborg. Virkningerne udeblev ikke. Byen, som ved 1880 havde knap 4000 Indbyggere, kan nu notere nær op mod 8000, en Opgang paa 100 Procent i Løbet af 40 Aar. Byen hævder sig stolt som Eksportcentrum for det arbejdsomme Thylands Landbrug og Fiskeri og gaar heller ikke ad Vejen for den Transithandel, som dens flinke Sømandstand kan overkomme. Den hører absolut til Danmarks Fremtidsbyer.

Men alt dette, hvorom man kan læse endnu meget mere i store topografiske Værker, betyder for en gammel Thistedianer uendelig lidt mod den Stoltthed, han til sin Død vil bevare over sin lille Fjordbys Be-

Carl Stender fot.

Udsigt fra Havnen over Thisted. I Ovalen: Borgmester M. Aaberg.

Som alle de andre Privilegier er det gaaet alt Kødets Gang under Næringsfrihedens Udvikling, og den Stad, som ikke ved sin Beliggenhed eller ved sine Borgeres Dygtighed formaar at hævde sig i Konkurrencen, kan lige saa godt pakke sammen. Derfor ser man ogsaa i vore Dage adskillige Landsbyer svinge sig Vejret og tage Luven fra ældgamle Købstæder.

Naar Thisted den 10. August fejrer 400 Aars-Dagen for sin Tilværelse som Købstad, kan den imidlertid gøre det med Ære, saa meget mere, som den ofte har

først i det 16. Aarhundrede Thisted — har været en Handelsby, længe før Frederik den Første i 1524 beseglede dens Byprivilegium. Dette havde den vist egentlig allerede forinden faaet af de Børglum Bisper. Byen nævnes første Gang i et

samme Sted, hvor der i sin Tid var Latinskole. Denne Skole blev imidlertid ophevet i 1739. Om Børglum vidner ogsaa Byens Segl med Maria og Jesusbarnet og især Kirken, hvis høje Taarn med de ejendommelige fire Spidsgavle er en nøjag-

Thisted Bysegl.

kendt svære Tider. Fjernt ligger den jo fra det øvrige Land, ikke mindst fra Hovedstaden, hvad allerede Holberg minder om, naar han lader Jeronimus i „Abracadabra“ forstærke Henriks „Fanden i Vold“ hen i Mariager“ til „Mariager eller Thisted“ for at faa Landets fjerneste Afkrog med. Og saa maatte den endda, længe efter at dens Privilegier var fastslaaet, idelig slaas med den lille Fiskerby Hovsør, som ligger ved Fjorden en Mils Vej mod Nordøst og med sin gode Havn som Støtte

Carl Stender fot.

Gadeparti i Thisted.

Dokument fra 1367, men her kaldes den dog udtrykkelig Landsby (villa). Saa meget er sikkert, at det var Athængigheden af Børglum Kloster og Bisp, som skabte dens Betydning. Der var en Bispegaard

tig Gengivelse af Benediktinerens Hovedkirkes Taarn i Corvey.

Iøvrigt har Thisted indtil langt op i Nutiden delt Skæbne med de fleste af Landets Smaabyer. Dens Historie fortæl-

liggenhed og dens uforglemmelige Charme. Skønt ganske blottet for omgivende Skov af „brede Bøge“ — den iøvrigt saare smukke, snart 100-aarige Plantage kan her ikke komme i Betragtning — smiler den

AARS JUBILÆUM

10. August 1924.

dansk og hyggelig den Tilrejsende i Møde, naar han med Fjorddamperen har rundet Nordsiden af Mors og stævner ind i Thisted Bredning. Maaske netop Manglen paa Trævækst er det, der gør disse Bakkers Runding saa blød, og deres Farvetæppe, bræmmet forneden af Strandens hvide Kridt, saa mangfoldigt. Byen ligger som i en Fold af et broget Fløjlstæppe og hæver sig ret brat op ad Bakkedragets Sider. Vi Drengene holdt af at gentage, at Thisted var Danmarks Venezia, og om Aftenen, naar den store Kalkovn paa Skranten udenfor Byen lukkede op for sit Ildsvælg og agerede Vesuv, var Sammenligningen slet ikke saa helt ilde. Kommer man om Aftenen sejlede til Byen og ser de mange smaa Lys som Ildfluer blinke op ad Højene, er det virkelig et helt lille Riviera-billede.

Ikke mindre betagende er Udsigten inde fra Byen, især oppe fra Højderne — Fjorden kranse i Øst og Syd af Faartofts og Silstrupes alvorlige Bakkedrag og langt ovre paa den anden Side af Vandet, paa Kysten af Mors, den brede Salgjerhøj, som paa denne Afstand godt kan minde om Kullen.

Og inde i Byen selv hviler endnu, trods den moderne Travlhed, noget af den gode gammeldags Hygge, som man skal være over det halve Hundrede for rigtig at skatte. Mange gamle og karakteristiske Huse er der vel ikke, som i Svendborg eller i Ribe, men Gadernes særegne Sving, som man følger over smaa Torve af de mærkeligste geometriske Façon og med maleriske Navne som Hjultorv, Kringeltorv og Grydetorv, har Stemning nok alligevel, og hvor en af dem ved en frønnet Træbro krydser den lille sladrende Bæk, som er Thistedes Seine, kan man godt drømme sig tilbage til Magister Ole Bjørns og hans djævelbesatte Fruentimmeres Tid.

Denne Episode, som hører hjemme i 1697 og endte med den bedrageriske eller

Studeringer. Jeg vil hellere til Slut nævne nogle Thistednavne, som dog, naar alt

med et smukt Relief om ham, og snart vil vel et større Monument paa et mere iøjnefaldende Sted blive rejst for denne Byens berømteste Søn.

Færre véd, at i Thisted fødtes i 1775 den store Geograf Malthes Conrad

Topsøe-Jensen, som er indfødt Thistedianer. En Idéassociation fører min Tanke hen paa en anden i vort offentlige Liv velkendt Mand, Forpagter, fhv. Landstingsmand Chr. Sonne, som vel ikke er født i Byen, men her havde sit Barndomshjem i den smukke Præstegaard. Det var for

Parti fra Mellemmølle, Thisted.

kommer til alt, har mere Interesse for Nutidsmennesker end den forskruede Magister Bjørns.

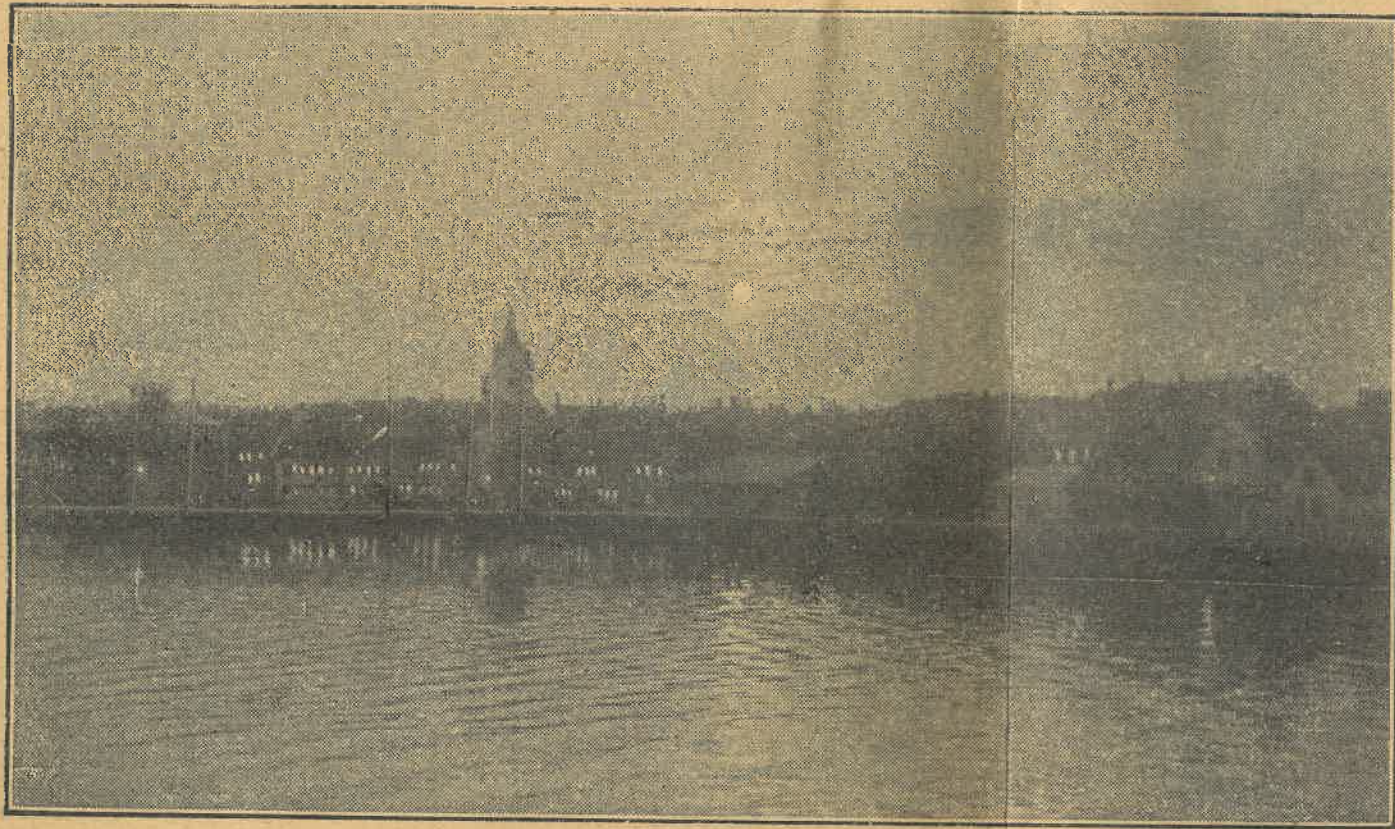
Alle véd — om de ellers ikke véd andet om Thisted —, at her levede Digteren

Brun, som for revolutionær Virksomhed, hvilket den Gang vilde sige Kamp for Indførelsen af en saare tam konstitutionel Forfatning, i sin Ungdom maatte rømme til Frankrig som P. A. Heiberg og der blev

Resten hans Fader, en saare praktisk Mand, som i Thisted stiftede den første danske kooperative Indkøbsforening, der blev Mønstret for de senere Forbrugsforeninger.

Og hermed følger jeg da til de mange andre ogsaa min ærbødige Lykønskning til den kære gamle og stadig spillevende Jubilar.

Johannes Dam.

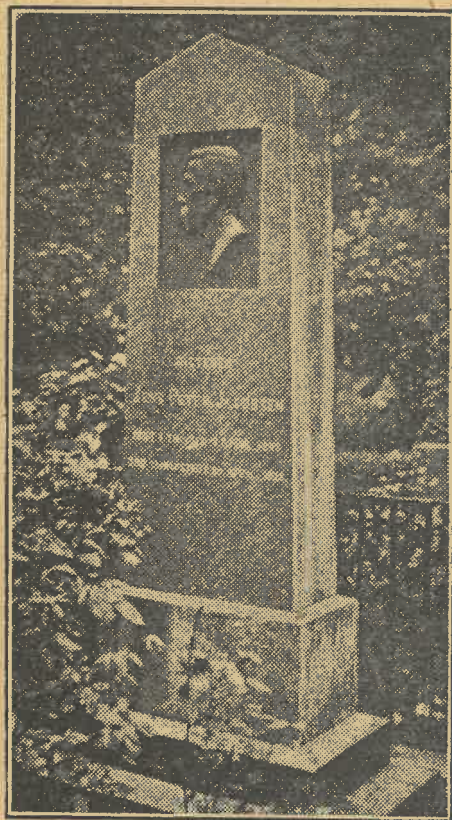
Aften ved Havnen.

maaske sindssyge Præsts Hensættelse paa Bremerholm, kan ikke fortælles her. Der findes Litteratur nok om den, thi den har i over to Aarhundreder sysselsat baade den folkelige Overlevering og de Lærdes

J. P. Jacobsen sin Barndom og en Del af sin Ungdom, og at det var til denne sin Fødeby, han søgte tilbage for at dø „Døden, den vanskelige Død“. Paa Byens gamle Kirkegaard minder en Gravsten

en navnkundig Videnskabsmand. Han døde i Paris 1826.

Og efter disse to udmærkede Repræsentanter for Kunst og Videnskab kan jeg nævne en landskendt Jurist, Rigsadvokat

J. P. Jacobsens Grav paa Kirkegaarden i Thisted.

Thisted Amts Tidende. 30/12-1924.

Minder fra Barndoms- og Ungdomstiden.

Af Telegrafbest. J. C. Møller, Mariibo.

—o—

I.

Første Gang, efter at jeg i 1886 for 3 Fjerdingsaar siden havde forladt min Fødeby, befandt jeg mig nu om Bord paa Damperen »Aalborg«, der skulde bringe mig hjem paa et Feriebesøg til Hjemmet, en Ferie, jeg glædede mig voldsomt til. Løgstør og Faggesund var passeret, og Damperen var just ud for Sennels Kirke. Da hører jeg fra en Medpassager, en hjemvendt Soldat, de Ord: »Nu ka' se se vor Raaling!«, der oplyste, at han havde faaet Kig paa sit Fødested. Hvor var det dog herligt atter at høre sit Hjemstavnsmaal efter saa lang Tids Forløb, at vide, man atter var blandt Kendinge, blandt sine Kære Landsmænd! Jeg var helt forundt i Skibet for straks at kunne opfange det første Glimt af min Fødeby, den, jeg i den forløbne Tid saa ofte havde haft i Tankerne, havde drømt om og længtes efter! Og nu kommer da saa Byen frem — Skibet er inde i Thisted Bredning. Ingen By i Danmark, København indbefattet, har en smukkere Beliggenhed fra Søen, end Thisted har. Amfiteatralisk beliggende med den smukke, hvide Kirke dominerende og dog saa venligt smilende over Hustagene og med det smukke Anlæg i Baggrunden præsenterede Byen sig i det herlige Solskinsvejr paa den gunstigste Maade. Efterhaanden, som Skibet stærkt nærmede sig Havnen, begyndte Skikkelserne, der var forsamlet paa Skibshroen, at blive kendelige. Der var jo f. Eks. Havnefoged Jens Klovborgs tætte Person, dér min Fader og Tante og dér den, hist den Bekendt. Jeg satte paany Foden paa min Fødebys Grund! Men saa paa én Gang syntes min Begejstring, min Lykkefølelse i nogen Grad at blive formærket, ti hvor var dog Gaderne, som jeg nu med mine Kære passerede, snævre; og hvor var Husene dog smaa og lave! Det gik mig, som det saa ofte gaar: Forventningerne var blevet for højt spændte, en Illusion var bristet! Dog, Hjemmet var uforandret, Kærligheden og Hjertevarmen inden for dets Vægge lige-

saa! Jeg fandt mig hurtig tilrette, og Ferietiden svandt altfor hurtigt hen. Mange Gange senere fornyede jeg Besøgene i det kære Hjem, og det var for hver Gang en Oplevelse! Men det blev dog samtidig noget af en Vanesag, noget, der hørte sig til. Det er jo i Almindelighed ikke Ungdommens Sag at leve stærkt paa Minderne — og skal heller ikke være det! Fremtiden har for de Unge en langt større Interesse end det forbigangne. Først naar man kommer op i Aarene, først ved den Tid, hvor Ens Nærmeste i Følge Naturens Orden forlader Livet hernede, begynder det forbigangne og da særlig Barndomstidens Minder at slaa Rod, at blive levende i En. Og i Grunden kan en saadan Mindernes Verden være noget af det herligste og lykkeligste, et Menneske kan opleve! Det var da ogsaa Tilfældet med mig. Ved min kære, gamle Moders Død blev de mange Minder, som knyttede sig til hende og til Barndomshjemmet, lyslevende for mig. Jeg mindedes de hyggelige Vinteraftener, naar jeg ved Lampens Lys læste højt for mine Forældre af de Bøger, som Handelsgartner Jespersen — denne venlige og intelligente Mand — havde udvalgt for mig i Arbejderforeningens Bibliotek, og jeg husker, hvor forstaaende Fader og Moder senere drøftede Bogens Indhold. Man mærkede saa tydeligt, hvorledes en saadan Bog med gode Tanker ligesom knyttede Familien endnu inderligere sammen. Minde paa Minde dukker frem:

For Eks.: Det er Lørdag. Det obligate Telegram om, at Københavns-Damperen er passeret Hals, er ankommet og opslaaet i Dampskibs - Ekspeditionens Bekendtgørelseskasse. Man regner med, at Damperen vil kunne være i Thisted ved Femtiden. Det bliver dog betydeligt senere paa Grund af megen Last til Mellemstationerne. Først ved 8-Tiden er »Fylla« i Sigte, og ved Ankomsten er Chr. Bak og Lars Nors i Jollen for at modtage Trossen fra Damperen og for hurtigst muligt at faa denne i Land, ti Kapteinen, den lille, men meget myndige Hans Petersen, er vist i Krigshumor. Med en Tordenstemme, der kan høres langt bort, giver han sine Ordre og skælder ud. Hans Petersen er i den Henseende som i flere andre en Modsætning til sin Kollega, Kaptein Steen, ti naar han med »Aalborg«

lægger til Kajen, høres der ikke et Ord; hans Ordre er ganske pantomimiske, ligesom man kan sige, at Steen helt igennem er den korrekte og affable Selskabsmand i Modsætning til Hans Petersens umiddelbare, lidt voldsomme Natur. Men skønt Hans Petersen i ikke ringe Grad var frygtet ikke alene af sine Undergivne, men ogsaa af andre, han kom i Berøring med — hans Position inden for »Det Forenede« var paa Grund af Slægtskabsforbindelse meget stærk — var han dog tillige afholdt. Hans Petersen var ikke mindst Børnernes Ven. Denne strenge Mand, der kunde skælde og smelde ogsaa paa Tider, hvor maaske en mere moderat Optræden havde været bedre paa sin Plads, kunde, naar han stod over for Børn, have Øjne saa milde og varme, saa han gik til Børnernes Hjerter med det samme.

Og saa var der jo tillige en anden Omstændighed, som ikke mindst tjente til Kaptejn Petersens Forherligelse: Den aarlige Udflugt med Skolebørnene. Intet Barn, der nogen Sinde har været med paa en af disse Æventyr — Rejser, glemmer det, hvor gammel han saa end bliver. Der var Ture til Livø, til Nykøbing eller til Doverodde, altid paa en Mandag, og forresten altid i fint Vejr. Jeg husker saa tydeligt, hvorledes jeg paa en saadan Dag, efter at have været sammen med min Moder oppe hos Bundtmager Thomsen i Vestergade for at købe en ny Kasket til Turen, i Spænding gik nede ved Havnen for at afvente »Fylla«s Ankomst vestfra. Jeg ser tydeligt for mig Børnernes Opstilling i Skolegaarden, deres Afmarsch til Skibet med Musik i Spidsen og Lærerne omkring Flokken for at tage Vare paa, at alle kom med i god Behold. »Fylla« laa flag-smykket fra Top til Dæk, glade, forventningsfulde Ansigter var der rundt omkring — og alt var saaledes Fest. Et sidste Farvel til Far og Mor, og Skibet med den kostbare Last, de lykkelige Børn, gled ud af Havnen. Samtidig med, at Børnene var fuldt optagne af at se alt det vidunderlige, der passeredes paa Turen, begyndte de at synge Fædrelands-sange, og der var en Klang i Børnernes Stemmer som ingen Sinde i Klassen, naar de samme Sange blev sunget, en Klang, en Jubel, som tydeligt viste, at Børnene var henrykte, havde givet sig ganske hen i Stem-

ningen. At Hans Petersen glædede sig paa Børnernes Vegne, var let at se, og det har i øvrigt ogsaa den Tale, han nu holdt for Børnene, Vidnesbyrd om. Heller aldrig har da et Leve som det, der blev udbragt for Kaptejnen, vundet større eller hjerteligere Tilslutning end dette. Den Glæde ved Naturen, som ethvert Menneske ejer, er ikke mindst Børnernes Ejendom, og ingen Natur er for mig skønnere end Landskabet, man passerer paa en Sejlads gennem Limfjorden. Og saa Hjemturen om Aftenen! Den Stemning, en saadan Sommeraften paa Fjorden kan føre med sig, gav sig uvilkaarligt til Kende ved en vis Højtidelighed i Børnernes Sind, lagde ligesom en Dæmper paa den mere voldsomme Glæde, Børnene gav Udtryk for paa Udturen. Et rungende Hurra for Kaptejn Petersen ved Afskeden var Børnernes Belønning til ham for det herlige Eventyr, han havde ladet dem blive tildel. Kenere blev Hans Petersen Dampskibsekspeditor i Thisted, men den Stilling passede dog næppe for ham, den Mand, som altid tidligere havde været paa Farten, og som var vant til stadig afvekslende og friske Oplevelser.

Drengenes kæreste Samlings- og Legeplads var selvfølgelig Havnen, og intet var herligere, end naar man kunde faa Lov til at laane en Jolle eller en Pram og med den gøre smaa Udflugter til Østerhavnen eller — endnu bedre — ud i Bredningen. — Særlig Normændene, som til Stadighed kom til Limfjordsbyerne med deres smaa Slupper med Trælaster, var altid flinke og imødekommende, hvorfor de da ogsaa i en særlig Grad var Drengenes Venner. I øvrigt var det slet ikke sjældent, at der sluttedes oprigtige Venskaber mellem Drengene og Skibenes Besætning. I Almindelighed havde de fremmede Søfolk jo et Hjem et eller andet Sted og kære Slægtninge, som de til Tider længtes efter. Ofte kunde da sikkert en kvik Dreng, naar han kom Somanden i Møde med den Tillidsfuldhed, som Børn i Reglen har, i nogen Grad erstatte ham Kavnet af hans Nærmeste. Jeg erindrer for mit Vedkommende flere af den Slags Venskaber.

Thisted Amts Tidende. 31/12 - 1924.

Minder fra Barndoms- og Ungdomstiden.

Af Telegrafbest. J. C. Møller, Mariibo.

—o—

II.

Thisted havde paa den Tid, der her omtales (Slutningen af Halvfjerdserne) en ret stor Sejlskibsflaade; Vesterhavnen var aldeles overfyldt, saa f. Eks. Skibene med Trælast maatte losse deres Last agter eller forud, hvorved der jo spares megen Bolværksplads. Enhver Thisted-Dreng, som var vant til at færdes ved Havnen, kendte langt ude Fjorden de Smaaskonnerter og andre Skibe, som hørte Byen til. Ofte ejede de større Købmænd et eller flere Skibe, der almindeligvis hentede Kul i Englad, og som tog Korn med sammesteds hen. Kbmd. Gjørup paa Lilletorv havde saaledes Skonnerten »Maren« og Købmd. N. C. Kjærgaard Skonnerten »Elisabeth« (Kapt. Schjønning) og Kufgaleasen »Harmonien« (Kapt. Mejl-søe). Af større Sejlskibe, hørende til Thisted, og næsten alle Skonnerter paa mellem 80—130 Tons, var der endvidere: »Skjold« (Hansen), »Haabet« (Nielsen), »Slejpner« (Kløvborg), »Alfa« (Tranum), »Abba« (Petersen), »Thyra« (Nielsen), »Nicoline« (Sørensen), »Dannebrog« (Nielsen), »Ora et labora« o. fl.

Paa den Tid, hvor Jernbaner endnu ikke havde holdt sit Indtog, var Havnen i det hele taget det Sted, hvor Byens Liv rigeligst pulserede, ligesom den almindeligvis var Samlingsstedet for Byens agtværdige Borgere, Stedet, hvor Byens Begivenheder indgaaende og omstændeligt droftedes. Man havde anderledes god Tid den Gang end nu. Ogsaa de forholdsvis mange Subjekter, som Byen den Gang havde, holdt væsentligst til nede ved Havnen. Brændevinen var jo desværre saa saare let tilgængelig, og der blev i Almindelighed — ikke af de forhutlede Stakler alene — konsumeret ret store Kvanta af den ædelige Fusel. Snapsen blev meget ofte skænket som Velkomst i Borgernes og Arbejdernes Hjem ved ethvert Besøg. En fuld Mand paa Gaden var

den Gang heller ikke noget sjældent Syn; men forfærdelig trist maa det have været for den Hustru og de Børn, som skulde tage mod en fuld Mand og Fader, fulgt hjem af en hujende og vild Børneflokk. Børn er jo Børn — de søgte kun »Sjov i Gaden«. Subjekterne især havde de selvfølgelig Privilegium paa at holde Grin med. Af disse Stakler var der bl. a. Mikkelt Ode, Stoffer Worri, Niels Hanherred og Kristen Øllebrød.

Hen mod Vinteren søgte de hjemmehørende Skibe i Havn, og næsten hver Vinter var baade Havnen og Fjorden tillagt. Derfor kunde man da ogsaa med Sikkerhed regne med den Vinterfornejelse, der bestod i at løbe paa Skøjter paa Fjorden. Turen helt over til Mors var ikke ualmindelige. Kun skulde man passe paa de Vaager, som Aalestangerne — som der var mange af — lavede, for at komme ned med deres Jern. Skøjteløberforeningen havde sin Bane nedenfor Sønderbakkerne, og hver Søndag var der almindeligvis Musik paa den. Ja, hvor var Livet dog herligt for en Dreng i Thisted den Gang. Altid let Adgang til Friluftssport og -Lege, om Sommeren Sejlsads og Badning f. Eks., om Vinteren Skøjteløben og Slædekørsel. Ned ad Hald Bakke bag Plantagen var der er herlig Slædebane. Ja, og saa var der tillige de herlige regulære Kampe med Snebolde mellem Realiteterne og Borgerskolens Drengomme i Skovgade, Kampe, der udfægtedes mellem et stort Antal Dreng paa begge Sider, og som almindeligvis samlede mange Tilskuere. Reglen var dog den, at Borgerskolens Dreng fik Klø, ti dels var de mindre end Realskolens og dels havde Realiteterne altid den bedste Kampplads, nemlig den øverste Del af Gaden. Og saa var der yderligere den Omstændighed, at Realiteterne havde en hel Napoleon paa deres Side, nemlig Jens Brejnholt, en stor, stærk Dreng, som altid var parat til at gribe ind, naar det kneb for Realiteterne. Mod og Kampiver manglede der iøvrigt ikke fra nogen af Siderne. Skolepigerne var altid interesserede Tilskuere ved en saadan Kamp. Men de forholdt sig selvfølgelig ellers ganske passive ved saadan en Lejlighed. Tiden

krævede jo, at Kvinden indtog en anderledes tilbagetrukket og beskedent Stilling i Samfundet end senere hen! Men selvfølgelig var Pigerens Nærværelse alligevel en vældig Spore for Drengene til hver for sig at yde det bedste i Retning af Mod og Udholdenhed!

Skoletiden var herlig, Kammeratskabsfølelsen blandt Børnene var i Almindelighed god, og Forholdet mellem Lærerne og Børnene det allerbedste. En Lussing var jo vistnok mere almindelig den Gang end nu, men der blev forresten heller ikke gjort noget større Væsen deraf, og Lussingerne var vel ogsaa i de fleste Tilfælde velfortjent. Jeg for mit Vedkommende — og det samme gjaldt sikkert ogsaa de fleste af Skolekammeraterne — var glad for min Skolegang. Lærerne var dygtige, hvad Drengene ikke savnede Blik for; og den Respekt, disse nærede for deres Lærere, bundede netop i Lærerens Dygtighed og ikke i Frygt for Prygl. Naar f. Eks. Overlærer Nørgaard havde Time i Naturhistorie eller Naturlære, hvor var dog saa Drengene vaagne og interesserede. Ligeledes var Historietimerne med Lærer Rose særdeles fornuftige, ti Rose havde et eget Tag paa at vinde Drengenes Opmærksomhed, dels ved sin i nogen Grad fantasifulde Foredragsform og dels ved den naturlige og jævne Maade, han tog Drengene paa. Helles var Lærer i Dansk og Tysk — og en udmærket dygtig Lærer. Den tyske Grammatik blev Drengene meget grundig gjort bekendt med — det tør vel ogsaa nok siges, at Timen i Tysk ikke just hørte til de morsomste. Men sikkert er det, at den Elev, som med nogen Opmærksomhed og Flid havde fulgt Timerne i Tysk hos Helles, var godt funderet ved senere Lejligheder. Min Skolegang foregik udelukkende i den gamle Borgerskole i Storegade, hvor Betalingsskolen var ovenpaa og Almueskolen underneden. Skønt en stor Del af Drengene, som frekventerede Betalingsskolen, havde Friplads — jeg hørte til disse —, blev der dog, mere eller mindre bevidst maaske, af Drengene, der gik ovenpaa, set ned paa Almueskoledrengene. Et saadant Skel mellem Børnene indenfor samme Bygning burde aldrig have eksisteret, ti Systemet var uheldigt.

Thisted Amts Tidende 3.-1.-1925.

Minder fra Barndoms- og Ungdomstiden.

Af Telegrafbest. J. C. Møller, Maribo.

—0—

III.

(Sidste Artikel).

Plantagen var i en særlig Grad Byens Stolthed, for øvrigt heller ikke uden Grund, ti Vegetationen i Thy var det ellers yderst fattigt med. Anlægget blev flittig benyttet af Byens og Omegnens Folk. Og Sommeren var der almindeligvis hver Søndag Aften Koncert, undertiden endda af to Orkestre (Zangenbergs og Vestergaards), men Musikken var ikke just fremragende. Især Zangenbergs Musikkorps, der var det ældste, var ofte ude for en stærk, men ikke ugrundet Kritik. Den kom saaledes en Gang frem under en Teaterforestilling, efter at Z. havde diventeret Publikum med Mellemaktsmusik, idet en af Skuespillerne fra Scenen ret højt udtalte: »Det var en slem Kattemusik!« Z. kvitterede for Kritiken med et Smil!

Thisted var paa den Tid en god Teaterby, og ofte blev et Selskab i Byen en hel Uge eller derover. Særlig Svendsens, Jul. Petersens og Cortes' Selskaber var hyppige Gæster. Den første Forestilling, jeg overværede, var »Jorden rundt i 80 Dage«. Der var nemlig givet Klassens Drengene en nem og billig Adgang til at se Stykket, og Lejligheden blev ogsaa flittig benyttet. Det var et begejstret Publikum, der den Aften oppe paa Balkonen overværede Forestillingen og tillige — heldigvis — et ganske ukritisk! Ellers kunde der jo nok have været Anledning til at raillere over Opførelsen af et Udstyrsstykke som »Jorden rundt i 80 Dage« paa en saadan Lilleput-Scene, som Thisted dengang havde og endnu har. En anden Gang kom jeg selv til at optræde! Jeg og et Par Kammerater befandt os en Eftermiddag ude for Teatret paa en Tid, hvor der blev prøvet paa »Aladdin«. Pludselig viste Regisøren sig i Gadedøren, vinkede ad os og spurgte, om vi havde lyst til at spille med i Stykket. Lyst var der ingen Mangel paa, og lidt efter var vi paa Scenen og Deltagere i Prøven. Den

første Aften blev vi for sent færdige med Kostumeringen, saa vi ikke kom til at optræde den Gang. Om Fejlen var Teaterskræderens (Skraeder Hansen) eller vor, blev vistnok ikke konstateret, men i hvert Fald resulterede Forsømmelsen i, at hver af os Drengene fik en paa Øret. Men den næste Aften var alt i Orden. Vi spankulerede omkring paa Scenen blandt de andre Skuespillere. Selv om Situationen ganske vist var uhyre spændende, var der dog ikke for vort Vedkommende nogen særlig Lampefeber til Stede. Dog, vor Op-gave var heller ikke af de sværeste, ti vor Rolle bestod kun i at gribe efter Æblet, som kun Aladdin maatte fange. Honoraret for denne Gæsteoptræden var en Fribillet til Forestillingen den paafølgende Aften: »Tordenskjold i Dynekilen«.

Af Festdage i Aarets Løb var der især tre, som for Børnene var særlig fornøjelige. Den ene var Kongens Fødselsdag den 8. April. Denne Dag indledes Kl. 7 om Morgenen med Borgervæbnings Marsch gennem Gaderne med Musik i Spidsen og under Ledelse af den høje, repræsentative Gartner Andersen. Men om Middagen kom dog det allerfestligste. Nu var nemlig den fulde Styrke af Borgervæbningen opstillet paa Torvet med selve den høje, fyldige Chef. Snedkermester Jens Schou foran Fronten! Torvet var fuldt af Tilskuere, og særlig det militære Apparat, som jo ellers sjældent fungerer, vakte berettiget Opsigt. Kl. 12 præcis arriverede Amtmand Ungaard - Funder i fineste Galla, modtaget af Borgervæbningen med præsenteret Gevær. Efter at Amtmanden saa havde holdt den obligate Tale for Hs. Majestæt, marscherede Borgervæbningen paany gennem Gaderne, medens Spidserne samledes oppe paa Raadhuset ved et Glas Vin. Om Aftenen var der Festmaaltid, som Regel med god Tilslutning fra patriotiske Borgeres og Embedsmænds Side.

En anden Dag, præget af Feststemning og Glæde, var Grundlovsdagen. Deltagelsen i denne Fest, som altid faaet Sted i Plantagen, var ganske enorm. Køretøj paa Køretøj rullede ind i Byen fra fjern og nær, nogle til Gæstgivergaardene, andre til de paagældende Kørendes Købmænd. Handelsomsætningen i Byen var paa den Dag meget stor,

ti Landboerne skulde jo almindeligvis købe ind for længere Tid. Plantagen var smukt pyntet og om Aftenen illumineret. Den finere Portion af Festdeltagerne samledes i Helstrups Telt ved en Festmiddag, hvor der i Almindelighed ingen Mangel var paa Stemning og Liv. Langt borte fra kunde man høre Justitsraad Hansens og Bogtrykker Rasmussens mægtige Røst, og senere paa Aftenen kunde man da forresten ogsaa faa at se, at flere af Byens Spidsere i rigeligt Maal havde taget Del i Bordets Glæder! Alligevel! — det var dog disse Mænd, man saa' op til! Men udenfor Helstrups Telt var der ogsaa meget livligt, og ud paa Aftenen var der et Humør, som ingen sydlandsk By kunde præstere bedre. Sang og Musik allevegne, men selvfølgelig ikke altid lige harmonisk.

Den tredje Festdag var det aarlige Sommer - Krammarked. Paa den Dag manglede der intet af det, som kunde sætte en Drengs Fantasi i Bevægelse. Frederikstorvet var den Dag Stedet, hvor de fleste Glæder og Herligheder fandtes. I Almindelighed maatte jeg nøjes med, hvad jeg fik at se udenfor de forskellige Kunsttempler. Men det var da forresten heller ikke saa lidt. Der var bl. a. Kunstberidere og Kunstberidersker, der var Klovner, Trolde-mænd osv. Ja, og saa var der Cirkusoptogene med Musik i Spidsen gennem Byen Gader for at reklamere og samle Publikum til Forestillingerne. Jeg husker ogsaa Miesse paa en saadan Dag, naar han f. Eks. paa høje Fodstylter marscherede gennem Gaderne, hvor næsten ingen andre kunde trænge sig frem gennem Stimmelen. Miesse's Selskab bestod for øvrigt kun af Miesse selv, hans Hustru og to Døtre, begge endnu i Barnealderen. Paa Torvet havde flere af Byens Haandværkere og Handlende deres Opstilling af Varer; der var Skomagere, Bundtmagere, Drejere, Legetøjs- og Ekviperingshandlere osv. Morsomt var det at betragte Ungdommen fra Landet paa en saadan Dag. Mændene som Regel med lang, tændt Pibe og Kvinderne med deres smukke Silkehovedtørklæde og i det

hele taget i fineste Puds. Med hinanden i Haanden eller under Armen gik Ungdommen, Karle og Piger, sammen, saa mange, som Gadens Bredde tillod det. Festdagen sluttede først ud paa Natten.

I politisk Henseende var Thy betragtet som en ret død Egn, og unægtelig var den politiske Sans og Interesse i ringe Grad udviklet. Et Folketingsvalg paa den Tid var ikke, som nu, et fuldgyldigt Udtryk for Vælgernes Mening om Tingene, ti Afstemningen fandt jo Sted under stadig Kontrol, og Valgtryk var noget ret almindeligt. Det blev saaledes almindelig omtalt, at en Del af de flinke, brave Havboere blev betragtet og behandlet som Stemme-kvæg, at f. Eks. Fiskerne fra Vorupør-Egnen pr. Vogn blev befordret til Byen, læsset af hos Nicolaj Christensen i Vestergade, trakteret med Frokost og — det blev paa-staaet — efter »rigtig« Afstemning honoreret med 2 Kr. hver. Kapt. Jagd var i flere Aar Thisted's Folketingsmand, og skønt han repræsenterede det mest udprægede Højre, havde han dog i Udseende og Omgang et vist demokratisk, folkeligt Tilsnit. I Modsætning til sin Forgænger i Amtsforvalter-Embedet, Wilstrup, som man altid saa' i Uniform, var Jagd saaledes altid civil. Venstre var væsentligst repræsenteret ved Grundtvigianerne, og det var som Regel ikke nogen ublandet Fornøjelse paa den Tid at tilhøre Oppositionspartiet, hvad der naturligvis i en særlig Grad gjaldt de økonomisk afhængige Haandværkere og Handlende i Byen. I Firsernes Begyndelse fik Thisted sit Venstreblad og efterhaanden blev naturligt Forholdet indbyrdes mellem Højre- og Venstremænd fordrageligere. Egentlig var Højremændenes Stilling til Venstremændene vistnok mere dikteret af personlige Følelser end af saglige Uoverensstemmelser. Betegnende var det f. Eks., at Byens Arbejdere var nogle af de ivrigste Højremænd, der fandtes. Socialdemokrater fandtes der ingen af.

Oppe paa den gamle Kirkegaard, som nu for største Delen er sløjft, findes en ret beskedn Grav, hvor Digteren J. P. Jacobsen hviler. Jeg husker saa godt Digteren fra den Tid, han levede, og kom paa Besøg hos Forældrene, men allerede den Gang en dødsmerket Mand. Jeg mindes den Ærefrygt, der betog mig, hver Gang jeg passerede Digteren siddende i den lille, beskedne Have paa Havnen lige over for Forældrenes Ejendom. Jeg mindes tillige Digterens skarpe, gennemtrængende, men tillige saa tungsindige Blik, naar Jacobsen alene — altid alene — sad ude i Lysthuset. Det Tungsind, som prægede J. P. Jacobsens Ansigt, fik jeg først senere, efter at jeg havde læst Digterens Arbejder, Forstaaelsen af. Den Gang var der næppe mange i Thisted, der forstod den store Digter.

Om de gamle Kirkebøger.

(Af P. L. Hald).

Naar man vil søge Oplysninger om sin Slægt, saa ved vel nok de fleste, at man først og fremmest maa ty til Kirkebøgerne, hvilket i tidligere Tid var en meget vanskelig Sag, hvis en Slægt var spredt ud over Landet, ti Kirkebøgerne opbevaredes i Præstegaardene, og i Virkeligheden var saadant et Samlerarbejde fuldstændig uoverkommeligt for ikke at sige umuligt. Anderledes nu, da Bøgerne er blevne samlede i Landsarkiverne, saa at man for hele Jyllands Vedkommende kan finde dem alle i Landsarkivet i Viborg, og hvor man kan faa fat i alle de Kirkebøger, som Hjertet begærer, i Løbet af faa Minutter, for saa vidt de da eksisterer. For det hænder jo ikke helt sjældent, at netop den Kirkebog, man har Brug for, er forsvundet, og navnlig har Ildebrande i de ofte brandfarlige Præstegaarde rømmet svært op i dem; ti under en Brand i tidligere Tid gjaldt det for mangan fattig Præst at redde, hvad der havde Penges Værdi, og det laa jo særdeles nær i gamle Dage, da Forsikringer af alle Arter var ukendte; at Kirkebøgerne derfor blev glemt under den Hurlumhej, som en Brand forvoldte, er tilgiveligt, men det er det derimod ikke, naar de blev opbevarede under saadanne Forhold, at Fugt samt Mus og Røtter i skøn Forening voldte deres Undergang, saa kun Stumper og Stykker er blevne tilbage. Men det allerværste er næsten, naar Lige-gyldighed bevirkede, at en Præst en Tid lang slet ikke førte sin Kirkebog, og dette er der ikke helt

faa Eksempler paa. Den kunde ogsaa føres saa skodesløst, at Oplysningerne er uden Værdi, som naar en Præst skriver: »begravet Sadelmageren 40 Aar gammel«, eller »begravet »en Mand, som døde hastig her udi Byen« eller »en fremmed Tiggermand«; ofte anføres kun: »begravet »et Lig« eller »et fattigt Lig«, og man kan heller ikke paastaa, at Oplysningen om, at »Mette med Pletten paa Kinden« blev begravet 1693 i Viborg er særlig oplysende.

Men for alt det sjuskede og mangelfulde, man træffer over i Kirkebøgerne, maa man ikke glemme at glæde sig over alt det fortrinlige Stof, der eksisterer i de gamle Bøger, og det er dog heldigvis langt det meste.

Nu er Kirkebogen jo en stor Protokol, hvor der paa skematiseret Papir indføres alle de i vedkommende Sogn fødte og døde, konfirmerede, viiede og døde; de to Køn har hver sit eget Afsnit, undtagen naturligvis viiede. Dens Indretning nu skyldes et Reskript af 1812, og ved samme Lejlighed kom det fornuftige Paabud, at »den skulde føres i to Eksemplarer, det ene af Præsten og det andet af »Degnen« (senere Kirkebyens Lærer). Indtil 1894 findes alle Kirkebøgerne i Landsarkiverne og efter nævnte Aar Lærerens Eksempplar. Af stor Betydning var det ogsaa, at disse Kirkebøger indeholdt en Tilgangs- og Afgangsliste, hvori der skulde indføres alle de Personer, der kom til Sognet med Opgivelse om, hvor de kom fra, og ligeledes alle fraflyttede, og hvor de flyttede hen: man skulde saaledes kunne opspore et Menneske, hvor det saa flyttede hen her i Landet, altsaa det samme som det nu indførte Folkeregister kan oplyse om. Endvidere var der bag i hver Kirkebog et »Jævnførelsesregister«, hvilket nu vil kaldes et alfabetisk Register, over alle de Personer om hvem der var

Oplysninger i Bogen. Men ak! Det sidste (Registeret) blev næsten aldrig ført og Til- og Afgangslisterne saa daarligt, at deres Nytte er lidt eller intet værd. Disse 3 sidstnævnte Afsnit i Kirkebogen udelodes derfor ved Ministeriel Bekendtgørelse af 31. Oktober 1891.

De gamle Kirkebøger virker ikke alle ved deres ydre Udstyr, der ligger langt fra de nuværende fornemme Folianter med Guldtryk og gennemtrukne forseglede Blade. Nej, de findes i alle mulige Størrelser og Udstyr, undertiden ganske smaa af en Lommebogs Størrelse med graat Karduspapirsomslag, tiest vel i Kvart med Skindbind. Skriften er selvfølgelig meget forskellig, tidt og ofte sirlig og letlæselig, men den forekommer ogsaa særdeles sjusket, saaledes for en Tid lang Kirkebogen for Hvidbjerg-Ørum og Lodbjerg, som kan give sin Forsker nok at spekulere over.

Det var den praktiske gamle Konge Kristian d. 4. som to Aar før sin Død ved Reskript af 17. Maj 1646 beordrede, at alle Præster skulde føre Kirkebøger, og fra dette Aar eller de nærmest følgende har man derfor Haab om at kunne finde en Kirkebog for hvert Sogn, naar ikke som ovenfor antydtes, at Ildebrande eller andre Aarsager har tilintetgjort dem. Fra Thy foreligger endnu 9 Kirkebøger fra denne Tid, og dette maa kaldes et stort Antal, naar der fra hele Jylland kun findes bevaret 77. Men allerede før nævnte Aar findes der Kirkebøger, saaledes fra Aalborg, en fra 1626, men dette er meget sjældent.

Disse Kirkebøger var delt i tre Hovedafsnit: døbte, viede og begravede; det var kun de kirkelige Forretninger, altsaa alt hvad Præsten var med til, der blev noterede: naar Vedkommende var født eller død interesserede ikke; men naturligvis har der været Præster, som har an-

ført disse Data, men det er ret sjældent. Der var imidlertid ogsaa andre kirkelige Forretninger, der spillede en stor Rolle og derfor blev anført i Kirkebogen, saaledes Trolovelse; den blev almindeligvis ligestillet med Vielse, der dog af Hensyn til den juridiske Side var nødvendig, men ofte kun en tom Formalitet, som kun var kærkommen, fordi man saa at sige kunde holde Bryllup to Gange og derfor kunde faa to Gilder ud af det. Trolovelse ved Præstens Medvirkning ophævedes saa sent som 1799.

Endvidere blev der i Kirkebogen indført »introducerede«, d. v. s. en Kvindes første Kirkegang efter Barnefødsel. Disse Indførelser spiller ingen Rolle uden i det Tilfælde, at Præsten kan have glemt at indføre Barnets Daab; man ved i et saadant Tilfælde altsaa, at der maa være født et Barn. En stor Rolle spiller i mange Kirkebøger Fortegnelsen over »absolverede«, det er de, der har staaet aabenbart Skrifte; almindeligst var det dem, der havde syndet imod det 6. Bud, som her findes, men ogsaa de, der havde forsømt at gaa til Alterens Sakramente, eller stakkels Mødre, der uforvarende var komne til at ligge deres Smaa børn ihjel. Disse Afsnit er ofte af betydelig kulturhistorisk Interesse. Selve Handlingen i Kirken har sikkert været til megen Underholdning for nyfigne Tilhørere og Tilskuere og vakt samme Opmærksomhed som Kagstrygning og anden offentlig Straf, men selvfølgelig til liden Glæde for selve det ulykkelige Menneske.

At der i mange Kirkebøger findes et særligt Afsnit, hvori uægte fødte Børn findes indførte skal lige nævnes. Overskriften over denne Afdeling kan være: »vitterlige Horeunger« eller lignende. I dette Afsnit maa man ikke tage Oplysningerne altfor højtidelige, da mangen Kvinde

ofte af forskellige Grunde holdt den rigtige Barnefader hemmelig. Et bekendt Tilfælde kan saaledes anføres fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Da Digteren Carl Baggers Forlovede, Thora Fiedler, før deres Ægteskab fik et Barn, blev det indført i Vium Sogns Kirkebog og fik Faderens Navn, Carl Christian, men anføres som Søn af Søkaptajn Karl Petersen i København og Thora Christiansdatter, hvilket forsaavidt kan være rigtig, som Digterens Fader hed Peter og hans Forlovedes Christian.

Alt i alt vil det sikkert allerede nu af det anførte fremgaa, at de gamle Kirkebøger har et meget varierende Indhold, men det bliver ikke mindre, naar Præsten vedføjer sine personlige Bemærkninger. Der har jo alle Dage været Forskel paa Kong Salomon og Jørgen Hattemager, og mangen gammel Præst »begraver« sine Sognebørn, den ene efter den anden, men en fornem Mand bliver ikke begravet, men »til Jorden bestædiget« eller »hensat i sit sidste Hvilekammer«; almindelige Folk bliver kopulerede (d. e. viede) men fornemme faar »deres Bryllupshøjtid« »celebreret«. Ofte faar Præsten Lejlighed til at nedskrive korte Bemærkninger om de Afdøde, der tidt afgive tydeligt Vidnesbyrd om hans Forhold til Vedkommende. Saaledes faar Løjtnant Sommer til Todbøl og hans Fader følgende Omtale: »Løjtnant Sommer til Todbøl (ikke en vanartet Søn af Kommerceraad Sommer, en kivagtig Mand mod sin Præst) lod her forbyde — ligesom alle sine Tjenere — herefter at bruge Ligprædiken«. Kommerceraadens »velbyrdige Lig« blev 1786 hensat i aaben Begravelse i Skjoldborg. En anden Omtale faar Erik Pretzmann til Oddersbøl i Hjørdemaal Sogn, der døde 1772, nemlig, at »han var en ærlig og god Mand og gjorde sin Stand Ære«. Præsternes Medhjælpere, de gamle Degne, faar hyppigt en anstændig

Omtale. Saaledes hedder det om Degnen i Østerild, Oluf Jensen Hillerslev ved hans Død 1736: »— og som det var just da Menigheden af Østerild gik til Aftensang, tog den ganske Ungdom med stor Graad Afsked med ham, thi de havde elskede ham som deres flittige Lærer«. Søren Bech i Sjørring (død 1761) »var en trofast og opbyggelig Mand, der viselig og priselig havde ført sit Embede i en Alder af 34 Aar og nogle Dage og sit gudelige Liv til et Maal af 61 Aar 2 Mdr. og 11 Dage.»

Mange træffende og rammende Bemærkninger kunde de gamle Præster komme med, saaledes skrev en jydsk Præst i sin Kirkebog for 1657: »Den 1. Juni skrev Kongen af Danmark Fejdebreve til Sverig. Men de Gæster, han indbød, var onde at komme af med igen.

Helt ufrivillig komisk bliver en gammel Vendsysselpræst, der er kendt for sine mærkelige Tilføjelser i Kirkebogen; saaledes for 1665, 3. Søndag i Fasten »er døbt 3 Børn, først Christen Nielsen paa Heden, ved Navn Kirsten. NB. og det før end et Drengbarn; dersom det fanger Skæg, giver Tiden, og vorder Drengbarnet skæglos, det bliver de vel var, som da leve i Fremtiden. NB. Drengbarnet var en fattig Mands af Sulsted. Ved en anden Barnedaab skriver han delvis paa Latin efter at en Række højadelige Faddere er nævnet »og tvende andre Ingeneralspersoner navnlig Hans Jensen og Lille Las, som drunted bagefter som elendige Syndere og Mennesker uden Betydning. Ak, hvor er det godt, naar Krage søger Mage«. Maaske var det under Paa-virkning af det gode Gildesol, naar samme Præst et Sted skriver: »1663. Midfaste Søndag er Søren Hejlesens Barn døbt, hvad siger jeg: Christen Kudskis Barn døbt, navnlig Thomas«.

I en følgende Artikel skal der blive givet en Række Uddrag af de ældste Kirkebøger fra Thisted.

Thisted Amts Tidende. 26.-11.-1925.

Thisted Kirkebog.

Af P. L. Hald.

—o—

Thisted Kirkebøger begynder med Aaret 1649: da var Anders Nielsen Heeboe Sognepræst, og han skal derfor nævnes her, som den der begyndte med at føre Stedets Kirkebøger.

Den ældste Kirkebog findes endnu og er selvfølgelig af største Betydning for Byens Personalhistorie; men den er en Del medtaget. Af de forreste Blade er kun smaa Stykker tilbage; det synes som om den en Tid har været uden Bind og ved ublid Behandling faaet disse ødelagte. Landsarkivet har udvist megen Omhu paa at bevare den, idet de gulnede og møre Blade findes indheftede med beskyttende Blade imellem, saa man undgaar at berøre disse. Iøvrigt har hverken Heeboe eller hans nærmeste Efterfølger noteret andet i Kirkebogen end det allernødvendigste, saaledes kan nævnes: for 1698 begravet 30. December Jens N. en fattig Dreng. 1698 begravet 8. Decbr. En fattig Mand, som fandtes død paa Marken. 1742, 25. Januar begravet en Soldat, som blev myrdet af Ole Hillerslev o. s. v.

Det er først længere ned i Tiden, at Tilføjelserne har større Interesse udover det rent nødvendige, og den første som begyndte med saadanne er Concistorialraad Smith, der var Præst til 1789, og hans Efterfølger den gamle Amtsprovst Carstensen fortsatte disse indtil 1814, da den nuværende skematiske Form for Kirkebøgers Førelse altsaa blev indført. I det følgende skal gengives en Del af de mere karakteristiske Oplysninger, som er tilføjet ved begravede, da disse har størst Interesse.

1773 d. 16. December blev begravet Hans Olessen (Dath), døde ved ulykkelig Hændelse, da han faldt

ud af Taarnet ved Stormklokken, som han ringede over Knachergaards og Hustrus Lig, 18 Aar gl.

1774, begravet 3. Juni. Christian Thomsen, Murmester fra Fredericia, var her ved Taarnets og Kirkens Reparation, blev savnet 27. Maj og fandtes død ved den østerste Kirkehvelving, hvor han uforvarendes menes at være nedfalden og hovedkuldslaget til Døde, 44 Aar.

1775, begravet 29 Maj, den gamle kjøbenhavnske Kone Birgitte Chattrine, lagt Synden Kirken, gammel 85 Aar.

Begravet 9. November, dansk Skoleholder og Bedemand i Thisted. Sr. Thue Lind, som har forfærdiget en hel Alterbog med prentet Skrift 1738, blev lagt østen Kirken, gammel 81 Aar 5 M.

Kirkebogen noterer for 1779 et stort Antal døde, nemlig 58 ialt. Præsten bemærker, at iblandt disse døde »er der 30 døde af Børnekopperne, som grasserede meget i dette sidste afvigte Aar, hvorover Antallet og er bleven saa meget større end sædvanligt«.

1780, 23 December begravdes: Madme. Margrethe Sophie Zitsgen, Sl. Herr Claus Ursins (forrige Sogne Præst til Tødse og Eerslev Menigheder paa Morsø) hans efterladte Enke, som af sine Midler har legeret 300 Rdlr. til et Par Sølv Lyse Stager her til Kirken og 200 Rdlr. til Thistedes Byes Fattige medvidere. Hendes Liig blev jordet i Kirken og nedsat ved Siden af hendes Sl. Søn: Studiosus Claus Ursin, inderst under Fruentimmer Stolene Nr. 8, 9, 10 og 11 i Kirkens Nørre Gang, hvorover ses et lidet Epitaphium opsat paa Muren og midt over Stolene en Messing Lysestage med 8te Arme, som den sl. Enke selv har bekostet og skænket til Kirken som et Æreminde efter sine Forældre Sl. Herr Tolder Zitsgen og Kæreste, som derunder ligger begravne. Ligesom det og iblandt andet skal have været hendes sidste

Vilje, at der af hendes overblevne Midler skulde bekostes 2. Liig-Stene, og ligger i bemeldte Nørregang, den ene over hendes Sl. Forældre og den anden over hende og hendes Søn. Hendes Alder var 78 Aar.

1784 begravedes 21. Januar: Peder Mortensen, forrige Ejer af Ulstrup Hovedgaard i Thy Land, død her i Thisted i S. T. Justitsraad og Amtsforsvalter Bruuns Gaard, hvor han og var fød og hensat i afgangne Sal. Fru Paulstrups, næstforrige Ejer af Herregaarden Ulstrup, og hendes afdøde Mands og Forældres Familie Begravelse i Kirken under de øverste Fruentimmer Stole i Store Gangen Nr. 1, 2 og 3. Hans Alder var 51 Aar og 2 Mdr.

1785, 3. August, begravet Sr. Niels Pedersen Knachergaard, en Søn af Kbmnd. og Handelsmand Herr Peder Knachergaard i Thisted, lagt ved Siden af sin Broder i December sidst afvigte bortdøde Sal. Peder Knachergaard under syndre Halvdelen af een og den samme Ligsten. Den salig Afdødes Lig blev her overført til Skibs fra Nautrup i Salling, hvor han under en Besøgelse til sin kære Svoger og Søster, Velærværdige Herr Dannæus og Kiæreste blev syg og døde i deres Huus Fredagen den 23. Juli og ottende Dagen derefter Fredagen d. 29. Ejus blev bisat i Nautrup Kirke, hvorfra hans Lig blev afhentet. Hans Alder var 23. Aar.

1785, 11. Januar, begravet, Johan Henrich Gormann, en Søfarende, som efter eget Sigende var indstrandet under Norge, hvorfra han havde begivet sig til Søs paa en stor Baad eller Barkasse og strandet med samme efter en 3 Døgn's Sejlad, her paa Kysten, norden for Klitmøller, hvor han blev funden paa Stranden i Live, men meget udmattet og forfrossen, samt efter Indberetning til Strandforpagteren Velædle Herr Jørgen Mygind til Nørre-
torp af hannem modtaget og videre

besørget her til Thisted under S. T. Feldskier Ribses Kuur, hvorunder han paa 2den Dagen døde. Han berettede at være hjemmehørende i Minder.

1786, 9. Februar, begravedes Niels Legind, en gammel forarmet Byens Borger, død i Thisted Hospital og jordet ved sin for 11 Aar tilforn afdøde Hustru midt synden for Kirken og næst ved samme. Hans frie og aabne Væsen skaffede ham stedsse, endog i sin yderste Trang, Adgang og Ynde hos Indvaanerne, endogsaa de fornemme, og det at han til sin Tid havde været en god og nyttig Borger i Staden, kom ham tilgode paa det sidste, endog derudi, at en anset og talrig Forsamling af Byens Købmænd og andre Borgere fulgte hans fattige Liig til Jorde. Hans Alder var 82 Aar.

1789, 10. November, begravedes Justitsraad, Landsdommer, Byfoged Rasmus Steensen, død af en epedemisk Svaghed, som videre havde udbredet sig i same Huus, og fandtes paa nogle andre Steder i Byen i same Tid, formodentlig den saakaldte Febris putrida. Hans Lig blev hensat i Kirken.

1790, 8. Februar, Madame Anthonette Cathrine fød Klein, S. T. Herr Johan Heinrich Bang, Organist og Musicus i Thisted, hans højtælskede Kiæreste. Hun blev syg og døde af en her i Byen grasserende Svaghed kaldet Forraadnelsesfeber, efter at hun nylig var opkommen af Barselseng efter det 5. Barn. Hendes Lig blev henført til Kirken og jordet under Orgel-Werket i Gangen, som gaar op til samme og inderst i Graven ved den søndre Side. Hendes Alder var 40 Aar.

1798, 5. Maj. begravet Madame Maren Pedersdatter fød Grøntoft, afgangne Sal. Herr Peder Knachergaards efterladte Enke, lagt ved Siden af hendes salig Mand under en dem tilhørende Ligsten paa Nørre Kirkegaarden, angefehr midt for Lavkirken og vest Kirkegangen, 64 Aar.

1799, 14. Februar. Christen Andersen Diderichsen, udtjent Orlogsmatros her af Thisted, som den 7. Februar, sidst afvigte blev funden død paa Vejen synden for Ullerupgaard, hvor han om Aftenen nest forhen d. 6. Ejus var ihjelfrossen, da han var gaaet her fra Thisted og agtede sig til Hov By i Sennels Sogn, hvor han holdt Skole. Hans Lig blev henlagt i de fattiges Jord her paa Kirkegaarden, og hans Alder var henved 50 Aar.

1800, d. 19. Februar, begravet Napoleon Baunoparte, Søn af Herr Distrikts-Chirurg Eberh. Newe, 23 Uger.

1809, 16. Juni, begravet med militær Honneurs Ungkarl Chresten Svendsen, Søn af Svend Christensen og Anna Peders Datter af Vester Thorup i Han Herred, til hvilket Sogns Kystmilitse - Mandskab han hørte. Under et Forsøg, Landets (Fastlandets Natur og Folke Rettens) Fjender, Engellænderne gjorde den 7. Maj herfra ved bevæbnede Barkasser udsendte fra nærliggende Krigsskibe, at rove nogle paa Thorup Strand liggende Smaaskibe, tilintetgjort ved tapper og kjæk Modværge af det der, under Herr Leutenant v. Suhrs (ogsaa ved denne Lejlighed haardt saaret) Commando cantonerede Detachment Bataillons Mandskab i Forening med Kystmilitsen — blev han truffen af en Musket Kugle i det tykke af venstre Laar, som endskønt Kuglen straks blev udskaaen, forvoldt ham under Kuren sin Død paa Sygestuen i Thisted. Han var gammel 35 Aar.

1808, 19. August, Barthol Jakob Rips, forhen Kjøbmand i Thisted, i de 3 sidste Aar manglede han Brugen af sin Forstand, maatte derfor i de senere Tider ofte indsættes i Daarekisten. Man fandt ham druknet i Fjorden. 32 Aar gl.

1811 begravet 17. Juni Povel Griishave — fordm Kjøbmand — Ahnissalem — laa i 19 Aar til

Sengs syg paa Sjæl og Legeme, lagt hos sin første Kone paa nordre Kirkegaard, gl. 63 Aar.

1811, 6. September, døde Anna Marie Natmands paa en Rejse til Thisted, hun tilhørte Klim og Thorup Sogne Distrikt. Jeg overlod hende en af dette Distrikts færdigstaaende Straakister, og hun blev da den første her, som blev jordet i en saadan.

1813 begravet 2. Marts Herr Købmand Niels Christian Diderichsen. Han stædfæstede ved sin Død, d. 24. i M. sit Testamente, hvorved han blev Byens Velgører, idet han bortskænkede til en Skole for Byen, i Stedet for det indskrænkede af den retsindige Justitsraad og Amtsforsvalter Claus Caspergaard 22. November 1740 skænkede Hus, sin Gaardsplads og paastaaende Bygninger, nye Vindueskarme med Glas til Ruderne, og til Hjælp til dets Ombygning af Grundmur efter Bestemmelsen 3000 Rldr., med hvad Told- og Consumtions Inspektør Ludvigsens Enke sig testamenteret — igen maatte efterlade sig: og medregnes i det saa stiftede Legat paa 10.000 Ddir. til Fordel og Opmuntring for tro Tjeneste Folk af Almue Klassen, alt under nøjagtige samt christelige Moralitet. Han blev gammel 52 Aar. Nota: Ved Pengevæsenets Forandring og Skiftets Behandling blev dette næsten tilintet.

1814, den 16. Februar, døde Fru Justitsraadinde Anna Eleonora Steensen, Datter af afgangne Købmand Jens Eriksen her i Thisted, Enke efter H. Justitsraad Basmus Steensen, Landsdommer, Byfoged her i Thisted, død 1789. Første Gang givt med hans Formand i Byfoged Tjenesten Commerceraad Peter Lübecher, 86 Aar. Senere er tilføjet: »Hun skal have været eneste Frue i Thisted, da Amtmanden var ugift (Hauch). Hun efterlod sig store Midler, som siden smeltede sammen i Familjens Hænder. Den

nuværende »Skovgade« hed efter
hende Fruens Bakke«.

Ovenstaaende er altsaa uddraget
som en lille Prøve paa, hvad de
gamle Kirkebøger kan fortælle, og
det er, som man vil se, Oplysninger
af meget forskellig Art, som tidt og
ofte kan give ypperlige Bidrag til
Forklaring af mange Forhold.

Thisted Amts Tidende. 9. - 1. - 1926.

Af de gamle Protokoller.

En Moder.

Det var i det Herrens Aar 1701, at en stakkels fattig Kone ved Navn Anne Giede i Thy ved Nattetide var »indgaaet i en andens Hus«, hvor hun havde stjålet nogle Klæder, som siden ansattes til at have haft en Værdi af omtrent 2 Rigsdaler.

Nu maa man jo ikke gøre saadan noget, og Anne Giede kom da ogsaa for Retfærdigheden, som for hendes Brødre dømte hende til Galgen, en Dom, som Skroget med Kyshaand og Tak til havde taget imod, hvis det ikke havde været for »hendes smaa diende Børns Skyld«, som hun saa rørende skriver i sit Andragende til Kongen. For disse umyndige Smaas Skyld maatte hun dog ønske hellere at maatte leve lidt endnu —, og saa bad hun da i deres Navn, og kgl. Majestæt ikke kunde tilgive hende hendes begaaede grim Forseelse.

Helt »tilgive« kunde Kongen naturligvis ikke, men han »hørte« dog hendes Bøn, for saa vidt som han af den lod sig bevæge til at skænke den stakkels Kone Livet —, saaledes at hun maatte »nøjes med« at blive kagestroget.

Loven var streng i de Dage.

En interessant Præst.

Anno 1712 havde de en »fornøjelig« Præst i Thisted, nemlig Hr. Frederik Christian Ulriksen Schnell, som for øvrigt, inden han kom til Thisted, havde været Ordets Forkynder paa Guinea, hvorfra man dog intet videre ved om ham.

Men her i Thisted var han kendt nok, og mange Klager lød der over ham, saaledes først og fremmest over det generende Forhold, at enten Præsten nu af Naturen var særlig svagmælet, eller han maaske ikke gad være over at aabne Munden —, saa kunde Menigheden i hvert Fald lige saa godt være bleven fra Kirke, som den nu ulejlige sig derhen; ti af, hvad han sagde, og det enten han messede for Alteret, eller han stod paa Prædikestolen og læste »noget af et Papir eller en Haandbog«, kunde intet menneskeligt Øre optage Meningen —; ja, ikke engang Biskoppen, som tidt nok

havde overværet disse hans oratoriske Præstationer og omtrent lige saa ofte havde haft ham under Behandling for dette Forhold, formaaede at følge hans Munlen eller Hvysken, om han endogsaa tog Plads i Præstens umiddelbare Nærhed.

Tilslidst, dette skete i Aaret 1712, da man allerede havde haft Hr. Schnell at trækkes med siden 1707, blev baade Menigheden og Biskoppen, hvem han til Stadighed var en Kilde til megen Fortrædelighed, dog saa kede af ham, at man søgte at faa ham eksporteret til et andet Kald (hvor de da formodentlig vilde have sat lige saa megen Pris paa ham som her i Thisted); dog ses dette Forsøg ikke at være lykkedes for dem, og de maatte saaledes fremdeles beholde ham lige til hans Dødsdag, som først indtraf 1728.

I øvrigt havde Thisted Skole da en Gang en Smule Fordel ved ham, idet den en Gang inkasserede en ham idømt Mulkt af 66 Rigsdaler 4 Mark.

Et Tinghus og Fangehus i Thisted.

Da Ludvig Lem 1716 (den 3die August) udnævnedes til Byfoged i Thisted samt Herredsfoged i to »mellemliggende Herreder« — Hillerslev og Hunborg — fandtes der intet Tinghus, hverken for Byen eller Herrederne, og ej heller noget Fangehus, en Situation, som den ny Embedsmand fandt saa upraktisk bl. a. i Henseende til Indvaanernes deraf flydende store »Besværing med Vagtholden over Fangene«, at en af hans første Embedshandlinger blev en Forhandling med den vedkommende om dette Forhold, hvoraf endelig Resultatet blev Indgaaelsen (1717) til Kongen af et Andragende om Bevilling, at et Ting- og Fangehus i Thisted (som er Midtpunktet mellem begge Herreder) maatte bygges, og Retten dér afholdes baade for Byen og Herrederne.

Paa Egnen havde dette Projekt allerede vakt saa megen Begejstring, at alle Proprietærerne straks havde tilbudt at tilskyde 3 Skilling pr. Tønde Hartkorn, hvorhos det yderligere anbefalede af alle de lokale Autoriteter, samt endelig ogsaa vandt »Cancelliets« højeste Bifald.

Thisted for 50 Aar siden.

—o—

Et halvt Hundrede Aar er jo ikke saa særlig lang Tid, men det er dog længe nok til, at det kan forandre en Bys Fysiognomi meget.

I Halvfjerdserne var Thisted en lille stille By med et næsten spidsborgerligt Tilsnit, og alt var smaat. Husene var næsten alle smaa, og alle de nye Gader, der nu er, kendtes ikke. Der var hverken Kloaker, Vandværk, ligesaa lidt som Gas og Elektricitet. Gaderne var næsten alle brolagte med toppede Sten, og Bækken, der nu er overdækket helt ned til Havnen, var aaben med et Par Broer over for Passagens Skyld. Rensningen af Bækken foregik om Natten, men der var længe imellem, og det var somme Tider en slem Duft, der steg op fra den aabne Bæk. Nogen Gavn gjorde den dog, idet Farverne, hvoraf der var ikke saa faa i Thisted den Gang, skyllede Garn og Tvist, som de farvede, i Bækkens Vand, naar der var noget, og det var nogenlunde rent, f. Eks. efter stærke Regnskyl.

Som sagt Brolægningen var slet og først sent tænkte man paa at lægge huggede Sten. Herom var der i Byraadet en lang Diskussion, og endelig fik Formanden for Brolægningsudvalget (det var ikke Sanderhoff, han var ikke født den Gang) Bemyndigelse til at komme med et Overslag over Udgifterne ved en af Hovedgadernes Brolægning med huggede Sten. Det gjorde han ogsaa, og Raadets Medlemmer fundere-

de svært over Overslaget, nogle af de vise Mænd syntes, det var saa billigt, at man mente, der maatte være noget galt ved det. Og ganske rigtig, ved næste Byraadsmøde maatte Udvalgets Formand indrømme, at der var noget galt ved Overslaget, idet der var glemt en Post, nemlig Brostenene, og det var jo ikke saa lidt. Ja, saadan fortæltes der da. Men Gaden blev alligevel brolagt.

Hvad angaar Gadebelysningen, da var denne daarlig, idet der kun var nogle Petroleumslygter hist og her, og disse gav ikke meget Lys. Pasningen af disse Petroleumslamper udførtes af Byens Natvægttere; det var formodentlig derfor, de havde Lov til om Efteraaret, naar Gadebelysningen var begyndt, eller rettere ved Juletid, at gaa rundt til Byens Beboere og bede om et Lys til eget Brug i Hjemmet.

Politi havde Byen ikke meget af, der var kun een Betjent foruden Arrestforvareren, og denne var en meget gammel Mand.

I Ildebrandstilfælde deltog Borgervæbningen, kaldet Politikorpset, i Ordenens Opretholdelse.

Det var i de Dage besværligt baade at komme til og fra Thisted; thi da hverken Thistedbanen sydpaa eller Fjerritslevbanen endnu var anlagt, foregik Trafikken pr. Postvogn, og særl. v. Vintertide var det langt fra en behagelig Rejsesmaade, og det skete da ogsaa ofte, at Rejsende blev indesneede her; thi det var ikke saa sjældent, at man da havde haarde Snevintre, saa var det jo ikke til at tænke paa at komme herfra. Om Sommeren var det ulige bedre, da havde man nogle Gange om Ugen Dampskibsforbindelse til Aalborg, thi foruden Passagerbefordring var der ikke

saa lidt Gods at sejle med, grundet paa at der ingen Jernbane var.

Anlægget af Thistedbanen gav Anledning til, at Byens Udseende forandredes ikke saa lidt. Der hvor nu Jernbanegade er, var der slet ingen Gade, Terrænet der var i Højde med Brinkmanns Have, eller rettere med det, hvor Grosserer Spangbergs Villa nu ligger, og Husene paa den modsatte Side af Jernbanegade var der selvfølgelig heller ikke. Ligeledes Pladsen, hvor Jernbanestationen og Posthuset samt Bygningerne paa den modsatte Side nu er, der var Markjord, Dronning Louisegade, Kongensgade og Bryggerivej fandtes heller ikke. Hvor Hotel „Phønix“ ligger, var der en Have, der hørte til Arbejdsanstalten, hvis Bygning er det nuværende Højskolehjem. Teknisk Skole og Borgerskolen samt hvad der ligger der af Bygninger, er ogsaa komne efter, at Thybanen er anlagt. Paa Dragsbækvej var der ikke mange Huse, hvilket ogsaa for Størstedelen var Tilfældet med Møllevej, hvor der kun var nogle gamle Huse. Det meste af Hundborgvej samt hele Jyllandsalles og Margrethevøjs Bebyggelse er forholdsvis ny. Ligesaa Rosenkrantzgade, J. P. Jacobsensgade m. v. Af kønne Bygninger fandtes kun faa for 50 Aar siden.

Større Virksomheder havde Byen næsten ingen af. Bendixsens Tobaksfabrik var vel den største Bedrift. Der var desuden Bonnes Støberi, der hvor nu Odense Ægforretning er tilhuse. Desuden kom saa senere Jernstøberiet „Thy“ i den Ejendom, hvor der indtil da havde været Theater, „Thalia“, hed det, det laa paa Hjørnet ved Kastet. Theatret var godt nok, og i Salen hold-

tes der Baller af den gamle Borgerforening. Theatret blev nedlagt. Den sidste Aften, der blev givet Forestilling der, var der nær sket en Ulykke. Lysekronen, hvori der var Petroleumslamper, hængte i et Tov, og naar der skulde være mørkt i Salen, blev den hejst op gennem et Hul i Loftet. Da der saa den sidste Aften skulde være lyst i Salen i Mellemakten, kom Lysekronen temmelig hurtig ned, og Følgen blev, at en Del af Lamperne hoppede ud af Lysekronen og faldt ned paa Gulvet, hvor Petroleum'en flød ud, men der blev dog ikke Ildløs. Senere blev der saa lavet Theater paa Hotel „Thy“.

Der var kun en Avis i Byen den Gang, nemlig „Thisted Amtsavis“, der nu er fyldt 100 Aar.

Forlystelsesliv var der ikke meget af. Der var kun en Sal i Byen, nemlig paa Hotel „Thy“, der holdtes alle Baller om Vinteren. Værten, Jørgen Larsen var en driftig Mand, og Hotellet var stærk besøgt, saavel af By- som Landboere. Værten indbød til Abonnementsballer, 2 Baller og 1 Maskerade, han leverede Sal, Belysning samt Musik, ofte var det Aalborg eller Viborg Regimentsmusik. For hele Historien betalte 3 Rigsdaler pr. Par, og disse Baller var stærkt besøgte. Hotel „Aalborg“ var Byens 1. Kl.s Hotel, og her blev senere bygget den nuværende Sal, hvor saa de større Festligheder holdtes.

Af Foreninger var der ikke mange. Der var en Borgerforening, som havde Lokale paa Hotel „Aalborg“, hvor Medlemmerne, der bestod af en Del Handlende, men flest Haandværksmestre, samledes Søndag Aften og fik sig en Passiar og et Slag Kort, mest „Schervinsel“ og „Seksog-treds“, om en Punsch, Bajersk-

øl var ikke saa almindelig den Gang, eller ogsaa skillingede man sammen til en Bolle Punsch, det Hele drejede sig kun om smaa Penge saadanne Aftener. Men ellers spilledes der saavel i Byen som paa Landet ikke saa lidt Kort og paa sine Steder var en „Mis“ paa 3 Rigsdaler ikke ualmindelig, og det var mange Penge dengang. Det var mest ældre Folk, der var i Borgerforeningen, unge Mennesker kunde næsten ikke blive Medlemmer, hvorfor de kaldte Foreningen for en „Spidsborgerforening“. For at en ung Mand kunde slippe ind i den, maatte han enten være i Familie med en af de ældre eller ogsaa være forlovet med Datteren af et Medlem; selvfølgelig vilde de unge Damer gerne have yngre Mænd ind i Foreningen, ellers var der jo ikke mange at danse med. Vi yngre drillede da ogsaa Bestyrelsesmedlemmerne, naar vi kunde faa Lejlighed dertil. Naar der for Eksempel var Maskerade, gik det meget strengt til med Kontrollen, vi skulde i Reglen demaskere os ved Indgangen, det var ikke nok, at vi viste Billetten med Navn, vi byttede saa ofte Billetterne, og sommetider „gik den“, men hvis Kontrollen havde den mindste Mistanke om, at vi snød, saa maatte vi af med Masken, inden vi fik Lov at komme ind.

Senere stiftedes Thisted Sangforening med Lokale paa Hotel „Aalborg“; denne Forening fik hurtigt en Mængde Medlemmer og et udmærket Kor, der gav gode Koncerter med daværende Apotheker Bertelsen som Solist. Ligeledes havde Foreningen en god Kvartet, der assisterede ved mange Lejligheder og var meget populær.

Udflugter var der ikke mange af, en Gang imellem med Dampet til Fur eller Livø, men ellers gik Turene mest til Vildsund eller Havet. Byen havde ikke mange Fjedervogne eller Charabancs, men man tog ogsaa ofte tiltakke med en „Stængervogn“, som de kaldtes, altsaa en almindelig Høstvogn, der kunde være mange paa en saadan Vogn og det var derfor billigt, men man blev jo slemt skumplet igennem, saa Dagen efter var den jo ikke saa gunstig. Der var et Par Vognmænd i Nørregade, der havde lukkede Vogne, de blev mest brugt til Bryllup og Barnedaab samt til at køre Balgæster i, thi alle kørte næsten altid til Baller og Maskerader, Damerne var altid i Baldragt, mest hvide Kjoler, og Herrerne mødte i sort Tøj, Kjole eller Frakke, og alle havde hvide Handsker paa, i det hele var Ballerne mere stilfulde end nu omstunder, saaledes f. Eks. i Thisted Sangforening.

Af større Festligheder var der faa, men nogle var der jo. Der var paa Kongens Fødselsdag, saa var der altid Fest i Byen med Parade paa Torvet af Borgervæbningen eller Politikorpset, som det hed. Kl. 12 var Korpset og Vaabenbrødrene opstillet med Fane, og kort efter mødte Amtmanden og holdt Tale paa Torvet for Majestæten, hvorefter Honoratiores gik op i Raadhussalen og drak et Glas paa Kongens Sundhed. Om Aftenen var der i Reglen Fællesspisning.

Endvidere var der altid stor Grundlovsfest i Byen med en talrig Procession gennem Gaderne og Taler og Sang i Plantagen og Folkefest med Fyrværkeri ude paa Engen om Aftenen. Og en-

delig maa nævnes den aarlige Fugleskydning, der blev i Reglen skudt et Par Dage, og om Aftenen var der Folkefest med Dans ude i Knakkerne. Efter nogle Aars Hvile er Fugleskydningen atter taget op efter Initiativ af Forsvarsbrødrene.

Ud over det her nævnte var der ikke megen Festlighed heri Byen i de Dage.

Af de mere betydende ældre Foreninger her i Byen maa først nævnes Thisted Handelsforening, der allerede stiftedes 1866 og saaledes forlængst har fejret 50 Aars Jubilæum. Ogsaa Thisted Haandværkerforening hører til de ældre, idet den stiftedes 1877 og næste Aar fylder 50 Aar; denne Forening har de sidste Aar haft stærk Tilgang af Medlemmer. I de sidste 25 Aar er heri Byen stiftet en Mængde Foreninger af forskellig Slags.

Thisted var paa mange Maader en By, der lignede andre Smaabyer. For Eksempel gik en Trommeslager rundt i Byen og forkyndte mange forskellige Ting, bl. a. naar der var Auktion, naar der var et eller andet ualmindeligt, der blev solgt paa Torvet eller ved Havnen og meget andet. Paa Markeds- og Torvedage stod forskellige Haandværkere paa Torvet og solgte deres Varer, jeg husker saaledes en gammel Skomager D., han var vist en af dem, der blev længst ved hermed.

Thisted Brandvæsen maa ikke glemmes, ikke fordi det just var saa godt. Der var hvert Aar „Brandsession“ paa Raadhuset, hvor alle, der ikke allerede var ansat, havde at møde. Der fik man saa udleveret et Brandskilt med en Snor i til at bære paa Bystet, saa var man „indrulleret“ og

havde at møde ved alle Ildebrande og i Tordenvejr. Der var baa- de en Chef og Officerer i Korpset foruden de Menige, der var ansat som Pumpere eller ved Slangerne osv. Officererne var i Uniform med Dolk ved Siden, og dem havde de Menige at lystre, naar de kommanderede. Men Materiellet var simpelt, og naar der var fyldt Vand i Pumperne og der var kommanderet „Pump“, saa klemte vi paa med at pumpe, hvad der næsten altid bevirkede, at de gamle stive Læderslanger revnede, saa Vandstraalerne stod ud til alle Sider, men i Stedet for at holde op, naar dette skete, tog Pumperne des kraftigere fat trods Officerernes Raab om at standse, og Tilskuerne jublede.

Borgervæbningen (Politikorpset) mødte altid ved Ildebrande for at holde Orden, saa fik de jo tillige Lejlighed til at vise sig i Uniformen.

Trods alt var det alligevel en skøn Tid, alt var ikke saa forjaget som nu, og var der ikke saa mange Forlystelser som nu, saa savnede man dem ikke, eller ogsaa fandt man selv paa nogle Løjer, bl. a. var der Nytaarsaften mange Løjer, men der var aldrig en saadan Hylen og Skrigen paa Torvet som nu, det gik mere roligt for sig.

Selvfølgelig var der ogsaa den Gang lystige unge Mennesker til. I Thisted Sangforening f. Eks. blev der ofte lavet mange Løjer, thi her var hver Øvelsesaften samlet mange Unge. Der var en Gang en Vært paa Hotel „Aalborg“, som de unge Mennesker altid var paa Kant med. Naar de var færdige med Sangøvelserne, fik de sig et Slag Kort om en „Genstand“. Men saa fandt Vær-

ten paa, at han for at drille dem slukkede Lamperne (der var jo ikke Gas dengang), thi saa mente han, at de blev nødt til at gaa. De gik ogsaa, men selvfølgelig skulde dette hævnnes. Der var en rigtig Spasmager blandt de unge, han kunde finde paa de utroligste Løjer. Da nu hele Flokken hin Aften kom ud i Gaarden for at gaa, opdagede han, at der hang fire stivfrosne Harer paa Muren, og de blev i en Fart taget ned, bragt ind i Sanglokalet, hvor de anbragtes paa hver sin Stol rundt om et Bord, de sattes paa Halen saaledes, at Forbenene laa paa Bordpladen, dernæst fik man fat i et Spil Kort, som blev fordelt foran de fire Harer, saa det saa ud, som om det var fire, der spillede Kort, derefter forlod Selskabet Lokalet. Men der skal have lydt et frygteligt Hyl fra Værten da han om Morgenens efter aabnede Døren og saa Synet. Han glemte det vist aldrig.

Ja, saadan gik det til i Thisted i de Dage.

Hvordan mon Byen ser ud om 50 Aar? A. B.

For en Manneskealder siden i Thisted og Thy.

Af Forfatter Anker Fuglsang.

Det havde frosset og sneet, knøget i flere Døgn. De lave Huse ude i det yderste af Nørregade og i Alléen var skjulte af Sne op over Tagene. Gaderne var Slugter mange Steder, efter at Snekasterne havde banet Færdselen Vej, bag hvilke Husene laa forkuede og oversete eller i al Fald barikaderede. Østerbakken var en Oplevelse. Tystheden i Byen blev ligefrem hørlig.

Den Pragtfornemmelse, som mit Sind inddrak under en Tur gennem Byen ad Nørregade, Alleen, over Østerbakken, Havnen, Søndre Kirkegaard, ud til Dragsbækvejen og ind igennem Vestergade den første Dag efter Knogets Ophør med glitrende Sol ud af den blaaeste, stærkeste Luft, sidder i mig endnu.

Utrolig sorte Kragesilhuetter sammen med hvide Maager med Guld under de yderste Fjerspidser fløj tyste og spejdende ved Havnen og langs Stranden. De var sultne, og Kragerne frøs. Det var let at se.

Fjordens leende Kluk og utrættelige Bølgeslag havde faaet Dødens Islaag trykket ned over Panden, hvorover Vinterens snehvide Haand atter havde strøet sine skinnende, krystalklare Prismer lagenhvide og dunbløde. Beautyful Snow.

I Vinterknogets Varulvstid strandede en Damper ude mellem Klitmøller og Hanstholm. Overiset og hjælpeløs stod den paa Revlen. Jeg husker ikke længere, om der gik Menneskeliv tabt, men jeg husker derimod Thistedboernes Valfart til Strandingsstedet og Frasnagnene vedrørende Strandingen, og siden husker jeg, at det bjergede Gods

blev bragt ind til Thisted, hvor det opstabledes under aaben Himmel paa Lamberths gamle Tømmerplads, indtil Auktion kunde afholdes.

Der var saaledes et Flæskebjerg af vældige Dimensioner, amerikansk Spæk, om jeg husker ret. Det var bygget terrasseformigt op i almindelig Kornstakhøjde. Imellem Læs-senes Ankomst fra Havet løb Drenge i stort Tal og legede Tagfat op over Flæskesidernes Terrasser. En Uge senere havde 50,000 Rotter indrettet sig hjemligt i og omkring Flæsket og diverse andre spiselige Varer paa Pladsen.

Og saa husker jeg, at Dagen forud for Auktionen strømmede Folk fra alle Landets Egne i saa stort Tal til Byen, at det kneb enormt at modtage dem og skaffe dem Natte-ly. Og selve Auktionsdagen i den snebarikaderede By var baade travl og besværlig.

— — —

En Maaned laa Snedriverne, hver eneste en vistnok efterhaanden forsynet med Mindesmærker, anbragt af Byens Hunde. Gaderne, hvor al Færdsel skete med Slæde, blev over-slæbt med Hestegødning og alskens Snavs og efterhvert tillige fyldt med dybe Huller, saa en Slædefart igennem Byen fra at være en Fest blev en Plage, fuld af Risiko for Lemmer og Gods.

Saa kom Tøvejret — og et ubeskriveligt Røre i Gaderne stod derefter paa, indtil Sneen var fjernet. Vognbulder og Hestetrap, glade Raab af Snekastere og Lyd af arbejdende Skovle. Siden kom den levende metalliske Musik af Hakke og Jernstang og Spadeorkestret, naar Borgerne paa Politikommando huggede Gade og Fortov op.

Der var ikke blot Liv i høj Potens, men i lige Grad Charme over dette Vinterbillede.

— — —

Der dukker en Erindring frem af en fjern Krog et Steds langt inde.

Det er Sommer, lige ved »Drøv-tiddavs«. Da tager Kirkens Brandklokke til at klemte. I Løbet af et Øjeblik er alle Mand af Huse. Hvor? Jo, det er i Nørregade, vistnok hos Chr. Sørensen. Brandsvende kommer løbende. Fra alle Gaarde, der har Heste at raade over, kommer en Mand med en selet Hest. Alle tager Kurs mod Raadhuset. Der er Brandmateriellet, som Brandmandskabet kiler afsted med, og der er Vandslæderne med gisne Tønder, som bliver forspændte, og saa gaar det i Trav omkring til diverse Vandaarer, navnlig Anthon Sørensens Bryggeris Vandpumpe belejres, og med Vandet pibende ud mellem Tøndestavene gaar det i Trav til Brandstedet, hvor Pumpeværket er i Gang med Vandet fossende ud af vækbruddent Slangemateriel.

Hvor der handles, der spildes, men her spildtes foreløbig mere end der handledes.

Og Ilden aad hungrigt, — og hvæsedede en Gang imellem, naar en Vandstraale blev for nærgaaende.

Nærmere om Branden har jeg glemt, men jeg husker Gadebilledet: De morsomme Vandslæder med de travende Forspand, de ilende Folk paa Gaderne og det charmerende Liv ved Brandstedet, hvor man var saa mange til at afløse ved Pumpningen og andre paamønstrede Bestillinger, at der blev Raad til baade at tage Arbejdet sindigt og passe, at Snakken ikke gik i Staa.

Jeg mindes

»Synet af Hr. Beenstrups Kost og Lugt af Sørensens den gamle Ost til Lyden af en Lirumkasse —«

og Torvets smukke Geografi og jævne Idyl en sommerlig Hverdag staar for Øjet, hvis da ikke netop en luftende Vind stryger pilsnart

ned fra Syd til Nord, og i Hast fejrer Papir og Hestepæreparkler og Smaadele fra Grøntsagerester sammen over en Front af en halv Snes Alen, lunde et Øjeblik og derefter i et nyt Pust hvirvle hele den uartige Bedrift ind imod Laurids Kamps eller Søltofts Vinduer. Ti sker det, er Idyllen væk. Lad gaa endda, at Kunderne faar Sagerne i Nakken paa Vejen ind ad Døren, det kan til Nød tages for en daarlig Spøg; men naar Vindpustet ligger paa Lur og ligefrem passer Folk op, saa de paa Vej ud faar Næse og Øjne fyldt med Uartighederne og Papiret flaksende om Ørene, det finder man sig ikke i uden at skære Ansigt og forarget sige Ptøj!

Flintrende Hovslag paa Gadens Brosten. En vælig Hingst med Skumflager drivende fra Bidslet, forspændt en Arbejdsfjedervogn, kommer kaalhøgen smaadansende. — Jo, Stafen er selv Kusk. Det er hans Lyst, haa! Bred, med Hatten lidt paa Snur og bidende Læbe, styrer han med Kendermine og Elskerens Blink i Øjet den stolte Ganger ned over Torvet, ind ad Hotel »Thy«s Port, hvor Hingsten sætter i med en skingrende, gjaldende Vrinsken, der i blidere Toneart bliver besvaret fra diverse Staldrum i den store, gamle Gard.

Hingsten er en ny Erhvervelse efter den gamle, der drog bort. Det var en haard Tid, den uden Hingst.

»Han kløede sig bag sit Øre og tænkte: hvad stiller jeg op, naar flot jeg vil ud at køre; men lige med ét sa' han: Stop! En Hingst vil jeg ha her i Stalden, ja, det er nu sikkert og vist! Paa Aktier han købte den ny, som han døbte med Navnene: Valdemar Kvist.«

Scenen er et Øltapperi i 1890. I Kælderen gaar nogle føre Karle og skyller Flasker og tapper Øl — og drikker. Som de dog drak!

En lille, ung Fyr har nylig holdt sit Indtog i Kælderen for at lære

Branchen. Og Kældersvendene, navnlig deres Formand, ser det som en uafrystelig Nødvendighed, at Knægten vænnes til »Patten« fra Begyndelsen af.

Men Fyren har meldt fra. Han har efter nogle Smaafægtninger rent ud nægtet at drikke. Han vil ikke. Kraadden som et nytøjret Væddelam har han sat sig imod. Hidtil har man fundet sig i Uskikken, idet man har tænkt: Giv Tid, saa kommer han.

Men han er ikke kommen. Og nu er det Forkarlens Fødselsdag. Nu kan han ikke længere faa Pardon.

— Vil du drikke en Omgang med os?

— Nej!

— Om jeg saa skal holde sig og vriste en Flaskehals i Kæften paa dig og holde den der, indtil du lærer at gaa til »Patten«, skal du drikke min Skaal, sværger den rommede Karl og lader Handling følge paa uden Tøven, idet han med venstre Lab griber Ynglingen i Nakken og med den højre søger at fuldbyrde sin raa Trusel. Drengen gør fortvivlet Modstand uden med et Ord at paavirke Stemningen, mens Flasken hugges mod hans Læber, saa Tænderne bløder. Da ingen af de øvrige Kollegaer rigtig vil være behjælpelige, maa Forsøget opgives, men saa stikker Karlen med ét Flasken med Halsen nedad ned i Nakken paa den unge Mand, og en brølende Jubel udløser sig, da Øllet kom løbende nedenud.

Om Aftenen sent blev Forkarlen fundet ude i Gaarden, hvor han laa i Rendestenen udenfor en Vognport. Han var styrtet ned fra en Loftsluge, som han sagtens har villet lukke. Men ikke en synlig

Skramme havde han faaet. Derimod fik han Forstoppelse og laa til Sengs en Uge. Da han kom op, fik han sin Afsked.

Jo, jeg har Erindring om meget Drikkeri og meget Kortspil. Og begge Dele voldte megen Fortræd. Det baade saa jeg og hørte jeg om.

Men Klokkerne i Kirkens hvide, smukke Taarn ringede og kaldte troligt Dag ud og Dag ind — kaldte paa Gammel og paa Ung.

Heller ikke jeg fulgte Kaldet uden ved Højtiderne. Ingen viste mig Vejen, og foreløbig var Kirkevejen ikke indtegnet paa Kortet over min Rejserute.

For en Menneskealder siden i Thisted og Thy.

Af Forfatter, Anker Fuglsang.

II.

De tidligste Morgenvandrere har mødt ham, Barberen Fa'en ga'me, ved Havnen, i Gaden, paa Vej over Kirkegaarden, — sikrest paa Genvejen over Kirkegaarden fra Tinghusets Hjørne igennem »Stættens« til Markedspladsen, tværs over den — til Skaarup Worms hyggelige Asyl i Frederiksgade.

Naar den tynde, vimse Skikkelse, i langskødet Certosafrakke og med en opsigtvækkende tyk Stok i Haanden, paa sin altid stormende Fart jog igennem Byen, mindede Skikkelsen om en klippende Saks i Silhuet. Som Røgen af en Streg kom han og forsvandt. Han havde jo ogsaa sin Forreining at passe, ti han var Barber — desværre — ikke Byens Avisbud.

Og naar Byens Beværtere lukkede de seneste Kvældsugler ud, var han ved Døren, ved Skænken, hvor det sidste Glas blev drukket ud: Har I hørt? — — Jeg var lige — — Jo, det passer! — Naa, Skaal! Tak for Skænken — Godnat! —

Den, der har set Thisted Bys Arrestforvarer i hine Dage bevæge sig ned over Torvet, vil have bevaret et Indtryk af uhyre voluminøst Omfang. Og den, der har set Tjenestemanden i Funktion overfor kaalhogne Kæmper i et offentligt Lokale, en Markedsdag eller ved en anden festlig Lejlighed, og været Vidne til, hvorledes han med sin Mave alene kunde faa en Bersærk til at tumle som for et vildene Vejr, bevarer Mindet om en Olympiade, hvori Ro, Vælde og besynderlige Kræfter imponerede, inkarneret i en lyslokket, blaaøjet, venligt udseende Nordbos Skikkelse.

Men den, der umiddelbart derefter har mødt Trykkeren, den mørkeøjede Grev Henrik, blodrig og oplagt, paa Vej til Stambordet i Haandværkerforeningen, uden at være forfaren i Byens Personalia, vil forbløffet staa stille, der han er, og fundere over den By, han er kommen til, og bagefter lade Øjet glide hen over Husdørene indenfor Synsvidde og konstatere, hvorvidt de er Ladeporte for Kæmpens Indgang eller jævne Slaa for jævne menneskelige Størrelser.

Og har man dertil set de to som Kavallerer i en Balsal føre op i Kædedans og inklinere i les Lanciers, da sidder der et uudsletteligt Billede af et saare smukt Syn fast i Erindringen. Grandiost! —

— — —
»Jeg synes, en Leerhøj den ligner,
jeg siger det bare for Spøg —«

sang Jens Walther i »Sommerlyst«, da det stilige Manufakturhus havde rejst sig paa Tomten af det gamle fra Sekstenhundrederne, der nede paa Hjørnet af Torvet og Storegade. Men fra den Tid blev Konkurrencen skrapmere mellem Kollegaerne. Jeg husker Avisreklamen. Den var spændende »De er jo tobbele!« sagde Godtfolk, og saa gik sirlige Madam-mer i Butikkerne for selv at se efter, hvor meget, der var om Reklamen — en Pakke Tvist kan jo da altid bruges — og sirlige Fruer trippede samme Vej for ogsaa at gøre deres Studier i Marken, og Resultatet blev, at alle Manufakturhandlers Omsætning steg og efterhaanden drev Hjemmefliden baglæns ud af Husene. Ja, ja, det samme skete jo da ogsaa andre Steder end i Thisted og Thy.

C. K. Riis, Byens eneste virkelige Kunstdrejer, igennem mange Aar et hædvundet Privilegium, som ingen havde ændret før den skæbnesvangre Dag, da C. K. Bunck havde nedsat sig, og Aviserne bragte Bekendtgørelse om, at Ækvatorialpunktet

paa det stedlige Kontinent i Kunst-drejerbranchen var at finde i Jernbanegade.

Da blev Privilegiet i Vestergade luftet. Det gamle og det ny brødes i den Reklame i Aviserne, der fulgte. Og jeg husker, hvor vi Grønskolinger hjemme paa Landet diskuterede de to Forretningers Pibespidser og Merskumshoveder, og fandt det sjovt, og gættede paa, hvem der vilde gaa af med Sejren.

Riis' Kærnespidser er de bedste, erklærede Flertallet af de ældre Sagkyndige! Ja, men Buncks Butik er meget større, og han har mange flere Varer. Det er ogsaa ham, der har de blaa Piber, ivrede de Unge. Og de Unge blev de stærkeste. Det bliver de altid. — Og saa ebbede Striden ud. — — —

En skønne Dag i Begyndelsen af Firserne fremtræder en ny Gæst i Byens og Egnens Liv. Uden at være indbudt, aabenbarede den sig mangfoldigt een og samme Dag.

Hvad vil den Blaa—aae? spørger Jens Pedersen sin Ven Markus. — Det er en Venstreblaa—aae. Er du ett Venstre? replicerer denne. Den spurgte sætter et Par Øjne paa Markus uden at mæle et Ord. Denne skynder sig: Du ser paa mig, som om æ vill beklikk dæ, men det var da ett min Mening. Det skuld' vær' Spøg. Men la vos nu faa en »Spids«, saa kan vi snakk om—ed. Der kom flere til, og saa fejrede den politiske Viden Triumfer, og det nye Blad og den nye Redaktør blev stillet paa Plads: At være Venstre og at være Socialist, det var omtrent det samme, erklærer én; vi véd jo, hvorledes de begge har gaaet imod Estrup; de er vel knap saa slemme, som Anarkisterne og Nihilisterne i Rusland, der ligefrem sprænger baade Mennesker og hele Huse i Luften, men de er i alt Fald Halv-

fættete til den Slags Folk, der vil vende det hele paa den anden Ende.

Og Redaktøren, tager en anden fat, hvad er det, han hedder? — Ja, Aaberg! Har I set ham? Han ligner godt nok den Slags Folk. Sikken Paryk, han haar — og blo-e Briller.

Men hu ha da, udbryder Markus Vandmand, og Lattertaarer triller ned over hans brede, skæggede Ansigt: Ser han saadan ud, saa render æ val løbsk, hvis æ møder ham mæ mi Vandwu'en.

Men Skam kommer ætter'ed, om vi eet nok illivel abonnerer paa æ Skidt, saa vi aller slipper aa mæ-ed mier, ræsonnerde flegmatisk og højt Simon Smed og tænder sin Pibe, der i Udseende mindede om Spedalskhed eller Skab.

Redaktør Aaberg er en flink Mand, sætter P. I. K. forsvarende ind: han handler hos mig!

— — —
Frelsens Hær har lejet Lokale i Byen og begynder sin Virksomhed. Der er stor Opstandelse i den Anledning med sprængende fuldt Hus Aften efter Aften, med Sjøv og Spektakler og udenlandske Melodirytmer og knælende Mennesker paa Bodsbaenken.

Det var ingen smuk Velkomst, Byen gav Hærens Indgang. Men det beroede naturligvis paa tyk Uvidenhed og en god Portion Næppe, næppe Ondskab. At Ungdommen blev forledt ved de Ældres Eksempel til at holde Hærens Agt for Løjer og Langkaal og smæde og fortrædige dens optrædende Medlemmer, navnlig dens kvindelige, var meget forstaaeligt. Men at ellers agtværdige Borgere kunde anlægge en Synsmaade paa Hærens Virke, der var altfor nedsættende for denne, og gøre sig skyldig i slet Eksempel ved fornædren-

de Handlinger i Mødelokalet og paa offentlige Steder, hvor Hærens Folk lod sig tilsyne, kunde ikke tilstrækkelig retfærdiggøres af Frelsesaktørernes usædvanlige og demonstrative Fremtræden, heller ikke i Forbindelse med iørefaldende Melodier og Omkvædsstrofer og knaldende Musikpræstationer.

Der laa luende Attraa i Luften i denne første Tid. I Omtaler blev Hærens Virksomhed forvandlet til Genstand for sanselig Lyst og uværdig Spot. Der var de adstaaende Borgere, der roste sig af den Skændsel at være gaaet op til Bodsbænken og knælet ned dér for at faa Lejlighed til at knibe og klemme Frelserpigerne. Og adskillige unge Mænd pralede af at være gaaet i samme slette Spor.

I og for sig digger der naturligvis en let paaviselig Forklaring til Grund for de hidsende Lidenskaber og den uskønne Færd. Forklaringen gik blot i forkert Tjeneste. Hærens Rekrutmateriale udgjorde jo alt overvejende af yngre og ældre Mennesker af begge Køn, gifte og ugifte, som enten havde lidt kendeelig Havari eller vist udskejelighed. De kom som Fugle om Natten til det lys- og varme-straalende Fyrtaarn for at søge Beskyttelse mod Fortræd udefra og Hjælp i Krigen mod sig selv.

Om denne Aarsag var bleven erkendt af Borgerskabet, vilde Modtagelsen have afgivet et værdigere Eksempel. Men som saa meget andet, menneskelige Udrifter til en Tid søger at forfuske, kom der jo dog efterhaanden noget godt ud af Virket, fordi de Kræfter, der bar, viste sig ægte nok — trods alt aparte Væsen.

Men dér kommer Las Naa's, ham skal jeg have fat i. Han er ude med Fragtbrevene over ankommet Gods med »Limfjorden«.

Hov, Lars!

Den Gamle standser og tager Fært. Naa, er det Dem. Nu skal jeg se. Inden han leder Fragtbrevene op til mig, visker han med Haandbagen Næsedryppet væk. Men det er ogsaa galt med Øjnene. De er bleven saa rindende de sidste Aaringer. Og Lars rækker mig hele Bunken af Fragtbreve til Selvekspedition, mens han gaar Gluggerne efter.

Lars Nors, gamle Kraftkarl, med et af Sol og Vejr og mange Slags Miksturer hærdet Helbred. Naar han var ude med sine Fragtbreve og Dampskibsregninger, og hans røde, blankt glinsende Ansigt med de lystigt plirende Øjne og det redbone, tjenstvillige Sind, gled ind ad Forretningsdørene, skulde der et ikke blot stærkt, men tillige veltrænet Korpus til at bære til Vejs Ende, hvad der undervejs, af Ankere og Dunke og Flasker, bødes ham som Skænk til en formentlig trængende, vejrslagen Ulk. Af alle Elixirer foretrak han en Maløvtdram med en Taar Øl til.

— — —

Men Kirkeklokkerne ringede fra det smukke, hvide Taarn.

For en Menneskealder siden i Thisted og Thy.

Af Forfatter Anker Fuglsang.

Dejlige By! Dejlige, uden noget men — — dejlig, som Barndommens og eens første Ungdoms By normalt er og gerne skal være. Eventyret bor i dine Gader og fjæler sig inde i dine gamle Købmandsgaarde. Over dine Hustage stiger Fugl Fønix og opløses i Røgen fra Skorstenene oppe i den blæsende, blaa Luft. Dit prægtiggrønne Skulderklæde, som Landsfaderen i Naade skænkede, forlener din Skikkelse en Ynde, som unge, elskende Hjærter har prist i stigende Mon, eftersom Kastanje og Ask og Røn rankede Stammerne og løvede og lædede Tingstrupvejens hvide Sti af Strøsand. Ingen Steder i Danmark skinner Solen saa blaanende blankt eller velsignet bagende som Martsolen i Strandgade. At staa indenfor Kjelds aabne Beværtningsdør med det nystroede Sand fra Østerbakken gnistrende af Sol over hvidskurede Gulvbrædder, knasende under Kjelds Bazartræsko, naar han hvid og rund rejser sig og gaar frem i Stuen mellem sine meget jævne Borde og Stole, maledes i Farver, der mindede om plejltærsket Rughalm, og vennesølt byder Gæsten sit: Goddaw aa walkommen! har jeg ingen tilsvarende Oplevelse til igennem den Menneskealder, der er gaaet siden jeg sidst stod der en blank Martsdag henimod Middag. Og for din Fod Fjordens blanke, blaa-hvide Trontæppe, som du med en bedaarende Mine derude paa Sønder Kirkegaard berører.

Jo, du er dejlig Thisted, ikke som du er i Dag, ti derom ved jeg ikke tilstrækkelig Besked, men som du var for en Menneskealder siden.

Lad en anden begejstret, der nu er ung og samvidende med dig, en Menneskealder længere fremme, fortælle hvorvidt og hvorledes du er dejlig i nuværende Tid.

Jeg hilser dig, Vestergade, hvor Navnene: N. P. Hilligsøe og G. F. Friis straks ved Porten ind til al Verdens Herlighed og Glæde hilsende dem velkommen, som agende eller gaaende kom ind fra Hundborg- og Dragsbækvejen.

Hvor der lugtede ganske anderledes i de store, gammeldags Købmandsbutikker, hvor Varerne laa i svære Mængder i Butiksskuffer, i Tønder og Kasser og Sække, end i siden da indrettede Urtekramsbutikker, hvor de fleste Varer ligger fremme i Vinduerne og paa Disken. — Hvor der var Plads i de gamle Forretninger, baade inde og ude, og hvor der var hundekoldt om Vinteren i Boden. Ak, de stakkels, frostkudrede Hænder, der med aabne Saar fo'r fra Mel til Salt — til Sild — til Tjære — til Petroleum — til Brænding af Kaffebønner; de saa ikke godt ud — Hænderne. Nej!

Der kommer Jepp fra Tilsted, bred og travl, kørende med sin store, grønne Tønde med Mælk. Den lignede grangivelig senere Tiders Ajletønder. Han ringer og han »tepper«, og han gnækker den tykke brune, der immer skal tage et Par Smaatrin. Smaaskillingerne rasler ned i Jeppes Taske — 11 Øre for sød, 7 Øre for skummet og næsten ingen Ting for Kærnemælk. —

Et Par højroastede Gadevandrere gaar hurtigt forbi midt ad Gaden. Kun forbi Kirken gaar man paa Fortov; alle andre Steder paa Gaden, ti Fortovet er Piskning.

De to Herrer kan høres langt bort. Den ene er høj og slank med mørkt Overkæg og sort, siv Filthat, den anden knap saa høj, blond med Bakkenbarter og brun, blød Hat. Det er Agenten og Fabrikanten. Ingen vender sig. Alle ved, at det er de to, der passerer.

»Store, løvend Torsk ved Jakobssens Slæbested ved æ Havn! — Kjødet af en fed Hest, der har brækket si Bien, fœes ved Slagter Lorentzen!« Raabet er klart og fuldtone; det kommer fra et sundt Bryst; lidt sprukket i Klangen. Skrumlende i store, jernbeslaaede Træsko, krydsende i smaa Slag midt ad Gaden varper Jerrig Pott sig med krumme Aaretag med Armene og knortede, genstridige og stive Benbevægelser frem i den tynde Færdsel og afleverer, hvad han er hyret til at raabe med.

Naar Raabene gjalder, gør Jerrig et usikkert Stans paa de vaklvorne, skramlende Træskoben, Pandehuden gaar til Vejrs i Valke, Øjnene staar paa Stilke, de store Graaskægsbørster, der indrammer Ansigtet, rejser sig en Kende og over hele Skikkelsen glider et kalkunsk Præg, der dulgt fortæller, at i sine Velmagtsdage har Jerrig været en hiel Kaael.

I umindelige Tider har Jerrig daglig stavret sin Gang igennem Byen og gjort sine stærke Lungekræfter nyttige. En Gang imellem, naar Drammene forinden Starten har været mange eller særlig store, og Bekendtgørelserne har været flere, kunde det hælde, at disse sidste gik i Hukommelsens Baase i Flæng og dér blev blandede, saa ikke enhver Sprogfusker i en Haandevending kunde udrede de spegede Sætninger i Jerrigs Raab- Cirkus! — Cirkus! — æ ka eet hov æ Navn, men det er Baduspringere i Haandværkerforeningen! — og fede Aal i Avten Klokken 8 — og Auktion ved Oster

— nej Vesterhavn. Det er paa Knudsens Toft!

Knudsens Toft! Der er Duft af Poesi i Navnet. Landlige Idyl klods op ad Stadens Hovedgade; bare igennem Jørgensens Gaard og man staar i Kanten af en Kornmark og lader Aksene ringle imellem Fingrene, mens en Række sortbrogede Køer drynende staar i Græs til oven Knæ. Og der kommer han selv — gamle Knudsen med hvidt Kindskæg, med lange, hvide Haar under Kalotten, med lang Pihe i Munden, iført lang, blaa Frakke med Fløjelskrave og fladbundede Bazartræsko. Han gaar sin Tur ned over Torvet, ned til Havnen, og sønden om og hjem.

Nu er Knudsens smukke Toft vel et glemt Navn, bare Gader og Huse.

Der kommer en Vandrer med et Blæseinstrument indsvøbt i et sort Klæde under Armen, gravstens-tungt luder det tykke Hovede nedover, mens de indadvendte Ben tumler om ved hinanden i skiftende Klik klap. Egentlig skulde han ligefrem, men han drejer pludselig snært om Hjørnet til Skolegade, kiger vagtsomt over Ovselen nogle Gange og forsvinder ind ad en lav Husdør, den staar aaben, løfter Klinken, til Stuen, den giver et højt Smæld, og glider ind i et lavtloftet, halvmørkt Rum med Sand paa Gulvet, Pelargonier i de smaa Vindueskarme, en summende Graamis sidder paa den faste Bænk under Vinduerne, og to Mænd er bænke om en Karaffel Brændevin og en Helflaske Øl. De har hver sit Snapseglass, men deler et Ølglass.

Goddaw Thomas, Goddaw Jens Spilmand, siger den indtrædende og smakker med Læberne. Goddaw Niels og valkommen, byder Vænten; sid ned.

Tho den Skider skal vel gie en Omgang for at faa Lov til at sætte sig ved wos, pfo! mæler Jens til Kollegaen.

Æ er syg, sukker Niels og gusser sig.

Tho du var vel fuld i A's, pto, bette Niels, henvender Jens delta-gende; det var æ ogsaa, pto, — æ fik femten Gjenstand — de fjovten betall æ siel.

Niels sætter sig og Værtten henter et Snapseglass fra Skatollet i Stuen, og sætter det foran ham, skænker og siger opmuntrende: Do skal misæl eet blyv vams a dehær Dram, bette Faaer, drik du den, saa for-langer du snaar jen til og ka'ske jen til vi ajer mæ.

Niels er sølle og virrer med Hovedet: Mi Muer var inde ve wos i Morges, da mi Kuen gav mig Ka-affe po æ Seng. Æ ku eet drikk den — æ var syg.

Æ du syg, bette Niels, spuer mi Muer saa? — Ja æ er Muer! —

Du skuld eet drikk saa møj Brænd-vin, bette Niels, drik nøj mier Mjælk, det har du bejjer aa, saae hun! Niels fortalte med overbevis-t, men fortvivlet Klang i den hæse Stemme.

Mjælk! sagde Thomas med kræn-ke Mine — Mjælk! Skuld du drikk Mjælk, bette Faaer. Nu skal æ sæj dæ jen Ting: Mjælk ka du blyv syg aae, om du drikker for møj, — men du ka eet blyv fuld, men Brænd-vin kan du blyv fuld aae, naar du drikker for møj, men æ svaær dæ til, du blywer eet syg af mi Dra-am. — Saa veed æ eet, hvad du tykkes bedst om.

Lettet gaar Niels til Biddet, over-vundet af Smugkrofars Veltalen-hed.

— — —

Madam Ibsen! Jeg vædder, at ingen Mand eller Kvinde i Thisted eller Thy, hvis Barndom faldt inden-for den utallige Aarrække, hvor Madam Ibsen residerede ved Møllens

Æend, — ved Indkørslen til den gamle, mægtig store Købmands-gaard, ser hendes Navn uden at det endnu blaaner og blinker af Øjnenes Lyst og livsensglubsk Hoffærdighed ved Tanken om Madam Ibsens Mar-kedshjærter og Honningkager, hen-des røde Æbler og søde Graapærer, hendes Blommer og Kirsebær, hen-des Brø-sukker og Pebermynter og andre vidunderlige Godter.

Madam Ibsens Bod var et Rige, der kunde taale at nævnes ved Si-den af baade Aalborg, København og Amerika, hendes skræbende, no-get arrigprægede Røst med uden-landsk Lydfarve var som en Musik-fanfare, der endnu giver Genlyd i Sindet og lægger Kolorti over længst henfarne Dages Festminder.

Madam Ibsen kunde ordne sit Publikum. Jeg saa hende med Om-hu hjælpe Børn, der var »frævorn«, med at faa den best mulige Handel ud af det med de Skillinger, hvor-for Paradisherlighederne skulde forhverves, og jeg har set hende optræde overfor Børn og unge Men-nesker, der vilde drive Gæk med hendes Varer. Hun kunde sætte Galningene paa Plads. Hu, hvor hendes Tunge skar, hej, hvor hen-des himmelhøje Skræb kaldte Godt-folk til Vinduer og Døre, mens ung-dommelige Ben flintrede afsted til Aastedet.

Og Madam Ibsen skældte længe efter, at Synderen var slaacet ud — væk.

Men Heuser marscherer stram, stilig og bøs midt henad Gaden.

— — —

Hvor der spilledes Kort i Byen den Gang. Og hvor der blev druk-ke den Gang, synes jeg. Men Kir-keklokkerne kaldte ogsaa den Gang som nu fra det smukke, hvide Taarn paa Gammel og Ung.

I hvert Fald Ungdommen gaar ad andre Vejbaner nu i Fritiden end den Gang, smukkere, forjættel-sesrigere.

For en Menneskealder siden i Thisted og Thy.

Af Forfatter Anker Fuglsang.

IV.

Plantagen »Christiansgave«.

Sidste Søndag i Maj, fire Aar i Træk, gik jeg hvert Aar igennem Hovedindgangen til Plantagen og oplevede paany hver Gang Sommerens Indvielse af denne Naturens skønne Hai, der endnu havde Ueberørthedens umiddelbare, sindsforvandlende Præg. Et skønnere Herlighedens Natursyn end det, der er for Øjet, naar man staar paa Gangen foran Græsplænen, hvor Amtmand Fays Buste mod den høje Trægruppes Baggrund passer ind som et lykkeligt Træf, har mit Øje ikke skuet Danmark rundt. Den Plet er Plantagens Perle, en Juvel i Skønhedsrammen om Danmark, vor Mor. Se selv efter, naar Vaaren atter klæder de danske Lunde, om det ikke har sin Rigtighed. Og gaa saa op til Hovedindgangen, gør højre om, og gaa ind under Kuppeltaget følgende den brede Gang ned mod »Sommerlyst« og lad din Stemning giv sig Luft i den Sang, der først melder sig i dit Sind, saafremt du da ellers har Sangens Gave. Lag ikke Sordin paa, men jubl din Stemning ud for fuldt Værk, som om du er det eneste Menneske i Skoven — og Skoven var din Fødselsdagsgave. Og jeg spaar, at du da ikke blot selv virkelig vil opleve den store, bristefærdige Skønhedsglæde over Vaarens Indtog, der lindt og mættet med evigunge Længsler og frydelige Haab paany gaar over dit Lands Strande og Vige og Næs, og forvandler det til en af Verdens gavmilde Pletter. Men andre Skovvandrere vil ved Sangen forvandles til Tempeivandrere, som du selv, gribes, henrykkes, opleve, græde. Gennem Sindene vil risle en rensende, forfriskende, magtfuld Strøm, der fornemmes som en Neddukning i selve Livskilden fuldt af lægende Kræfter og spirende Blomster i alle gode Glæders Have. Eisk den lille Lystplantning, »Christiansgave«, den

058

Thisted Amts Tidende 6. - 6. - 1928

Thist

Kasha Bordyre — Voile Bordyre — Shantun med Bort af flerfarvet Broderi og Uldmusselin Bordyre er meget moderne

er det værd. Og den vil svare dig Skønhedens og smukke Glæders rige Rente i Selskab med Drossel og Stær, med Bogfinke og Løvsanger.

Fjorden.

Første Gang jeg saa Thisted var en Efteraarsdag i Selskab med min Far. Vi gik Vejen ind. Jeg var lille og blev træt inden Vejs Ende af den lige en Mil lange Fodtur.

Da jeg ude ved Torp (Landlyst) saa Fjordens bleggraa Spejl, der den Dag i den Afstand laa som en ganske plan Flade, udbrød jeg overvældet: Faaer! æ de æ Gaader i Thiste?

Og jeg husker endnu, at jeg skammede mig over manglende Omtanke, da Far svarede: Ne-øj! Det er æ Fyvr.

Men jeg havde jo ved saa mange Lejligheder hjemme hørt Gaderne i Byen omtale som Færdselsaarer, der ved deres plane Beskaffenhed, forroste Renlighed og lovpriste Belysning, stod saa langt over en Landevejs Bekvemmelighed en Mil ude paa Landet, at der ved det første Syn af den store, jævne Flade automatisk dannede sig et Idébillede af den Tanke, jeg naturligvis var optaget af: snart at skulle se og gaa paa disse Gader.

Jeg yndede bedst Fjorden, naar den laa i Sommersol med netop saamegen Uro, at Vandfladens Krumninger bar glitrende Soldiademer paa Ryglinjerne, naar Blikket kunde gaa Bredningen rundt uden at trues af dystre Skrænters skyggede Belysning, naar hvide og graa Sejlspændthed paa Baadene derude viste, at de lige netop kunde klare sig fri for at dovne, naar det var en Nydelse at blive liggende længe i det blaa Vand og stirre op i det uendelige blaa, der flimrede baade oppe og nede af opvarmede, lunde ozonholdige Luftstrømme.

En Maler vilde vel i de første

En Maler vilde vel i de fleste Tilfælde foretrække baade Skyer og rullende Bølgebevægelser, hvis han ikke netop var Specialist i »Tordenvejr over Havet« eller i Maanebelysningen.

Det kunde virke uhyre knugende paa mit Sind, naar Lerskranterne paa Mors eller ude ved Silstrup laa skyggede. Og det vilde være en Pryd for Kysten, om der ind imellem plantedes Løvtrælunde, der kunde bryde det tunge og mørke i det vide, træløse Kystbillede.

Der gives antagelig Steder paa Kyststrækningerne, hvor Jordens Yderigdom ikke i og for sig gør Tanken om at plante til Kystpryd urimelig. Er Tanken blot rimelig, vil den naturligvis ogsaa være overkommelig, baade for den Kystejers, der har Sansen og tillige rimeligt egnede Jordarealer, og for den Byboer, der ligeledes har Sansen og dertil lidt flere Subsidier, end han nødvendigvis skal bruge i sin økonomiske Bedrift samt Lyst til at gavne, fornøje og pryde et Stykke Danmark.

Kunde jeg liirke saadan ved Syn og Sans, at der gik Blus og Brand i bare nogle skønhedselskende, ideelle og formaaende Læsere (Læserinder), saa vilde om føje Tid Lundene genlyde af Fryd derover og Ofrene være opvejede af Tak og Beundring og Glæde.

Og naar den første storstilede Fest derefter holdtes i den først plantede Kystlund ved Thisted Brødning, burde i hvert Fald »Danmarks bedste Blad« i Frigsaarenes Gavlreklamer »Politiken«, have en tiltrængt venlig Henstilling om — hvis Bladet agtede at sende Referent da — at sende en Medarbejder, der taaler at rejse saa højt mod nordvest i Landet, der har et dansk Sind, varmt for ethvert Landshjørne, og som evner at bruge sine Sanser paa redelig Vis, hvor han kommer, og skrive tilforladeligt om, hvad han oplever. Ti en Bladmand med daarlig Mave eller træg Fordejlse, besværet af Rejse, vrangt Sind, Uoplagthed til at røgte sin Opgave med Omhu, som han, der repræsenterede Bladet i Thisted ved J. P. Jacobsen-Monumentets Afsløring, vil misklæde

Thi

et Blad, der har et Mindstemaal af Respekt for den ideelle Side af sin Opgave, altfor groft. Det er nok, at der er sagt en Gang: Han lyver! han fortegner Billedet; han har slet ikke set en Del af, hvad han skriver om, men har rimeligvis ligget i sin Seng paa Hotellet, i daarligt Humør, plaget af Orm, og bedrevet sin Skildring.

Paa Kirkestien.

Thisted Kirke ligger saare kønt paa sin Kalkbakke, hvad enten man kommer ad den ene Landevej eller den anden ind mod Byen — ogsaa ad Fjorden, den blaa; smukkeste dog østfra, tror jeg. Og dens Indre har jeg altid beundret. Første Gang, jeg var listet til Kirke, en mørk, vaad Julemorgen til Froprædiken, blev jeg betaget staaende nede ved Indgangen. Det var Rummets Linjer, som stemte mit unge Sind til Stillehed og Andagt. Og siden saa ofte jeg Søndag Formiddag ved Kirketid saa Folk, der med Salmebogen vandrede gadelangs mod Kirken, paa kom der mig uvægerlig en Fornemmelse af at de gik paa en festligere Vejstrime end jeg. Men det faldt mig aldrig ind at slaa Følge ad denne Strime. Og naar jeg ikke sjældent saa Borgere imellem, som Dagen eller et Par Dage forinden var set paa Gaden krydsende fra Rendesten til Rendesten, krængende i Hofter og Knæ, skældende eller syngende eller smaamukkende, med deres Hustruer under Armen fulgte Kirkestiens festlige Strøm, fandt jeg et Motiv af synlig Anger, af offentlig Bodsgang, bag deres Kirkefærd, som formildede mit Syn paa Skrøbelighedstjenerne.

Naar andre fandt poetiske Navne for Fuldskab og lo ad og undskyldte Bjørnetrækkere, kunde mit Sind fiamme i rasende Vrede over den Fornedrelse mit Øje saa, og den Sorg og Fortræd jeg nu og da blev Øjenvidne til i Hjem, jeg holdt af. Lysten til at slaa et selvfordret Menneske i Synet, som man slaar et angribende Kreatur ned, sad mig i Naverne, men Respekten for Men-

Næverne, men Respekten for Menneskets ukrænkelige Almeneje: Værdighedstegnet, der ophøjer det over Dyret, afholdt mig. Men Afløb maatte Opstemtheden jo have, og saa gik jeg i Ensomhed og jamrede min Kvide ud — og funderede — og stillede Idealer op. Naar jeg en Gang følte Vingerne udvoksede og Sløgheden stærk nok, saa — —

Men foreløbig endte jeg gerne i Taknemlighed over, at jeg aldrig havde set min egen Far paa nogen Vej, hvorover der var Grund til Bløelse, og jeg lovede, at min egen Sti ingen grumsede Pletter skulde faa. Siden kom jeg ud for Erfaringer, der viste mig, hvor forfærdelig vanskelig og spegede Vilkaarene kan arte sig for at bevare Forsætter blanke og forblive Idealer tro. Men Erfaringens Sum lærte mig ogsaa, at Ansigtet — gaar det op, gaar det ned — kan være vendt mod Idealet, og at det gør en Forskel, om et Menneske falder med Ansigtet paa Flugt fra Idealet eller med Ansigtet vendt imod det. Ti et Menneske afslører først egentlig, hvad der bor i ham, i Tiden efter et Nederlag.

Af kristelig Rørelse paa Kirkegrund mærkedes i Byen vistnok kun, hvad der udgik fra Gæstehjemmet i Frederiksgade og Missionshuset »Kaperbaum«. Missionsnæren, en høj, langskægget Graamand med sort, blød Hat og Briller, blev klapset af udenfor den lille Klat Mennesker, der omkring Halvfemserne søgte Missionshuset. Men saadan gaar det vel altid, hvor en religiøs Bevægelse endnu ikke er absorberet af Folkesamfundet, som hørende til.

Der blev peget Fingre af de Mennesker, der holdt til paa Gæstehjemmet hos Poulsen med Patriarkskægget og hans ubetydeligt udseende Kone. Disse aparte Mennesker med separate verdensflyvende Munkenykker og sære Trang til Møder i lange Baner og til at aflægge Vidnesbyrd om det uudsigelige paa ethvert Gadehjørne, fandt man mislædte Borgerskabets Fysiognomi.

Ikke én af hele Kuldet betød jo noget i Byen, som man vilde tage sin Hat af for: Back, hø! Dyddel, Topp og et Par flere samt nogle

sted Amts Tidende. 6. - 6. - 1928.

unge Mennesker, navnlig Jakobsen, ham den pæne Fuldmægtig paa Amtstuen. Det er da sært, han kan ha'e Lyst til at holde til saadant et Sted, iblandt de Mennesker. Men se, efterhaanden blev den foragtede Kreds af Mennesker alligevel en betydelig Kreds baade i Antal og i Aand, i Kraft og i Eksempel, som Byen, efter hvad der er sivet ud om dem over det ganske Land, meget vel har kunnet være tjent med at nævne som Medborgere. Deres Gerninger har fulgt dem — og de ærer dem: K. F. U. M., K. F. U. K., L. Y. M., D. M. S. etc. etc.

Over deres Vej ringer Klokkerne i den smukke, hvide Kirke ikke forgæves. — Der kan gro megen Lykke af en god Vane, som ikke faar Lov at forstene sig i Vanemæssighedens Selvgodhed.

Thisted Amts Tidende. 7.-12.-1929.

Thisted for 40 — 50 Aar siden.

Pens. Overbetjent H. Jul. Larsen
fortæller.

Den 30. November 1885 blev jeg hvervet som Gendarm i Aarhus, og den 8. December afrejste jeg sammen med 23 andre Gendarmere fra Aarhus Kl. 8 Fm. til Thisted, hvor vi ankom Kl. 1 Nat. Det var første Gang, jeg saa Thisted, og den Gang anede jeg ikke, at det vilde blive her, jeg skulde tilbringe Resten af mit Liv.

Den Gang saa Thisted anderledes ud end nu.

Møllerne.

Naar man kom vestfra ind til Byen, saa man 5 Vejrmøller ligge i og ved Byen. En af dem laa i Dragsbæk og blev brugt til at male Bark til Mensens Garveri i Dragsbæk, den anden laa paa Hundborgvej lige overfor Tordenskjoldsgade, den tredje laa paa Møllevvej paa det Sted, hvor nu Støjbergs Villa, »Solhøj«, ligger, den fjerde var Mellemmølle paa Kronborgvej, som jo staa der endnu, den femte laa ved Aalborgevejen, paa Bakken lige overfor Vegedalen.

Bebyggelsen.

Fra Byens Grænse ved Dragsbæk og op til Baneleddet laa kun 3 Ejendomme, og paa Hundborgvej op hørte Bebyggelsen ved Tordenskjoldsgade, dog laa der et Par Huse ude ved Overkørslen over Banen. Paa Møllevvej, fra Enkefru Hammers Ejendom og op til Vintersmøllegaard, laa først Møllen og den gamle Møllegaard, hvor nu Støjbergs Ejendom ligger, og hertil hørte al den Jord, hvor nu Jyllandsallé og Margrethevej ligger, samt Jorden paa højre Side af Møllevvej. Den næste Ejendom var den, der nu tilhører Vognmand Andersen. Flere Ejendomme fandtes ikke paa Møllevvej. Møllen, der var straatækket, brændte i Juni 1886, og den blev ikke opbygget mere. Den Jord, hvor Vestre Kirkegaard og Dyrskuepladsen nu ligger, tilhørte Dyrlæge Møller, som boede i den Gaard, hvor nu Vestergades Brugsforening og Landmandshotellet er. Ved Møllers Død blev Jorderne og Ejendommene solgt.

Der var den Gang en Masse

Beværtninger

her i Thisted. Enhver, der blot havde et Par Stuer, kunde løse Beværterbevilling. I Vestergade, fra nuværende Bryggerivej og ned til Frederiksgade, var der 10 Beværtninger. Der spilledes den Gang meget Biljard, i næsten hver Beværtning stod der et Biljard. Kort spilledes ogsaa meget og ofte meget højt Spil. Hertil kom saa, at alle Købmændene havde Beværtning i en Stue bag ved Butikken. Der var ogsaa flere Smugbeværtninger, saa ingen behøvede at tørste. Dr. Louisegade, Kongensgade, Thorsgade og Kr. Koldsgade eksisterede ikke. Skolegade var en blind Gade, der hørte op nede ved Baneterrænet. Fra Hjørnet af Frederiksgade, der hvor nu Hotel »Phoenix« ligger, gik der en Gangsti langs med Banen op til Skolegade. Hele den Mark, hvor nu Kongensgade, Thorsgade og Kr. Kr. Koldsgade ligger, var Markjord og hørte til den Gaard, hvor Købm. Christiansen m. fl. nu boer, og kaldtes »Knudsens Toft«. Der, hvor K. F. U. M. nu har til Huse, laa »Thisted Amts Arbejdsantalt«, der blev

nedlagt, da den store Anstalt i Aalborg blev bygget.

Til de fleste

Købmandsforretninger

hørte stort Landeri, og de holdt stort Kreatur- og Hestehold og havde Lader og Stakke inde i Byen. Markederne var den Gang anderledes store end nu, næsten af Kreatur- og Hestehandel foregik her i Thisted, der var jo ikke den Gang Opkøb ude ved Stationerne som nu, og Fjerritslevbanen var jo ikke anlagt den Gang, saa Thisted Opland gik lige fra Fjerritslev til Oddesund. Paa disse Markedsdage blev der drukket tæt, og ofte havde Arrestforvareren ud paa Aftenen »fuldt Hus«. Kort før jeg kom hertil, vistnok i 1883, havde Byen faaet Gasværk, og i de fleste Gader var der Lygtepæle med Gasblus, men i Byens Udkanter stod endnu de gamle Træpæle med Tranlygter. Vægterne passe disse og lygter. Vægterne passede disse og hælde Tran paa Lamperne. Vægterne tændte dem om Aftenen og slukkede dem om Morgen.

Med Hensyn til

Renovationen,

saa var denne meget slet. I mange Gaarde var der, som oven for nævnt, stort Avlsbrug med Stalde, Lader og store Møddinger i Gaardene, ligesom der i alle Gaarde og Ejendomme var Møddingskister og Latriner, der ofte kun blev tømt et Par Gange om Aaret. Under disse Forhold var Byen et helt Eldorado for Rotter, her var ogsaa en stor Bestand af disse Dyr, og om Aftenen kunde man se dem muntre sig paa Gaderne i Snesevis. Kom der en Hund efter dem, saa fo'r de ind under et af de mange Rendestensbrædder, der laa over Rendestenen ved Indkørslen til alle Gaardene. Da jeg kom hertil, var der kun Kloak fra Havnen gennem Havnestræde og Storegade op til Torvet.

Brandvæsenet

bestod af en Brandinspektør og 3 Brandassistenter og Brandmandskabet, og de raadede over 3 gamle Sprøjter. Naar der blev Brand om Natten, skulde Vægterne kalde paa Brandinspektøren og Politimesteren, piibe i deres Fløjter og ringe med Kirkeklokken, og saa skulde der fra alle Gaarde, hvor der holdtes Heste, mødes paa Brandstedet med en Sluffe med en Vandtønde fyldt med

Vand; den første Kusk, der kom med Vandtønde, fik en Ducor af en Daler. Paa Brandstedet skulde desuden møde den saakaldte »Thisted Væbning«, et Korps, der var uniformeret og bevæbnet med Sabel og Gevær. Disse skulde holde Orden paa Brandstedet. Der blev Røre i Byen, naar Kirkeklokken begyndte at klemte, og Vægterne peb i deres Fløjter og raabte Brand, medens Gaardskarlene kom i strakt Trav med Hestene for deres Vandtønder for at komme først til Brandstedet. Naar det var om Sommeren, var Tønden ofte saa utæt, at naar den naaede Brandstedet, var den tom, og saa kom Brandkorpset med deres 3 smaa Brandsprøjter. Af større Ildløs i Thisted kan nævnes, da den vestre Fløj af Dyr læge Møllers Gaard, hvor nu »Vestergades Brugsforening« ligger, nedbrændte, Branden paa Strandvejen, hvor Skaarups Savværk nedbrændte, og Branden paa Undeens Klædefabrik.

I 1894 havde vi ingen

Kødkontrol,

men det hændte dog, naar Kød af meget ringe Kvalitet blev faldet, at Politiet da tilkaldte en Dyr læge, og at Kødet da blev kasseret og nedgravet. Jeg har flere Gange ladet saadant Kød nedgrave paa det Sted, hvor nu Koopmanns Slagteri ligger, senere fandt dog saadanne Nedgravninger Sted ude paa Kronborg Mark, dér hvor nu Granplantagen er.

I de 44 Aar siden jeg kom til Byen, er Thisted omtrent blevet helt ombygget, og der er sket store Fremskridt med Hensyn til Sundhedsvæsenet m. m. Blandt de største Goder er vel nok Renovationen og Vandværket, men der er ogsaa et Slagtehus med Kødkontrol, Elektricitetsværket, teknisk Skole og saa Byens Gader med Kloaledninger, Belægning med Brosten eller Asfalt og de dejlige Fortove, en stor, ny Skole og det smukke Alderdomshjem ved Christianslyst.

Thisted Amts Tidende 14.-1.-1929.

Thisted i gamle Dage.

En gammel Thistedbo fortæller.

Den 81-aarige Daniel Madsen, der er barnefødt i Thisted og i mange Aar var Skibstømrer her i Byen, og som til Slut besørgede en stor Del af Kommunnens Kørsel, bl. a. ved Kloakrensningen, fortæller os om Thisted for 50—60 Aar siden:

Ja, den Gang var Byen jo ikke nær saa stor, som den er nu. Der, hvor Smed Andersen, Strandgade, nu bor, laa et Farveri, og dér holdt Byen egentlig op. Der var nogle faa Huse op ad Smedens Bakke (Østerbakken) og et Par Stykker langs med Stranden. Fjorden gik nemlig helt op til Foden af Smedens Bakke, og det Par Huse, som laa dér, var ofte generet af Fjordvandet. Midt paa Smedens Bakke laa der et Værtshus, og det var lige saa sikkert, at alle de Bønder, der skulde øster ud af Byen, skulde lige ind til Kanstrup og have en Genstand. Men det endte næsten altid med, at de fik for meget og turede hele Natten, og imens stod de stakkels Heste uden for og frøs.

Af Købmandsgaarde var der mange. Der var Gjorups Købmandsgaard, hvor alle Herremændene og Præsterne handlede, Fjeldgaards Købmandshandel, der senere blev overtaget af Købm. Lambert, og som laa dér, hvor nu »Grand Hotel« ligger. I Vestergade boede Dyrsløge Møller, der tillige havde Købmandshandel i den Ejendom, der for Øjeblikket tilhører Vestergades Brugsforening, og lige over for havde Købmand Hundahl sin Forretning. Om den gamle Dyrsløge, der var meget dygtig, sagde man, at han ligefrem tvang Folk til at handle hos sig. Hvis en Mand, der ikke købte Varer hos ham, kom og vilde have ham til at se paa et sygt Dyr, sagde Møller altid med en bøs Stemme: »Gaa du hen til din Købmand og faa ham til at gøre dit Kreatur rask«.

Foruden Købmandshandelen havde de forskellige Købmænd stort Landbrug. Uden for Byen ejede de store Marker, og hver Dag trak de ud med deres mange Køer. Drengene tjente den Gang hvert Foraar en Skilling ved at samle Sten af Markerne. Der var en Mand ved Navn Lars Klit, som kaldtes Stenkongen. Han fik fat i en 8—10 Drenges til at samle Sten op paa Markerne, og saa kørte han Stenene væk i en Trillebør. Saaledes gik det fra den ene Mark til den anden, og da Drengenes Løn var en Mark om Dagen, kunde de tjene en hel god Skilling paa den Maade.

Af Brændevin blev der drukket en Mængde. Hvor Dampsmøllen nu ligger, havde Agent Verner et Brændevinsbrænderi, og han leverede Brændevin til hele Thy og ogsaa til store Dele af det øvrige Land. At det ikke var Smaating, der blev konsumeret, kan man forstaa, naar man hører, at alene Købm. Poulsen paa Bjerget hver 14. Dag fik et Fad, indeholdende 1400 Liter, hvilket altsaa vil sige, at han solgte ca. 100 Liter om Dagen. I Stenbjerg var det noget lignende, medens det de øvrige Steder var knapt saa slemt.

P.

(Fortsættes).

Thisted Amts Tidende. 15.-1.-1929.

Thisted i gamle Dage.

Daniel Madsen fortæller.

(Fortsat).

Bagved Verners Brændevinsbrænderi laa Thisted Fattiggaard, nøjagtig som den ligger nu, og den Gang var der en Del fordrukne Kvinder, der var Alumner paa Gaarden. Lassen-Sand, som den daværende Økonom hed, havde sine Besværligheder med at styre disse Kvinder, saa længe de var ædru, men naar de først blev fulde, gik det rent galt.

Brændevinen kostede næsten ingen Penge, saa for nogle ganske faa Øre kunde man blive temmelig beruset. Grete Salve, Marie Vig, Jette Torndal, Madam Helt og hvad de nu hed, alle disse Fattighuskvinder, skulde altid ned til Købmand Jensen (nu Gæstgiverg. »Hannæs«) og købe Brændevin, saa snart de havde faaet tigget et Par Skilling sammen. Berusede blev de, og saa gav de sig til at slaas. Lassen-Sand havde imidlertid en Slags Arrest, hvor han anbragte en af dem, naar de ikke kunde forliges, og hvis de blev helt ustyrlige, kom de i Spændetrøjen.

Byens Drengs morede sig med at løbe hen til Arrestvinduet og raabe ind: »Er det dig, Marie Vig, eller er det Jette Torndal?« o. lign. Selvfølgelig kom Økonomen og jagede dem væk, men et Øjeblik efter var de der igen til stor Ærgrelse for den indespærrede, der blev helt rasende og skældte ud, og det var jo netop det, der var Drengenes Hensigt.

Hver Søndag Aften var der Dans rundt omkring paa Værtshusene, men det var ikke et flere Mands Orkester, der leverede Musiken. Nej, der sad en Spillemand og gned sin Fiol, og ham betalte Gæsterne, naar Dansen var forbi. Der var jo mange Traktørsteder den Gang, men det mest kendte af dem var sikkert P. Kr. Hobolts. Her kom Byens rige Karle, nemlig dem, der tjente hos Dyr-læge Møller. De tjente en forfærdelig Masse Penge, og endnu gaar der Sagn om, at de af og til i Overgivenhed brugte 10 Kr.-Sedler til at tænde Piben med. De var som sagt faste Gæster hos Hobolt, og det var mange Penge, de mellem Aar og Dag lagde hos ham.

Han havde en god Forretning, og han forstod at drive den, men en Dag kom han galt af Sted. Møllers Karle sad som sædvanlig og drak i hans Stuer, og Hobolt havde vist tænkt sig at holde lidt Sjov med dem, hvorfor han i al Gemytlighed siger: »Hør, bitte Kaa'le, I ku' saamænd li'saa godt kom' herop og fly mæ hiel jer Løn, for æ ska' jo ha'en ille-weller«. Det skulde han imidlertid aldrig have sagt. Karlene kom nemlig ikke og handlede hos ham mere. Men der var jo ogsaa andre Steder, hvor man var glade for at se deres Penge.

Der var paa den Tid en gammel Original, der af og til besøgte Byen. Det var »Gale Kr. Ramsgaard fra Vang«. Om Vinteren spadserede han herind, iført Overfrakke, høj Hat, opsmøgede Benklæder, bare Ben og i Haanden en Stok. Mødte han nogen, sagde han altid: »Godt Vejr, men hulenes koldt«. Han gik altid ind til Købmd. Rode i Vestergade, og det morede Købmanden at give Gale Krøn Ramsgaard noget at drikke. Naar han havde gjort det, tegnede han Figurer rundt omkr. paa Krøns Tøj med Kridt, og ligeledes paa den høje Hat blev der lavet nogle Malerier. Naar saadan en Fremtoning kom ned ad Gaden paa bare Ben, var det jo ikke mærkeligt, at han vakte Opsigt. Der var flere Steder, hvor man saa trak ham ind og gav ham endnu mere at drikke og udstafferede ham endnu værre, end han var i Forvejen.

Det var altid Købm. Rode, der morede sig med at lave Løjer med Krøn Ramsgaard, men allerede inden han selv blev ret gammel, begyndte han at gaa i Barn-dom, og fik paa den Maade ligesom en Art Straf.

P.

Jydske Kjøbstæder

Omrids og Indblik

AF

SØREN VASEGAARD

THISTED

Da J. P. Trap i 1870'erne udarbejdede 2. Udgave af sin „Danmark“ (som for Resten bl. a. er interessant derved, at den i saa høj Grad præges af Forfatterens personlige lagttagelser og Oplevelser, hvad der bøder paa den tørre, konformæssige Systematik), skrev han om Thisted's Navn følgende: „Thisted (egentlig Thystad), den eneste Kjøbstad i Thyland, hvorefter den har Navn“.

Trap har formodentlig set den samme Stavemaade i ældre Dokumenter, og endnu den Dag i Dag maa de lærde indrømme, at den hedder „Thystadt“ i det ældste Dokument, man kjender, og hvori Byen er nævnt.

Men den Forklaring vil Sagkundskaben af Dags Dato ikke godkjende. Nu siger de stednavnskloge, at Thisted slet intet har med Thy at gjøre, men at det kommer af et gammelt Mandsnavn Tir — hvad der stemmer med den nyere Stednavnsforsknings Katekismus, idet det nemlig allerede af Steenstrup er fastslaaet — uden Undtagelse —, at Endelsen „-sted“ altid har et Personnavn som Forled“. Saa er vi altsaa færdig med Trap og alle de gamle Stavemaader paa Thy-, nu gjælder det blot om at finde et Mandsnavn, som kan passe med Thi-.

*

I een Henseende kan Traps Udtalelse dog ikke røkke, nemlig, at Thisted er den eneste Kjøbstad i Thyland. Og det har den saavidt vides altid været — skjønt det ligger nær at antage, at der i Middelalderen har været knyttet bymæssig Bebyggelse og Kjøbmandsinteresser til det store Kloster- og Kirkegods ved Vestervig, dvs. den vestligste Vig af Limfjorden. Hertil havde sagtens ogsaa mange Mennesker Ærinde, og her var der ogsaa Adgang til Havet.

Men Thisted gik altsaa af med Kjøbstadrettighederne. Om disses Ælde vides intet sikkert, ud over at Byen vistnok havde baade Borgmester og Raad, da Frederik den Første i 1524 bekræftede dens Privilegier — „for Bisp Stygge Krumpens Skyld“ —, hvorved Thisted's Borgere skulde have samme Rettigheder som Viborgs, hvad der utvivlsomt maa være tænkt som en stor Ære for Limfjordsbyen, men dog maaske ogsaa for at stille Bispen tilfreds.

Det skulde synes, at Thisted ved saaledes at være eneste Kjøbstad i Thy havde uanede Fordele i Sammenligning med saa mange andre jydske Byer, der laa og sloges med Nabobyerne om Oplandet. Thisted kunde da ikke klage over at være „indkneben“ mellem Naboerne. Det

har Thisted ogsaa kun gjort een Gang, da det saae ud til, at Hovsør udnyttede sine gunstigeres Havneforhold til en Handel, der maatte gaa Thistedes Næse forbi. (Hovsør ligger en god Mils Vej længere østpaa mellem Lønnerup og Østerild Fjord). Hovsør havde ogsaa i en halv Snæs Aar (1532—42) en Slags Kjøbstadret, som i Forbindelse med Havnen trak Thisted-Borgerne til sig, men denne privilegerede Stilling varede kun kort, og Forholdet ordnedes da saaledes, at Hovsør blev Vinterhavn for Thisted, da Besejlingsforholdene ved Kjøbstaden indtil godt op i det 19. Aarhundrede var mindre gode.

*

Trods Thistedes Stilling som ene Hane i Kurven er dens Historie som Thylands eneste Kjøbstad ikke just en Beretning om glimrende Forhold. Ingen Limfjordskjøbstad har kunnet hævde sig i Sammenligning med Aalborg, der først og fremmest var den Havnestad, som ingen af de andre af Naturen havde faaet i Vuggegave. Men uagtet Thistedes Søhandel og Sejladsen paa Byen var minimal, saa vilde det være forbløffende, om Aalborg ikke ogsaa over denne ringe Handel havde klaget. Dette skete i 1681, saa Kongen i 1690 maatte tage Thisted under sin Beskyttelse, hvorefter dette Kapitel af Byens Historie vistnok bragtes til Afslutning.

Fra samme Periode hayes en Indberetning om Byens Forhold, hvoraf ses, hvor beskeden denne Aalborgs Konkurrent var. Der er i „Aalborg Stifts Historie“ optrykt nogle faa Bemærkninger om den daværende Kapellans Stilling i Thisted, og heri forekommer den Vending, at „Byen er øde og forarmet“. Kapellanen maatte gaa fra Dør til Dør og indsamle sin „Fastelavnsløn“ — „Gud veed men hvor stor Møde“ —, hvorved han

kunde opnaa 12—14 Sletdalere, men videre havde han saa heller ikke, „uden at han undertiden kan faa 2 Mark af et Lig at følge“.

Sligt tyder jo ikke paa, at Aalborg havde meget at frygte eller tabe af Thistedes Konkurrence.

Imidlertid indeholder Thistedes Historie fra samme Periode Skildring af en Række Begivenheder, som bragte Byens Navn paa alles Munde over det ganske Land. Det var i 1696, at „den vidt-udraabte Besættelse udi Thisted“ fandt Sted. Ved Udtrykket „Besættelse“ forstaaes, at en Del Kvinder mente sig eller foregav at være besat af onde Aander eller Djævl, som foranledigede dem til at foretage sig de mærkeligste Ting og at udvise den besynderligste Opførsel. Præsten i Byen paa den Tid, Magister Ole Bjørn, der synes at have været Hovedmanden for Fortolkningen i denne Retning af en vistnok hysterisk Epidem i blandt enkelte Kvinder, blev for sin utilbørlige Adfærd fradømt sit Embede ved Højesteret og landsforvist. Af Arni Magnussons interessante Beskrivelse af Sagen faar man et mærkeligt Indblik i Thistedes daværende Forestillingsliv, men det vilde være noget uberettiget at mene, at de kulturelle Forhold var mindre formørket i andre Smaakjøbstæder, — selv om den Tanke ikke ganske kan afvises, at denne afsides liggende By havde flere Betingelser for at være Skueplads for slige Scener end de fleste andre.

I Thistedes Udviklingshistorie har Besættelses-Affæren rimeligvis haft den Betydning, at Rygtet om de Galskaber, Djævelen fik Menne-skene til, har indjaget Folk Skræk for at komme til Byen. Inden sligt glemmes, skal der gaa lang Tid, og det er derfor rimeligt at antage, at den Tavshed, der hersker om Thisted i det følgende Aarhundrede, staar i Forbindelse hermed. I

1769—70 var Tilstandene endnu saaledes, at Byens interesserede Historieskriver P. L. Hald udtaler i sin Oversigt over dens Historie (1917), at da havde Thisted aldrig været „saa langt nede“. „Danske Atlas“ opgiver fra disse Aar Indbyggertallet til 815.

*

Ved Begyndelsen af forrige Aarhundrede viste Folketællingen imidlertid 1068 Mennesker i Thisted, hvilket Tal i 1850 var blevet mere end fordoblet — nemlig til 2342. Men i dette halve Aarhundrede havde gode og initiativrige Mænd udført et Arbejde for Byen, som endnu spores. Blandt disse maa først og fremmest nævnes Amtmanden over Thisted Amt 1805—42 Gerhard Faye, født i Norge i 1760, død i Thisted i 1845. I 1853 rejste Amtets Beboere et Mindesmærke for „den poetiske Amtmand“, som Blicher kaldte ham, men af Inskriptionen paa Mindesmærket er slet ikke nævnt eller antydning, hvad han betød for Thisted og Amtet. Naar der imidlertid i *Djórups Beskrivelse af Thisted Amt* (1842) er omtalt „den skønne kongelige Plantage ved Thisted“, og hvilke Arealer der i 1821 og 1830 købtes dertil for „kongelig Regning“, saa burde der sikkert have været tilføjet: paa Indstilling af kongelig Amtmand Faye. Overhovedet er den Beplantning, som i forrige Aarhundredes Begyndelse blev iværksat i dette Amt, — det eneste i Landet, der ingen Skovskyld havde —, foretaget paa Initiativ af Faye. Desuden tog han sig af Vejanlægene, som var af saa stor Betydning for Thisted Kjøbstad, og skjønt det ikke har været mig muligt at finde noget direkte Holdepunkt for Paastanden, saa kan det næppe være tvivlsomt, at hans Initiativ ogsaa ligger bag

Havneanlægget i 1840. Navnlig Vejene og Havnen var de uundværlige Betingelser for, at Thisted kunde komme til at gjøre virkelig Brug af Kjøbstadrettighederne.

Indtil da ser det ud til, at Byen i meget væsentlig Grad havde været en agerdyrkende Kjøbstad, altsaa en erhvervsmæssig Fortsættelse af dens Landsby-Opvinding. Kancelliets Brevbøger indeholder et Træk, der hører herhen, og som drejer sig om en Strid med Kronen i 1552 i Anledning af, at adskillige jordejende og -dyrkende Borgere i Thisted — efter at Byen havde faaet Kjøbstadrettigheder — mente, at de nu ikke længere skulde være Bønder, hvorfor de havde solgt deres Gaarde til Riddersmænd, gejstlige og andre, der vilde købe. Men da Kronens og Byens Ret derved „forkrænkedes“, blev det paalagt Bystyrelsen at sørge for, at de, der allerede havde solgt, skulde købe deres Jord tilbage, og i Fremtiden at forbyde slig Handel. Det var altsaa efter Ordre, at Borgerne fortsatte som Landmænd.

Det er da ganske rimeligt, at der i 1627 under de kejserlige Trollers Indkvartering i Byen omtales en uforholdsmæssig stor Mængde Husdyr, som formentlig viser, at Borgerne har pareret den kongelige Ordre. Endnu saa sent som i 1850 anføres 94 selvstændige Landbrug under Thisted Kjøbstad, hvad der i Forhold til Befolkningens Størrelse sikkert maa betyde Byens største Erhverv.

**

Men eftersom Thisted udviklede sig gennem det 19. Aarhundredes sidste Halvdel, fuldbyrdedes Forvandlingen helt fra Landbrugs-Kjøbstad til Handelsstad. I første Omgang støttede Udviklingen sig til Havneudvidelser med de samme

Dybdeforhold, hvad der i Virkeligheden ikke kunde betyde ret meget ud over gunstigere Forhold for Fiskeriet.

Hvad der indtil 1882 savnedes, var Forbindelsen med den tunge Ende af Thy. Thistedes Beliggenhed er jo nemlig ingeniunde central som Thy Stad, — snarere ligger den for den sydlige Del af Thyland i et Hjørne, en Afkrog, og Oplandet mod Nord begrænses endnu den Dag i Dag i mindre end 2 Mils Afstand af den gamle Folkegrænse mellem Thy og Hanherred. Saa sent som i 1928 bad Hanherredsfolk (Haanboer) mig indtrængende om ikke at forvekle dem med Thyboer. Det skete i en Rutebil mellem Fjerritslev og Thisted, paa hvilken Vej man passerer store ubebyggede Strækninger, der synes at ligge hen som et „Ingenmandsland“ for at forhindre Sammenstød mellem de to „Racer“, der ikke vil have med hinanden at gjøre.

Men i 1882 fik Thy sin Jernbane-forbindelse mellem Thisted og Odde-sund, og dermed skabtes Betingelsen for Handelssamkvemmet med „den bedre Del“ af Thy. Af Folketællingen 1880 ses det, at Byen da havde 4184 Indbyggere, hvad der betyder en Tilvæxt siden 1850 paa 1800 Sjæle i de 30 Aar, men i 1901 viste det sig, at de 20 Aar havde forøget Befolkningen med over 1900 — til 6072. — 1904 aabnedes Privatbanen til Fjerritslev — alt-saa gennem Hanherred —, men denne Forbindelse har aabenbart ikke haft saa stor Betydning som Oddesund-Banen, thi i de følgende 20 Aar voxede Byen kun med knapt 1800 Personer. Denne Tilvæxt er desuden sket samtidig med Havne-udvidelser og -uddybninger 1908, 1912 og 1915—22, saa det sandsynligste er, at denne Bane ikke har betydet nævneværdigt for Byens

Væxt, da det Opland, den gaar igjennem, i Forvejen var sikret for Thisted — uden Bane.

Ved Tællingen i 1925 havde Byen med Forstæder 8138 Indbyggere, hvad der i de foregaaende fire betyder en stille og jævn Forøgelse af 300 Mennesker.

*

Det ser ud til, at Thisted som Handelsby er „grundlagt“ af Westfaleren J. G. Brinkmann i 1829. I hvert Fald nævnes Firmaet Brinkmann som det ældste bestaaende Forretningshus i Thisted, og det karakteriseres med stærkt rosende Tillægsord i Halds Beskrivelse af Byen (1917). Nu kan det vel næppe gjælde for mere end Symbol, men sikkert er det i hvert Fald, at Byen særlig er præget som Handelsplads. Ganske vist oprettedes i 1830 et Jernstøberi, men det har altid staaet i Skygge af andre jydske Byers Virksomhed af den Art.

Statistiken fra 1911 viste paa dette Tidspunkt Handelens absolute Overvægt, idet 1667 Personer da levede af Handelen, medens 2337 levede af Haandværk og Industri. De sidstnævnte Erhverv skulde, for at være paa Højde med Gjennemsnittet af jydske Kjøbstæder, have forsynet mindst 1000 Mennesker flere, hvis der skulde kunne være Tale om Jævnbyrdighed med Handelen. Og endnu grellere bliver Billedet af Handelens Overlegenhed ved at se paa Forholdet mellem de beskæftigede Personer i de to Erhverv i 1925, idet nemlig Haandværk og Industri ogsaa da manglede mindst 1000 Arbejdere for at være i Overensstemmelse med det for jydske Byer gjældende Gjennemsnit for den normale Fordeling. Tallene var 1231 beskæftigede i Industri og

Haandværk og 762 beskjæftigede ved Handel.

Landbrugets Personer var derimod i 1911 gaaet kjendelig tilbage i Forhold til 1850, selv om ialt 300 Personer er en ret pæn Repræsentation i Forhold til de fleste og navnlig de større jyske Kjøbstæder.

Af denne erhvervsmæssige Sammensætning af Byens Befolkning kan med Sikkerhed beregnes Byraadets partimæssige Mandatfordeling, og hvis man ser efter i Statistiken for de sidste tre Byraadsvalg, hvortil der har skullet vælges 15 Medlemmer, viser det sig da ogsaa, at Socialdemokratiet svinger omkring 5 og 6 Mandater, medens Konservative og Venstre deler Resten, dog saaledes, at sidstnævnte Parti ikke naar højere end Halvdelen af de Konservatives Mandater.

I Forbindelse med dette faste saakaldte „borgerlige“ Flertalstyre staar det vel ogsaa, at der er ringe Forskjel mellem Lignings- og Skatte-Procent, hvilket betyder, at enhver betaler i Forhold til sin Indtægt.

*

Da der som bekjendt er Sammenhæng mellem alle Tilværelsens Fænomener, saa er det rimeligt, at Thistedes Beliggenhed er en væsentlig Forudsætning for Byens Karakter.

Der er vel nok almindelig Enighed om, at denne Kjøbstad ligger i en „Afkrog“ af Landet. En Rejse dertil skal da nok belære en om, at den ikke ligger „paa Strøget“. Det er kun faa Aar siden, man ikke kunde gjøre Rejsen fra Struer til Thisted paa mindre end fire Timer — med et Tog, der holdt ved alle 14 Mellemstationer, og som i Reglen ved hver Station ventede paa,

at det skulde blive Afgangstid. Det er da ikke saa urimeligt, at Folk, hvis Tid var kostbar, krympede sig ved Tanken om at rejse til Thisted. Ligeftrem overrendt af fremmede kunde Byen i hvert Fald ikke blive.

Men heraf skulde synes at følge, at dens Væxt maatte ske ved Hjælp af dens eget og Oplandets, Thylands Menneskemateriale, dvs. at Byen skulde være fattig paa Tilflyttere, altsaa en tydelig Modsætning til Byer som f. Ex. Silkeborg.

Nu er det ikke umiddelbart let at levere Bevis for, om denne Antagelse holder Stik, da dertil kræves et Materiale, som maaske slet ikke eksisterer i tilgængelig Form. Men nogen Vejledning kan man faa af Statistiken over Befolkningens Vandringer, altsaa Forholdet mellem Opholds- og Fødested, som findes i Tabelværket om Folketællingen 1921. Deraf ses det, at Thisted Amts Befolkning bestod af 88,5 pCt. indfødte Personer, dvs. at kun 11,5 pCt. af samtlige deri boende Mennesker var født udenfor Amtet. Kun Vendsyssel (Hjørring Amt) har en Femtedel pCt. flere indfødte, ellers er alle andre Amter betydeligt lavere.

Hermed stemmer Oplysninger om Fødested for 56 af Thistedes næringsdrivende fremtrædende Borgere i det 19. Aarhundrede. Disse Meddelelser, der findes i „Thisted By“ (i Serien „Jyske Byer og deres Mænd“ 5. Bd. 1917), er naturligvis tilfældigt valgt og aldeles ikke udtømmende, men da Valget netop er vilkaarligt og altsaa foretaget uden Tendens, kan de alligevel i denne Forbindelse bruges som Belysningsmateriale. Af disse 56 var de 35 født i Thisted eller Thy, 3 i V. Hanherred, 8 i det øvrige Jylland, 9 paa Øerne og 1 i Sønderjyl-

land. Hertil kommer saa den tidligere nævnte Kjøbmand Brinkmann fra Westfalen.

Af disse Stikprøver synes det da med Sikkerhed at fremgaa, at Thisted i høj Grad er de hjemmefødtes By, saa vist som den indfødte Befolkning ubetinget dominerer her. At dette Forhold giver sig Udslag i konservativ Retning, er jo kun naturlig og i Overensstemmelse med al Erfaring fra andre Steder i Landet.

I denne Sammenhæng bør anføres, at Thisted er Fødestedet for tre Mænd, der hver for sig har indskrevet deres Navne i Danmarks Historie paa forskjellig Maade. Det er den som politisk Satiriker bekjendte Malthé Conrad Bruun (Forf. til „Aristokraternes Katekismus“, 1796), Skolemanden Kristen Kold og Forfatteren J. P. Jacobsen. Som alle veed, er de tre hver paa sit Omraade mindst af alt konservative, men det bør saa ogsaa bemærkes, at ingen af dem ko: til at gjøre sig gjældende udenfor deres Fødeby.

Thisted Amts Avis 9-4-34

„Sissehistorier“ fra Thisted.

—o—

Naar Varerne i Bytoldens Tid blev smuglet ind udenom Toldbetjentene.

Af de Varer, der skulde ind til Byerne, skulde der svares Afgift. Hvor Hovedvejen førte ind i Byen, var Bommene med Accisebodene. Afgiften (Accisen) kaldtes i daglig Tale for „Sissen“, og de Fortællinger, som denne Afgift gav Anledning til, kaldtes „Sissehistorier“.

Thisted havde 5 saadanne Accisebomme, og uden om Byen mellem disse Bomme var der Hegn og Grøfter, der skulde forhindre Indsmugling af afgiftspligtige Varer.

De Skibe, der fra andre Havne førte Varer til Byen, ankrede gerne i Vigen ved Dragsbæk, herfra blev Varerne paa Vogne ført ind til Byen gennem Vesterbom, der var, hvor Møllevej nu støder til Vestergade.

Selvfolgelig blev Smugleriet drevet i stor Stil. Først og fremmest skulde man jo have de Varer, som man havde reddet fra Tolderne ude ved Vestkysten, ind til Byen.

En god Hjælp havde man deri, at de fleste af Byens Købmænd jo havde Jorder udenfor Bygrænsen, og paa de fleste af disse Jorder var der Lader. Her kunde man for kortere Tid opmagasinere de Varer, som man ikke havde Lejlighed til straks at faa bjerget toldfrit ind.

Hø- og Kornlæs, der skulde ind til Byen, blev meget brugt som Gemme for Smuglergods, men det blev for almindeligt med disse, og Tolderne søgte dem gerne igen med deres lange Søgere, og fandtes der noget, vankede der jo store Bøder, og Varen var tabt, saa der maatte findes andre Maader at bringe Varerne i Sikkerhed.

Paa de store Indkørsdage i Højbjergning og Høst, kunde der undertiden ved disse Bomme holde mange Læs, der ventede paa Tilsladelse til at køre igennem, og Tolderne tog sig gerne god Tid til at undersøge Vognene, de var jo saa

ofte taget ved Næsen, at de ikke sparede sig nogen Ulejlighed. I den lange Ventetid regnede det med Vittigheder fra Kuskene, der taalmodigt maatte vente, men Tolderne fortsatte uanfægtet med deres Stikken i Læsset.

Det var dog mest om Natten, at Smuglervarerne blev smidt over Hegnet ind i en Have, hvor der var posteret Folk, der kunde bringe Varerne hjem til Butikken, det skal dog have hændet, at Pakken, der blev hevet over, havnede i Armen paa en Toldbetjent, der var paa Inspektion langs Byskellet.

*

En Købmand i Thisted havde en hel Del Silketøjer og andre Varer med høj Afgift liggende i en Skude ved Dragsbæk, det vilde han gerne spare Tolden paa, og talte med en af sine gode Venner, en Avlsbruger Kjær, hvem han bød en større Sum, om han kunde skaffe ham det frit i Hus, og skulde det gaa galt, skulde han nok holde ham skadesløs. Kjær var straks villig, og tidligt næste Morgen kørte han efter et Læs Fjordgrus, som han kørte op foran Accisebodens Dør. Han spurgte efter Toldbetjenten, men denne var ikke staaet op endnu, hvorfor Kjær bad om Lov til at køre gennem Bommen med Læsset, men det fik han ikke.

Langt om længe kom Tolderen til Stede og gav sig langsomt til at stikke i Gruslæsset med sin Søger.

Kjær lod, som han blev hidsig og raabte: „Er du ikke snart færdig med det Stikkeri, jeg bryder mig ikke om at faa min nye Vogn opstakket af din Jernstang, og du kan da se, at det ikke er andet end Fjordgrus“.

Tolderen svarede ikke, men blev ved med at stikke i Læsset.

Saa rev Kjær den ene Vognside op og lod Gruset løbe af i en Dynge.

„Nu har du noget at stikke i, jeg har ikke Tid at holde her, jeg skal have 15 Læs ind i Byen inden Aften“. Saa kørte Kjær efter et nyt Læs, medens Toldbetjenten betuttet stod ved Dyngen. Næste Gang tog Kjær nogle Kasser Silke under Gruset og kørte op ved Siden af

den Dyng, han havde efterladt, og gjorde Tegn til at læsse det af og saa.

„Vil du have mere at stikke i“, spurgte han Tolderen.

„Kør du ad Hekkenfeldt til med dit Grus, og tag det her med dig“, svarede Tolderen arrigt og sparkede i Grusdyngen.

Kjær kørte videre, og da Aftenen kom, havde han alle Varer i Sikkerhed i Købmandens Gaard. Først saa hentede han sin Grusdyng ved Bommen.

Samme Kjær havde en Gang tyve Lam, som han gerne vilde have ind i Byen uden Afgift, og han havde regnet ud, hvordan det skulde gaa for sig.

Hans Tjenestepige, der var sat ind i Sagen, skulde hjælpe ham dermed.

Flokken blev delt i fire, og de første fem, der kom til Bommene, blev der betalt Bompeng af, og Lammene, der var løse, blev af Pigen drevet ind i Byen, medens Kjær blev staaende ved Bommen og talte med Tolderen.

Pigen overgav Lammene til en Mand og løb tilbage til Bommene, hvor hun grædende sagde til Kjær, at Lammene var løbet ud af Byen for hende.

Kjær lod ærgerlig og skældte ud paa Pigen.

„Lad nu Pigen faa Fred, hun skal nok faa Lov at drive dem ind, naar hun faar fat i dem“, lovede Tolderen.

Pigen kom med fem Lam og det samme gentog sig, Pigen græd, Kjær bandede og truede med Kæppen, og Toldbetjenten mæglede Fred, og andre fem Lam slap ind.

Endnu engang gentog det sig, og nu sagde Kjær, at skete det nu een Gang til, saa mistede hun sin Plads.

Fiffet var lykkedes, Kjær havde sparet Afgiften af femten af sine Lam, Pigen fik en god Belønning og Kjær havde en ny „Sissehistorie“ at fortælle.

*

En Avlsbruger, der havde sine Jorder øst for Thisted, lod om Sommeren daglig sin Karl hente Grøntfoder derude. Denne Karl havde flere Gange havde afgiftspligtige Varer i Læsset ind til Byen uden at være nappet.

En Morgen kom han forbi nogle Koner, der skulde til Byen med Æg og Hanekyllinger.

„Tag det her med, saa skal du faa de Penge, Tolderen ellers vil have“, raabte de til ham. Og han var straks med paa det og gemte Sagerne i Læsset.

Da han nærmede sig Bommen, gav Hanekyllingerne sig til at gale. Karlen jagede paa Hestene, der satte afsted i Galop. Tolderen, der troede, at Hestene var løbske, lod ham jo køre, og Konerne kunde lidt efter hente deres Varer i Gaarden.

*

Disse Smuglerier var Genstand for megen Interesse og manges „Sissehistorie“ blev fortalt ved Borgernes og Landboernes Gilder, og den, der rigtig kunde tage Toldbetjentene ved Næsen, var mest anset.

Det kunde jo godt hænde, at Mændene, naar de havde delt en „Pot“ til Kaffen, kunde finde paa at vædde med hinanden om at bringe et eller andet forbi Tolderens Næse uden at betale Afgiften. Det var jo ikke altid, man Dagen derpaa var saa glad for Væddemaalet, men saa gjaldt det jo om at lægge Hovedet i Blød og udspekulere, hvorledes det skulde gaa for sig. Jo friere det kunde drives, jo større Chancer var der undertiden og desto større var Jublen, naar det blev fortalt ved næste Gilde.

Et slagtet Lam blev anbragt paa Skødet af Gaardmandskonen, indpakket i Shawlen kunde det nok gaa for et sygt Barn, der skulde til Doktor, og saa fremdeles.

En Gaardmandskone solgte et Par Skinker til en Købmand i Thisted, og de Mark, der skulde betales herfor ved Bommen, vilde hun jo gerne slippe for.

Skinkerne blev lagt i Fodersækken, og den satte Konen sig paa, og da Toldbetjenten spurgte, om de havde noget at betale af, sagde Konen, nej, det skulde da være de Skinker, hun sad paa.

Tolderen, der opfattede det som en daarlig Vittighed, lod hende køre.

En Gaardmand fra Malle væddede engang med sin Nabo om, at han kunde faa 4 Tdr. Æter gennem Bommen uden Accise.

Dagen, det skulde prøves, kørte han og Karlen til Byen, og da de nærmede sig Bommen, tog Gaardmanden, der var ualmindelig stærk, en Sæk Ærter under hver Arm og en Sæk i Haanden og gik saaledes forbi Acciseboden.

„Hvad har du i Sækkene“, raabte Tolderen.

„Det er Avner“, svarede han og fik Lov at passere, men Byrden var saa tung, at da han kom ind paa Stenbroen, traadte han sine Træsko i Stykker. — —

Med Ophævelsen af disse Acciseboder forsvandt en Institution, som vel nok gav Folk en Mængde Stof til Underholdning, men som i mange Maader lagde Hindringer i Vejen for Samhandel mellem Land og By.

Kr. A.

Thisted Amts Avis 18-4-34

Et Par Accisehistorier fra Thisted.

—o—

Forleden havde „Thisted Amtsavis“ nogle Accisehistorier fra Thisted. Her er et Par Stykker mere; det tynder ellers svært ud i dem, da der kun er faa gamle tilbage, der i deres Barndom har hørt gamle Folk fortælle om, hvorledes de har været med til at narre Toldvæsenet.

Det var de utroligste Steder, man gemte Varerne. En Mand havde saaledes en Hingst med en vældig Manke. Han anbragte da Smørpaker eller Skinker underst i Manken, og Hingsten, der var meget bidsk, var formelig saaledes afrettet, at den baade bed og slog enhver fremmed, der kom den nær.

Om en anden Gaardmand fortælles der, at han blev nappet i at smugle en lille Sæk Mel ind, og han maatte saa bære Melet ind paa Kontoret, hvor man for yderligere at ydmyge ham, lod ham staa og vente, men saa tog Bonden Sækken og rystede hele Indholdet ud over Tolderne og deres Papirer, idet han sagde: Er Melet jert, saa er Posen F. g. min!

Som bekendt gik Bønderne den Gang til Stads med høje store Vadmelschatte. En Mand fra Landet fik saa den Ide, at smugle Æg ind til Thisted i Vadmelschatten, og flere Gange gik det godt, han gik stiv og strunk gennem Toldvæsenet med Hatten fuld af Æg.

Til sidst fik en Tolder Mistanke til ham og gav ham et venskabeligt Dask oppe i Hatten, saa de knuste Ægs Indhold flød ham ned over Ansigtet.

En anden Gaardmand smuglede en Vintermorgen en slagtet So ind, som han havde klædt ud med sin Kones Klæder. Og det var oven i Købet med i Væddemaalet, som han havde gjort med nogle Standsfæller, at han skulde sige, at han havde en So med.

Det var dygtigt koldt, og Soen var pakket godt ind med Sjal om Hovedet og for Ansigtet, og da Bonden, som han plejede kørte forbi Tolderen med „Konen“, men ellers tom Vogn, mødte han Tolderens sædvanlige Spørgsmaal: „Har De nogle accisepligtige Varer?“ Han bøjede sig hviskende ned mod Tolderen og sagde: „Ikke andet end vor Mor her, den gamle So!“

Tolderen smilede forstaaende og lod ham passere.

Det var i og for sig vist knapt saa meget for Pengene, man skulde af med, man smuglede af bedste Evne, men mest, fordi man følte sig irriteret over Eftersyn og Ophold, og fordi man følte det som en uretfærdig Afgift.

Inden for de forskellige Rager har været en betydelig Bedring at spore grundet paa, at Byggeriet har været ret stort i Aarets Løb. Tendensen efter at faa eget Hus og Hjem i Forbindelse med de Laanemidler, som Staten har stillet til Raadighed i saa Henseende, har bevirket, at der er opført mange flere mindre Huse end i de foregaaende Aar. En Omstændighed, der ogsaa i sundhedsmæssig Henseende har forbedret Forholdene i Byen i høj Grad, da der i Byens ældre Kvarterer fandtes adskillige Lejligheder, der trængte til Afløsning, men har ventet paa bedre økonomiske Tider.

Fra Byens Side er der udfoldet en betydelig Virksomhed saavel for at afhjælpe Arbejdsløsheden som for at forskønne Byens Udseende og forbedre Færdseleksforholdene.

Det store Projekt om en ny Indkørsel mod Øst har længe været paa Tale, men er først i Aar blevet paa-begyndt, idet Arbejdet paa en stor og bred moderne Vej fra Aalborg-landevejen til Strandvejen nu er vidt fremskreden og rimeligvis vil finde sin Afslutning i Aaret, der kommer. Et Arbejde, der i Forbindelse med en Udvidelse og Forbedring af Strandvejen, trafikalt set vil være af stor Betydning. Et Arbejde, som tillige har skaffet ikke saa lidt Arbejde, men ogsaa har kostet Kommunen mange Penge, hvorefter dog en Del opnaas gennem Tilskud fra Vejmillionerne.

En ny Hoved-Vandledning for den østlige Bydels Vedkommende er ligeledes paa-begyndt, hvilket ogsaa for en Del afhjælper Arbejdsløsheden.

I samme Aand har Byen iværksat ekstraordinære Arbejder saa vel i Kronborg Plantage, der tilhører Byen, som i Eshøj Plantage, der, selvom den ligger i Landsognet, for Størstedelens Vedkommende ejes af Kommunen. Her har Byen, uden Tilskud af særlig Art og vistnok som det eneste Sted i Landet, med udmærket Resultat prøvet at beskæftige de arbejdsløse efter særlige Regler, dels for ugifte og dels for Familieforsørgere med et eller flere Børn.

Ved den vestlige Indkørsel til Byen har man ved forskellige Arbejder søgt at indrette de erhvervede saakaldte „Simons Bakker“ til en god og moderne Badestrand, hvor der nu Sommeren igennem udfolder

Ikke Tiderne, der er daarlige, men Styrelsen, der er slet

077

Af Formanden for Thisted Handelsstandsforening,
Direktør P. O. Poulsen

SOM SVAR paa Deres Forespørgsel om Forholdene i Handelen for Thisted By og Opland i Aaret 1934 tør jeg sige, at indevarende Aar har været et Opgangsaar paa mange Omraader, hvilket til Dels skyldes betydelig Prisstigning paa Landboernes Besætninger og Produkter; men ogsaa det store Høst-

Direktør P. O. Poulsen.

udbytte her paa Egnen har bidraget væsentligt dertil; dette har bevirket en forøget Købeevne, ligesom mange Landboere er blevet i Stand til at afdrage paa Gæld til deres Handelsforbindelse. De Handlende har i Aarets Løb været mere eller mindre ilde berørt af den uretfærdige Akkord- og Henstandslov og faaet deres Tilgodehavender indefrosset; desværre hjemler Loven ikke Kreditorerne nogen som helst Ret til at have Kontrol med Skyldneren i Moratorietiden; jeg tør vove at paastaa, at der har været fuld Dækning til Kreditorerne i de fleste Tilfælde i paagældendes Bo ved Realisation. Det er sagt mig, at Medlemmer af Amtsudvalget har opfordret til Ansøgning om Akkord, hvilket jeg finder højst utilbørligt. Heldigvis er Landboerne med faa Undtagelser retskafne Mennesker, der ikke ønsker at unddrage sig deres Forpligtelser og afgjort tager Afstand fra denne Lov.

Hvis det Forslag om Akkord og Moratorium, der i Øjeblikket ligger

paa Rigsdagens Bord, vedtages i den foreliggende Form, vil en betydelig Indskrænkning af Kreditgivning blive nødvendig, hvilket vil blive føleligt for mange unge, der ønsker at stifte Hjem.

En Sag, jeg finder højst paakrævet, er Andelsselskabernes Beskatning baade af Formuer og Vareomsætning; men Afgiften maa udredes fra første Haand, Fabrik eller Hovedlager lig med andre Vareafgifter; det er dog højst uretfærdigt, at Handelsstanden skal beskattes paa alle Omraader, medens Andelsforeningerne, der omfatter en væsentlig Del af Befolkningen og Omsætningen, gaar fri, et Forhold, der trænger til snarlig Løsning. Jeg finder Beskatning af Andelsselskaber lige saa stærkt paakrævet som en yderligere Skat paa Aktieselskaber, der i Forvejen er delvis beskattet.

Hvad jeg ogsaa tror har bidraget til at bedre Forholdene, er Reguleringen af Vareindførslen. Det har været en Ulykke med de billige udenlandske Dumpingvarer (mest Skadeskete der ved den afgiftsfrie Kornimport). Hvis Løn- og Arbejdsvilkaar var ens overalt, kunde der ikke blive væsentlige Divergenser i Produktionsomkostningerne; men disse er højere her end i Udlandet, takket være, at Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening gav Slip paa Regulering efter Pristallet.

Beklageligt er det at komme ud paa Landet og maatte høre, at de mange Steder mangler nødvendig Hjælp, medens Ungdommen søger ind til Byerne, lokket af den højere Løn. Desværre kan det godt siges, at der mange Steder i Byerne kun er Beskæftigelse til den halve Arbejdskraft.

Jeg haaber, at det nye Aar maa bringe mange af de forkvaklede Forhold i Lave, og at Mennesker igen maa finde Glæden i at gøre en nyttig Indsats i Samfundsarbejdet, for det er Styrelsen, der er slet, og ikke Tiderne, som er daarlige!

P. O. Poulsen.

THISTED

1934-11-12-34
Et Aar med store kommunale Foretagender

Af Borgmester S. Bjerregaard, Thisted

THISTED Købstad, hvis Puls saa vel paa Grund af Byens Størrelse som dens Beliggenhed banker i Takt med sit Opland, har i det Aar, der nu er ved at rinde ud, tydeligt mærket den foreløbige Bedring, der har vist sig i Landmændenes Kaar — Prisstigningen paa Landmændenes Produkter og den gode Avl paa disse Egne har sat sine Spor i Byens Forretningsliv og dermed paa Byen i sin Helhed.

Byens Økonomi har i Aarets Løb været stærkt præget af Sociallovens Virkninger, men selv om de sociale Udgifter derigennem synes at være steget med en Trediedel, vil Byens Driftsregnskab sikkert vise et nogenlunde taaleligt Resultat.

Her som i alle Byer har Arbejdsløsheden vist sig stor hele Aaret og navnlig indenfor Arbejdsmændenes Kreds, et Forhold, som dog næppe har nogen Udsigt til at bedres, saalænge Tendensen til at søge til Byen ikke ændres, da Arbejdsmændenes Tal overstiger Byens naturlige og normale Behov med ca. 50 pCt.

Inden for de forskellige Fag har der været en betydelig Bedring at spore grundet paa, at Byggeriet har været ret stort i Aarets Løb. Tendensen efter at faa eget Hus og Hjem i Forbindelse med de Laanemidler, som Staten har stillet til Raadighed i saa Henseende, har bevirket, at der er opført mange flere mindre Huse end i de foregaaende Aar. En Omstændighed, der ogsaa i sundhedsmæssig Henseende har forbedret Forholdene i Byen i høj Grad, da der i Byens ældre Kvær-

sig et Telt- og Badeliv lig det, der findes ved Øresunds Bredder. Et „Fluepapir“, hvor til Tider Folk i Tusindvis nyder Vandets og Solens

Borgmester Bjerregaard.

gavnfulde Indflydelse, hvilken Nydelse forhøjes ved kommunale Koncerter.

Ved den vestlige Indkørsel til Byen har man tillige fortsat det sidste Aar paabegyndte Arbejde med

Anlæg af et stort og moderne Stadion, der nu er naaet saa vidt, at det grove Planeringsarbejde er færdigt. Et Arbejde, der sikkert vil komme til at staa i ca. 100,000 Kr., hvoraf Kommunen betaler Halvdelen.

Paa den gamle Proprietærgaard „Kristianslyst“, der i 1918 købtes af Kommunen og indrettedes til Alderdomshjem, og hvor der for flere Aar siden opførtes en ny Hovedbygning, medens den gamle Hovedbygning indrettedes til Sygeafdeling, er der i Aar paabegyndt Fuldførelsen af den oprindelige Byggeplan, idet en manglende Sidefløj er under Opførelse og vil staa færdig til Brug til næste Foraar. Hermed vil Kommunen have et fuldtud moderne og stort Alderdomshjem med Sygeafdeling.

Et Aar løber ud, hvori Kommunen i Forhold til sin Størrelse og sine økonomiske Forhold har udfoldet et stort Arbejde til Byens Forskønnelse og søgt efter Evne bedst muligt at afhjælpe Arbejdsløsheden.

Bjerregaard.

Ikke Tiderne, der er daarlige, men Styrelsen, der er slet

Af Formanden for Thisted Handelsstandsforening,
Direktør P. O. Poulsen

SOM SVAR paa Deres Forespørgsel om Forholdene i Handelen for Thisted By og Opland i Aaret 1934 tør jeg sige, at indeværende Aar har været et Opgangsaar paa

paa Rigsdagens Bord, vedtages i den foreliggende Form, vil en betydelig Indskrænkning af Kreditgivning blive nødvendig, hvilket vil blive føleligt for mange unge, der ønsker at

Thisted for 50—60 Aar siden

Af Faktor A. Behr

Ved Nytaarstid i Fjor stod der her i Bladet en interessant Artikel om Thisted for 40—50 Aar siden. Jeg formoder at Artiklens Forfatter maa være „vestfra“, da Beskrivelsen særlig omhandlede den vestre Del af Byen, og nu kunde jeg have Lyst til at give et lille Billede af den øvrige Del af Byen, som den var for omkring 60 Aar siden, da jeg som ungt Menneske kom hertil.

Det var ikke saadan at komme herop den Gang; vi synes nok, at Rejsen kan være drøj nu, men det er ingen Ting mod den Gang, da der hverken var Tog, Dampfærger eller Rutebiler, men Rejsen maatte gøres med Postvogn og Overfarten over Limfjorden ske med Rofærger.

Jeg kom fra det sydlige Jylland, og man kunde den Gang komme med Tog til Skive. Resten af Rejsen foregik med Postvogn, og da det var ved Vintertid, var det vel nok en „stram“ Tur, navnlig Færgeturen var mindre behagelige, ved Sallingsund og Vildsund var der jo kun aabne Robaade. Normalt skulde Postvognen fra Skive være i Thisted Kl. 6 eller 7 om Morgen, men vi naaede paa Grund af Sne og Is først hertil Kl. 2 om Eftermiddagen, slemt forfrosne.

Mit første Indtryk af Thisted var, at det var en „bette“ By, men det varede ikke længe, inden jeg befandt mig rigtig godt her, og da Sommeren kom, syntes jeg her var meget rart, navnlig den dejlige Limfjord var jeg glad for, og Byens venlige Befolkning syntes jeg særdeles godt om. Hvad jeg savnede meget, var Skov, jeg var fra Barndom-

Fra det gamle Kringeltorv — til venstre ses Købmand Henry Østergaards Forretning (nu Købm. Frost), derefter de gamle Huse, hvor nu Administrationsbygningen og Frelsens Hærs Bygning ligger. Saa kommer Smed Knudsens Ejendom, derefter „Børsen“, hvor da Poul Jensen havde Restauration, og dernæst en Ejendom, som ogsaa ligger der endnu, men hvor den Gang Kristine Poulsen havde Manufakturforretning. Længst til højre ses den gamle Ejendom, som laa midt paa Torvet, men som for 30 Aar siden blev revet ned, man ser Indgangen til Tøffelmager Odgaards Butik og et Butiksvindue, hvor bl. a. Marskandiser Anton Skaarup og Skræder Vald. Larsen har haft Forretning. — Den gamle Post paa Torvet er ogsaa kommet med, og man kan i Billedet lige aue Træbroen, hvormed Bækken var overdækket indtil „Børsen“'s Hjørne.

Det var efter Jernbanens Anlæg, at der rigtig kom Gang i Byggeriet.

Jernbanegade eksisterede slet ikke den Gang. Her var Mark og Haver fra Brinckmanns Gaard og helt hen til Præstegaarden. Den Ejendom paa Hjørnet af Jernbanegade og Toldbodgade, som Byen nu har købt til Nedrivning, laa der, og da Gaden blev anlagt maatte der rives et Stykke af den ned, og den fik da paa bygget sit „Taarn“. Nu forsvinder det igen for at give Plads til Trafiken.

lund, men den Gang senere Stiftsfysikus Heiberg, og endvidere bl. a. Bonnes Jernstøberi i den Ejendom, hvor nu Odense Ægforretning har Lokaler — Jernstøberiet blev ophævet, da Bonne døde.

Paa Grydetorv var den mest anseelige Ejendom ligesom nu, Amtsavisens Bygning, den Gang en lav hvidkalket Ejendom. Nabo til den laa Røgmand Ravns Hus (nu „Silo“) og derefter Vognmand Mathias Christensens Ejendom, som senere tilhørte Vognmand Hamborg og som

men vant til store Bøgeskove, og den Gang var her næppe et Træ, naar da undtages Plantagen i Thisted.

Men det var jo Byen, jeg skulde fortælle lidt om fra den Gang.

Ja, Thisted var jo lille i 70erne, jeg syntes Husene var saa smaa, alt var smaat, og Gaderne havde meget daarlig Brolægning, med aabne Rendestene, og da alt muligt fra Staldene (der var jo mange Avlsbrugere i Thisted den Gang), og ligeledes fra Slagterier osv. løb alle mulige Uhumskheder ud i Rendestene, saa kan man forstaa, at det ikke altid var „vidunderlige Dufte“, der kom fra dem. Og saa var der Bækken, der løb gennem Byen, den var aaben, altsaa ikke overdækket som nu, nede ved Kringeltorv (nu Nytorv) var der en Træbro over Gaderne, ellers var Bækken aaben helt ned til Havnen, Fårverne, dem var der mange af i Byen den Gang, skyllede Tvist og Garn m. v. i Bækken.

Og Gadebelysningen, den var sløj, der var kun Petroleumslamper paa en Træpæl, og de lyste jo ikke meget. Maaske var det derfor den Skik eksisterede, at Natvægterne (der var tre) ved Jule-tid eller Nytaar gik rundt i Husene og bad om et Lys, og fik de intet Lys, sagde de ikke nej til en Fireskilling i Stedet for. Byen havde kun en Politibetjent, der tillige var Arrestforvarer; det var en gammel Mand, der hed Andersen; senere fik man en Politibetjent til, den første hed Bro, senere fik vi en, der hed Heuser, en tidligere Underofficer, han var en skrap Betjent, Børnene havde svært Respekt for ham, naar blot Modrene nævnede Heusers Navn, saa skulde de smaa nok makke ret.

Som nævnt var Husene i Thisted smaa og uanselige den Gang, de fleste af dem er nu forsvundne eller ombyggede.

Jorden skraanedes jævnt nedad fra Kirkegaarden, og der maatte store Afgravninger til, da Jernbanegade skulde føres igennem. Hurtigt efter byggedes saa Ejendommene langs Gadens østre Side, paa den anden Side byggedes der kun Bankens Bygning, indtil Grosserer Spangberg købte Brinckmanns Have og byggede sin smukke Ejendom der.

Asylgade eksisterede, men Ter-rænet, hvor Banegaarden, Post-huset, Stationsvej og Dr. Louise-gade nu ligger, var Markjorder, og i Asylgade var der kun nogle faa gamle Huse. Det Hus, der nu tilhører Revisor J. K. Madsen, og som den Gang var Lærer Hjerbechs, maatte der skæres et Stykke af, da Jernbanegade blev anlagt.

Ved Foden af Asylgade laa i Søndergade bl. a. det gamle Hospital, den Ejendom, som senere tilhørte Distriktslæge Tolder-

vognmand J. A. Jensen bygget op.

880

Kammerraad Lykkes Have gik den Gang ud til Grydetorv. Ovenfor den i Toldbodgade boede bl. a. en Skræder Davidsen. I den Ejendom, hvor nu Barber Behr har Forretning, boede Graver Grishauge, senere ejedes Ejendommen af Gartner Stensgaard (der senere byggede en Ejendom paa Kirkegaardsvej og her drev Gartneri, men efterhaanden solgte Grundene fra) og senere havde Skomager Niels Jensen Ejendommen, og det var vistnok ham, der byggede den op.

Kunstdrejer Bunchs nuværende Ejendom tilhørte den Gang Drejer Schuster, senere overtog Bunch jo baade Forretning og Ejendom og byggede for 25—30 Aar siden den nuværende 3-Etagers Ejendom.

Paa Store Torv laa jo Brinck-

Et Billede fra St. Torv fra 60—70 Aar siden. Til venstre ses et Hjørne af nu Kamps Ejendom ligger boede Isenkræmmer A. T. Holst, og i Kælderen hvis Vogne ses holdende uden for. Paa Hjørnet til Storegade i den lille Torvet havde Manufakturhandler Faddersbøl sin Butik. Til højre ses J. Løng. Ned ad Storegade ses omtrent som i Dag Prokurator Lykkes Hjerbechs Forretning, Hotel „Thy“ og mellem denne og den gamle Borg Guldsmed Bunchs Ejendom.

manns gamle Ejendom med den høje Stentrappe.

Ved Hjørnet til Vestergade, hvor nu bl. a. Dansk Beklædningsmagasin har Lokaler, laa en lav Ejendom, som senere Boghandler N. L. Nordentoft byggede op.

Ved Siden af laa Isenkræmmer Kjersgaards Gaard, der væsentlig var som nu, kun at der er kommet store Butiksvinduer. Kjersgaards Svingerson, Resting, overtog Forretningen, som efter hans Død har haft en Række skiftende Indehavere, men Isenkramforretning er der uforandret den Dag i Dag. I Hjørnebutiken i Ejendommen havde Manufakturhandler Toppenberg Forretning. Senere drev i mange Aar Skomager Carl C. Andersen Forretning her.

Det nuværende „Skandinavi-en“, der havde en høj Trappe midt i Gavlen ud mod Storetorv, tilhørte Slagter P. Jensen, og her var to Butikker. I den ene af disse havde gamle Uhrmager Sørensen Forretning, indtil han flyttede ud i Østergade. Derefter drev Brygan og senere S. M. Petersen Barberforretning der. I den anden Butik havde senere J. Chr. Thomsen Restauration, og under Krigen blev Ejendommen moderniseret og det hele indrettet til Restauration.

Det nuværende Hotel „Royal“ ejedes den Gang af Agent Tachau, og der var da ikke Hotel der. Boghandler Nordentoft havde Forretning i Ejendommen, og paa 1. Sal var der Herredskontor og her boede en Tid Borgmester Clausen. Desuden havde Telefoncentralen Lokaler paa 1. Sal og vedblev at have det til Telefonselskabet købte Ejendommen paa Hjørnet af Dragsbækvej og Tordenskjoldsgade. En Tid havde Tricotagehandler Kamp Forretning i Hotel Royal, før han købte sin nuværende Ejendom lige overfor. Denne er bygget op i min Tid. For et halvt hundrede

Paa det modsatte Hjørne af Bisgaardsgade ud mod Lilletorv laa Købmand Gjørups Gaard, som mange endnu kan huske i den gamle Skikkelse med de store Træer foran. Den fortsatte helt ned til Bækken, der gik tværs over det gamle Kringeltorv, og ud til Bækken laa Gjørups Hvidtølsbryggeri. Isenkræmmer Carl C. Kjær købte senere Gjørups Gaard og byggede paa dens Grund de store Ejendomme, der nu ligger der.

Paa Lilletorv boede Gjortler Skaarup og Skomager Sund i den Ejendom, hvor nu Slagterne Møller & Hansen har Forretning, og i Ejendommen ved Siden af boede Vognmand Niels Edvardsen, senere havde Fabrikant P. Agerholm Cigarfabrik her.

Paa Hjørnet, hvor nu Snedker Lykkes Ejendom er, havde Garver Rasch Garveri, og senere tilhørte Ejendommen Avlsbruger Hundahl.

Ejendommen, som nu Ekviperingshandler Søe har, tilhørte den Gang Manufakturhandler Toft, som havde Forretning der. Desuden havde Johs. Dolleris Isenkramforretning i Ejendommen, og paa 1. Sal havde Thisted Klub Lokaler med Have og Keglebane bag Ejendommen.

*

Midt paa Kringeltorv, som Nytorv jo hed da, laa en Ejendom, der tilhørte Restauratør Jørgensen og blev nedrevet for ca. 30 Aar siden. Skomager og Lotterikollektor Rasmussen, som senere boede i Østergade, havde Forretning her.

De gamle Ejendomme paa Kringeltorv er i ø forsvundne. I Snedker Hvass Ejendom, som blev bygget op af Snedker Yde Jensen, boede en Købmand P. Kjær — han blev almindelig kaldt Peter Punktum Kjær, hvilket mærkelige Navn skyldtes et stort Punktum paa hans Skilt. — Senere Fattiggaardsbestyrer Østergaard har ogsaa haft Købmands-

I Nabohuset havde Købmand J. C. Boesen Købmandsforretning, senere var i mange Aar i de meget spartanske Lokaler Kæmnerkontor her.

Den store Ejendom paa det andet Hjørne til Mellemgade saa omtrent ud som nu. Her var der den Gang Postkontor, og Amtsforvalter Jagd boede her.

Paa Hjørnet til Nygade laa N. C. Kjærgaards Købmandsgaard med en stor Købmands- og Grovareforretning. Her havde ogsaa Manufakturhandler Laur. Munch Forretning.

Paa den anden Side af Østergade laa, hvor nu Mejeriet Pasteur har Lokaler, en anden stor Købmandsgaard, Chr. Nordentofts.

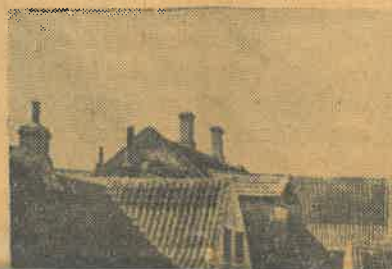
Blandt Beboerne i Østergade kan endvidere nævnes Slagter J. C. Beyer, Garver Lindegaard (i Ejendommen, hvor der nu er Svendehjem) og Drejer Petersen. I Drejer Petersens Ejendom havde en Tid Brødrene Møller Forretning (senere flyttedes den til N. C. Kjærgaards Gaard), og det var her, at Grosserer N. L. Spangberg senere skabte sin meget store Forretning i Kaffe m. v..

Paa Hjørnet til Korsgade laa Anders Nordentofts Ølbryggeri, selve Bryggeriet var i den store Bygning, hvor senere Adolf Nielsen og nu Fællesbageriet har Bageri.

*

Af Sygehuset eksisterer den store røde Fløj, som for ikke saa mange Aar siden er nedrevet, og der var en Fløj bagud. Derimod er Epidemisygehuset og Tuberkulosehospitalet fra en langt senere Tid.

Paa Munkevej laa ogsaa den Gang Fattiggaarden.

A. T. Holst Forretning her. En Tid boede der ogsaa en Boghandler Kjærgaard der, og Frosts Enke havde Guldsmedeforretning.

Paa Hjørnet til Storegade boede Manufakturhandler Fad-dersbøl & Co., og derefter fik F. C. Leerhøj Forretningen og byggede Ejendommen om.

Ved Siden af Arbejderforen-ingen havde Købmand Rømer Forretning og efterfulgtes af Manu-fakturhandler N. J. Thykier.

Gik man ned ad Torvegade laa paa Hjørnet af Skovgade og Bis-gaardsgade Lysestøber Gribs-gaards Ejendom, hvor nu Bog-binder Kløvborgs Ejendom er. Her havde Trikotagehandler Laur. Kamp sin første Forret-ning, og „Thisted Amts Tidende“ havde Trykkeri og Kontor her, før Ejendommen blev bygget op.

ne af Hotel „Royal“. Hvor ren Olhandler Christensen, e Ejendom med Gavlen mod ilsgaard, der var en lang, lav jendom (med Boghandler Søn-rskole kan ses Kvisten paa

forretning her.

I Nørregade var der ikke man-ge Forretninger, det meste var Beboelsesejendomme. Det nuvæ-rende Grand Hotel (tidligere Ro-senborg) er en gammel Køb-mandsgaard, og her boede en Købmand Lamberth. Senere har bl. a. Købmand P. O. Poulsen haft Forretning der.

Der boede flere Farvere i Nør-regade, bl. a. Farver Grarup (se-nere i Østergade) og Farver Bah-ner, der senere drev Restaura-tion i sin Ejendom.

Af Købmænd i Nørregade var der bl. a. Adrian Dolleris, i den Ejendom, som nu tilhører Heste-handler Carl C. Kjær, Chr. Gas-berg i den Ejendom, som Chr. Sø-rensen senere købte og udvidede med Tømmerhandel og Grovvare-forretning, og endvidere Køb-mand Lars Sørensen, der bygge-de en Etage paa den Ejendom, hvor nu P. O. Poulsen har sin Købmandsgaard.

Fiskeeksportør Poulsen havde ved Siden af sin ret store Fiske-eksportforretning tillige Høker-forretning i den Ejendom, som Familien ejede indtil for faa Maa-neder siden.

Lidt længere ude i Nørregade i en af de gamle Ejendomme, hvorefter der i Nørregade er beva-ret saa forholdsvis mange, havde Karethmager Hamann sin Virk-somhed.

Gik man saa om ad Østergade, saa boede ud til Nytorv den gam-le Bager Harkjær, der for 50 Aar siden efterfulgtes af Sønnen A. M. Harkjær og denne igen af Sønnen Aage Harkjær. Nu er den høje Butikstrappe forsvun-det og Konditor Johs. Olsen har Forretning der.

Ved Siden af boede den gamle Blikkenslager Handest i et 1-Eta-ges Hus. Han havde det Hverv at passe Byens Brandsprøjte. Nu er Ejendommen jo bygget op, men Sønnen har stadig Blikken-slagerforretning der.

Den gamle Idyl paa Hjultorvet med gaard til højre. Nu er det Theaterbyg-afløst de gar,

Bryggeriet Carocksminde eje-des efter senere Apotheker Ber-telsen af Brygger Jensen, som overdrog det til sin Svigersøn Brygger Bredahl. Det var op-rindelig ikke blot Hvidtølsbryg-geri, men der bryggedes ogsaa bajersk Øl.

Paa Hjørnet af Østergade og Strandgade boede Karethmager Nielsen, og her havde Kjeld Ol-sen sin kendte Beværtning.

Hvor nu Dampmøllen er indret-tet, havde Agent Werner Bræn-devinsbrænderi.

Østerbakken var kun bebygget til op ad Skrænten, heroppe boe-de en Smed Jensen, der altid kald-tes Smed Jensen paa Bakken til Adskillelse fra hans Broder Smed Jensen i Nørregade.

I Strandgade laa to Købmands-gaarde. I den ene boede Køb-mand Jensen (nu Th. Christensens Forretning) og i den anden Køb-mand Heskjær (nu Aage Chri-stensens Forretning).

I Korsgade havde bl. a. Sejlma-ger Jacobsen og Manufaktur-handler P. Leerhøj deres Forret-ning.

Paa Hjultorv laa paa den ene Side Avlsbruger P. Agerholms smukke gamle Gaard, hvor sene-re Undéns nye Fabrik kom til at ligge. Musiker Zangenberg boe-de i et af Husene paa Hjultorv.

Gik man op igennem Storegade laa paa Nordsiden først Avlsbru-ger Mads Nielsens Ejendom, se-nere drev Sønnen Edvard Niel-sen Vognmandsforretning her, og Huset er endnu saa vidt uforan-

Et Kig fra St. Torv op ad Vestergade for 30—40 Aar siden med de forlængst forsvundne Træer ved Kirken og med Rendestensbrædterne i Gaderne.

dret og er stadig i Familiens Eje.

Saa fulgte Hotel „Aalborg“, som den Gang kun var en 1-Etages Ejendom. Den dreves i 70-erne af senere Etatsraad Helstrup, der som Vært og som Vinhandler var lige fremragende. Oprindelig var Vinlageret i Lillegade, men senere i Kælderen under Hotellets Sal, da Helstrup byggede denne. Indtil da havde der ikke været anden Sal i Thisted end Hotel „Thy“s.

I Ejendommen mellem Hotellet og Helstrups Privatbolig havde Thisted Bank i en Aarrække Lokaler.

I Naboejendommen, som nu er Slagter Klosters og som den Gang var et lavt Hus, boede Sadelma-

ud mod Torvet Kiilsgaard — det var den Gang et lavt 1-Etages Hus, som ejedes af Entreprenør og Værtshusholder Søren Kiil efter hvem Gaarden fik Navn. Den blev bygget op af Tømrer Brandi. I Hjørnebutikken havde en Broder til de to Forfattersøsken- de, Johs. V. og Thit Jensen, i flere Aar en Manufakturforretning „Messenborg“ — Thit Jensen op- holdt sig en Tid hos Broderen og fik den Gang sin første Fortæl- ling offentliggjort i „Thisted Amtsavis“. Vald. Hillers havde, før han flyttede til Hjørnebuti- ken, sin Butik ved Siden af Por- ten. Blandt dem, der har haft Forretning i denne Ejendom kan nævnes Uhrmager Hede, Bunt- mager Poulsen og Boghandler Breinholt Nørgaard.

Ejendommen ved Siden af var Prokurator Lykkes. Han havde selv Kontorer der og Sparekassen ogsaa, indtil den flyttede over i sin egen Ejendom. I den Butik, som nu Gartner Jespersen har, har bl. a. i den Tid, jeg husker,

Avlsbruger P. Agerholms smukke Avls-
ningen og Undéns Fabriker, der har
de lave Huse.

ger Bahner — Fader til Konsul Bahner, som havde Manufakturforretning i Ejendommen ved Siden af (nu Grosserer C. P. Clausens). Manufakturforretningen blev senere overtaget af Laur. Munch, der flyttede Forretningen først til Østergade og derefter til Hjørnet af Havnestræde og Storegade i den Ejendom, der nu er Snedker Hansens. Her havde O. C. Kappen Forretning i længst forsvunden Tid, og blandt dens Ejere har været Dampmøller A. T. Hove.

Paa det andet Hjørne til Havnestræde boede Bogbinder Sparvoth, og senere begynder Bager Odde sin Forretning her.

Derefter fulgte Konsul Johnsens Ejendom, hvor bl. a. Slagter Hillers og senere Slagter Lorentsen har boet. Og derefter kom Sparekassens Ejendom.

I senere Manufakturhandler Jac. Nielsens Ejendom havde Købmand P. Thykier Forretning, en Tid ogsaa Købmand, senere Bankbud Chr. Jørgensen.

I Vald. Smiths nuværende Ejendom havde Lyhne Nielsen Bagerforretning og senere Bager Lundbeck, indtil Vald. Smith købte den og byggede den op.

Svaneapotheket er bygget, da Apotheker Bertelsen ejede det.

Fotograf L. H. Grams store Ejendom er bygget af Fotograf Kolbye. I den har bl. a. Brorsen, Lammers og Chr. Toft haft Manufakturforretning.

Gaar man skraas over Gaden til den modsatte Side, saa laa her

boet Boghandler Sønderbech, Boghandler Chr. Nord **084**ft, Boghandler Wisborg og Buntmager Hyllested.

Hotel „Thy“ ejedes den Gang af Jørgen Larsen, og her var Byens eneste Sal. Theater blev der først indrettet senere, da „Thalia“ paa Kastet ophørte at være Theaterbygning og tilsidst endte som Jernstøberiet „Thy“.

Ejendommen paa den anden Side Skolestræde, som Snedker Kirkegaard byggede, tilhørte tidligere Guldsmid Bunch, der havde Forretning her.

I Naboejendommen havde den gamle Borgerskole Lokaler, og da den flyttedes, havde Callesøe, senere Kruse og derefter Prohaska Manufakturforretning her. I mange Aar ejede Dyrlæge Hald Ejendommen.

Paa den anden Side Havnestræde havde Modehandlerinde Frk. Petersen og Skomager Johansen Forretning — længere nede boede paa den Side af Gaden to Skomagere Georg og Jens Leerhøj, og i Snedker Jensens nuværende Ejendom Drejer Leerhøj (Fader til Manufakturhandler F. C. Leerhøj).

Paa Hjørnet til Havnen boede Skomager Sørensen.

*

Ja, det var Hovedtrækkene af, hvad jeg husker om den østlige Del af Byen og de Mennesker, som boede der, da jeg kom til Byen og i de nærmeste Aar derefter.

For de yngre er alle de mange Navne vel kun Navne, men jeg vil tro, at i hvert Fald mange af de lidt ældre vil kunne have Glæde af paa denne Maade at faa opfrisket Minder om dem, der har været deres Bysbørn, men hvoraf de fleste nu er borte — er rejst eller hviler paa en af vore Kirkegaarde.

A. Behr.

Nye Gadenavne i Thisted.

Alle Veje bliver til Gader og de „hjemmelavede“
Navne foreslaas erstattet med nye.

Vi kan lige saa godt have en Rødkaals Alle, som en
Mirabellavej, siger Viceinspektør Hald.

Paa Opfordring af Gade- og Vej-udvalget i Thisted har Viceinspektør Hald, der vel nok er den Mand, der er bedst inde i Byens Historie, udarbejdet Forslag til nogle nye Gadenavne til Afløsning af en Række „hjemmelavede“ og mindre heldige Navne.

Efter at Udvalget nu har holdt Møde med Viceinspektøren, har det vedtaget at forelægge Byraadet følgende Forslag:

Kronborgvejs Sidevej kaldes
Frilandsgade, Kastaniealle ---
Højmarksgade, Mirabellavej ---
Finsensgade, den nye Vej fra
Koopmanns Slagteri til Aalborg-
vej --- Limfjordsgade, Asylgade ---
Fredensgade, Tordenskjoldsgade
--- Hulgade, Margrethevej --- Dan-
marksgade, Rosenlundsgades Side-
vej --- Fælledgade, Sofievej --- Ro-
lighedsgade, Nørrealles Sidevej ---
Enggade, Bryggerivej --- Brygger-
gade, Hundborgvej --- Hundborg-
gade, Møllevej --- Møllergade,
Sygehusvej --- Bakkegade, Drags-
bæks Sidevej --- Tofftegade, Mun-
kevej --- Munkegade.

Sagen vil komme for i Byraads-
mødet paa Tirsdag, og --- tilføjer
Udvalgets Formand, Sanderhoff
Jensen, hvis Byraadet ikke har
Navne nok her, kan det finde Resten
i Kræcks blaa Bog, som vi vil ved-
lægge Sagen.

Der er taget alle topo- grafiske Hensyn.

Vi har bedt Viceinspektør Hald
fortælle lidt om, hvorfor han netop
har foreslaaet disse Navne.

— Vi kan jo ikke faa flere ret-
ningsbestemte Gadenavne, siger han,
da alle fire Verdenshjørner jo for-

vej foreslaar jeg kaldt Frilandsgade,
fordi den fører ud paa Marken, ud
paa det frie Land, og Kastaniealle
foreslaas omdøbt til Højmarksgade,
fordi den findes paa den høje Mark.
Det er ikke nogen Mand ved Navn
Højmark, vi opkalder.

Jeg maa maaske lige her ind-
føje, at det er Gade- og Vejudvalget,
der har ønsket alle de nævnte Gade-
navne ændret, saa det er altsaa ikke
noget, jeg selv har taget Initiativet
til.

Mirabellavej er ikke noget særlig
godt Navn til en Gade, der forbinder
Aalborgvej og Nørrealle og som
godt en Gang med Tiden kan blive
en ret stærkt benyttet Trafikaare.
Skulde vi fortsætte med Navne i
Smag med Mirabellavej og Kastanie-
alle, vilde den næste Gade i dette
Kvarter vel komme til at hedde Rød-
kaals-Alle eller Hvidkaalsgade. Jeg
foreslaar altsaa, at man kalder Mi-
rabellavej for Finsensgade. Niels
Finsen er et saa stort Navn, at man
godt kan forsvare ogsaa at opkalde
en Gade efter ham i Thisted, og
dertil kommer, at Gaden jo gaar tæt
forbi Sygehuset. Vi har jo allerede
brugt de store lokale Navne: Malthes
Conrad Bruun, J. P. Jacobsen og
Kold.

Skal den nye Gade hedde Limfjordsgade?

Til den nye Vej fra Koopmanns
Slagteri til Aalborgvejen, den der
nu skal brolægges med Stenene fra
Vestergade, havde jeg to Forslag,
nemlig Vegendahls Alle efter Kvar-
teret Vegendahl, og Limfjordsgade,
idet den jo gaar lige ned mod Lim-
fjorden. Gade- og Vejudvalget var
mest stemt for Limfjordsgade, og

Gang kaldt for Toften.

Vejene bliver Gader.

Saa har Udvalget ønsket at kom-
me af med Vej-Navnene ud fra den
Betragtning, at Færdselsaarerne i
en By burde hedde Gader. Derfor
foreslaas Bryggerivej døbt om til
Bryggergade, der er kortere og let-
tere at sige end Bryggerigade,
Hundborgvej til Hundborggade,
Møllevej til Møllergade, idet den
nemlig hedder Møllervej med r, og
Munkevej til Munkegade. Endelig
foreslaas det ret triste Navn Syge-
husvej erstattet med Bakkegade.
Saa er der samtidig taget Hensyn
til Topografien.

Hald har flere Navne i Posen.

Jeg havde mange flere Navne
med til Mødet, fortsætter Hald, men
foreløbig har man imidlertid ikke
Brug for flere. De kan saa foreløbig
lige og vente paa, at der skal kom-
me nye Gader. Der er f. Eks. Navne
som Thylandsgade, Vendsysselgade,
Ane Søesgade og Berregaardsgade for
at tage to Personligheder, der i sin
Tid har spillet en meget stor Rolle
i Thisted, Sonnesgade, efter Provst
Sonne, som stiftede den første Ar-
bejderforening i Danmark, Danne-
brosgade, samt Aalkjærsgade, Bli-
chersgade og Niels Juelsgade, ikke
mindst det sidste, da Niels Juel —
tilbragte sin Barndom i Torp ved
Ræhr.

Nu kommer det saa an paa, hvad
Byraadet vil sige til de nye Navne.
v. o. Thybo.

Menneskelige Idealer.

„Naturligvis kan der laves Moral
uden Gud,“ skriver Magister P. A. Ro-
senberg i en Artikel i „Dagens Nyheder“.
Men Spørgsmaalet er, om en Moral
uden Gud har Bærekraft, om den hol-
der, om den er konsekvent.

Det Menneskelige ved de rent menneskelige
Idealer, som man laaner fra Kristendom-
men uden at medtage dens Grundopfat-
telse: Lydigheden mod Gud, er, at de fun-
kterer i Fantasiens Verden. Retfær-
dighed, Kærlighed, Sandhed, Godhed o.
s. v. fungerer for den humane Etik
kun i det retfærdige, kærlige, sande og

Der er taget alle topografiske Hensyn.

Vi har bedt Viceinspektør Hald fortælle lidt om, hvorfor han netop har foreslaaet disse Navne.

— Vi kan jo ikke faa flere retningsbestemte Gadenavne, siger han, da alle fire Verdenshjørner jo forlængst er taget i Brug, og de fleste af Marknavnene i Byens Omkreds er jo ogsaa allerede optaget. Derefter har jeg i saa vid Udstrækning som muligt taget topografiske (naturbestemte) Hensyn. Kronborgvejs Side-

lagt en Transport- og Opholdsregning, som han efter Gildet ikke saa sig i Stand til at honorere. — Trods det smukke Opholdsvejr maa han derfor holde sig indendørs et Par Dage.

Egense Kloster

ved Aalborg er af Godsejer Sönnichsens Dødsbo solgt til Forpagter A. Bruun, Gl. Raastrup. Arealet er paa 400 Tdr. Ld., deraf 165 Tdr. Ager og Eng med 11 Tdr. Hartkorn, 225 Tdr. Ld. Skov og 10 Tdr. Ld. Have og Park. Der følger ingen levende Besætning med, idet Godset har været forpagtet ud. Overtagelsen finder Sted til Juni Termin.

Ejendomshandel.

Thomas Madsen, Bilstrup, har solgt sin Ejendom til Albert Nielsen, Hvidbjerg, Thy. Overtagelsen er sket.

Paa Kryds og Tværs

Fødselsdag.

Slagter Anton Møller, Tingstrup, fylder 50 Aar den 16. Maj.

Seminarist Munkholm Pedersen, Thisted,

er antaget som Vikar ved Grove Skole.

Paapasselig Vægter.

Hver Maaned uddeler Nattevagtselskabet en Sølske til den Vægter i hvert Distrikt, som har indgivet de fleste Rapporter om uaflassede Døre, ikke haspede Vinduer, løbende Vandhaner osv. Natvægter Ove Christensen, Margrethevej, Thisted, har allerede to Gange i Aar faaet en saadan Sølske som den mest paapasselige Vægter i Nordjylland.

Vejrudsigten.

Der er Udsigt til opriskende sydvestlige Vinde med tiltagende Skydekke og til Natterregn, senere Vinddrejning mod nordvest og paanyfaldende Temperatur.

hedde Limfjordsgade?

Til den nye Vej fra Koopmanns Slakteri til Aalborgvejen, den der nu skal brolægges med Stenene fra Vestergade, havde jeg to Forslag, nemlig Vegendahls Alle efter Kvarteret Vegendahl, og Limfjordsgade, idet den jo gaar lige ned mod Limfjorden. Gade- og Vejudvalget var mest stemt for Limfjordsgade, og det er jo egentlig ogsaa et kønt Navn.

Asylgade hed i sin Tid Frederiksgade, men da Asylet blev bygget, fik Gaden Navn efter det, idet man dog bibeholdt Navnet Frederiksgade paa Stykket fra Svinget ved Frederikstov og hen til Vestergade. Udvalget synes imidlertid ikke om Navnet Asylgade, og det har derefter antaget mit Forslag om at kalde den Fredensgade. Det er jo en stille og fredelig Gade. Det samme kan siges om Sofievej, og den kan man saa passende kalde Roligheds- gade eller Rolighedsalle. Navnet Sofievej har jo nok sin Oprindelse, men den er ret privat.

For flere Aar siden stod der udenfor den Ejendom, hvori Telefoncentralen nu har tilhuse, en Stenfigur forestillende Tordenskjold. Huset blev kaldt Tordenskjolds Hus og Gaden derefter Tordenskjoldsgade. Ved nu at kalde den Hulgade bevarer vi det gamle Navn, idet den oprindeligt har heddet Hulvejen, Margrethevej, der er opstaaet paa lignende Maade som Sofievej, kan man analog med Jyllandsalle passende kalde for Danmarksgade. Der har været Tale om at kalde Jyllandsalle for Jyllandsgade, men det er man gaaet bort fra igen, i hvert Fald foreløbig.

Bort med Sidevejene.

Rosenlundsgades Sidevej er et langt og meget besværligt Navn at sige, og saa er dette med Sidevej heller ikke videre originalt. Saa er Fælledgade meget bedre. Jorden omkring en By blev jo i sin Tid kaldet Fælleden, og ogsaa Thisted har haft sin Fælled. Enggade er ogsaa meget bedre end Nørrealles Sidevej, og dette Navn er ikke grebet lige ud af Luften, idet Vejen som bekendt fører ned mod Engen. Dragsbækvejs Sidevej er heller ikke særlig godt, og den bør derfor hellere hedde Toftegade. Den Jord, der laa nærmest Huse og Gaarde, blev jo en

uden Gud har Bættelse, om den holder, om den er Konsekvent.

Det skrøbelige ved de rent menneskelige Idealer, som man laaner fra Kristendommen uden at medtage dens Grundopfattelse: Lydigheden mod Gud, er, at de kun eksisterer i Fantasiens Verden. Retfærdighed, Kærlighed, Sandhed, Godhed o. s. v. eksisterer for den humane Etik kun i det retfærdige, kærlige, sande og gode Menneske, og det vil sige: — Intet Steds, hverken i Fortid, Nutid eller Fremtid!

Man forstaar, at Bjørnson smittede at „de“ i den Tro, at de alle var „go“; men det gik altsaa ikke, da det kom til Stykket, og Sandheden om de menneskelige Idealer gik op for ham. Skal de have forbindelse Magt over Egenkærligheden, saa maa de være forankrede i Virkeligheden.

Der maa være en, som er fuldkommen sand, retfærdig, kærlig, som tillige har Magt over Virkeligheden og drager Konsekvenser, naar Idealerne krænkes. Ellers er det hele moralske Apparat Hjernespinde, smukke Luftflotte, Seddelpenge uden Værd. Derfor er Moral uden Gud altid Blendværk, og over alle, bagved de moralske Principper, som skal kunne bære Livet staar et: Lydigheden mod Gud.

Eksemplet fra Thisted smittede.

Mislykket fynsk Forsøg paa Checkbedrageri over for Postvæsenet.

Odense (RB). Statspolitiet i Odense og Nyborg har i Gaar Morges anholdt en Checkbedrager Poul Frederik Krumbak, der i Aftes fra Odense Posthus afsendte en Postanvisning paa 850 Kr. til et fingeret Navn paa et Hotel i Nyborg. Han betalte med en Check, udstedt paa Fyns Landmandsbank, men Postassistenten i Odense fattede Mistanke, og en Undersøgelse viste, at Checken var falsk. Da Krumbak i Morges paa Nyborg Posthus vilde have Anvisningen, blev han anholdt og ført til Odense, hvor han straks aflagde Tilstaaelse. Krumbak, der er født i Malmø, har dansk Indfødsret og er bosiddende i Odense. For nogle Maaned siden gennemførte han et lignende Bedrageri over for Vedbæk Bank.

Diskontonedsættelse i Belgien.

Bruxelles. (RB). Nationalbanken nedsætter fra i Morgen sin Diskonto med ½ pCt.

Strid Modvind i Byraadet mod de nye Gadenavne.

Ingen Stemning for at forlade Vejbetegnelsen. — Skal den nye Vej hedde Vegendal? — Kun Tordenskjoldsgades Navneforandring modtages med Velvillie, men Uenighed om, hvad den skal hedde.

Thisted Byraad drøftede i sit Møde Tirsdag Aften den meget omtalte Indstilling fra Gade- og Vejudvalget, dels om Navne til de nye Gader og Veje i Byens Yderkanter, dels om Forandring af visse nu brugte Gadenavne. Medens Byraadet tog ret velvilligt paa den første Del af Indstillingen, var der absolut ingen Stemning for Omdøbning — med en enkelt Undtagelse: Tordenskjoldsgade — og ganske afgjort Modstand mod at forandre Vej til Gade. Indstillingen gav Anledning til en længere Diskussion.

Kritiken indledes.

Borgmesteren indledede Forhandlingen med at bemærke, at der jo her ikke blot var Tale om nye Navne, men i lige saa høj Grad om Forandring af benyttede Navne. En halv Snes Gader og Veje foreslaar Udvalget døbt om. Det er ingen let Sag at finde paa Navne, viser Indstillingen. Nogle af de foreslaaede Navne er ikke rigtig gode. Forandringen af de eksisterende Gadenavne kan jeg ikke gaa med til, dels fordi der ingen Grund er til det, dels fordi det vil give adskillige Udgifter og Ulejlighed. Vi skulde jo heller ikke bytte saadan om paa Gadenavnene, at Folk ikke kan finde hjem, naar de har været ude at rejse. Hvorfor skal Bryggerivej forandres til Bryggergade? Og at lave Hundborgvej om til Hundborggade er da helt forvildet (Rør!). Hundborgvej er ingen Gade, og det gamle Navn er da langt smukkere end det foreslaaede. Den nye Vej ude østpaa foreslaas kaldt Limfjordsgade. Hvorfor ikke lige saa godt lade den hedde Strandgade. Det er jo en Fortsættelse af denne Gade. Fælledgade skal vel hedde saadan, fordi den gaar ud til Fælleden, men naar Fælleden er bebygget, er Navnet forfæjlet. Enggade er ikke godt, vi har Engvejen i Forvejen... i det hele ta-

get synes jeg, vi skal tænke nærmere over den Indstilling, og Ændringer i bestaaende Vejnavne vil jeg ikke gaa med til.

Udvalgets Forsvar for de nye Forslag.

Sanderh. Jensen havde lagt Mærke til, at Forslag om nye Navne altid mødte Modstand hos Byraadene og især hos Borgmestrene. De sidste er altid Modstandere af alt nyt, og saa er det lige meget, om de er Socialdemokrater eller sorte. Hvis Folk ikke kan finde hjem, naar de har været ude at rejse, fordi Gadenavnet er forandret, bør de vente med at vende tilbage, til de er blevet ædru. Naar vi har foreslaaet nye Navne til gamle Gader, er det fordi vi synes, mange af de gamle Navne er trossede. Bor der nogen Sofie paa Sofievej? Jeg véd det ikke, men jeg tror det ikke. Enggade er godt nok, den kan ikke forveksles med Engvejen. Paa den sidste Vej kan der højst bygges 1 Hus til, i Enggade en halv Snes. Det bliver en rigtig Gade. Asylgade hed oprindelig Frederiksgade, saa blev der lagt et Asyl i den, og saa fik den Navneforandring. Skulde vi være konsekvente, burde den hedde Dronning Louises Børneasylgade. Men hvorfor i Himlens Navn skal en Gade hedde Asylgade, fordi der ligger et Asyl i den? Nu foreslaar vi Fredensgade. Hvad Limfjordsgade eller Limfjordsallé angaar, saa er det et smukt Navn, og det vilde da være helt hen i Vejret, som Borgmesteren foreslaar, at kalde en Vinkelgade paa Strandgade for Strandgade. Saa kunde vi lige saa godt kalde Jernbanegade og Storegade ved samme Navn. Paa Margretevej var der i sin Tid tre Margreter. Den ene af dem er død, og de to andre er flyttet — flyttet af Skræk over, at man kaldte Gaden op efter dem, fortælles der. Nu

bor der ikke en eneste. Det har vi undersøgt. Vi foreslaar at kalde den Danmarksgade. Saa har vi de tre Gader paa Rad: Danmarksgade, Jyllandsgade, Thylandsgade. Det synes vi, er godt. I øvrigt vil jeg foreslaa, at vi behandler hvert Gadenavn for sig.

Ingen Grund til at lave Vej om til Gade.

Mar. Jørgensen syntes, der skulde være en god Grund for at lave et gammelt Gadenavn om, og han var glad for, at den Vej, han bor paa, Dragsbækvej, havde faaet Lov til at beholde Vejnavnet (Sanderh. Jensen: Det er ogsaa en Vej!) og ikke blev til Dragsbækgade. Det er urimeligt at lave det kønne Vej om til det flade Gade. Lydmæssigt set er Vej langt bedre, og hvad Betegnelsen angaar, saa er Gade en samlet Bebyggelse, men alle de Veje, vi har, er netop Veje med spredt Bebyggelse, ikke Gader. Det er helt hen i Vejret at kalde dem for Gader. Det var rimeligt, at Beboerne i Skidenstræde i København ønskede Gaden døbt om — den kom til at hedde Krystalgade —, men de fleste Beboere i Thisted ønsker ikke deres Gade lavet om. Gader opkaldes efter bestemte Personer eller bestemte Forhold, ikke efter om der bor Margreter eller Sofier i Gaden. Det vilde være rart at faa Tordenskjoldsgade døbt om, men Hulgade med langt u, der er smukt, vil sikkert blive til Hulgade med kort u. Hvem holder af at bo i et Hul? Limfjordsvej vil være meget kørnere end Limfjordsgade. Hvorfor skal Sofievej døbes om? Sofie er da et kønt Navn. Jeg havde en Bedstemor, der hed saadan, og det Navn er da lige saa kønt som Thylandsgade. Paa Borgmesterens Udtalelser kan man tydeligt høre, at han bor paa Bryggerivej, men Bryggervej er da langt bedre. At Hundborgvej skulde hedde Hundborggade, vil jeg stemme imod. Det lyder jo rædsomt. Møllergade er meget tungere end Møllevej. Hvorfor Sygehusvej skal hedde Bakkegade, forstaar jeg ikke. De Syge kommer sig saamænd lige hurtigt for det. Munkevej skal naturligvis hedde Munkevej og ikke Munkegade. Men nu, man er i Færd med at lave Navnene om, begriber jeg ikke, hvorfor man ikke stryger det grimme, irrtetsigende Nytorv og giver Torvet dets gamle, ejendommelige Navn Kringeltorv tilbage. Endelig synes jeg, Plantagevej bør afskaffes og hele Ga-

den hedde Bisgaardsgade, ikke blot den uanselige lille Stump, der nu bærer Navnet.

Der skal være Mening i Gadenavnene.

Sanderh. Jensen definerede Forskellen mellem Gader og Veje derhen, at Landeveje ikke har jævn Bebyggelse og Fortove, hvilket Gaderne har. (Frk. Aaberg: Gl. Kongevej!). Ja, det er vist ogsaa omtrent det eneste Navn, der kan nævnes paa en Vej, som i Virkeligheden er en Gade. Men der er jo ogsaa et gammelt konservativt Styre, der intet nyt ønsker. Der skal være Mening ogsaa i Gadenavne, men f. Eks. paa Kastanieallé har der aldrig været Kastanier. (Afbrydelse: Jo, der har!). Saa er de i hvert Fald vokset nedad. Tordenskjoldsgade hed i sin Tid Hulvej, men saa blev der bygget en Hjørneeiendom med en Figur af Tordenskjold, og derefter blev Gaden til Tordenskjoldsgade. Nu foreslaar vi at føre Navnet tilbage til den gamle Form som Hulgade. Beboerne paa Sofievej ønsker gerne Gadens Navn forandret til Thylandsgade. Sygehusvej har aldrig faaet noget officielt Navn, og hvis den hedder noget, er det P. Mikkelssensvej, men skal den have Navn, maa det vedtages i Byraadet, og saa er det naturligt, at den kommer til at hedde Bakkegade.

Degnevang og Vegendal.

Hvid fandt det rimeligt at dele Forhandlingen i to Dele, een om Navnene til de nye Veje og een om Navneforandringen. Hvorfor er Kastanieallés Tværvej ikke kommet med? Denne Sag bør til 2. Behandling og de Veje tages med, der er glemt. Hos adskillige Beboere i de Gader, der foreslaas omdøbt, er der nogen Misforståelse med de nye Navne, og der er ingen Grund til at genere Folk. De bør have Lov til at udtale sig om Navnene. I Stedet for at kalde Sidevejen til Dragsbækvej for Toftegade eller Toftevej kunde jeg tænke mig at bevare det gamle Degneavn derude. Det har jo oprindelig heddet Degnefordeerne derude. Men Degnevej eller Degnegade ly-

der ikke godt. Jeg kunde tænke mig, at vi hverken brugte Vej eller Gade og i Stedet kaldte Vejen for Degnevangen. Det er endnu mere yderligtgaende end Gade- og Vejudvalgets Forslag. Jeg er nemlig endnu mere revolutionær end Sanderh. Jensen, for han er kun revolutionær Konservativ. Forslaget Limfjordsgade er jeg ikke tilfreds med. I Stedet vil jeg foreslaa Navnet Vegendal. Ikke Vegendalgade eller Vegendalvej, men slet og ret Vegendal, selv om det maaske bliver lidt vanskeligt at faa Navnet bort fra Krydset ved Aalborgvej. Forandringen fra Vej til Gade kan jeg ikke gaa med til. Det er hverken nødvendigt eller kønt. Kan man ikke kalde Tordenskjoldsgade for Hulgaardsvej? Saa faar vi det gamle Navn frem igen og bliver alligevel fri for Hullet.

Altsammen pæne Navne.

Holger Sørensen vilde gerne være med til at kalde den foreslaaede Limfjordsgade for Vegendal slet og ret. Det bliver ligesom det smukke Navn Kastet hverken Gade eller Vej. At kalde Vejen for Strandgade er helt hen i Vejret. Tal anbefalede i øvrigt Forslagene Fredensgade, Danmarks-gade, Jyllandsgade og Thylandsgade. Det er altsammen pæne Navne. Det samme gælder Forandringen af Bryggerivej til Bryggergade, selv om vi risikerer, at Borgmesteren ikke kan finde hjem...

Form.: Det var ikke mig selv, jeg sigtede til. Og for Resten bør jeg ikke paa Bryggerivej, men i Dr. Louisegade!

Holger Sørensen: Jeg beder undskyldte! Holde Borgermøde om denne Sag kan vi ikke. Skal vi have en Ændring, maa Byraadet selv træffe Afgørelsen. I øvrigt havde Sanderh. Jensen lovet at tage Kraks Vejviser med op til Mødet i Aften (Munterhed). Der er Navne nok at vælge imellem. Men desværre har han glemt Bogen!

Asylgade — Fredensgade: et og det samme.

Mar. Jørgensen: Det er farligt at kalde en Gade Fredensgade. Hvad

kunde det ikke blive til, hvis der kom Folk i den, som reves og sloges! Men for den Sags Skyld betyder Asyl jo ogsaa Fristed, det Sted, hvor man søger hen for at faa Fred... saa der er slet ingen Grund til at forandre Navnet Asylgade til Fredensgade!

Sanderh. Jensen: Vi har jo Vegendal i Forvejen. Men lad os bare faa Indstillingen tilbage, saa kan vi til næste Gang igen faa en rask lille Debat. Vi skal nok finde paa et interessant Navn, der kan give Anledning til Meningsudveksling. Der er Sorg og Klage nok, saa det er slet ingen Skade til ogsaa at faa noget oplivende ind i Byraadsforhandlingerne.

Strækningen udefter fra Østerbakken: Aalborgvej?

Hvid: Efterhaanden som der bliver stadig mere Bebyggelse paa Aalborg Landevej, vil det være naturligt, at Strækningen fra Østerbakken og udefter faar fælles Navn. Og til den Tid vil Vegendal ikke kunne forveksles. Det Navn vil da forsvinde fra Aalborg Landevej.

Ravnemose fandt det ogsaa naturligt, om Bebyggelsen fra Østerbakken udefter blev kaldt for Aalborgvej og var Tilhænger af, at den nye Vej kom til at hedde Vegendal. I øvrigt var han Modstander af alle Navneforandringer med Undtagelse af Tordenskjoldsgade.

Frk. Aaberg foreslog denne sidste kaldt for Hulvej, som den gamle Betegnelse var. Det vil altid blive udtalt med langt u.

Form.: Nu gaar Sagen saa tilbage til Gade- og Vejudvalget, og baade dettes og Byraadets øvrige Medlemmer kan saa se, om Aanden kan komme over dem i Sommertiden, saa vi kan faa virkelig gode Navne frem til næste Gang...

Og derved blev det.

Nyt Forslag til nye Gadenavne i Thisted.

Vegendalvejen, der aabnes for Trafiken om et Par Dage, men først bliver helt færdig til Foraaret, kommer ikke med i denne Omgang.

I Thisted Byraads Møde paa Tirsdag vil der fra Gade- og Vejudvalget foreligge et nyt Forslag til nye Gadenavne i Thisted. Som det vil huskes, fremkom Udvalget en Gang i Foraaret med en meget lang Række Forslag dels til Gader og Veje, der ikke tidligere havde haft noget officielt Navn og dels til en Del andre Gader, hvis Navne man kunde ønske ændret, fordi de ikke havde noget med Byens og Egnens Historie eller Topografi at gøre. En stor Del af Ændringerne bestod dog blot i, at man lavede Betegnelsen -vej om til -gade. Viceinspektør Hald, der jo bedre end nogen anden kender Thisted Bys Historie, havde været taget med paa Raad, og mange af de Navne, der var fremme, var baade smukke og typiske for Byen. Alligevel fandt Byraadet, at det var en alt for gennemgribende Forandring, Gade- og Vejudvalget foreslog, og Sagen blev derfor henlagt, idet man henstillede til Udvalget at fremkomme med en ny Indstilling, der i højere Grad bevarede de gamle, indarbejdede Navne.

Udvalget havde tænkt at ville komme med de nye Navne efter Nytaar, men da Statistisk Departement har bedt om at faa en Fortegnelse over Byens Gader inden den 15. December, besluttede man at fremskynde Sagen for at faa de nye Navne med, og derfor blev Gade- og Vejudvalget sammenkaldt til Møde i Aftes.

De nye Forslag.

Resultatet blev følgende:

Udvalget foreslaar, at Parkalle

og Kastaniealle kaldes Solbakkevej, Parkvej — Solkrogen, Kastanialles Tværvej — Solhøjvej, Kronborgvejs Sidevej — Baunevej, Rosenlundsgades Sidevej — Rolighedsvej og to andre Veje paa Solbakkens Jorder, der ikke tidligere har haft noget Navn, henholdsvis Skraaning og Bakkevej. Endvidere foreslaar man at kalde Nørrealles Sidevej for Enggade og Dragsbaksvejs Sidevej for Toftevej, medens Vejen mellem Skolegade og Kongensgade benævnes Vægtergangen.

Som man ser, er de nu foreslaaede Forandringer ikke nær saa omfattende som den første Indstilling. Man foreslaar ikke længere nogen Veje lavet om til Gader, men har dog bibeholdt det meget forstaaelige Ønske om at komme bort fra den kedelige Betegnelse: Sidevej.

Den nye Vej i Vegendal bliver ikke døbt denne Gang.

— Hvorfor er den nye Vej i Vegendal, den som man i sidste Indstilling foreslog kaldt Limfjordsgade eller Limfjordsvej, ikke taget med denne Gang, spørger vi Udvalgets Formand, Stenhuggerm. Sanderhoff Jensen.

— Den bliver ikke færdig før til Foraaret paa Grund af det regnfulde Vejr, lyder Svaret, og før den Tid er der derfor ingen Grund til at give den Navn. Hvad den skal hedde, ved jeg ikke, men vi kunde maaske holde en Konkurrence om det bedste Navn, hvori alle Byens

Borgere kunde deltage. Vi holder nu inde med Brolægningen af Vejen for i Aar, men om et Par Dage vil den blive aabnet for Trafiken, saa vi kan bryde den gamle Vej op. Vi kan jo ikke forlange, at Folk skal køre helt nedom Østerbakken, hvis de ikke har noget at gøre der. Saa længe Vejret tillader det, vil vi fortsætte med Fortovsarbejderne langs Vejen, og straks til Foraaret vil den resterende Del af Kørebanen blive brolagt. Den nye Vej faar jo en hel Del Betydning for Byens Trafik, og det er derfor ogsaa muligt, at der vil blive foranstaltet en lille Festlighed i Anledning af dens Aabning, og saa kunde den jo passende blive døbt samme Dag med det Navn, som vi altsaa endnu ikke kender.

E—g.

Thisted.

Thisted fik allerede under Frederik den 1. Købstadrettigheder, men havde dem dog til Dels i Forvejen.

I Følge et Brev af 1524 tillod Kongen for Biskop Styge Krumpens Skyld, at

„hans og Børglum Bispedømmes Undersaatter, Borgmester, Raadmand og menige Borgere i Bispedømmets Købstad Thisted maatte til evig Tid nyde, bruge og beholde fri Købstadret og Byfred, Sejlads, Handel og Købmandskab og alle andre Rettigheder, som Kongens og Kronens Undersaatter, Borgmester, Raadmand og menige Borgere i Viborg.“

I 1528 fik Biskoppen Stadfæstelse saavel paa Thisted som paa Mariastads, forhen Sæbys Privilegier m. v. med Tilføjelse, at der ikke skulde lægges nogen ny Købstad ved Haffwitzør (nu Hovsør) eller andet Steds. Dette Haffwitzør eller Horør (Østerild Sogn, Hillerslev Herred) rivaliserede allerede tidligere med Thisted, og da en Borger i denne By, Jep Lauridsen, var kommet tilbage fra Herredagen i Odense 1527 og udsprede det Rygte, at Kongen og Rigsraadet vilde afskaffe de smaa Købstæder: Grenaa, Hobro, Lemvig og Thisted, bevirkede dette, at adskillige besluttede at bygge paa Horør. Vedkommende blev tiltalt af Styge Krumpen, og denne Sag dannede formentlig Baggrunden for Stadfæstelsen i 1528.

I 1532 tillod Frederik den 1. imidlertid, at Borgerne i Horør maatte være skattefri i 5 Aar og, velsagtens for at de kunde have lettere ved at ernære sig og opbygge Byen, være toldfri over hele Riget. Rivaliseringen vedblev saaledes og i 1536 udstedtes

Thingsvidner, hvorved Riddersmandsmænd og Herredsmænd erklærede, at Thisted laa dem belejliger som Købstad end Horør. Denne Strid endte ogsaa til sidst til Fordel for Thisted.

I 1542 blev der af Borgmester, Raad og Menighed i Thisted tftl Kongen klaget over, at Byen tyngedes af for store Skatter, og det blev derefter paalagt fire Adelsmænd at samles i Thisted for at taksere den aarlige Byskat til Kongen og Kronen.

De fire Mænd ansatte derefter Byen til en aarlig Byskat til Kongen paa 100 Mark Dansk, hvorhos den skulde svare til „anden kongelig Tynge“ som andre Købstæder. De fire Herrer indberettede dernæst, at de maatte holde for, at hvis Thisted skulde være Købstad og give den aarlige Byskat og kongelige Tynge, kunde Horør „ikke blive ved Magt uden Thisted Bys store Trængsel og Fordærvelse“.

Endelig stadfæstede Christian d. 3. i 1545 Thistedes Privilegier og bestemte, at Byen skulde give 100 Mark i aarlig Byskat og 100 Mark aarlig i Afgift og Landgilde for Kronens Jorder og Ejendomme, som brugtes af Byen. I et Brev af 1546, hvorved Borgerne fik Hillerslev Mark, bestemtes fremdeles, at de derfor skulde give Kongen aarlig 24 Mark i „god Mønt“.

Samme Aar lod Borgerne paa Hassing Herredsting, og maaske ogsaa paa de andre Herredsting i Thy, deres Privilegier læse, derunder ogsaa et af 1505 indeholdende Forbud mod Forprang og Handel af uberettigede indtil 4 Mil fra Byen.

Byen blev derefter bestandig behandlet som Købstad og findes opført paa saa godt som alle Fortegnelser over Købstæderne.

Krigergraven paa Søndre Kirkegaard i Thisted.

—o—
Et Minde fra 64.

De to danske Soldater, der kom til at hvile her, fjernt fra deres Hjemstavn.

Det var under det sidste Kongebesøg i Thisted, at Byens Borgere blev gjort opmærksomme paa, at der her i Byen fandtes en Krigergrav — et Minde fra den for Danmark saa sørgelige Krig i 1864. Kongen aflagde et Besøg ved Krigergraven paa Søndre Kirkegaard og gjorde ved denne Lejlighed opmærksom paa, at Flagstangen, der er rejst paa Graven, manglede Snor, for at man kunde flage. Da Kongen var rejst, blev der anskaffet baade Snor og Flag af Forsvarsbrødrene i Thisted, og en enkelt Gang om Aaret har Flaget siden været hejst paa Krigergraven, sikkert glemt af de fleste. Dog Forsvarsbrødrene i Thisted havde ikke glemt Graven, og for nylig ansøgte denne Forening Byraadet om 200 Kr. til Gravens Istandsættelse — hvilket Byraadet straks bevilgede, da man havde et Fond paa 1300 Kr. til Understøttelse af faldne Krigeres Efterladte, hvorfra Pengene kunde tages, da dette Fond for Tiden ikke er i Virksomhed.

Krigergraven paa Søndre Kirkegaard er nu gjort i Stand og fremtræder i sin nye Skikkelse som et værdigt Minde for de to Fædrelandsforsvarere, der blev stedte til Hvile langt fra deres Hjemegn.

Thi det er jo ikke Soldater heroppe fra, der ligger begravet her, men derimod Sønderjyden Frederik Albertsen, 27 Aar gl., fra Holebøl i Husum, Dragon i 3. Regiments 1. Eskadron, og den 23-aarige Fynbo Rasmus Nielsen fra Aarslev ved Odense, Infanterist i 19. Regiments 7. Kompagni, begge afgaaet ved Døden paa Thisted Sygehus henholdsvis den 8. og 9. Juli 1864 og begravet paa samme Dag, nemlig den 12. Juli 1864, hvorom „Thisted Amtsavis“ fra den 14. Juli 1864 skriver:

„I Tirsdags begravedes tvende danske Soldater, som vare afgaaede ved Døden paa det herværende Lazaret ... Et ualmindeligt talrigt Følge af alle Stænder ledsagede de Hedengangne til Graven, der ligesom Kisterne vare

Forsvarsbrødrene i Thisted havde ikke glemt Graven, og for nylig ansøgte denne Forening Byraadet om 200 Kr. til Gravens Istandsættelse — hvilket Byraadet straks bevilgede, da man havde et Fond paa 1800 Kr. til Understøttelse af faldne Krigeres Efterladte, hvorfra Pengene kunde tages, da dette Fond for Tiden ikke er i Virksomhed.

Kriggergraven paa Søndre Kirkegaard er nu gjort i Stand og fremtræder i sin nye Skikkelse som et værdigt Minde for de to Fædrelandsforsvarere, der blev stedte til Hvile langt fra deres Hjemegn.

Thi det er jo ikke Soldater heroppe fra, der ligger begravet her, men derimod Sønderjyden Frederik Albertsen, 27 Aar gl., fra Holebøl i Husum, Dragon i 3. Regiments 1. Eskadron, og den 23-aarige Fynbo Rasmus Nielsen fra Aarslev ved Odense, Infanterist i 19. Regiments 7. Kompagni, begge afgaaet ved Døden paa Thisted Sygehus henholdsvis den 8. og 9. Juli 1864 og begravet paa samme Dag, nemlig den 12. Juli 1864, hvorom „Thisted Amtsavis“ fra den 14. Juli 1864 skriver:

„I Tirsdags begravedes tvende danske Soldater, som vare afgaaede ved Døden paa det herværende Lazaret ... Et ualmindeligt talrigt Følge af alle Stænder ledsagede de Hedengangne til Graven, der ligesom Kisterne vare smykkede med utallige Kranse. Garderne vare ligeledes bestrøede med Grønt og Blomster, og fra Huse og Skibe vajede Dannebrog paa halv Stang. Befolkningen lagde kort sagt paa mange Maader for Dagen sin levende Deltagelse for Fædrelandets Forsvarere.“

Hvorledes er nu disse Soldater kommet helt her op til Thisted og indlagt paa Sygehuset? vil adskillige sikkert spørge. Forklaringer herpaa ligger deri, at 4. Armé-Division under Ledelse af Generallojtnant Hegermann Lindencrone under sit Tilbagetog op gennem Jylland passerede over Mors til Thisted og derfra til Frederikshavn, hvorfra en stor Del af Tropperne udskebodes til Øerne. Overførslen af de danske Tropper fandt Sted i Dagene fra 15. til 20. Marts 1864 og særlig

09.9

Th. Amts Tid. 14/7. 36.

Thisted's gamle Raadhus

der afløstes i 1853 af det nuværende.

Byraadet bestemte jo forleden, at nu skulde »Brinkmanns Ejendom« nedrives snarest, og jeg turde derfor ikke — skønt Hr. Museumsforstander Hald er paa Sommerrejse — længere opsætte mit paatænkte Arbejde ved — paa Grundlag af Thisted Museums Maleri fra 1820 — 30 — om muligt at udfinde den Firkant paa Store Torv, hvorpaa det — paa Maleriet afbildede — gamle Raadhus havde ligget. Dels er det nemlig — os bekendt — det eneste Billede af dette Raadhus, der eksisterer, dels forsvinder, naar Brinkmanns Ejendom er nedrevet, de — i Retning af Pladsbestemmelse — eneste sikre Pejlinger med denne og Kirketaarnet.

Den 10. ds. foretog jeg da — assisteret af Hr. Politibetjent Helge Hald — disse Pejlinger og Undersøgelser og endte med at slaa 4 smaa Træpæle ned mellem Brostenene paa de præsumerede 4 Hjørnepunkter. Jeg maa i den Henseende henvise til min Indberetning herom til Thisted Museum, der vil blive tilgængelig, naar Hr. Hald er kommen hjem, men maaske kunde det interessere Medborgere at faa en ganske kort Underretning om Resultatet nu.

Den præsumerede Firkant — Raadhuset 22 Alen langt, 15 Alen bredt — med Facade ud mod det daværende Torv og Magasin du Nord, Langgaards Forretning (dengang Provst Hertels Bolig), ligger

ca. 9 Alen Nord for Brinkmanns Hus, ca. 13 Alen Syd for Hotel »Royal, ca. 33 Alen Vest for Magasin du Nord og ca. 32 Alen Øst for det nuværende Raadhus, hvilket altsaa vil sige: paa det nærmeste midt paa Store Torv eller ca. 12 Alen nedenfor Chr. IX. Statue. Kirkegaarden gik da helt ned til det daværende Torv. Dette var altsaa ca. 44×33 = ca. 1452 Kv. Alen stort, medens Store Torv er ca. 80×44 = ca. 3520 Kv. Alen. Mellem Brinkmanns Hus og Raadhuset var en Gitterport med Indgang til Kirkegaarden.

Naar det bliver Tørvejr, drister jeg mig til uden videre at overmale de 4 Brosten, der betegne de af mig præsumerede 4 Hjørner af det gamle Raadhus, saa at de, der interessere sig derfor, let kan finde Firkanten, hvis nordlige Side er helt ude paa Store Torvs nordlige Kørebane, ca. 13 Alen Syd for Boghandler Pors' vestligste Vindue.

Dersom, hvad jeg antager, Torvet skal lægges helt om og Brostenene altsaa tages op, vil der blive en god Lejlighed for Thisted Museum til at grave nogle smalle Rønder og at kontrollere det Resultat, jeg er kommen til.

Thisted, den 14. Juli 1936.

H. Billeskov Jansen,
Overretssagfører.

Store Torv før og nu.

Torvets Benyttelse. — De skiftende Raadhuse og andre Bebyggelser paa Torvet.

Store Torv — ja, nu vil det snart kunne bære sit Navn med Rette. Det har vel hidtil knapt været Tilfældet, omend det vel nok var det største af Byens Torve, hvad jo ogsaa Navnet tyder paa, endda ogsaa, da Raadhuset laa helt nede midt paa det.

Storetorv var Byens ældste Torv og det centrale Sted i Byen. Der samledes man og drog i Processioner til Grundlovsfest, til Fugleskydning, og hvad nu ellers Borgene kunde samles til.

Her samledes den gamle Borgervæbning og drog under Musik, fulgt af Kvinder og Børns beundrende Blikke, til Øvelsespladsen paa Kappelsten, og paa Torvet „traadtes af“, naar Fanen var afleveret paa Raadhuset.

Paa Markedsdage og lign. var Torvet fyldt af Boder. I lange Rækker stod Sælgekonerne bag de smaa Boder med fristende Herligheder, og med Træ- eller Lærredstag over. Midt paa Torvet tronedes Honningkagemanden fra Kristiansfeldt i sit store Telt med de fristende og stærkt duftende Kager i Hjerteform og med paaklæbte Vers. Paa Torvedage var det Slagterne og Grønthandlerne, der næsten kunde fylde Torvet, og i ældre Tid afholdtes Auktionerne der. Folkethingsvalg (helt til 1915), Kongemodtagelse, og andre store Begivenheder, foregik paa Storetorv, ja selv Nytaarsaften er det Torvet, som drager ældre og unge til sig, der er det nemlig det foregaar; de største Kanonslag, Raketterne, og de svirrende næsvis „Sværmere“ gemmes altid til Torvet, hvor man ved de bliver beundrede af et stort Publikum.

De gamle Raadhuse.

Hvorledes Torvet saa ud i gammel Tid? Smaat nok, hvis det saas af Nutidens forvante Mennesker, men maaske stort og imponerende, set af Datidens. Et Raadhus, eller „Gildeshus“, som det allerførste Raadhus kaldtes, har man fra tidligere Tid haft paa eller ved Torvet.

„Gildeshuset“ skænkedes af Kristian d. 3. 1546, og laa „synden op til Tysteds Kirkegaard“, og beboedes da af Sognepræsten Hr. Thomas. Det maa have ligget paa eller ved Storetorv, da Bytinget fandtes her i det 17. Aarh. (P. L. Hald, Thisted Købstads Hist. 1924).

Omkr. 1746 opførtes et Raadhus i Niels Leegaards Have ved Torvet, et 1. Etages Hus paa 7 Fag af Mur- og Bindingsværk og teglhængt. I 1803 var det saa forfaldent, at man nedbrød det, og opførte et nyt til ca. 3400 Rdlr. omtrent midt paa Torvet, saaledes at Facaden laa i Flugt med Raadhusstræde. Bygmesteren hed Stilling — i 1804 fik han efter Anvisning udbetalt 801 Rdlr. 4 M. 3¼ Sk., vel nok kun en Del af Licitationssummen. Medens Raadhuset opførtes, afholdtes Tinget i „Wolfes Stue“. Peder Vulff boede i Storegade paa nordre Side, saa det maa nok have været hos ham Tinget er afholdt.

Dette Raadhus, hvoraf Thisted Museum ejede et Maleri, maa have været bygget mindre godt, thi først i 1850'erne nedreves det og i 1853 opførtes det nuværende, dels paa Torvet og dels paa en Grund, som frasolgtes Kirkegaarden.

Det gamle maa have været opført af Bindingsværk, altsaa det som opførtes omkr. 1746, thi i 1769 havde Anders Vestergaard tjæret det, hvortil gik 16 Potter a 5 Sk.

Tinghusets Loft anvendtes ogsaa som Kornlager. I 1770 havde Mads Ilum sit Korn der.

Det nuværende Raadhus og Torveudvidelsen den Gang.

Allerede i 1849 begyndte man at arbejde for at faa et nyt Raadhus, da det gamle fra 1804 var blevet uhensigtsmæssigt, med Hensyn til Plads, og Bekostningen ved de altfor store Reparationer. Udvidelse af Storetorv er der ogsaa tænkt paa ved samme Lejlighed; man finder den endda meget nødvendig, idet man saa kunde erhverve

en Gymnastikplads til Skolebørnene, da man ikke længere kunde beholde den hidtil afbenyttede Plads vestfor Kirken. (Det nuv. Frederikstorv.)

Købmændene Fjeldgaard og Werner udarbejdede Forslag til Indretningen af det nye Raadhus og anfører, at for at opnaa de nødvendige Lokaler, vil der udfordres en større Byggeplads end den, hvorpaa det nuv. Raadhus staar, og for at udvide og forskønne Torvet vil man andrage om at faa den nye Raadhusbygning rykket 5 Alen vestligere end Hjørnet af Brinkmanns Gaard mod Kirkegaarden, og i en Ansøgning til Stiftsøvrigheden 1851 hedder det bl. a.: „... man maa derfor være betænkt paa at udfinde et bequemt Sted for denne Bygning, og troer at dette allene vil kunne opnaaes, naar den nye Raadstue opføres længere tilbage paa Kirkegaarden, hvorved ikke alene Bygningen vilde kunne faae den fornødne Plads, men Torvet tillige enholde en høist nødvendig Udvidelse, hvortil der ved mange Lejligheder føles stor Trang. Den Omstændighed, at den hidtil afbenyttede Kjørevei til Kirken, derved aflægges, kan formeentlig ikke komme i Betragtning, da den Vej nu herefter er bestemt til at være i Vestergade ved østre Ende af Jomfru Reesens Hus — (i 1813 Matr. Nr. 165, tilh. Købmand Nicolai Reesen). Vi henvender os derfor til den høie Stiftsøvrighed med ærb. Bøn om, at et Stykke af Thisted Byes gamle Kirkegaard maatte overdrages til Thisted Commune mod en passende Erstatning.“

Byen fik Jorden mod en Erstatning til Kirken af 150 Rd., og nu forestod der et større Stykke Jordarbejde, da Raadhuset jo blev gravet ind i det mod Vest stærkt stigende Terræn.

Her i det nordøstlige Hjørne af den gamle Kirkegaard havde Landsognene Tingstrup og Faartoft gennem Tiderne begravet sine Døde (P. L. Hald, Thisted Bys Hist. 1924), men ved Vestergades Udmunding i Torvet og Raadhusets Opførelse blev dette Parti af Kirkegaarden bortført. De mange Ben blev efter Sigende anbragt i den lille Høj, som laa mellem østre Skole og Møllen. Højen er for nogle

Aar siden sløjfet, men de fleste erindrer den endnu.

Tidligere Afgravninger paa Torvet.

Der har før i Tiden været foretaget Jordarbejder paa og ved Storetorv. Det maa jo have været et vanskeligt Terræn, saa den Regulering, der nu skal foretages er vel heller ikke den sidste.

I 1769 fik Anders Vestergaard og Peder Enggaard for 7 Dages Arbejde ved at grave Jorden fra Tinghusets Fod og bære udj Gaden, samt ogsaa for at lægge Trappestenen omkring, 2 Rd. 1 M. 8 Sk.“ Nogle Dage senere fik Søren Ladegaard af Tingstrup „for bemeldte Jord at bortføre, som var 30 Læs, a 2½ Sk., ialt 4 Mark 11 Skill.“

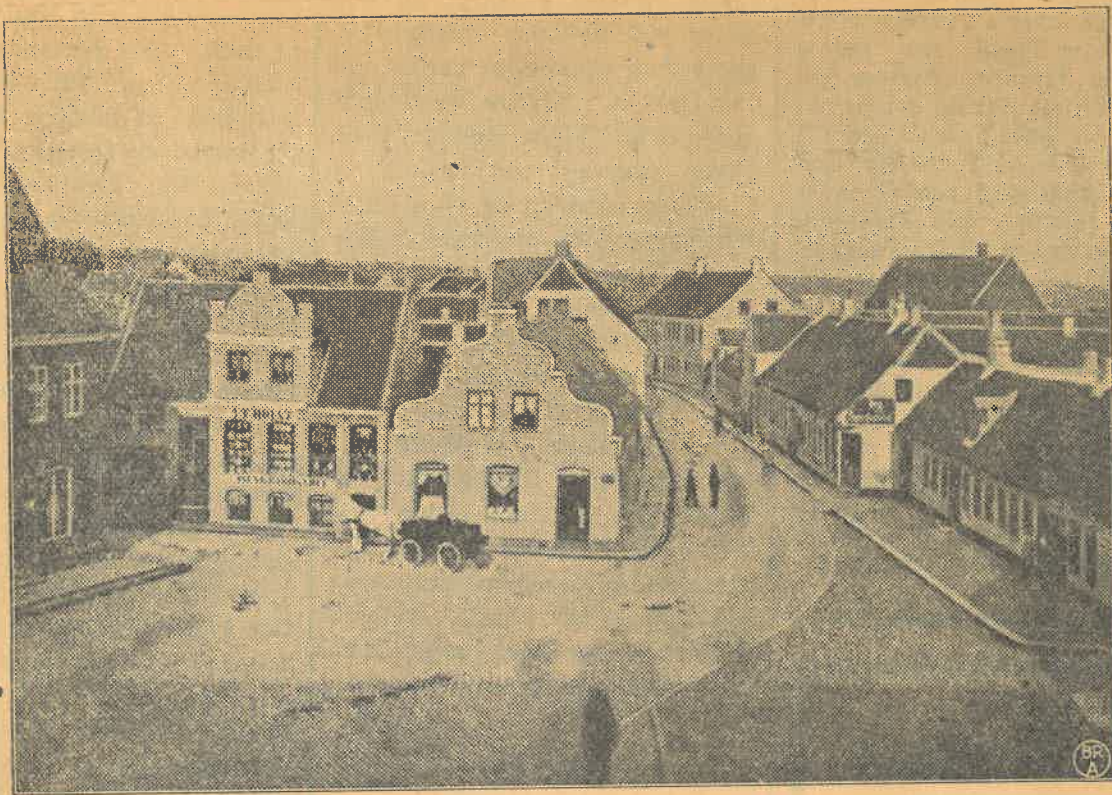
Det maa have været strengt for den gode Søren, for Jorden, alle de 30 Læs, maatte han bære ud ligesom de andre, men han fik dog 8 Skill. til en Riskurv.

Bebyggelsen omkring St. Torv.

Bebyggelsen omkring Store Torv har været forskellig gennem Tiderne. I det 17. Aarh. var der aabent mod Nord, da Kirkegaarden jo den Gang strakte sig omtrent ned til Midten af Torvet. Mod Syd laa „Sal. Peder Madtzøns Gaard“, Stedet, hvorpaa Brinkmanns Gaard nu er nedrevet. Amtmanden, Oberst, Konferensraad Barthold Hauch (1780—1793) boede her i 1781.

I 1813 beboedes Ejendommen af Krigsassessor Lützhøft, senere af Købmændene Jens Hedegaard og Poul Erslev, og bestod da af Forhus, Sidehus, Stald og Lade. Ejendommen, som nu er nedrevet, opførtes 1885, men gennem Aarene modernisehedes den af og til.

I 1781 laa mod Nord en firelænget Gaard bestaaende af et 1. Etages Forhus af Mur og Bindingsværk med Tegltag. Et Tværhus eller Lade mod Nord, ligeledes af Bindingsværk med Straatag, samt to Sidebygninger mod Øst og Vest, begge af Bindingsværk og med Tegltag. Gaarden beboedes da af Landsdommer, Justitsraad og Byfoged de Steensen, som 1771 blev Byfoged i Thisted. Her laa endvidere 2 Gaarde, tilhørende Poul Ladegaard og Madame Rasmussen. Pouls Forhus var 2 Etagers høj,

Et Billede fra Storetorv i 60'erne. Den lange 1-Etages Bygning til højre er Kiils Gaard, derefter følger Schönbechs Bogbinderforretning, Hotel „Thy“ og i Baggrunden den gamle Skolebygning. Midt for ses Købmand Leerhøys Forretning i den gamle Præstegaard, der blev solgt, da den nuværende Præstegaard byggedes 1850. Ved Siden heraf, hvor nu Har. Kamp bor, boede Isenkræmmer A. T. Holst.

men af Bindingsværk og med Straatag, medens Madames Forhus var teglhængt og ligeledes i 2 Etag-
ger.

Nederst paa Torvet, hvor Købm. Langgaard har Forretning, var Præstegaarden (som ses paa ovennævnte Maleri i Musæet), som i 1781 beboedes af Consistorialraad Johan Georg Smith (1772—1789). Gaarden bestod af et Forhus med 2 Kviste, var af Mur og Bindingsværk og teglhængt. Endv. horte der tre Sidebygninger dertil, hvoraf de to var straatækte. Live overfor hvad Købm. Toft har Forretning, laa Peder Leerhøys Gaard, 3 Huse af Mur og Bindingsværk og med Straatag. Her boede, saavidt kan ses, i 1813 Amtmand Faye.

Før og nu.

Som man ser var Byens ældste og største Torv i ældre Tid omgivet af lukkede, firelængede Gaarde, og de fleste straatækte.

Torvet var daarligt brolagt, i ældre Tid maaske slet ikke, i hvert Fald fandt Amtmand Faye i 1905 Vestergade, Torvet og en Del af Algaden slet brolagt. I ældre Tid skulde visse Fattiglemmer fejle Torvet; det hændte, at de nægtede det, og saa kunde de intet Brød faa, indtil de gik i sig selv og atter tog fat med Kost og Skovl.

Det vor Storetorv før, og som en Del af os endnu kan mindes. Nu — ja, nu bliver det Storetorv, en efter vore Forhold mægtig Plads, fyldt med Biler, som nu maa søge sig en Plads rundt om i Byen. Aldrig mer bliver Torvet, hvad den har været før, noget hyggeligt, med et vist smaaborgerligt Præg. Ingen kan købe sit Forbrug af Kod eller Grønt, paa Storetorv, selv Kong Christian d. 9. skal vel ikke skue ud over det nye moderniserede Torv mere.

Saadan kunde man blive ved, selv om det dog nu er mange Aar siden man kunde høre „Jerrig Pot“ raabe sit: „Havtorsk paa Torvet!“

Anders C. Svalgaard.

I den gamle Købmandsgaard paa Lilletorv.

I Slutningen af forrige Aarhundrede rørte der sig et broget Liv i de store Købmandsgaarde i Thisted, og her om fortælles i denne Artikel.

Anton Sørensen's Gaard med de store Træer foran.

Blandt de mange og store Købmandsgaarde, der omkring Aarhundredskiftet fandtes i Thisted, var Anton Sørensen's Gaard paa Lilletorv en af de betydeligste.

Herfra blev der ikke alene drevet en omfattende Købmandsvirksomhed, der den Gang betød et langt større Virkeområde end Tilfældet er nu, men tillige ejede Anton Sørensen et stort Hvidtøls-Bryggeri, der sammen med Produkterne fra „Carocksminde“ var det førende i Byen.

Købmandshandelen havde til Huse i en lav Etetages Ejendom ud mod Lilletorv, men til Gaarden hørte de Ejendomme i Bisgaards-gade, der nu bl. a. indehaves af Snedkermester Poul Jensen. Ølbryggeriet var beliggende ud mod Brogade, og Anton Sørensen's Grunde strakte sig saaledes fra Bisgaardsgade til Lilletorv og herfra helt ned til den Ejendom paa Nytorv, hvor der nu findes Trikotagehandel.

Gaarden havde før i Tiden haft et stort Jordtilliggende, og Klostalden havde rummet 20 Køer.

I denne store Købmandsgaard var Søren Pedersen, Thisted, („Søren i Arbejderforeningen“) Gaardskarl i mange Aar i Tiden før og efter Aarhundredskiftet. Vi har opsøgt „Søren“ og bedt ham fortælle nogle Brindringer fra Livet i den gamle Købmandsgaard.

Før Søren Pedersen kom til Thisted, havde han Plads hos en Proprietær paa Hundstrup-Eggen for en Løn af 200 Kr. om Aaret. Det synes Søren imidlertid ikke var nok, han kunde tænke sig 225, men det kunde Proprietæren ikke, og saa skiltes deres Veje paa den Maade, at Proprietæren skaffede Søren Pladsen som Gaardskarl ved Anton Sørensen i Thisted. Lønnen her bestod i Kost og Logi, og hvad der vankede af Drikkepenge i den store Gaard, hvor der daglig kom mange Landboere for at faa staldet Hestene ind. Heraf skulde Søren selv betale den Ekstrahjælp, der var nødvendig paa de store Markedsdage, og i mange Aar var afdøde Mads Larsen (en af de første socialdem. Byrådsmedlemmer) Søren's haandgange Mand i slige Tilfælde.

Fra tidlig Morgen til langt ud paa Aftenen, ja ofte gik hele Natten med, var Søren travlt beskæftiget med at spænde fra og spænde for, læse af Vognen og læse paa Vognen, og ind imellem var der mange andre Ting at tage Vare paa. Der var Skind, som skulde salttes, udspiles paa Brædder for at tørres, renses og skræbes. To Gange om Ugen kom „Karl Post“ fra Tømmerby, og han havde til Tider baade Lam og Grise med, der skulde leveres til Slagteren. Eller der var Korn paa de store Loftter, der skulde „kastes“, for at

hvad der var Tilfældet andre Steder i Byen — hørte en vis Ret til Udsækning.

Hos Anton Sørensen mødtes Landboere fra hele Nordthy, fra Sennels, Østerild, Hundstrup, ja helt ude fra Hjørdemaal Klit kom der Kunder i Købmandshandelen paa Lilletorv. Naar saaledes Beboerne paa „Oddersbøl“ kom til Thisted for at handle, overnattede de gerne i Byen. I det hele gjaldt det for Beboerne ude fra Klitegnene, at de ofte kun kom til Byen en eller to Gange om Aaret, og de havde gerne fuldt Læs, naar de drog af By, hvad der jo ikke var saa underligt, naar de skulde klare sig for saa lange Tider. Og i Anton Sørensen's Bod kunde de komme af med mange af de Produkter, de bragte til Byen, og her kunde de saa til Gengæld blive velforsynede ikke alene med alle de gængse Købmandsvarer, men tillige med Kul, Jern og Foderstoffer.

Om Vinteren prægedes Byen i høj Grad af de mange Kaner, der bragte Landboerne herind. Overalt lød der Klang af Bjælder og Klokker. En sjælden Musik i vore Tider. Mange af Kanerne var fine og flotte Køretøjer, fortæller Søren Pedersen. Saaledes kom P. Kusk Wigh fra Vandet i en Kane, der den Gang var over 100 Aar gammel og paa hvis Sider var malet forskellige Vintersportsbilleder.

Maanedere igennem kunde Sneen ligge over Landskabet. Vintrene først i Halvfemserne var af en særlig haard Karakter. Der kunde være Tider, hvor Byen saa at sige var sneet efter og hvor Forbindelsen med Oplandet var afbrudt i flere Dage.

Saaledes fortæller Søren om en vældig Snestorm en Gang nær ind mod Jul, og naar han særlig erindrer dette Tilfælde, var det fordi der knyttede sig en lille Historie dertil. Til de faste Kunder hos Anton Sørensen hørte Beboerne paa Kjøbygaard i Hunstrup, og da man nærmede sig Jul havde disse bedt Anton Sørensen tage sig af en af Sønerne, nuværende Overretssagfører Søren Andersen, og Svigersønnen, afd. Læge Kirk, Hadsund. De unge Mennesker studerede i København og skulde hjem til Kjøbygaard for at fejre Julen. Saa skete det, at en kraftig Snestorm gik over Thy, og hen mod Aften fik Anton Sørensen Meddelelse om, at Toget Syd fra ikke kunde komme længere end til Oddesund, men at de unge Mennesker til Fods var paa Vej til Thisted. Den Nat sad man længe oppe i den gamle Købmandsgaard, og ved 4-Tiden ankom de unge Mennesker. De blev beværtet med Mad og Drikke, og da dette var overstaet, fort-

Mængde tykke Bøffelhud. Gennem mange Uger i den strenge Vinter blev Strandingsgodset transporteret ind til Thisted, hvor der blev holdt en vældig Auktion, der varede flere Dage. Til denne Begivenhed var mødt en Masse fremmede Opkøbere, der gik og knagfrøs nede i „Lamberts Gaard“ (Brugsforeningen „Nordthy“), hvor Auktionen blev holdt. Imidlertid fik en af de fremmede den Ide at trække et Par Sivsko uden Støvlerne. Det hjalp til at holde Kulden fra Fødderne. Andre var hurtige til at følge dette Eksempel — og inden længe var der ikke et Par Sivsko at opdrive i Thisted.

Ogsaa Søren fik travlt efter Auktionen, for Anton Sørensen købte et større Parti af Bøffelhuderne, og der var ikke saa lidt Besvær med at faa dem gjort i Stand, inden de skulde sælges videre.

Efter de strenge Vintre med den megen Sne kunde der ved Foraars tide komme stærke Tøbrud, der ofte satte en Del af de lavere liggende Gader i Byen under Vand, og paa denne Maade anretdes slet ikke saa lidt Skade.

Aaen løb bag ved den store Købmandsgaard, og fra Aagade var der en smal Bro ud til Nørregade. Skønt Aaen den Gang ikke var rørlagt og saaledes i sin aabne Tilstand kunde tage meget Vand, før det gik over Bredderne, var Oversvømmelserne ved Foraars tide ikke ualmindelige. Det kunde komme meget pludseligt, saa Folk faktisk blev spærret inde i de med Vand omringede Huse.

Saaledes husker Søren et Foraarsaar, hvor et pludseligt Tøbrud oversvømmede hele Aagade-Kvarteret og Vandet stod langt ud i Nørregade, hvortil Passagen fra Nytorv var spærret. Det var hen mod Middagstide, Vandet med stor Hast begyndte at stige, og „det skæve Pakhus“ ved Lamberts Gaard, i hvis nordre Ende Lunds-gaard havde Restauration, blev i Løbet af kort Tid fuldstændig afspærret fra al Forbindelse med det omliggende Kvarter. Beboerne morede sig kosteligt over en Scene, der blev udspillet ved Restaurationen. Fire Landboere havde siddet her og spillet Kort, og da Vandet begyndte at trænge ind i Lokalerne, maatte de redde sig op paa 1. Sal, hvorfra de med et Hejseværk blev bjerget ned paa en Vogn og bragt over til

Kornet østerfra, det gjaldt, var hele Trafiken over Kringeltorv (Nytorg) ved at blive spærret.

Kornet blev baaret paa Loftet, hvor det blev maalt i Tønde-Kar for at konstatere, om den rette Mængde var til Stede. Søren fortæller, at han paa saadanne Dage har præsteret at bære 4—500 Tdr. Korn paa Loftet — en Præstation, som vist ikke mange gør ham efter. Da han en Gang havde baaret Korn paa Loftet fra Kl 10 om Formiddagen til 4 om Eftermiddagen, paa hvilket Tidspunkt han „dampede som et Lokomotiv“, erklærede han overfor Anton Sørensen, at nu kunde han ikke mere. Da Købmanden gik ham paa Klingen for at vide Grunden til denne „Arbejdsnedlæggelse“, opklarede det, at Søren overhovedet ikke havde faaet noget til Middag den Dag. Saa blev Leveringen af Kirke-Tienden standset, medens Søren fik sin „varme Mad“.

Nu var Søren en beskeden Natur, og var det Tienden fra Hunstrup, hvor Søren stammede fra, der blev leveret, saa var det gamle Kendinge derhjemme fra, der kom til Gaarden, og saa kneb det med at forlange noget for at bære Kornet op. Det vidste Anton Sørensen godt, og naar Søren var ved at være færdig med at bære Kornet op fra de enkelte Vogne, saa stak Købmanden gerne Hovedet ud af en af Lugerne i Kornmagasinet og raabte ned i Gaarden: „Ja, I hower wal æ Kaaell!“ Det havde næsten altid den forønskede Virkning.

Og her slutter vi saa disse spredte Træk fra Livet i den gamle Købmandsgaard paa Lilletorv. I de mange Aar, Søren Pedersen var her, har han selvfølgelig oplevet mange muntre Episoder, naar Kunderne ud paa de smaa Timer drog af By. Saa

Bisgaardsgade til Lillestrøm og herfra helt ned til den Ejendom paa Nytorv, hvor der nu findes Trikotagehandel.

Gaarden havde før i Tiden haft et stort Jordtilliggende, og Klostalden havde rummet 20 Køer.

I denne store Købmandsgaard var Søren Pedersen, Thisted, („Søren i Arbejderforeningen“) Gaardskarl i mange Aar i Tiden før og efter Aarhundredskiftet. Vi har opsøgt „Søren“ og bedt ham fortælle nogle Erindringer fra Livet i den gamle Købmandsgaard.

Før Søren Pedersen kom til Thisted, havde han Plads hos en Proprietær paa Hundstrup-Egnen for en Løn af 200 Kr. om Aaret. Det synes Søren imidlertid ikke var nok, han kunde tænke sig 225, men det kunde Proprietæren ikke, og saa skiltes deres Veje paa den Maade, at Proprietæren skaffede Søren Pladsen som Gaardskarl ved Anton Sørensen i Thisted. Lønnen her bestod i Kost og Logi, og hvad der vankede af Drikkepenge i den store Gaard, hvor der daglig kom mange Landboere for at faa staldet Hestene ind. Heraf skulde Søren selv betale den Ekstrahjælp, der var nødvendig paa de store Markedsdage, og i mange Aar var afdøde Mads Larsen (en af de første socialdem. Byrådsmedlemmer) Søren haandgange Mand i slige Tilfælde.

Fra tidlig Morgen til langt ud paa Aftenen, ja ofte gik hele Natten med, var Søren travlt beskæftiget med at spænde fra og spænde for, læse af Vognen og læsse paa Vognen, og ind imellem var der mange andre Ting at tage Vare paa. Der var Skind, som skulde saltes, udspiles paa Brædder for at tørres, renses og skræbes. To Gange om Ugen kom „Karl Post“ fra Tømmerby, og han havde til Tider baade Lam og Grise med, der skulde leveres til Slagteren. Eller der var Korn paa de store Loftter, der skulde „kastes“, for at det ikke skulde brænde sammen. Og det kunde hælde Søren gav en hjælpende Haand nede i Bryggeriet, hvor Chr. Brandt, Carl Stærup og Poul Henriksen ellers i de fleste Tilfælde nok skulde klare Begreberne.

Paa de store Markedsdage var der enormt Rykind i Anton Sørensens Gaard, hvor der til Tider kunde være opstillet 60—70 Vogne. Men saa var der heller ikke megen Plads at vende sig paa, og det var et helt Kunststykke at faa spændt for en af Vognene.

Noget større Folkehold i Butiken havde Anton Sørensen ikke. Paa de store Dage kunde det derfor ogsaa til Tider knibe med at være med. Men Folk havde ikke saa travlt den Gang, saa man kom om ved det. Naa, det hjalp jo ogsaa, at man kunde fordrive Tiden inde paa Anton Sørensens Kontor ved en Kaffe-punch, idet der til denne Købmandsgaard — i Lighed med

velforsynede ikke alene med alle de gængse Købmandsvarer, men tillige med Kul, Jern og Foderstoffer.

Om Vinteren prægedes Byen i høj Grad af de mange Kaner, der bragte Landboerne herind. Overalt lød der Klang af Bjælder og Klokker. En sjælden Musik i vore Tider. Mange af Kanerne var fine og flotte Køretøjer, fortæller Søren Pedersen. Saaledes kom P. Kusk Wigh fra Vandet i en Kane, der den Gang var over 100 Aar gammel og paa hvis Sider var malet forskellige Vintersportsbilleder.

Maaneder igennem kunde Sneen ligge over Landskabet. Vintrene først i Halvfemserne var af en særlig haard Karakter. Der kunde være Tider, hvor Byen saa at sige var sneet efter og hvor Forbindelsen med Oplandet var afbrudt i flere Dage.

Saaledes fortæller Søren om en vældig Snestorm en Gang nær ind mod Jul, og naar han særlig erindrer dette Tilfælde, var det fordi der knyttede sig en lille Historie dertil. Til de faste Kunder hos Anton Sørensen hørte Beboerne paa Kjøbygaard i Hunstrup, og da man nærmede sig Jul havde disse bedt Anton Sørensen tage sig af en af Sønerne, nuværende Overretssagfører Søren Andersen, og Svigersønnen, afd. Læge Kirk, Hadsund. De unge Mennesker studerede i København og skulde hjem til Kjøbygaard for at fejre Julen. Saa skete det, at en kraftig Snestorm gik over Thy, og hen mod Aften fik Anton Sørensen Meddelelse om, at Toget Syd fra ikke kunde komme længere end til Oddesund, men at de unge Mennesker til Fods var paa Vej til Thisted. Den Nat sad man længe oppe i den gamle Købmandsgaard, og ved 4-Tiden ankom de unge Mennesker. De blev bekvæmte med Mad og Drikke, og da dette var overstaaet, fortsatte de i Nattens Mulm og Mørke deres Vandring mod Herregaarden i Hunstrup.

For Søren Pedersen betød de strenge Vintre en Masse Ekstra-Arbejde med at holde Gaden langs den store Købmandsgaard fri for Sne. Der kunde her ligge indtil en halv Alen Is, og en Gang tog det fire Dage for Søren at hugge Gaden op. Det skulde gøres ordentligt. Politiet og de lyseblaa Gendarmer (bl. a. pens. Overportør Jensen, Margretevej) patruljerede i Gaden for at efterse, at de høje Myndigheders Paabud blev efterkommet paa rette Maade.

I en af de strenge Vintre i 90'erne skete en af de største Strandinger paa Thylands Vestkyst, nemlig da den engelske Damp „James Dickson“ forliste ved Klitmøller. Skibets Ladning bestod af Stykgods af alle mulige Slags, deriblandt store Partier saltet amerikansk Flæsk og en

hurtige til at følge dette Eksempel — og inden længe var der ikke et Par Sivsko at opdrive i Thisted.

Ogsaa Søren fik travlt efter Auktionen, for Anton Sørensen købte et større Parti af Bøffel-huderne, og der var ikke saa lidt Besvær med at faa dem gjort i Stand, inden de skulde sælges videre.

Efter de strenge Vintre med den megen Sne kunde der ved Foraars tide komme stærke Tøbrud, der ofte satte en Del af de lavere-liggende Gader i Byen under Vand, og paa denne Maade anrettedes slet ikke saa lidt Skade.

Aaen løb bag ved den store Købmandsgaard, og fra Aagade var der en smal Bro ud til Nørregade. Skønt Aaen den Gang ikke var rørlagt og saaledes i sin aabne Tilstand kunde tage meget Vand, før det gik over Bredderne, var Oversvømmelserne ved Foraars tide ikke ualmindelige. Det kunde komme meget pludseligt, saa Folk faktisk blev spærret inde i de med Vand omringede Huse.

Saaledes husker Søren et Foraar, hvor et pludseligt Tøbrud oversvømmede hele Aagade-Kvarteret og Vandet stod langt ud i Nørregade, hvortil Passagen fra Nytorv var spærret. Det var hen mod Middagstide, Vandet med stor Hast begyndte at stige, og „det skæve Pakhus“ ved Lamberts Gaard, i hvis nordre Ende Lunds-gaard havde Restauration, blev i Løbet af kort Tid fuldstændig afspærret fra al Forbindelse med det omliggende Kvarter. Beboerne morede sig kosteligt over en Scene, der blev udspillet ved Restaurationen. Fire Landboere havde siddet her og spillet Kort, og da Vandet begyndte at trænge ind i Lokalerne, maatte de redde sig op paa 1. Sal, hvorfra de med et Hejseværk blev bjerget ned paa en Vogn og bragt over til mere tørskoede Steder.

I den gamle Gaard drev Anton Sørensen ogsaa en betydelig Kornhandel, til Tider med Eksport i større Stil. Som allerede nævnt medførte dette ofte et stort Arbejde med at „kaste“ Kornet for at holde det i god Stand, men det kunde til Tider ogsaa være nødvendigt, at et Parti maatte bringes til Tørring paa Købmand Kjørgaards Tørreovn i Østergade.

Anton Sørensen opkøbte Kirke-tienderne fra flere af Omegnens Kirker, saaledes fra Sjørring, Sennels og Hunstrup Kirker. Og paa de Dage, hvor disse Tiender blev leveret, prægede dette i Grad Gadebilledet i Byen og gav stor Travlhed i Købmandsgaarden. Var det Tienden fra Sjørring, der blev leveret, kunde Vognene holde i lange Rækker fra Store Torv og ned i Bisgaardsgade, og var det

Kornet østerfra, det gjaldt, var hele Trafiken over Kringeltorv (Nytorv) ved at blive spærret.

Kornet blev baaret paa Loftet, hvor det blev maalt i Tønde-Kar for at konstatere, om den rette Mængde var til Stede. Søren fortæller, at han paa saadanne Dage har præsteret at bære 4—500 Tdr. Korn paa Loftet — en Præstation, som vist ikke mange gør ham efter. Da han en Gang havde baaret Korn paa Loftet fra Kl 10 om Formiddagen til 4 om Eftermiddagen, paa hvilket Tidspunkt han „dampede som et Lokomotiv“, erklærede han overfor Anton Sørensen, at nu kunde han ikke mere. Da Købmanden gik ham paa Klingen for at vide Grunden til denne „Arbejdsnedlæggelse“, opklarede det, at Søren overhovedet ikke havde faaet noget til Middag den Dag. Saa blev Leveringen af Kirke-Tienden standset, medens Søren fik sin „varme Mad“.

Nu var Søren en beskeden Natur, og var det Tienden fra Hunstrup, hvor Søren stammede fra, der blev leveret, saa var det gamle Kendinge derhjemme fra, der kom til Gaarden, og saa kneb det med at forlange noget for at bære Kornet op. Det vidste Anton Sørensen godt, og naar Søren var ved at være færdig med at bære Kornet op fra de enkelte Vogne, saa stak Købmanden gerne Hovedet ud af en af Lugerne i Kornmagasinet og raabte ned i Gaarden: „Ja, I hower wal æ Kaael!“ Det havde næsten altid den forønskede Virkning.

Og her slutter vi saa disse spredte Træk fra Livet i den gamle Købmandsgaard paa Lillestrøm. I de mange Aar, Søren Pedersen var her, har han selvfølgelig oplevet mange muntre Episoder, naar Kunderne ud paa de smaa Timer drog af By. Saa var det bare med at lade Hestene passe sig selv, for saa gik det sjældent galt. Herom fortæller Søren dog intet — han er Diplomat paa dette Omraade. Men alene den Skoggerlatter, som Minderne faar ham til at bryde ud i, lader tydeligt ane, at her kunde fortælles Historier, der nok var værd at høre.

Det er Søren's Jægerhistorier ogsaa. Han er nemlig en vældig Nimrod, der i to Menneskealdre har dyrket Jagtens Glæder, og stadigvæk trasker langs ad Plovturen i Haab om at faa endnu en Hare. Prøv til næste Aar, naar Harejagten gaar ind, at kigge efter, hvem der saa sidder paa Arbejderforeningens Vogn. Det er ganske bestemt ikke Søren Pedersen, for saa har han nemlig taget „Sommerferie“, hvilket betyder det samme, som at han er ude med Bøssen —n.

Hvad de gamle Bykort fortæller om Thisted.

For Hundrede Aar siden var Byen omgivet af et saakaldt Konsumtionshegn og ved 5—6 Bomme kontrollerede man alle de Varer, der tilførtes Købstaden.

For en Tid siden fik Thisted Byraad gennem Købstadforeningen overladt fotografiske Gengivelser af to gamle Bykort over Thisted. Disse Kort, der paa en smuk Maade bekræfter den topografiske Beskrivelse, som Viceinspektør P. L. Hald i sin Bog „Af Thisted Købstads Historie“ har tegnet over Staden, er særlig interessante derved, at man paa det ene finder indtegnet, hvor det indtil 1851 eksisterende Konsumtionshegn fandtes. De gamle Bykort illustrerer tillige paa en god Maade, hvor lille en By, Thisted egentlig var for godt og vel et Hundrede Aar siden. Indbyggerantallet var ikke imponerende — det androg ved Aar 1800 godt 1000 Personer — og det bebyggede Areal var i Forhold til nu af ringe Udstrækning og grupperede sig nærmest omkring Aaens byggede Løb gennem Byen.

En Ting, der den Gang spillede en overordentlig stor Rolle i Byens daglige Liv, var Konsumtionen — den Afgift, der maatte betales af alle Varer, der fra Oplandet førtes til Byen. Der har før her i Bladet været fortalt adskillige „Sissehistorier“ — Beretninger om de Puds, man spillede Konsumtions-Betjentene for at faa ført Varer ind i Byen uden at svare de forordnede Afgifter, og som et Supplement her til skal her berettes om, hvor det gamle Konsumtionshegn og de gamle Bybomme var beliggende.

Der var fem Bomme — og Hospitalsleddet.

Kortet, hvorpaa Byhegnet er indtegnet, stammer fra 1823 og er tegnet af Toldinspektør E. Langeland. Man

ser her, at Konsumtionshegnet begyndte, hvor Strandgade og Østerbakken løber sammen. Her fra fulgte det den norde Side af Østerbakken, løb langs det nuværende Rosenlundsgade og til Assessor Carocs Toft, som det fulgte ned langs Kronborgvej og fortsatte langs den nordre Side af Kastet og skar Nørregade omtrent, hvor Buchhaves Ejendom nu er beliggende. Herfra fortsatte Hegnet et kort Stykke ind mod Byen bag om Nørregade, hvorefter det over „Beegdamme“ og Engen (hvor nu Amager-Haverne er beliggende) fortsatte langs med den nordlige Grænse af Plantagen, der 1821 var anlagt som en Plante- og Træ-Skole, der skulde forsyne de paa-begyndte Klitplantninger med Plante-materiale. Plantagens Størrelse var paa dette Tidspunkt ca. 75,000 Kvadratalen, og Hegnet, der afgrænsede denne, er omtrentlig gaaet fra „Sommerlyst“ op til Bibliotheket. 1830 fik Plantagen sin nuværende Størrelse, idet der dette Aar købtes en tilgrænsende Toft paa godt og vel 100,000 Kvadratalen.

Fra Thingstrupvej løb Hegnet rundt langs „Laust Holsts Toft“, hvilket vil sige de Grunde, der nu tilhører Grosserer Søndergaard, Læge Hammer og Bibliotheket, og fortsatte ned til Vestergade, hvor det grænsede til Ejendommen Nr. 22. Herfra strakte Hegnet sig til det nuværende Møllevej, og den bag Hegnet liggende Toft blev benyttet som Byens Arbejdsplads. Paa den søndre Side af Vestergade gik Hegnet ned til de Grunde, der nu ejes af Vestergades Brugsforening, og følgende Kirkegaarden gik det ned til Søndergade, bag om Hospitalet ned til Fjorden, hvor det sluttede af med „Strand-Hegnet“, der strakte sig et Stykke ud i Vandet.

Det var den Udstrækning, den bebyggede Del af Thisted havde for et Hundrede Aar siden, og skulde man ind i Byen maatte man passere gennem en af de seks Bomme, hvor Konsumtionsbetjentene holdt Kontrol med Færdselen. Ved Foden af Østerbakken laa Øster-Bom, hvor Kastet og Kronborgvej mødes, laa Mellem-Bom og Nørre-Bom fandtes, hvor Byggeforeningen „Skrænten“s Grunde begynder. Thingstrup-Bom fandtes mærkeligt nok ikke ude ved selve Hegnet paa Thingstrupvej, men var beliggende omtrent, hvor Rosenkrantzgade støder til Thingstrupvej, og Vester-Bom fandtes, hvor Møllevej løber ud i Vestergade. Hertil kom saa Søndre-Bom eller „Hospitals-Leddets“, der dog sikkert ikke har haft nogen større Betydning i det Samkvem mellem Byen og Oplandet.

Nogen Havn fandtes der paa denne Tid ikke i Thisted, den anlagdes først

omkring 1840, men ud for den nuværende J. P. Jacobsens Have fandtes Bryggen eller Skibbroen, hvorover Købstadens Handel ad Søvejen formidledes. I den Forbindelse var der i en overfor liggende Ejendom indrettet et „Consumtions Comptoir“, der tog de Varer under Behandling, der ikke skulde fortoldes af de kongelige Embedsmænd.

Foruden de nævnte kontrollerede Indkørsler til Byen fandtes der forskellige Steder i Byhegnet flere private „Led eller Baglaager“, der var under „Toldvæsenets Laas“, hvilket vel har været ensbetydende med, at Konsumtionsbetjentene førte Tilsyn med Afbenyttelsen af disse.

Da „den gamle Kirkegaard“ blev udvidet.

I det Tidsrum, der ligger mellem de to gamle Bykorts Tilblivelse, fandt der en Udvidelse Sted af Byens eneste Kirkegaard, beliggende omkring Kirken. Før dette skete, strakte Kirkegaarden sig et langt Stykke ud paa det nuværende Vestergade. Dette bekræftedes i høj Grad, da en Del af Kirkegaarden for en 25—30 Aar siden blev inddraget for at udvide Vestergade paa dette Sted. Men derforuden gik Kirkegaarden længere ned mod Storetorv og har sikkert udgjort det Areal, hvorpaa Raadhuset nu er beliggende. Det er da ogsaa kendt, at det gamle Raadhus var beliggende længere nede paa Torvet end det nuværende. Mod Syd havde Kirkegaarden vel en Bredde af 30—40 Alen fra Kirkemuren til det Stendige, der fandtes rundt om denne ogsaa ud mod Vestergade.

Saa foretog man omkring 1823 den nuværende Udvidelse, og „den gamle Kirkegaard“ fik sin nuværende Udstrækning. Der kunde ikke være større Besværligheder ved Udvidelsen, for Arealet Syd for Kirken til Fjorden var Markjord — den eneste Bebyggelse, der den Gang fandtes paa den søndre Side af Vestergade, var fra Kirken og op til, hvor „Frederiksborg“ nu ligger. Alt, hvad der fandtes Syd herfor og vestpaa, helt ud til Dragsbækbugten, var Agerjord. Og som vi allerede har hørt, fandtes der heller ikke nogen Bebyggelse i den øverste Del af Vestergade. Først naar Bybommen var passeret, fandtes der enkelte Huse i det nuværende Vesterstræde, ligesom ganske enkelte Huse paa Vestergades Nordside i Følge de gamle Skøder kan ses at være opført i de første Aar af forrige Aarhundrede.

Det nævnte Forhold med de store ubebyggede Arealer Syd for Kirken var Aarsagen til, at da man i sin Tid til Kirken anskaffede Taarnuhrværket, nøjedes man med at opsætte tre Uhrskiver, medens man fandt det unødvendigt at bekoste en fjerde til den søndre Taarnside. Og saaledes var det i mange Aar til langt op i forrige Aarhundrede, da det Syd for Kirken beliggende Areal begyndte at blive inddraget til Byggegrunde. Saa fandt man Tiden inde til at opsætte en fjerde Uhrskive, som man lod daværende Kobbersmedemester Handest forfærdige.

9.9
Thisted Amts Tidende 27. 6. 39

Thisted eller Tisted?

— Af Viceinspektør P. L. HALD. —

Da der i den senere Tid har været skrevet om disse to Stavemaader af Thisted — med h eller uden h —, saa kunde en eller anden muligvis have Interesse af at faa oplyst, hvorledes det egentlig forholder sig hermed. I den sidste Udgave af Traps Danmark er h strøget i Navnet i Overensstemmelse med det Resultat, Stednavneudvalget er kommet til, et Resultat, der dels grundes paa den oprindelige Stavemaade og dels paa Befolkningens Udtale af Navnet.

I Jylland — og kun i Jylland — forekommer dette Stednavn 4 Steder. Der findes saaledes 2 Landsbynavne, nemlig Tisted i Tapdrup Sogn, Nørlyng Herred, Viborg Amt, og Tisted i Astrup Sogn, Hinsted Herred, Aalborg Amt. I sidstnævnte Amt i Gislum Herred findes Sognavnet Kongens-Tisted. At Sognet har faaet dette specielle Kendingsnavn skyldes sikkert den Omstændighed, at Kronen i Følge Valdemar Sejrs Jordebog dér i Sognet ejede 6 Bol vurderet til 6 Mark, og formentlig for at skille dette Sted ude fra den nuværende Købstad, Thisted, der dengang ogsaa var en Landsby, hvor Bispem i Børghlum havde Ejendomme, har man fundet det nødvendigt nærmere at betegne, hvilket Thisted der var Kongens.

Disse 3 førstnævnte Byer skriver Tisted uden h, medens Købstadens Skrivemaade er med h. Hvorledes har den gamle Skrivemaade af dette Navn nu været. Første Gang, Thisted forekommer skriftligt, er 1367 og skrives Tystath; men samme Aar ogsaa Ti-stedhæ Sogn, Tistede og Tiistædhæ. 1374 skrives Tystad, 1418 Tysthet, 1422 Tiistedt, 1449 Tiistedt, 1459 Tistedh, men 1600 Tisted, og denne Skrivemaade forekommer hyppigst

gennem 1600'erne — dog 1664 baade Tisted og Thisted. Naar vi saa kommer ind i det 18. Aarhundrede, bliver h'et hyppigere og hyppigere for efter 1800 at blive det almindelige.

Altsaa er den oprindelige Stavemaade uden h, der i forholdsvis sen Tid er gledet ind. Naar man nu foreslaar h strøget, er der altsaa gode Grunde for det, men noget andet er, om man alligevel ikke skal beholde den nuværende Skrivemaade, ikke blot fordi den paa en Maade kan siges at have faaet en Slags Hævdsret, men ogsaa fordi h'et ganske praktisk skiller Købstadnavnet ud fra de andre Tisted'er.

Men hvoraf har saa Thisted faaet sit Navn, hvad betyder det? Efter en af de ældste Former for Navnet, Ty-stath, er det blevet tolket som Staden i Thy, d. v. s. Byen fremfor alle andre; men dette er sikkert en overdreven Vurdering af Byens Betydning.

Dengang, Thisted var en lille middelalderlig Landsby, spillede den en beskeden Rolle som Lade- og Markedsplads for den nærmeste Omegn, men kunde ikke i Betydning sammenlignes med Vestervig, der var Sæde for et stort og rigt Kloster og snarere kunde siges at være Landsdelens Midtpunkt. Nu er det en forlængst fastslaaet Regel inden for Stednavneforskningen, at Byer, der ender paa -stad eller -sted, til Forled har et Mandsnavn og i dette Tilfælde er det Navnet Ti eller Tir (iøvrigt et gammelt Gude-navn). Man maa saa deraf slutte, at en Tir er Grundlægger af Stedet, og at det er hans Navn, der danner Forledet i Thisted.

P. L. Hald.

ts Tidende

5

Da Thisted var i Fjendevold under Krigen 1864.

En østrigsk Troppstyrke paa 7—800 Mand holdt Byen besat i 14 Dage. - Thistedborgerne tog kun nødtvungent mod Indkvarteringen.

Af HENRY E. PEDERSEN.

I.

Gennem de svundne Aarhundreder er Thisted og Thy adskillige Gange blevet overrendt af fremmede Krigstropper, der for længere eller kortere Tidsrum besatte denne Landsdel og i de fleste Tilfælde plyndrede og brandskattede Befolkningen paa det grusomste. Alene i Tidsrummet mellem 1625 og 1660 var Egnene heroppe tre Gange i Fjendevold — i det ene Tilfælde i en Periode, der strakte sig over det meste af et Par Aar. Imidlertid ligger disse Begivenheder saa langt tilbage, at vor Viden derom er meget begrænset, og kun glimtvis løftes Sløret for de Episoder, der engang tildrog sig.

Ganske anderledes stiller det sig med den sidste fjendtlige Besættelse af vor By og Egn, der fandt Sted for 75 Aar siden, da en Afdeling østrigsk Militær rykkede ind i Thisted. Denne fjendtlige Besættelse strakte sig lykkeligvis kun over en 14 Dages Tid — de fremmede Troppers Befalingsmænd fandt mere Behag i Opholdet i de østjydske Købstæder, af hvilke enkelte holdtes inde af Fjenden i henved 7 Maaneder. Men trods Fjendens kortvarige Besøg heroppe var denne Pe-

riode dog fuld af interessante Begivenheder, og paa Grund af de officielle Dokumenter skal der her gives en Fremstilling af dette særprægede Afsnit af Thisted og Thys Historie.

Da man ventede Fjenden.

Den daværende Amtmand over Thisted Amt, Baron Rosenkrantz, var i Tiden før og under den fjendtlige Besættelse bortrejst, og Byfoged Schou, Thisted, fungerede derfor en Tid som Amtmand. Man var paa højere Steder indforstaaet med, at Thisted Amt ikke vilde undgaa sin Skæbne, og den konstituerede Amtmand havde faaet Ordre til at »efterkomme saadanne fjendtlige Requisitioner, der gaar ud paa Naturalforplejning og Vognbefordring og derhos støttes af en tilstedeværende tilstrækkelig Troppstyrke«. Med dette for Øje blev der af Amtet og Byen i Forning nedsat en Forplejningskommission, som skulde behandle de forskellige Spørgsmaal, der vilde opstaa som Følge af den fjendtlige Invasion.

Uden Tvivl var Byfoged Schou dog den, der i disse Dage var spændt haardest for. Allerede en halv Snes Dage før Fjendens Ankomst havde han draget Omsorg for, at Pantebøgerne fra Herredskontoret og Bøgerne fra Amtsstuen og Amtskontoret samt de tilstedeværende offentlige Midler i rede Penge eller Bankbøger blev transporteret til Klitmøller, hvorfra Toldinspektør Bolwig drog Omsorg for, at disse Værdisager pr. Skib blev transporteret til Hovedstaden. Men ogsaa Byens Borgere havde en travl Tid. Det gjaldt om at faa Sølvtøj, Penge og andre Værdigenstande anbragt paa Steder, hvor man kunde vide, det sikkerst blev gemt.

stort Musikkorps i Spidsen.

For den af Byen og Amtet i Fællesskab nedsatte Forplejnings- og Requisitionskomité blev der nu nogle travle Dage. Da Thisted en Overgang var besat af 7—800 Soldater, var det et ikke ringe Arbejde at forestaa Bespisningen og samtidig sørge for, at de øvrige af Fjenden stillede Fordringer blev efterkommet. Byfoged Schou, der fungerede som Formand for Forplejningskommissionen, lod den 16. Juli følgende Annonce indrykke i den lokale Avis:

»Byens Indvaanere underrettes herved om, efter den fjendtlige Kommandants Ordre, at Kvarterværterne ere pligtige til at give det indkvarterede fjendtlige Mandskab Frokost og Aftensmad.

Begge disse Maaltider skulde bestaa af: En meget stor, tyk Skive hvidt Brød med tilhørende Ost, Flæsk eller Kød.

Endvidere er Kvarterværterne pligtige til at levere det indkvarterede Mandskab Lys, Kogekar til Tilberedning af deres Middagsmad samt dertil fornødent Brændsel, endvidere en halv Pægl Brændevin eller en hel Flaske godt Øl til Mands til deres Frokost og Aftensmad.

Byfogedkontoret i Thisted,

15. Juli.

U. Schou.

Hertil kom, at Soldaterne, efter en af den Øverstbefalende over Nørrejylland — Generaløjtnant von Falkenstein — udstedt Ordre, hver Dag skulde have en Ottendedel Pund Tobak eller 10 Cigarer. — Som man ser, var der altsaa paa bedste Maade sørget for det menige Mandskabs timelige Vel.

Hvad Officererne angik, stillede Forholdet sig noget anderledes. Disse lod nemlig Byfoged Schou vide, at de

vide det sikker for Fjendens Rapserier. Enkelte lod ogsaa deres bedste Heste ride ud til Vestkysten, hvor disse i Fred kunde gaa og nyde Græsningen paa et afsidesliggende Sted. Rygtet havde jo fortalt om, hvorledes man fratog Bønderne deres bedste Heste.

Fra Cancelliraad Smith i Skive havde Byfoged Schou modtaget Meddelelse om, at en fjendtlig Styrke paa 4000 Mand havde besat Viborg, ligesom en Styrke paa 4000 Mand var paa Vej nordpaa fra Randers, medbringende Baade og et betydeligt Brotrain, der formentes bestemt til Sallingsund. I første Omgang blev det Løgstør, der blev besat af disse Tropper, hvoraf en Del den 9. Juli satte over ved Aggersund ved Hjælp af 6 medbragte Baade. Her ødelagde de fremmede Soldater den ved Færgestedet opkastede Skanse, ligesom der sendtes forskellige Patruljer ind i Han Herred, men hele Styrken, der bestod af en 100 Mand, drog dog samme Dag tilbage til Himmerland.

Nu brændte det ogsaa paa andre Steder. Thisted Amt var faktisk omringet af Fjenden. Herredsfoged Voigt i Hassing-Refs rapporterede den 10. Juli, at fremmede Tropper var naaet til Humlum. Og den 11. Juli meddelte Færgemand Koustrup ved Sallingsund, at fjendtlige Troppstyrker samlede sig ved det sydlige Færgeleje ved Sallingsund. Det var kun et Tidsspørgsmaal, hvornaar Amtet vilde blive besat. Overfarten skulde dog ske med det af Fjenden medbragte Baademateriel, for alt, hvad der i Limfjordsegnene fandtes af Fartøjer og Baade, var bragt til den nordlige Bred, for at Fjenden ikke skulde drage Nytte deraf.

Østrigerne holdt deres Indtog i Thisted med fuld Musik.

De første fjendtlige Tropper naaede til Thisted den 13. Juli. Det var en Afdeling paa en Snes prøjsiske Dragoner, der samme Dag var gaaet over ved Oddesund. De tog ind paa Amtsgaarden, men da Amtmanden som nævnt var bortrejst, drog de herfra til Byfoged Schous Bopæl i Søndergade, og efter Forhandling med Byfogden bestemtes det, at Dragonerne skulde indkvarteres i Dyrslægmøllers Gaard (nu Landmandshotellet). Samme Aften mellem Kl. 9 og 10 sendtes der en Patrulje rundt i Byen for at jage Folk ind — ingen maatte færdes paa Gaden efter den Tid om Aftenen. Folk, der stod i deres Gadedør og nød Aftenpiben, blev lige saa stille puttet ind og Døren lukket for Næsen af dem. Jo, man fik at mærke, at et fremmed Regimente var indledet.

Samme Nat skete Overgangen ved Sallingsund. Ved 2-Tiden om Natten den 14. Juli blev Nykøbing besat af en sit Indtog ad Dragsbækvej med et Styrke paa 600 Mand. En anden, større Styrke marcherede straks mod Thisted, hvor den op ad Dagen holdt

agtede at spise samlet hos Gæstgiver Møller. Forplejningen har sikkert ikke været helt tilfredsstillende for de militære Højheder, for nogle Dage senere forlagde man Residensen til Gæstgiver Jensen, hvor man saa spiste under Resten af Opholdet her i Byen.

Medens Soldaterne, som ovenfor nævnt, i de første Dage efter deres Ankomst her til Byen skulde bespises af deres Kvarterværter, indtraf der dog efter en Uges Forløb en Forandring i dette Forhold. 20. Juli blev der erklæret Vaabenstilstand, og under denne »skulde de til de fjendtlige Troppers Underhold krævede Leveringer og Præstationer være at udrede paa Jyllands Bekostning, men at betale af de ordentlige Indkomster af Provindsen«. Dette havde til Følge, at Forplejningskommissionen skulde til at bortlicitere Leverancerne til de fjendtlige Soldaters Underhold. Og allerede paa selve Vaabenstilstandsdagen blev den stedlige Trommeslager sat i Funktion med at bekendtgøre de ønskede Tilbud paa forskellige Leverancer.

To Beretninger om Thisted's Besættelse.

Ogsaa Datidens Presse lod deres Medarbejdere følge Tropperne, naar de drog i Krig, og der kendes i hvert Fald to Eksempler paa, at Besættelsen af Thisted blev skildret i tyske Aviser.

Den ene Beretning stammer fra en østrigsk Soldat, der var indkvarteret her i Staden, og som i et Brev fortæller Hamburger Nachrichten om Begivenhederne i det nordlige Jylland. Forfatteren kalder sin Artikel »Den allierede Armés Sejrstog til Thy og Morsø« og beretter først om Besværlighederne ved Marchen op gennem Jylland, Overfarten ved Sallingsund og Hestersvævierne ved Landgangen paa Mors. Derefter kommer Turen til Thisted, der skildres som en pæn lille By, hvis Befolkning kun nødtvungent tog mod den ordrede Indkvartering. Man anviste Soldaterne Skure, Løfter og aabne Stalde som Sovesteder. Soldaterne klagede omgaaende over denne Behandling, og der blev rettet Henvendelse til Byfogden om, at saafremt dette Forhold ikke hurtigt bedredes, vilde man tvangsbelægge de bedste Værelser i Byen. Dette havde efter Korrespondentens Beretning den forønskede Virkning. En Ting, som Østrigeren særlig fremhæver, var dette, at Husene i Thisted ikke havde Numre. »Man kendte der endnu slet ikke til denne til Indkvartering nødvendige Indretning«. Det var et Forhold, de fremmede Militære hurtigt raadete Bod paa.

I en Meddelelse til Norddeutsche Zeitung fortælles om Baron Eliatscheks Indtog i Thisted. Baronen var øverste Befalingsmand for de østrigske Tropper, der besatte Thisted, og han var i Spidsen for den Afdeling, der den 13. Juli satte over ved Oddesund og derfra drog mod Thisted. Ved

Odde-sund var indrettet et Batteri paa 6 Kanoner, men Fjenden fandt dette forladt af de danske Soldater, og man kunde uden Modstand af nogen Art drage videre mod Thylands Hovedstad. Indtoget i Thisted fandt Sted »Kl. 9 om Aftenen til stor Forførelse for Beboerne. Holdende paa Torvet, kaldte Major, Baron von Eliatscheck Øvrigheden for sig og erklærede Staden for occuperet, fordrede de offentlige Kasser udleverede, i hvilke dog ikke fandtes en Skilling, og besatte Havnen . . . Et Skib vilde løbe ud, men blev stoppet. Indbyggerne, der i Begyndelsen just ikke syntes tilbøjelige til Eftergivenhed, kom ved Eliatschecks energiske Sprog paa andre Tanker, og viste sig nu beredte til at efterkomme enhver Befaling».

Lidt om Tykmælk.

Af Professor, Dr. phil. og scient
S. Orla-Jensen.

Thisted Amts T

Ek for Sn

Ugeberetninger

Smør.

Der er i Øjeblikke
ste Kvalitet newz
En-gros Priserne f
steget saa meget,
tailhandlere ikke k
gere end dansk S
Smør er urimelig
til dette Smørs hø
gen hertil er, at H
ligheder ved at ha
for Øjeblikket og
hele sin Overprodu
— Vor Produktion
tilbage i denne U
Nedgang ventes i
ikke faar mere Re

Da Thisted var i Fjendevold under Krigen 1864.

 14 Dages Besættelse kostede Thisted Amt 105,000 Rigsdaler.

Af HENRY E. PEDERSEN.

II.

Handelsflaaden i Thisted beslaglægges og bortføres.

Et særligt Kapitel udgør Opbringelsen og Bortførelsen af Thistedes Handelsflaade. Et Par Dage, før Fjenden naaede Byen, havde Byfoged Schou i den stedlige Avis ladet indrykke en Kundgørelse, hvori han henstillede til Ejerne af de i Havnen liggende Fartøjer at bringe Skibene ud paa Fjorden, saaledes at Fjenden ikke saa let kunde opbringe disse. Men som vi allerede har hørt, var det noget af det første, der skete, da de fremmede Tropper naaede her til Byen. Medens begge de omtalte Krigskorrespondenter gaar let hen over Byens tomme Pengekasse, fremhæver de stærkt det mægtige Kup, man gjorde ved Beslaglæggelsen af Thistedes Handelsflaade. De opbragte Skibe takseres i begge Beretninger til en Værdi af omved 50,000 prøjsiske Dalere, og det ene Sted hedder det, at alle 20 Skibe var ladede med Korn. Disse Beskrivelser var dog ikke saa lidt overdrevne, idet det faktiske Forhold var, at kun tre af Skibene havde Last inde, og ved den senere foretagne Taksation blev hele Flaadens Værdi anslaaet til ca. 20,000 Rigsdaler, og denne Vurdering var sikkert ikke sat for lavt, da den skulde bruges som Grundlag for eventuelle Erstatningskrav.

Efter Opbringelsen af Handelsflaaden var Bestemmelsen denne, at Skibene i Forening med andre i Fjorden tagne Fartøjer skulde sejles vestud af Limfjorden med Hamborg som endeligt Maal. Imidlertid var Mandskabet paa de fleste Skibe afmønstret, og da den fjendtlige Kommando „truede med at ville gaa ind i Husene og presse hvem de kunde faa fat i“, lod Byfogden skikke Bud til Klitmøller for derude at hverve det fornødne Mandskab. Det lykkedes ogsaa, men da de hvervede Fiskere skulde møde paa Skibene, var de intet Steds at finde. De var kommet paa andre Tanker. Nu tog den stedlige fjendtlige Kommando Affære og afsendte en Patrulje paa 14 Mand til Klitmøller. Dette fik By-

mægtig maatte endnu en Gang derud og naaede ogsaa at faa hvervet det fornødne Mandskab, inden de østrigske Soldater naaede ud til Fiskerlejet. Alt var derefter klar til Skibenes Afrejse. Imidlertid naaede ingen af disse længere end til Lemvig, hvor de efter en Tids Forløb blev frigivet og atter tilbageleveret deres respektive Ejere.

Handelen gaar i Staa. — Øst-rigerne røver 100 Heste.

En Følge af Fjendens Nærværelse var, at Handelen mellem By og Land gik fuldstændig i Staa, saa for Byens Næringsdrivende var det en stille Tid, udover at de leverede de til Forplejningen af Soldater nødvendige Naturalier. Den ene fjendtlige Forordning og Proklamation fulgte efter den anden. Og altsammen gjorde Samkvemet med Oplandet og de øvrige Landsdele mere besværligt. Hertil bidrog ikke mindst den Omstændighed, at Porto for Brevbesørgelse blev forhøjet til det dobbelte, idet Fjenden efter at have overtaget Administrationen af Jylland forlangte en tilsvarende Porto, som blev ydet til Postvæsenet, der stadig blev betjent af de danske Embedsmænd. Dette gjaldt ogsaa de øvrige Stats- og Kommune-Institutioner. I de 6—7 Maaneder store Dele af Jylland holdtes inde af den allierede Armé, kunde de danske Embedsmænd forblive i deres Tjeneste og oppebære deres sædvanlige Løn, naar de ellers rettede sig efter de fjendtlige Instrukser.

Ogsaa for Landboerne var det en haard Tid. Fra de nærmeste Sogne blev der rekvireret Vogne til Ægtkørsel, og disse maatte saa møde i Thisted, hvor de til Tider kunde faa Lov at holde i Timevis, før de blev benyttet. Det var ikke Smaature, der blev forlangt. Enkelte maatte helt til Haderslev med Varer, der var beslaglagt af Fjenden. Selv om Fjenden i Almindelighed holdt god Mandstugt og straffede de Soldater, der blev grebet i særlig grove Forsyndelser, kunde det dog ikke undgaas, at der blev rapset mange Steder. Overalt, hvor de fremmede Soldater passerede, kunde man

kræ.

En særlig mørk Dag i Besættelsesperioden var den 18. Juli, da det store Hesterøveri fandt Sted. Aftenen før havde Byfoged Schou fra den militære Kommando modtaget følgende:

Til Borgmesterkontoret i Thisted.

I Morgen tidlig Kl. 8 har samtlige Heste i herværende Herreder at give Møde paa Havnepladsen.

Thisted, den 17. Juli 1864.

Eliatscheck.

Alle Hesteejere i Byen og Hillerslev-Hundborg Herred fik denne Meddelelse overbragt fra Byfoged Schou, dog med den Udlægning, at Byfogden ikke havde noget med at give Ordre af den Art, men overlod til hver enkelt selv at afgøre, om de vilde give Møde eller ikke. Der kom Masser af Heste til Byen, og Fjenden pillede deraf 100 ud, som var særligt egnede for Kavalleriet og Artilleriet. Det var særligt Skimlerne, man havde Kig paa. Naar en Hest var udtaget, blev Halen skaaret af lige neden for Halebenet, og Ejerne fik udleveret et Bevis for, at man havde taget dem, samt en „Erklæring“ om, at Kongen af Danmark vilde betale. Enkelte Hesteejere var dog saa heldige ved Hjælp af klingende Mønt at bestikke enkelte af de fremmede Officerer, og det var vist ikke saa faa Heste, der paa denne Maade kom tilbage til deres Hjemsted.

En Krigsskat paa 650,000 Thaler.

Det var jo ikke nok med, at Fjenden slog sig ned her i Amtet og Byen og krævede, kan man sige, „en god Fortæring“ — Udskrivningerne af Naturalier var i hvert Fald ikke smaa —, men man vilde selvfølgelig gerne have nogen klingende Mønt presset ud af det besatte Jylland. Der udgik derfor Ordre fra Militær - Guvernementet i Randers om, at Jylland var paalignet en Krigsskat af 650,000 Thaler prøjsisk Curant, og Thisted Amt skulde for sin Part præstere et Beløb af 50,360 Thaler eller omsat i dansk Mønt 67,146 Rigsdaler. Af dette Beløb skulde 33,000 Thaler indbetales til Militær-Guvernementet i Randers den 4. August og Resten — 17,300 Thaler — en Maaned senere.

Denne Krigsskat blev dog aldrig betalt, thi samme Dag, som man i Thisted Amt havde modtaget den, indbragte

4. August og Resten — 17,300 Thaler — en Maaned senere.

Denne Krigsskat blev dog aldrig betalt, thi samme Dag, som man i Thisted Amdsraad vedtog at udskrive Skatten, blev der sluttet Vaabenstilstand, og under denne maatte Fjenden ikke udskrive Contributioner. Derimod skulde de almindelige Skatter til Stat, Amt og Kommune indbetales til Fjenden, og den 4. Juni drog Prokurator Esmann fra Thisted til Aarhus med 9400 Rigsdaler, der udgjorde Skatten her fra Amtet i en Maaned, og senere maatte Esmann ud paa en lignende Rejse med 8312 Rigsdaler. Ved denne sidste Rejse traf Esmann i Aarhus den bortrejste Amtmand Rosenkrantz, og denne benyttede sit Ophold i Byen dér til at hæve sin Amtmandsgage for 2 Maaneder — og der var ikke det mindste i Vejen for, at dette kunde lade sig gøre.

Fjenden drager af By.

Den fjendtlige Besættelse af Thisted blev heldigvis ikke af lang Varighed. Efter 14 Dages Forløb var Byen den 26. Juli renset for fremmed Militær, og Befolkningen aandede lettet op, befriet for det haarde Tryk, der havde hvilet over Egnen i de to Uger. Efterhaanden som Fjenden forlod Byen, blev Dannebrog hejst, somme Tider endda lige over Hovedet paa de bortdragende Østrigere. Dog, Fjenden var jo ikke ude af Landet, Freden var endnu ikke sluttet — og hvem kunde vide, maaske kunde fremmed Militær atter finde Vej til Byen. Det skete dog ikke. Det blev de østjydske Købstæder, der i de kommende Maaneder maatte holde for med store Indkvarteringer.

Da Regningen skulde betales.

Selv om denne fjendtlige Invasion som nævnt kun havde strakt sig over 14 Dage, havde Besøget dog slet ikke været billigt. Tværtimod. Fjenden havde været ganske godt om sig.

Tilbage stod nu at betale den Gæld, der var stiftet som Følge af de præsterede Leverancer, og udrede Erstatninger for eventuel Krigsskade. Der blev ved den første Udbetaling skelnet stærkt mellem disse to Kategorier. For Eksempel blev de røvede Heste henregnet til Krigsskade og skulde først betales, naar Loven om Krigsskadeserstatning blev vedtaget.

Men alene de leverede Naturalier havde ikke været billige, og Amtet saa sig derfor nødsaget til at bede Regeringen om et Forskud til Dækning af disse Udgifter, da man fattedes kontante Penge. Der blev bevilget 40,000 Rdlr. til Thisted Amt, og dette Beløb blev den 20. April 1865 udbetalt til de

rette vedkommende. For Thisted Købstads Vedkommende havde Udgiften til Naturalier andraget 5658 Rdlr. Af det samlede Beløb faldt 30,000 Rigsdaler paa Mors, hvor Fjenden bl. a. havde sikret sig 300 Stkr. Hornkvæg, der blev erstattet med 17,000 Rdlr.

Efter at Loven om Krigsskadeserstatning var vedtaget, blev der den 26. Maj 1866 i Thisted udbetalt Restbeløbet af den Thisted Amt tilkendte Erstatning, der ialt beløb sig til 105,000 Rigsdaler.

Det var jo slet ikke saa ringe en Sum — især i Betragtning af det korte Tidsrum, det fjendtlige Besøg strakte sig over. Men Thisted Amt var dog, naar alt tages i Betragtning, en af de Egne, der slap billigst om ved den allierede Armés Besøg her i Jylland i 1864. Og da man ret hurtigt fik Begivenhederne paa en passende Afstand, bredte der sig over dette Militærbesøg et interessant Skær, som flere Gamle endnu vil mindes som en af de største Begivenheder i deres Liv.

Henry E. Pedersen.

Af Thisted's Topografi ved Aarhundredskiftet.

I. Den vestlige Bydel var mindst bebyggede.

At Thisted Købstads mere end 400-aarige Tilværelse var sidste Halvdel af forrige Aarhundrede saa langt overvejende det Tidsafsnit, i hvilket Byen har udviklet sig stærkest. Fra et beskedent Indbyggertal paa 2300 i 1850 naaede man i Løbet af de næste 50 Aar frem til det ret anselige Antal af 6000 Indbyggere ved Aarhundredskiftet.

Denne kolossale Vækst var uden Sidestykke i Byens tidligere Historie, og der udfoldede sig da ogsaa i dette Tidsrum et stærkt Initiativ paa flere forskellige Omraader. En medvirkende Aarsag til denne rige Udvikling var ikke mindst Anlæget af en Havn i Begyndelsen af Fyrreerne, og i Tiden herefter blomstrede Handelen ad Søvejen til og fra Thisted frodigt.

Byen kunde den Gang mønstre en anelig Handelsflaade, mod hvilken den nuværende kun er en meget svag Afglans. De efterhaanden indtraadte stabile Besejlingsforhold af Thyborøn Kanal bidrog i stærk Grad til at styrke dette Forhold.

Men ogsaa paa det haandværksmæssige Omraade oprandt i denne Periode Fremgangsaa for Thisted. I Lighed med, hvad der var Tilfældet i mange andre jyske Købstæder, indvandrede der ogsaa efter Krigen 1864 adskillige tyske Haandværkere til Thisted, og disse var i Aarene herefter med til at præge den haandværksmæssige Udvikling.

Og som Slutstenen paa denne Udvikling kom Thybanen i 1882. Nu havde Thisted god Forbindelse med Omverdenen saavel ad Søvejen som over Land, og mange ventede den stærke Udvikling af Byen fortsat i Aarene efter det nye Aarhundrede. Men alt udviklede sig helt anderledes, end de fleste havde tænkt sig, og i de forløbne 40 Aar er Byens Indbyggertal kun steget til ca. 8000 — det kolossale Tempo fra forrige Aarhundrede kunde ikke vedligeholdes.

Men gennem den Menneskealder, der er forløbet siden vi Aar 1900, er Thisted Bys Udseende dog paa mange Maader stærkt forandret, thi siden da er Byen i bebyggelsesmæssig Udseende undergaaet en stærk Udvikling. For de, der ikke har kendt Byen paa det nævnte Tidspunkt, vil et Kort fra dengang sikkert virke overraskende. Man vil heraf erfare, at den vestlige Bydel for 40 Aar siden var den mindst bebyggede, og at Byen siden og indtil de seneste Aar i udpræget Grad har udviklet sig i den Retning. Først da Udviklingsmulighederne mod Vest var udtømte, blev der taget fat paa større Byggeri i den østlige Bydel.

Ved den Tid for ca. 40 Aar siden, var Vestergade næsten bebygget i hele sin Længde, men hvad der fandtes af Grunde paa begge Sider af denne, laa for Størstedelen hen som Markarealer. I Rosenkrantzgade var nogle faa Huse, men Nordvest herfor var Markjorderne dominerende. Ligeledes var Møllevejs Bebyggelse meget spredt, idet der paa hele denne Strækning kun fandtes seks-syv Huse.

Det nuværende Kongensgade var stukket igennem til Dr. Louisegade, men var uden Bebyggelse, og Thorsgade og Kr. Koldsgade eksisterede slet ikke. Hele dette ubebyggede Areal kaldtes dengang „Knudsens Toft“. D. Louisegade var ikke ført helt igennem til det da nyopførte Bryggeri, og i denne Gade fandtes kun to Ejendomme, nemlig „Højskolehjemmet“ paa Hjørnet af Skolegade og „Taarnbygningen“ paa Hjørnet ved Kongensgade. Foruden den fuldstændige Bebyggelse af dette store Areal er de mange Villaveje ved Møllevej og Hundborgvej opstaaet i Løbet af de sidste 40 Aar.

By-Billedet fra dengang og til nu har ogsaa forandret sig paa den Maade, at flere af Gaderne siden da har faaet andre Navne. Herom i en senere Artikel.

Histor.

Social - Demokraten 14.10.39

Af Thisted's Topografi ved Aarhundredskiftet.

II. Flere Gader har faaet nye Navne.

Som nævnt i en forgaaende Artikel har Udviklingen i Thisted fra Aarhundredskiftet og til vor Tid foraarsaget ikke saa lille en Forandring i Byens Udseende. Dette gav sig ogsaa Udslag deri, at flere Gader har faaet nye Navne.

Af de Gader, der den Gang forbandt Vestergade og Dr. Louise-gade har kun Skolegade beholdt sit oprindelige Navn. Kongensgade betegnes paa et Kort fra den Tid som Knudsens Gade — opkaldt efter „Knudsens Toft“, som den gennemskar. Den nuværende Reberbanevej hed den Gang Kalkovnevej, hvilket maaske for nogle vil synes mærkeligt. Men Aarsagen hertil var, at man ad denne Vej over Jernbanen naaede ned til et Kalkværk ved Strandstien.

Kalkværket ejedes oprindelig af Grosserer Winkel, men blev senere overtaget af Restauratør Martin Eriksen og Avlsbruger Hans Skaarup, der afhændede det til Thykier, der ved mange Aars Opfyldning i Fjorden skabte den nuværende Strandpark.

Ved dette og to andre i Byen værende Kalkværker var der den Ejendommelighed, at meget af det Raamateriale, der blev brugt, blev fisket op rundt i Fjorden, og mange havde den Gang en lille Fortjeneste ved at fiske Bleger.

Frederiksgade strakte sig fra Vestergade til Søndergade, idet den nuværende Asylgade gik under dette Navn, og i denne Gade var Byfoged- og Herredskontoret beliggende lige over for Præstegaarden. Fortsatte man herfra ad Fjordstræde kom man til „Ved Stranden“, der senere er blevet til Gasværksvej.

Toldbodgade var den Gang „Stræde“ — en Betegnelse, der i det hele var meget mere brugt i svundne Tider. Havnestræde gik kun fra Havnen til Lillegade, Fortsættelsen hed Strømstræde, og herigennem kom man til Krin-geltorv, det nuværende Nytorv, hvor midtpaa var beliggende en 2-Etagers Eiendom.

Passagen fra Torvet til Strøm-gade forbi den nuværende Admi-nistrationsbygning betegnede „Ved Bækken“, efter Aaen, der ved sit bugtede Løb stærkt prægede den lavtliggende Del af Byen.

Ad Korsgade kom man til Mellemmøllevej (senere Kronborgvej) og herfra kunde man ad Munke-vej og Dampstræde naa ned til Havnen. Dampstræde eksisterer endnu, skønt Navnet mærkeligt nok ikke vides at være officielt. Det er nemlig Smøgen fra Strandgade til Munkevej mellem Dampmøllen og Restaurationen „Hannæs“.

Til henimod Slutningen af forrige Aarhundrede kom Faartoft-boerne til og fra Thisted langs Østerstranden. Det kunde have sine Besværligheder at komme her forbi, naar Storm og Højvande satte Fjorden ind over Vejen og faktisk omskyllede flere af de smaa Huse, der var beliggende under den høje Skrænt.

I Halvtredserne stedfæstede man Beboerne her ved Betegnelsen „Under Bjerget“ i Modsætning til de, der boede „Oven Bjerget“ (Østerbakken), men ved Aar 1900 var dette Navn officielt forandret til „Under Østerbakken“, medens dog Betegnelsen Strandvejen nu har været brugt igennem mange Aar.

Da man naaede til at benytte sidstnævnte Vejnavn, var Vejen dog af en langt bedre Beskaffenhed end i tidligere Tider. Thi allerede i forrige Aarhundrede begyndte man ved Opfyldning at skabe de Arealer, hvor Skibsbyg-geriet og Andels-Svineslagteriet nu er beliggende.

Ud mod Fjorden blev der anlagt en Dossering — og Vejen var nu til alle Tider passabel. De til-vejebragte Grunde tilhørte Lods-ejerne ud mod Stranden og blev gennem mange Aar benyttet til Haver. Der kom dog det Tids-punkt, da Byen erhvervede disse Arealer, dog saaledes, at de tid-ligere Bjere indtil videre for en ganske lille Ydelse havde Brugs-ret over Jorden, ligesom Byen for-pligtede sig til aldrig at sælge Grundene. Dette er heller ikke sket, thi de Arealer, der senere er af-hændet, har Byen skænket som sit Tilskud til forskellige Virksom-heder.

Dette var et Billede af Byens Topografi ved Aarhundredskiftet. Og for den, der gennem blot nogle faa Aar har Lejlighed til at følge Byens Udvikling, vil det ikke være vanskeligt at konstatere, at Billedet til Stadighed skifter. Meget af det gamle forsvinder for at give Plads for det ny. Men det er jo Udviklingens Gang, som ikke lader sig standse. *Histor.*

Thisted for 50—75 Aar siden:

En gammel Thistedborger fortæller Erindringer.

Malermester Jens Pedersen skildrer i spredte Træk Livet i Byen mod Slutningen af forrige Aarhundrede.

Nørregade i Thisted efter Snestormen den 21. December 1876.

Thisted paa Frederik d. 7.s Tid er der ikke mange nulevende Thistedborgere, der har Erindringer om. En af de faa er Malermester Jens Pedersen, Allestræde, der husker, da samme Konges Død blev udraabt i Thisted Gader. Han stod som en syv Aars Dreng ved sit Hjem i Østergade hin Eftermiddag i 1863, da Byens Politibetjent, offentlige Trommeslager og Udraaber, Søren Agerholm, gjorde Holdt, rørte Trommen og med fast Røst bekendtgjorde, at H. M. Frederik d. 7. var afgaaet ved Døden paa Lyksborg Slot.

„Nu bliver der Krig“, sagde deres nærmeste Nabo, Rebslager Tandrup. Og det slog til. Danmark gik tunge Tider i Møde, Tider, der vel ikke fæstede sig særligt i Bevidstheden hos en Dreng, men som dog efterlod Erindringen om visse Begivenheder.

Mange af Byens Borgere drog i Krigen — Rebslageren maatte ogsaa af Sted. Men paa Foraaret kom de danske Soldater gennem Byen paa Flugt for Fjenden. To Soldater blev tilbage paa Sygehuset her i Byen, begge saa haardt

medtagne, at deres Liv ikke stod til at redde. Jens Pedersen husker den Dag, da de blev stædt til Hvile paa Søndre Kirkegaard. Deres Kister blev baaret fra Sygehuset til Kirkegaarden, det var Skik og Brug i hine Tider. Senere kom de østrigske Soldater til Byen. De fik deres Brødrationer udleveret bl. a. fra Slagter Beyer i Østergade — og Jens og mange andre Dreng fik gentagne Gange et Brød af de fremmede Soldater. De var ikke saa værst endda.

Men i flere af Byens Hjem efterlod Krigen Tabet af Forsør-

geren, der havde givet sit Liv for Fædrelandet. Blandt de første, der faldt, var Borgerskolens Gymnastiklærer, Løjtnant Klubien. Rebslager Tandrup vendte hjem, men saa haardt saaret, at han kort efter afgik ved Døden.

Ikke være Medlem af den

Forening . . .

Samme Aar kom Provst Sonne til Thisted, og 2 Aar senere stiftede han Thisted Arbejderforening — Danmarks første Brugsforening, der særlig søgte sine Medlemmer blandt den mindrebemidlede Del af Byens Borgere. Jens Pedersens Par, der havde Arbejde ved Købmændene Wagner og Hilligsøe, meldte sig ogsaa som Medlem, men en Dag sagde Wagner: „Hvis du vil arbejde her, P. Pesen, saa maa du melde dig ud af den Forening!“

Ja, hvad gjorde en fattig Mand saa? Det daglige Brød var ikke let at skaffe til Huse, saa det gjaldt om at holde ved det Arbejde, man havde. Af selvsamme Aarsag blev Jens ikke konfirmeret hos Byens Provst, men maatte nøjes med Kapellanen, Pastor Wesenberg. Naa, det gik endda.

Jens Pedersen havde Byplads hos en Slagter i Nørregade mod en Godtgørelse af nogle faa Skilling om Ugen. Men det var ikke altid, han fik Lønnen i Kontanter. Hvis Slagteren fattedes rede Penge, saa fik Jens en Oksesteg i Stedet. Kødet kostede 3 Skilling Pundet, og hvis han ikke havde faaet Løn i to-tre Uger, kunde der blive et lille Stykke Sul at putte i Gryden.

Da Kornørrieriet i Østergade brændte.

For Drengene var det en festlig Oplevelse, naar der var Ildebrand i Byen. Kirkeklokkerne ringede og „Slufferne“ rumlede gennem Gaderne. Særlig en Brand husker Jens Pedersen tydeligt. Det var, da det store Kornørrieri i Østergade, senere Konsul Brøgers Gaard, gik op i Luer. Gnisterne flog over store Dele af Byen, og alle Steder blev Folk beordret til at stille fyldte Vandkar op, hvorefter Voksne og Børn løb omkring og samlede det brændende Korn

op for at fylde det i Vandkarrene.

Kornørrieriet tilhørte Købmand L. B. Jacobsen, og det viste sig senere, at han selv havde paasat Branden. Han maatte erlægge en større Bøde, der blev opsat som et Legat, og endnu den Dag i Dag udbetales der aarligt Legatportioner af L. B. Jacobsens Bødelegat.

Linedans over Store Torv.

Det var faa og primitive Fornøjelser, der blev Datidens Ungdom til Del. Da det første Spinderi blev anlagt i Thisted i Strandgade, hvor nu Smed Andersen bor, og Drivkraften hertil blev leveret ved en Hestegang, kunde det jo være en Form for Karusseltur, naar Børnene sad overskrævs paa Midterstolpen. Ellers maatte man nøjes med, at faa et Glimt af se af de omreisende Teaterselskaber, der gav Forestillinger i „Thalia-Teatret“ paa Kastet — det senere Fabriken „Thy“.

En stor Sensation var det, da en Linedanser arriverede. En Line blev udspændt fra Raadhuset tværs over St. Torv til Magasin du Nords Hjørne, og for Øjnene af den undrende Tilskuerskare spadserede nu Linedanseren dér højt oppe i Luften tværs over Torvet, skubbende en Trillebør foran sig. Nu saa man det jo selv — ellers vilde mange sikkert ikke have troet sligt muligt.

Byen havde mange Originaler.

Saa var der jo ogsaa den Udvej for de større Dreng, at de kunde lave lidt Halløj med Byens Vægtere, der om Aftenen gik rundt i Gaderne og sang Vægterversene. Eller man kunde nøre sig over de mange Originaler, der levede i Datidens Thisted. Der var Johannes Holst, der som Regel boede i „Kogehuset“ nede ved Vesterhavnen, hvor Fiskerne barkedede deres Garn, Spillekanten Mads Bæk og „mi Kuen Mari“, der henholdsvis gned paa en Fiol og maltrakterede en hjemmelavet Tamburin, og der var „Kunstmaler“ Bek, der indlagde sig megen Berømmelse, da han en Gang nær havde rendt Borgmester Clausen overende. Det skete paa „Royal's Hjørne“, Borgmesteren var for opadgaa-

ende, Kunstmaleren for nedadgaaende, paa Grund af stormfuldt Vejr med Kroppen foroverbøjet, og med stor Kraft rendte han lige i Maven paa Byens høje Embedsmand, der selvfølgelig tog denne noget ublide Behandling højst unaadigt op og med brøsig Stemme raabte: „Kan De da ikke se Dem for Mand. Ved De ikke, hvem jeg er. Jeg er Byens Borgmester“. Hvortil Bek omgaaende svarede: „Ja, det kan enhver komme og sige, men jeg er P. . . . g. . . . mig Kunstmaler Carl Frederik Jansen Bek“. Det hjalp ham dog ikke stort, da han et Par Dage senere maatte en Tur i Kachotten for sin Forseelse.

Thisted havde en stor Sejlskibsflaade.

Ved den gamle, nu forsvundne Tiendelade i Strandgade (udfor Købmand Th. Christensen) fandtes Byens Skibsværft, hvor Skibsbygger Hald søsatte ikke saa faa Sejlere, bygget til Byens driftige Købmænd, der selv var Rhedere og ofte drev Handel paa fjerntliggende Pladser. Byen havde da en anelig Handelsflaade og Thisted var Udskebningssted for store Mængder af det thylandske Korn. Købmand Kr. Jacobsen, „Kræn Skude“ kaldet, Fader til Digteren J. P. Jacobsen, ejede saaledes flere Sejlskibe, og Datidens største Købmandshandel i Thisted. Nordentoft i Østergade, fragtede og ejede selv Sejleren „Nordentofts Minde“. Fra Skibsbygger Halds Værft søsattes i Jens Pedersens Drengetid Skibene „Skjold“ og „Dannebrog“, og det var festlige Dage, naar en saadan Begivenhed gik for sig.

Da Nørregade var „knøgen til“.

Snevintrene var lange og strenge i forrige Aarhundrede. Ofte kunde Fjorden være islagt i flere Maaneder, saa Færdselen mellem Thy og Mors kunde foregaa herover. Som 20 aarig oplevede Maler Pedersen den store Snestorm tre Dage før Juleaften 1876, da bl. a. saa at sige hele Nørregade var „knøgen til“ i en saadan Grad, at man næsten ingen Huse kunde se. Det tog flere Dage for en større Styrke at faa Gaden „kastet op“, og mange morsomme Epi-

En gammel Thistedborger fortæller Erindringer (fortsat)

23.12.39

soder forefaldt i denne Tid, dog ikke altid behagelige for dem, det gik ud over.

En Rejsende, der ved den Lejlighed besøgte Thisted, gav senere i en Avis en Skildring af Snestormen og fortalte bl. a., at man et Sted i Nørregade, hvor Jordemoderens Besøg var ønskeligt, søgte at komme til Undsætning ved at fire „Madammen“ ned gennem Skorstenen — men at Forsøget mislykkedes paa det, at enten var Skorstenen for smal eller Jordemoderen for bred. Men det var vist kun en Historie.

Krammarkederne og Hjord-drengenes Sct. Hans Optog.

En Albrydelse i den ellers ret ensformige Tilværelse for alle Byens Borgere var de flere Gange om Aaret stedfindende Krammarkeder. Særlig Sommerkrammarkedet var af stort Format. Hele St. Torv var fuldt af Kramboder og Telte, hvor Byens Handlende frembød deres Varer til Salg. Her var ikke alene Tale om Boder med Frugt, Sukker, godt, Honningkager o. l., men mange solgte „Nürnbergerkram“, der bestod af Legesager, billige Broscher og Naale og den Slags, som i stor Stil blev indført af Købmand Brinckmann, der solgte det videre til de mange Smaahandlende.

Men ogsaa mange af Byens Haandværkere havde deres Telte slaaet op ved disse Krammarkeder. Her stod Skomager Dølleris med sit haandsyede Fodtøj, der Drejer Pedersen og et andet Sted havde Guldsmed Hundahl bredt sine straalende Varer ud til Fals for købelystne.

En stor Part af Byens Næringsdrivende og Haandværkere havde til hen mod Slutningen af Aarhundredet foruden deres egentlige Næring tillige lidt Landbrug, oftest dog kun i Form af Kreaturhold. Sommeren igennem kunde man Morgen og Aften møde Hjorddrengene, der trak Køerne ud og ind af Byen. Denne Næringsvej som halvt Haandværker og halvt Landbruger var dengang almindelig overalt i de danske Provinser. I Thisted havde dette blandt andet medført den Skik, at Byens Borgere ved Midsommertid blev Vidne til et festligt Optog gennem Gaderne. Sct. Hansdag smykkede alle Hjorddrengene deres „Trækkøer“ med

Blomster og Guirlander og farvestraalende Baand, og under Syngen og Ringen med Klokker drog Optøget igennem Byen, medens adskillige Skillingsmønter blev kastet til Drengene — og det var jo netop derfor, Knægtene havde gjort sig de mange Anstrengelser.

Arbejdslos, fordi han stemte paa en Venstremand.

Efter Konfirmationen kom Jens Pedersen i Lære hos Maler Dahl i Østergade. Her var der i Forvejen 2—3 Læredrenge, og da Mester var Ungkarl maatte Lærlingene spise hjemme, hvad der ikke var almindelig gang. Arbejdet var vel ikke strengt, men Arbejdstiden til Gengæld lang, i Almindelighed fra 7 Morgen til 8 Aften, ja, selv Søndagene blev taget med — men saa kunde det ogsaa hænde, at Mester var i det Humør, at der vankede en ekstra Mark for Helligdagsarbejdet.

Det var en politisk bevæget Tid, Jens Pedersen voksede op i. Grundlovsfesterne i disse Aar samlede i Thisted en Tilslutning som aldrig senere. 7—8 Restaurationstelte var rejst rundt i Plantagen, og Bølgerne gik højt, ikke alene i den politiske Diskussion, men ogsaa i Teltene og rundt paa de mange Beværgninger, der fandtes i Datidens Thisted. Beværgelsesvirksomheden var fri Næring. Kunde man skrabe sammen til en Flaske Brændevin og til lidt Service, var Grundlaget for en saadan Virksomhed i Orden.

Samtidig med at Pedersen opnaaede politisk Valgret ved sit fyldte 30. Aar fandt der et Rigsdagsvalg Sted. Pedersen arbejdede da ved Maler Gjørup, der paa Valgdagen sagde til ham:

— Ja, Pedersen, nu har De jo faaet Stemmeret, saa synes jeg ogsaa, De skulde benytte det!

Jo, det havde Petersen da ogsaa tænkt sig, og senere paa Dagen gik han op paa Raadhuset for at afgive sin Stemme. Nu traf det sig saadan, at Maler Gjørup netop var Listefører der, hvor Pedersen skulde stemme, og da han naaede frem til Bordet, sagde Gjørup, der var en kendt Højremand:

— Naa Pedersen, De stemmer vel paa vores Kandidat.

— Nej, svarede denne, jeg stemmer paa Sagfører Ovesen.

Der blev ikke talt flere Ord om denne Sag. Krydset blev sat ud for Venstrekandidatens Navn — det var jo Partiet, der i de Dage talte Smaakaarsfolk Sag.

Men næste Aften, da Pedersen fik sin Ugeløn udbetalt, sagde Maler Gjørup: Saa behøver De ikke at komme igen, der bliver ikke mere Arbejde!

Hvortil Jens Pedersen svarede: Nej, det var jeg klar over allerede i Gaar.

Politisk Ballade - Møde i Provisorietiden.

Jens Pedersen oplevede Provisorietiden med de mange bevægede politiske Møder, hvor der ikke blev sparet paa Krudtet. Et politisk Møde i disse Aar var næsten altid ensbetydende med Ballade i større eller mindre Grad. Ved et saadant Møde paa Hotel „Thy“, hvor bl. a. Venstremanden Pastor Henning Jensen talte, blev der ved Mødets Slutning udbragt et Leve for Ministeriet Estrup. Maler Pedersen opholdt sig paa Balkonen, og under Leveraabene blev Hatten slaaet af hans Hoved af Barber Rossow, idet denne sagde: „Raab dog med Mand“!

Aldrig saa snart var Leveraabene for Estrup døet hen, før Skræder P. Lassen entrede op paa Kakkellovnen og raabte: „Ned med Ministeriet Estrup“! Og medens Raabene lød gennem Salen, og Kakkellovnen væltede under stor Rabalder, op stod der et vildt Haandgemæng. Under dette faldt Maler Pedersen ned ad Balkontrappen, og at han i Farten klamrede sig til Barber Rossow og tog denne med paa Rulleturen, var der vel egentligt ikke saa meget at sige til.

Jo, det gik lystigt til. Vælgerne blev ofte beværtede mere end godt var. Kaptajn Jagd havde saaledes for Vane at sende sine Vælgere fra Landet op til „Mutter Teglbænder“, der havde en Beværgning i det nuværende Skolegade, og her blev alle beværtede med stegt Aal og hvad dertil hører.

For Maler Pedersen som for saa mange andre blev Lock-outen i 99 et Vendepunkt i Tilværelsen. Den Dag, Svendene forlod Værkstedet, sagde hans Mester til ham: „Naar dette her er forbi, kan De jo godt komme igen, Pedersen“. „Nej Tak“,

En gammel Thistedborger fortæller Erindringer (fortsat)

(4)

Thisted Social Demokrat 23 december 1939

sagde Pedersen, „jeg kommer ikke mere“. Og som saa mange andre Svende nedsatte han sig fra denne Dag som selvstændig Haandværker, et Skridt han aldrig siden hen fortrød.

*

Men Aarhundredskiftet varslede ogsaa paa anden Maade en helt ny Tid. Det Borgerliv, der indtil da havde præget Thisted paa mange forskellige Omraader, var ved at forsvinde, og en ny Tidsaand begyndte at præge Byen. Men midt i den hektiske Tidsperiode, vi nu gennemlever, kan det have sin Betydning at lytte til, hvad en gammel Thistedborger som Malerm. Petersen har at berette om svundne Tider. Her er det blevet til spredte Træk fra mange forskellige Felter, men tilsammen giver det dog et ganske godt Billede af de Forhold, der var raadende i Thisted for 60—70 Aar siden.

x.